karl may

LA TURNUL BABEL

EDITURA PALLAS

Consilier editorial
NICULAE GHERAN

KARL MAY
IM REICHE DES SILBERNEN LÖWEN
*
„Karl May's Gesammelte Werke”, Band 27

Radebeul bei Dresden, „Karl May Verlag”

Ediţia de faţă a folosit ca text de bază traducerea semnată de LIA HÂRSU în paginile romanului-foileton tipărit în „ziarul cotidian cu ultimele noutăţi şi ştiri literare” *Victoria*, III, nr. 93 – 118, 18 aug. — 12 sept. 1934, titlul *La Turnul Babel* fiind preluat din sumarul volumului original. Tălmăcirea a fost confruntată cu versiunea germană sus-amintită de GHEORGHE DORU, definitivarea textului pentru tipar realizându-se în redacţie. Drepturile de folosinţă a noii versiuni aparţin editurii Pallas.

KARL MAY
Opere – 12

LA TURNUL BABEL

din ciclul

În ţara
leului argintiu
**

Roman

EDITURA PALLAS
Bucureşti, 1995

Coperta de
SERGIU GEORGESCU
Tehnoredactare de
CRISTINA STANCIU
Corectura de
MIHAI GRIGORESCU

I.S.B.N. 973-97194-3-0

CUPRINS

1. La Turnul Babel

A doua zi pornirăm călare spre turnul din Babilon, numit acum de beduinii de acolo Birs Nimrud.

De la Bagdad până la Hilla sau Hilleh — cum i se mai zice — se socotesc trei zile de drum. Cu armăsarii noştri nu era nevoie de atât, de aceea ne gândirăm să lăsăm arşiţa să se potolească şi, după ce ne luarăm rămas-bun de la gazdă, pornirăm în susul fluviului şi trecurăm podul peste Tigru, dincolo, pe malul celălalt.

De aici ne mai aruncarăm încă o dată o privire înapoi. Oraşul strălucea în bătaia soarelui, pe stânga se vedea grădina publică, şinele tramvaiului cu cai şi clădirea unde se făcea carantina; venea apoi Cetăţuia şi, aproape de mal, palatul guvernatorului. Pe dreapta erau mahalalele şi vechiul Mostansir. De aici se întindea apoi îngrămădirea de case dominate de minaretele şi turlele geamiilor, deasupra cărora plutea un văl de abur şi pulbere, propriu Bagdadului.

Cotirăm spre canalul Oşah şi după ce-l depăşirăm, înaintea ochilor apăru... pustiul.

Da, pustiul. De unde până mai adineauri nu aveam altă privelişte decât grădini în floare şi pomi încărcaţi cu fructe minunate, acum ochiul nu vedea altceva decât un pustiu care părea nemărginit şi nu se sfârşea decât la malul Eufratului.

Prin acest pustiu ducea drumul nostru, mai întâi la hanul Assad, apoi la hanul Bir Nust, unde am ajuns cu puţin înainte de a se însera. Ca să rămânem peste noapte în han nu putea fi vorba, din cauza ploşniţelor. Ne-am oprit numai ca să adăpăm caii, apoi am mai mers o bucată de drum, am descălecat, ne-am priponit caii şi neam întins păturile ca să ne culcăm.

Nu întâlnisem până atunci nici un pelerin şiit şi nici

vreun transport de cadavre, totuşi Halef îmi zise, când ne aşezarăm jos, unul lângă altul.

— Sidhi, nu simţi nimic? Mie îmi miroase ca atunci când zăceam în duhoarea ciumaţilor caravanei morţii.

— Ai dreptate. Se vede însă că amintirile înrâuresc asupra nervilor noştri, i-am răspuns eu. Parcă văd şi acum caravana morţii înaintea ochilor şi impresia e atât de puternică încât îi simt şi mirosul. Era groaznic! Nu e deci de mirare că ni se pare că simţim şi acum în nări mirosul de cadavru, care ne-a urmărit multă vreme.

Caravana morţii, *Karwan el amwat*, cum îi zice beduinul, ce să fie asta?

Voi răspunde pe scurt la întrebare: Mahomedanul şiit e încredinţat că orice musulman, care face parte din această sectă religioasă şi al cărui cadavru e îngropat în Kerbela sau Nedşef, intră după moarte de-a dreptul în rai. După cum am mai spus, adepţii islamului se împart în sunniţi şi şiiţi. Cuvântul „sunna”, care înseamnă, „drum” sau „direcţie”, reprezintă, pe lângă *Coran*, principalul izvor de prescripţii religioase şi îndrumare în viaţă. De asemenea sunniţii se deosebesc de ceilalţi mahomedani prin credinţa pe care, o au că trei dintre califi — Abu Bekr, Omar şi Othman — sunt într-adevăr urmaşii, adică se trag de-a dreptul din Profet. Acestei secte îi aparţin aproape toţi musulmanii cere trăiesc în Africa, chiar şi în Egipt, Turcia, Siria şi Arabia.

„Şiia” înseamnă, în limba arabă, „să iei partea”. Şiiţii neagă pe cei trei califi, amintiţi mai sus şi nu recunosc demnitatea de calif decât lui Ali şi urmaşilor săi. Sunt răspândiţi mai ales prin Persia şi India, pe când în alte ţări apar numai arareori. Numărul lor este apreciat la douăzeci de milioane, pe când sunniţii sunt peste două sute de milioane.

Şiiţii consacră lui Ali şi descendenţilor săi, dar mai cu seamă celor doi fii, Hassan şi Hussein, o atât de mare şi exagerată adoraţie încât îi socotesc reîncarnarea lui Allah. Deşi nu vor să recunoască pe faţă, au falsificat

învăţăturile de origine ale religiei lor, introducând printre ele altele mistice şi fanteziste şi susţinând că sunniţii trebuie nimiciţi şi prigoniţi mai mult încă decât creştinii şi evreii. De aici ura de veacuri între sunniţi şi şiiţi, luptele sângeroase dintre ei.

Mult, foarte mult sânge s-a vărsat; s-au petrecut scene de o cruzime atât de cumplită, încât nu se pot descrie şi ura nu s-a stins nici până în ziua de astăzi. Mocneşte mereu şi izbucneşte la cel dintâi prilej.

Se înţelege de la sine că aceasta se petrece mai mult acolo unde sunniţii şi şiiţii trăiesc la un loc, mai ales în provincia de graniţă Irak Arabi şi oraşele sfinte ale şiiţilor Nedşef Ali şi Kerbela, din apropierea Bagdadului.

Cel dintâi şi-a luat numele de la lacul Nedşef şi i se mai zice Meşhed Ali, adică mormântul lui Ali, deoarece acesta a fost îngropat acolo. E aşezat la vreo cincizeci de kilometri la sud de ruinele Babilonului, unde te poţi duce trecând şi prin satul Kefil; aci se află şi mormântul profetului Ezechiel.

Kerbela sau Meşhed Hussein, adică mormântul lui Hussein, e capitala unui sangeac, numără peste şaizeci de mii de locuitori şi pare să întreacă Bagdadul în ce priveşte bogăţia.

E legat de malul Eufratului printr-un canal şi formează principalul loc de pelerinaj al şiiţilor, care îl socotesc şi mai sfânt decât Nedşef Ali.

N-am intenţia să descriu primele lupte dintre şiiţi şi sunniţi, nici moartea lui Ali şi a celor doi fii ai săi, Hassan şi Hussein. E de ajuns să amintesc că, după cum vom vedea, aniversarea morţii lui Hussein se comemorează cu mare alai şi credinţa locuitorilor este că oricine dintre ei va fi îngropat într-unul din aceste două oraşe se duce de-a dreptul în rai.

Dorinţa cea mai fierbinte a fiecărui şiit e deci să se poată odihni în acest pământ sfânt. Dar fiindcă partea cea mai mare dintre ei e răspândită în Persia şi India şi

transportarea cadavrului e foarte costisitoare, numai cei foarte bogaţi pot avea parte de această favoare după moarte. Săracul trebuie însă să se transporte singur, adică îşi ia rămas-bun pentru totdeauna de la ai săi şi porneşte cerşind din loc în loc, îndurând chinuri grozave, spre ţinta îndepărtată a vieţii sale, ca să aştepte acolo moartea.

Aceste peregrinări se fac în orice timp al anului şi pe anumite căi care par să fie cele mai scurte şi hotărâte chiar de ocârmuire.

Drumurile acestea se aseamănă cu un sistem de ape curgătoare. Ţinutul e foarte întins. Toate aceste „trasee” duc însă la un punct central, unde caravanele cu pelerini se unesc ca să pornească mai departe ca un şuvoi.

Şi nu sunt numai oameni vii ci şi trupurile morţilor care vor fi îngropaţi în locurile sfinte. De luni de zile pe drum, ele exală un miros puternic, răspândit de orice adiere a vântului până departe. Nu e deci de mirare că stafia ciumei urmăreşte pas cu pas aceste caravane, care transportă în acelaşi timp sumedenie de cadavre în descompunere.

De aici şi-au luat numele de *Karwan el amwat* — Caravana morţii.

Numărul pelerinilor creşte când se apropie aniversarea morţii lui Hussein. Sosesc atunci caravane de indieni, afgani, beludşeni şi persani din şesurile Iranului. Vapoare cu pelerini vii şi cadavre vin din depărtări, căci drumul din India pe apă e mai scurt decât pe uscat.

Să încerce numai un european să se urce pe un astfel de vapor! Din pricina mirosului pe care-l răspândeşte până departe, toate vasele îl evită şi nasul unui european n-ar putea îndura putoarea aceea grozavă. Aceia care însoţesc cadavrele susţin însă că mirosul pe care îl simt e acela al raiului.

Când un şiit a lăsat cu limbă de moarte ca trupul lui să fie îngropat în locurile sfinte, cadavrul rămâne uneori

luni întregi pe loc până să-l pornească. Pe urmă, drumul prin căldurile acelea grozave, încet şi cu anevoie, face să crape coşciugele, iar păturile în care sunt înfăşurate cadavrele, putrezesc.

Omul obişnuit, când vede de departe un astfel de alai, se abate cu spaimă din calea lui şi numai şacalii şi tâlharii beduini se furişează până la el; cei dintâi atraşi de mirosul de descompunere; ceilalţi ispitiţi de comorile pe care le duce cu sine caravana, pentru a le preda apoi, la sfârşitul călătoriei, păzitorilor mormintelor.

Aceste comori sunt alcătuite din vase împodobite cu pietre scumpe, stofe pe care s-au cusut mărgăritare de mare preţ, unelte şi arme de aur, bulgări de aur şi argint, amulete nepreţuite; de asemenea, imitaţii din metale scumpe ale mădularelor bolnave, prin care cel ce le-a făcut căuta tămăduire.

Toate acestea sunt duse la Kerbela şi Nedşef Ali pentru ca să fie ascunse în beciurile mormintelor.

Ca să amăgească pe hoţi sunt puse tot în nişte sicrie, dar hoţii au aflat şiretlicul şi nu se mai lasă păcăliţi. Scormonesc toate sicriele până ce le găsesc.

După atac, rămâne pe câmpul de luptă un morman de animale împuşcate şi oameni ucişi sau, răniţi, sicrie golite şi cadavre descompuse. Toate acestea îl determină pe călătorul pe care-l duce drumul pe acolo, să ridice braţele spre cer şi să exclame îngrozit:

— *Allah ia Allah şi bikab' bib şar irrahs!* — Doamne, Doamne, ţi se face părul măciucă!

Aceste privelişti de groază, ale morţii şi distrugerii, există şi pe apă. Vasele cu pelerini vin din Şat el Arab în Eufrat prin braţul Semwat şi de la Bahr-i-Nedşef, adeseori în adevărate flote. Pe coverta şi înăuntrul corăbiei, zac vii şi morţi laolaltă. Ce atmosferă de iad domneşte aici, îşi poate oricine închipui. Pe canaluri pândesc beduinii puternicului trib Elbu-tesir, ca să captureze corăbiile; fiecare din ele trebuie să plătească sume enorme, altminteri sunt jefuite şi toţi cei în viaţă,

aflaţi pe bord, măcelăriţi până la cel din urmă.

Să nu se creadă însă că, odată ajunşi la locurile sfinte, pelerinii se pot socoti scăpaţi. Acum începe tocmeala cu imamii moscheilor, care nu ştiu ce e îngăduinţa. Cu cât mai bogat a fost mortul şi cu cât mai aproape de sfânt a vrut să fie îngropat, cu atât creşte şi suma cerută rudelor care l-au adus.

Nici bieţilor pelerini nu le e uşor să ajungă în pământul sfânt. Li se ia tot ce brumă mai au. Deprimaţi, istoviţi trupeşte şi sufleteşte, rătăcesc de colo până colo, flămânzi şi însetaţi şi prea puţini din ei reuşesc să fie primiţi pentru scurt timp într-una din instituţiile de binefacere atât de lăudate pe nedrept.

Nu e de mirare că se întâmplă şi aici ca omul să devină ceea ce se numeşte fiară. Despuiaţi de orice bunuri pământeşti, luptând cu moartea, care îi pândeşte din pricina lipsurilor, sunt în stare de orice, ca să scape de ea, sau cel puţin s-o amâne. Prin tâlhării şi crime trebuie să obţină ce nu li se dă de bunăvoie şi se întâmplă astfel că în aceste lăcaşuri sfinte să nu mai fie nimeni sigur de viaţa lui. Când din gloata aceasta de mii şi mii de beduini moare numai un sfert, se zice că a fost „un an bun”.

Datorită marilor ofrande ca şi lăcomiei preoţilor, Nedşef Ali şi Kerbela par să adăpostească averi neînchipuite şi trec drept cele mai bogate oraşe ale Orientului.

Cupola moscheii de pe mormântul lui Ali se numeşte Kuhr-i-Ser[1]; pardoseala este făcută din lespezi de aur curat şi în subteranele ei zac comori de o valoare ce nu se poate închipui.

În Kerbela se zice că ar fi şi mai şi Cupola de aur a unei moschei ia ochii pelerinilor încă din depărtare. Celui care poate găsi acolo un loc de mormânt i se iartă toate păcatele şi se duce de-a dreptul în al şaptelea cer.

În timpurile din urmă s-a interzis caravanei morţii

---

[1] În limba persană: Muntele de aur.

să treacă prin localităţi populate, înainte însă străbătea întreg Bagdadul. Intra prin poarta de răsărit şi ieşea pe cealaltă. Cum dispărea, ciuma îşi împrăştia duhoarea peste oraşul califilor. Molima se dezlănţuia cu furie şi mii de inşi cădeau victimele nepăsării mahomedanilor, care se scuzau spunând că: „Totul e scris în cartea vieţii”.

În anul 1831, oraşul avea peste o sută de mii de locuitori. Când s-a apropiat marea caravană de şiiţi, de astă dată mult mai mare şi deci mai primejdioasă, europenii de seamă ai oraşului s-au dus la paşă ca să-l roage să interzică intrarea ei în Bagdad.

Toate stăruinţele lor au fost însă zadarnice. Tot ce putură obţine, a fost ca molahii[1] să fie întrebaţi. Iată ce hotărâră aceştia:

„Cererea creştinilor păcătuieşte împotriva Coranului. Dacă ciuma îi curăţă, foarte bine o să le facă, fiindcă sunt nişte necredincioşi. Dacă mor în acelaşi timp şi musulmani, înseamnă că aşa a fost voia lui Allah; doar El cunoaşte ceasul din urmă al dreptcredincioşilor care se vor duce de-a dreptul în cer.

Deci, nu se poate interzice caravanei să străbată oraşul”.

Rezultatul a fost că ciuma s-a întins cu o repeziciune fulgerătoare, făcând mii de victime pe zi. În cele din urmă, nu se mai putu prididi cu îngroparea leşurilor; putrezeau în stradă şi prin case, împrăştiind miasme care păreau că străbat prin ziduri şi împuţeau aerul, făcând mereu noi victime.

O linişte mormântală se întinse peste oraşul acesta nenorocit. Nu se mai auzea nici un muezin chemând norodul la rugăciune din minaretele geamiilor. Nu mai exista negoţ, nimeni nu mai vindea, nimeni nu cumpăra. Brutarii dispăruseră, sacagiii zăceau toţi în pământ. Puteai să dai oricât, nu găseai nimic de mâncare — stafia foametei umbla din casă în casă ca să ajute

---

[1] Marii preoţi.

molimei să distrugă ce mai rămăsese în viaţă.

Culme a dezastrului: Tigrul se umflă, apa trecu printre zidurile de lut şi inundă oraşul. Într-o singură noapte, cinci mii de case au fost înghiţite de valuri.

Când apele se retraseră, tot pământul rămase o mocirlă; moartea îşi făcu încă multă vreme mendrele şi când încetă, două din trei părţi ale oraşului plătiseră cu viaţa lor hotărârea molahilor.

Mai târziu s-au schimbat lucrurile. Midhat paşa, mai ales, a stârpit, pe cât i-a fost cu putinţă, aceste obiceiuri. Caravana morţii n-are voie să intre în oraş, ci e obligată să treacă în toată graba podul de la nord.

Pe când mă aflam cu Halef întâia oară în Bagdad şi priveam la trecerea unei astfel de caravane, acesta duse la nas un colţ al turbanului, căci îl îneca duhoarea. Unul dintre persani îl văzu şi veni spre noi.

— *Sak* — câine, pentru ce îţi astupi nasul? se răsti el.

Cum Halef nu înţelegea încă limba, răspunsei eu în locul lui:

— Nu cumva crezi că putoarea leşurilor astea e o mireasmă a raiului?

Persanul mă privi dispreţuitor şi zise:

— Nu ştii că scrie în *Coran*: Osemintele drept-credincioşilor miros a smirnă, trandafir, iasomie, mosc, ienupăr şi levănţică?

— Cuvintele acestea nu sunt din *Coran*, ci în pendnamehul lui Ferrid Eddin Attar; ţine minte! Şi-apoi de ce v-aţi legat şi voi nasurile şi gura dacă e aşa?

— Ceilalţi, eu nu!

— Atunci ceartă-i pe ai tăi întâi şi pe noi fă bunătatea şi ne lasă în pace.

— Eşti trufaş, omule! Eşti pesemne sunnit. Aţi făcut să sufere pe adevăratul Calif şi feciorii săi; să vă pedepsească Allah cu focul gheenei!...

Ne întoarse spatele cu un gest dispreţuitor al mâinii şi se îndepărtă.

Aveam o pildă vie de ura care domnea între sunniţi şi şiiţi. Omul acesta cuteza să ne înfrunte chiar în mijlocul a mii de sunniţi; ce trebuie să fie în localităţile locuite de şiiţi, când dau de un sunnit!

Vreau să mai redau o întâmplare care să exemplifice această ură plină de fanatism.

Noi, adică arheologul Lindsay, prinţul persan Arghir Mirza, Halef şi cu mine, urmam, cu ani în urmă, împreună cu alţii, caravana morţii, a cărei duhoare se mai simţea şi atunci, deşi trecuse cu o zi înainte. Aveai impresia că te afli într-o cameră de spital neaerisită, plină de bolnavi de vărsat.

Întâlneam uneori câte un pelerin istovit, rămas în drum, sau un grup de şiiţi care încărcaseră în spinarea unui biet măgăruş câteva cadavre ce exalau un miros îngrozitor.

La marginea şoselei văzurăm un cerşetor gol, cu un şorţuleţ în faţă. Îşi manifestase durerea pentru uciderea lui Hussein într-un chip respingător braţele şi coapsele erau numai răni de cuţit, iar pulpele, gâtul, nasul, bărbia şi buzele pline de cuie lungi. În pântece şi şolduri erau înfipte cârlige de fier de care atârnau greutăţi mari. Celelalte părţi ale corpului erau acoperite de ace şi în pielea rasă a capului îşi făcuse crestături adânci. Printre degetele picioarelor şi ale mâinilor îşi trecuse un băţ; nu era o părticică a trupului care să n-aibă o rană dureroasă.

Sunt un om sănătos şi voinic care pot îndura, fără să-mi pese, foamea şi setea, căldura sau frigul şi orice fel de munci, dar o astfel de schingiuire a corpului meu m-ar fi dat repede gata. Văzusem, nu e vorbă, altele şi mai grozave la fachirii indieni şi ştiu că fanatismul religios te face să rabzi dureri neînchipuite.

Unii cercetători atribuie această rezistenţă fizică, sugestiei şi hipnotismului.

Am vrut să întorc capul, că să nu mai văd trupul acesta însângerat pe care roiau muştele şi ţânţarii, dar

cerşetorul ne ieşi înainte şi întinse mâinile, milogindu-se:

— Dirigha Allah, vaj Mohamed. Dirigha Hassan, Hossein!

Era groaznic la vedere! Nu simţii însă nici un fel de milă pentru el, ci îmi venea să-i trag vreo câteva palme în loc de pomană. Ce prostie, ce nebunie să-ţi faci singur astfel de suferinţe pentru moartea unui om — căci Hussein nu fusese altceva decât un om ca toţi oamenii. Şi dobitocul ăsta se credea un sfânt care o să intre de-a dreptul în rai după moarte, iar aici pe pământ, vrednic de milă şi respect!

Prinţul, om bogat, aruncă un tuman de aur cerşetorului.

— *Allah hasdagad* — Dumnezeu să te binecuvânteze! mormăi el.

Lindsay bagă mâna în buzunar şi-i întinse câţiva piaştri.

— *Subhalan Allah* — Dumnezeu e milostiv, mormăi cerşetorul mai puţin recunoscător.

Eu îi dădui numai un piastru. „Sfântul” păru la început nedumerit, pe urmă strigă după mine indignat:

— *Azdar* — calicule!

Apoi repezind cuvintele, urmă:

— *Azdari, pends azdarani, deh azdarani, hezar azdarani — lek azdarani* — eşti un zgârcit, eşti cinci zgârciţi, eşti zece zgârciţi, eşti o sută de zgârciţi, eşti o mie de zgârciţi, eşti o sută de mii de zgârciţi...

Călcă piastrul în picioare, îl scuipă cu scârbă şi păru atât de înfuriat încât nu ştiam: să râd ori să mă supăr? Halef însă, care nu putea să rabde o insultă, fie la adresa lui, fie la a mea, mă întrebă cu ciudă:

— Sihdi, nu înţeleg ce spune. Ce înseamnă *azdar?*

— Zgârcit sau calic.

— *Allah! Allah!* Şi cum se zice în persană, prost?

— Bizaman.

— Dar mojic?

— Djaf.

— Mulţumesc, Sihdi.

Se întoarse acum spre şiit, ridică mâna, îi ţinu palma în faţă, şi-o şterse de pantaloni — ceea ce e o mare insultă pentru un oriental şi îi strigă:

— Bizaman, bizaman, djaf, djaf, djaf!

Ce-a urmat, nu se poate descrie. „Martirul”, „sfântul” îşi deschise pliscul şi din el porni un potop de înjurături cu neputinţă de redat.

Deşi trecuseră ani de atunci, vedeam parcă şi acum scena înaintea ochilor. Zâmbii fără să vreau, mă înfăşurai în pătură şi adormii cu capul pe gâtul armăsarului meu.

M-am trezit de-abia când am simţit răcoarea dimineţii pătrunzându-mă. Deoarece nu aveam nici apă pentru adăpat caii, încălecarăm şi pornirăm spre hanul Iskenderijeh, unde ştiam că o vom găsi din belşug. Caravanseraiurile acestea din Bagdad şi ruinele Babilonului sunt toate la fel. Au fost zidite pentru pelerini de către persani şi alcătuiesc mici fortăreţe înconjurate de ziduri ea să poată ţine piept atacurilor beduinilor. Deasupra porţii se află un turn înalt din care se poate vedea până departe, în pustiu. Printr-o poartă grea intri în curtea hanului, unde sunt înşirate pe toate laturile odăile. La mijloc se ridică o platformă pe care dorm călătorii peste noapte şi care slujeşte în acelaşi timp ca loc de rugăciune. În fund sunt grajdurile pentru cai şi cămile.

La han nu se plăteşte nimic pentru timpul cât stai acolo, dar dacă ai nenorocirea să dea peste tine o caravană a morţii şi o iei la fugă, fie că te-ai duce chiar la Polul Nord, duhoarea te urmăreşte până acolo.

Ajunserăm după două ceasuri de drum la caravanserai şi trecurăm prin poarta larg deschisă. Curtea era destul de mare ca să încapă în ea sute de oameni şi animale, în acea zi, însă, era pustie. Puţinii oameni care se aflau acolo se uitau cu ochii zgâiţi la

armăsarii noştri şi se înghesuiau care mai de care să-şi exprime admiraţia.

Dădui supraveghetorului un bacşiş ca să ne scape de nepoftiţi şi descălecarăm lângă fântână. Acolo se aflau doi barbeli, care făceau acelaşi lucru pe care-l voiam şi noi: să ne adăpăm caii!

Deoarece nu voiam să-i tulburăm, am aşteptat până şi-au terminat treaba. În timp ce mă uitam la ei, băgai de seamă că unul din ei purta în deget un inel de argint care îmi atrase luarea-aminte. Uitându-mă mai bine, văzui că plăcuţa acestuia nu era rotundă ci octogonală.

Inscripţia avea un, „Sâ” legat cu un „Lâm” şi deasupra o linie subţire.

Privind cu atenţie şi la mâna celuilalt am observat că şi el avea în deget un inel asemănător.

Aşadar oamenii aceştia făceau parte din asociaţia sillanilor, adică a „Umbrelor”. Îmi veni atunci în gând că aş putea avea cel mai bun prilej să-mi dau seama de puterea pe care o aveau inelele pe care le luasem de la persani. Acum, când povestesc, ştiu că era o mare nesocotinţă din partea mea, dar atunci nu mă gândeam la asta. Ce ni se putea întâmpla dacă vom fi luaţi drept „Umbre”? Şi apoi, eram noi în stare să le ţinem piept acestora doi.

Mă apropiai de Halef, îi dădui pe furiş un inel de argint, eu luai pe cel de aur şi-i şoptii:

— Vâră repede inelul în deget fără să te vadă cineva. Oamenii ăştia sunt „Umbre”. Sunt curios să ştiu ce au să facă dacă le vor vedea la noi.

— *Maşallah*, bună idee! chicoti el pe înfundate, cu ochii râzători. Poate că vom avea de povestit mai târziu de pe urma acestei întâmplări. Dacă mă întreabă, o să le spun...

— N-ai să le spui nimic, îl întrerupsei eu. Să mă laşi pe mine să vorbesc. Nu se poate şti ce vom afla şi trebuie să fim prevăzători.

— Dar bine, Sihdi, nu se poate să nu spun şi eu

ceva!

— Să spui şi să faci tot ce voi face eu, asta e tot ce-ţi cer, altceva nimic. Bagă de seamă să nu faci vreo greşeală.

— Greşeală, eu! Aşa mă cunoşti tu pe mine, Sihdi? Să nu fi fost...

Nu stătui să mai ascult ce îndrugă, căci îmi umplusem pipa cu tutun, mă dusei la cei doi care fumau şi zisei unuia din ei:

— Tutunul e hrana sufletului şi fumul său înalţă gândurile în văzduh. Dă-mi, rogu-te, niţel foc ca să-mi bucuri inima.

Mă aşteptam să-l văd scoţând de la brâu cremenea şi amnarul, cum era obiceiul pe acolo. El însă luă din sân o cutie de chibrituri, aprinse un băţ şi mi-l întinse. Când i-l luai din mână, zări inelul şi strigă:

— *Abahraka Allah* — binecuvântat fie Allah! Ce văd în degetul tău!

Îi făcui un semn din cap şi privii cu îngrijorare în juru-mi. Înţelese, căci adăugă cu glas scăzut:

— Iartă, o, stăpâne. Mirarea mea că te-am întâlnit aici a fost atât de mare că nu mi-am dat seama ce fac.

Aşadar mă lua drept cineva care trebuia să se găsească în momentul de faţă în altă parte, cine ştie cât de departe de aici.

Trebuia să iau bine seama, ca să nu mă dau de gol, de aceea îl întrebai:

— Unde credeai că sunt?

— La Bagdad, unde nu puteai ajunge decât abia ieri.

— Aşa şi e, dar m-am grăbit să plec numaidecât.

— Ţi s-a dat acolo scrisoarea sefirului?

— Da.

Sefirul! Numele acesta făcu să simt ca un curent electric străbătându-mi trupul. Sefirul era deci aici. Să fie acelaşi despre care îmi vorbise polonezul? Unde se afla acum? Ce scop urmărea? Care să fi fost instrucţiunile pe care le conţinea scrisoarea? Cine şi ce

eram eu? Sau mai bine zis cine şi ce era omul drept care mă luau?

Toate aceste întrebări mi se încrucişau cu iuţeala fulgerului în minte. Poate că voi izbuti în cel din urmă să aflu de la omul acesta ceea ce vroiam să ştiu.

Individul se uită bănuitor la Halef, zări inelul din degetul lui şi mă întrebă cu mare respect:

— Fii îngăduitor şi iartă, o, stăpâne, dacă îndrăznesc să te întreb: oare acesta e Atfab, despre care sefirul mi-a spus că te va însoţi?

— Da, încuviinţai eu, în vreme ce în sufletul meu încolţise bănuiala că sunt luat drept peder-i-baharatul.

Bănuiala se preschimbă în siguranţă când omul urmă:

— Numele pe care l-ai purtat în timpul călătoriei din urmă e Kassim Mirza, nu e aşa?

— Aşa mă cheamă în momentul de fată.

Era acelaşi nume pe care şi-l dăduse peder-i-baharatul. Omul însemna pesemne ceva în asociaţia „Umbrelor”; de aceea luai o atitudine demnă şi mândră fată de aceste două „Umbre”. Cât eram de curios şi mai ales Halef, nu e greu de ghicit. Ca să aflu mai curând, pusei următoarea întrebare:

— Zici că sefirul te-a trimis la Bagdad ca să mă cauţi pe mine?

— Da, stăpâne.

— Ţi-a dat vreo veste pentru mine?

— Da, stăpâne.

Acest „da, stăpâne” mi-ar fi putut deveni primejdios, dacă eu întrebam mereu şi el îmi răspundea tot atât de scurt. De aceea urmai ceva mai stăruitor:

— Ce fel de veste? Vorbeşte! Nu-mi place să pun întrebări de prisos.

— Iartă, stăpâne! Sefirul e foarte aspru cu noi. Ne cere să răspundem scurt la întrebările pe care ni le pune şi să nu întrebăm nimic. Trebuie să-ţi spun doar atât: să nu te opreşti în Bagdad, ci să vii numaidecât.

— Pentru ce?

— „Cadavrele” au să sosească în curând, dar nu pe drumul caravanelor ci, ca să fie mai în siguranţă, vor fi transportate prin Nahr Sersar la Eufrat şi de acolo pe plute mai departe.

— Unde?

Îmi aruncă o privire mirată şi răspunse:

— Asta trebuie s-o ştii tu mai bine ca mine, o, stăpâne!

Ei drace! Era cât p-aci să mă las prins în capcană. Mă făcui că nu bag de seamă şi zisei repede:

— Fireşte că ştiu. Am crezut însă că, fiindcă spuneai că vor să fie în mai mare siguranţă, s-a schimbat locul.

— Locul cel vechi e foarte bun, nu e nici un motiv să-l schimbe.

Mă întrebam în sinea mea despre ce transport poate fi vorba. „Cadavre”! Dăduse acestui cuvânt o intonaţie ciudată. Eram sigur că nu erau adevărate cadavre. Atunci ce? Să se fi slujit „Umbrele” de un limbaj secret cam cum fac pungaşii în Europa? Ţineam neapărat să aflu şi întrebai, deşi putea să fie o greşeală din partea mea:

— Ştii tu ce fel de „cadavre” sunt astea de acum?

Apăsai asupra cuvântului „cadavre” aşa cum făcuse el adineauri. Nu bănui nimic şi răspunse cu sinceritate:

— Dacă nu ştii tu, atunci nu o ştie încă nici sefirul. Trimiţătorul va fi avut vreo pricină ca să păstreze totul în taină. Dar chestia cu aceste „cadavre” e numai una din ştirile pe care aveam să ţi le spun. Mai e ceva mult mai important.

— Ce?

— Caravana.

— Care?

— Trebuie să ştii tu mai bine decât mine.

Mi se păru că i se trezesc iar bănuielile şi, ca să-i abat gândul, zisei cu asprime:

— Vorbeşte mai cuviincios, altminteri te învăţ eu

cum trebuie să vorbeşti cu mine! Fireşte că ştiu, dar spuneai despre o anumită caravană şi cum noi lucrăm cu multe caravane, şi-mi închipui că asta nu e una obişnuită, aş vrea să vorbeşti mai desluşit, altminteri o să mă plâng sefirului ca să-mi trimită oameni mai deştepţi şi politicoşi decât tine.

— Nu, nu, stăpâne! strigă el cu glas rugător. Ştii ce m-ar aştepta! Iartă-mă, iartă-mă, rogu-te... Vroiam să spun „caravana şambelanului” despre care i-ai vorbit chiar tu sefirului.

— *Kuhdaya şukr!* — slavă Domnului! În sfârşit ţi-ai deschis pliscul. Te sfătuiesc să fii mai lămurit de acum încolo, căci o ştafetă care vorbeşte în cimilituri nu ne poate fi de folos. Da, eu l-am înştiinţat despre ea. Şi ce răspuns îmi trimite?

— A trimis iscoade după ea, care au venit să-i spună că va sosi azi-mâine în Bagdad. S-ar putea s-o întâlneşti din întâmplare şi să te recunoască. De aceea trebuie să pleci numaidecât din Bagdad şi să vii la el. Asta era ce mai aveam de spus.

— Şi altceva?

— Nimic.

— Fiindcă ai avut norocul să mă întâlneşti în drum nu mai e nevoie să te duci la Bagdad. Vă întoarceţi cu mine la el.

Spusei acestea pe un ton poruncitor, deşi în gândul meu îi trimiteam la toţi dracii, căci mă temeam să nu scape Halef vreo vorbă pe drum, prin care să se dea de gol. Spre bucuria mea, omul răspunse în grabă:

— Iertare, stăpâne, că nu putem merge cu tine, fiindcă trebuie să ne ducem de aci la Madain.

— Cum, nu numai la Bagdad?

— Nu. Aveam poruncă să te căutăm mai întâi pe tine şi pe urmă să ne ducem în josul Tigrului, la Madain. Pe aici scurtăm însă mult din drum.

— Şi vă întoarceţi apoi la sefir?

— Nu. Mai avem, înainte de-a ne înapoia, o veste

pentru Kut el Amara.

Sefirul acesta părea să aibă legături foarte întinse. Asta nu putea decât să mă bucure în momentul de faţă. Drumul de aici până la Madain era de opt ore călare, de acolo la Kut el Amara douăsprezece şi apoi până la ruinele Babilonului— unde presupuneam că se află sefirul — alte patrusprezece. Oricât şi-ar fi zorit aceste două „Umbre” caii — care prea grozavi nu păreau să fie — le trebuia timp de mâncare şi de odihnă, aşa că în mai puţin de două zile şi jumătate nu puteau ajunge la sefir.

În vremea asta noi vom fi de mult îndărăt şi nu ne mai puteam întâlni a doua oară cu ei.

Gândul acesta mă mai linişti într-atât, încât cutezai să pun întrebarea cam îndrăzneaţă:

— Ce veşti aveţi de dus la Madain şi Kut el Amara?

— Nu te supăra, stăpâne, dar nu ne e îngăduit să vi le spunem.

— Nici mie?

— Nimănui şi fiindcă sefirul nu ne-a dat altă poruncă...

— Foarte bine faceţi, îi curmai eu vorba, îmi place! Omul trebuie să-şi facă datoria pe de-a-ntregul. V-a spus cumva sefirul locul anumit în care trebuie să-l întâlnesc?

— Îl ştii doar, stăpâne!

— Fireşte, dar nu stă mereu acolo şi s-ar fi putut să-şi schimbe gândul.

— Dacă nu-l găseşti acolo, o să-l aştepţi. Tufele de tamarinzi de la Hilleh se întind atât de departe şi sunt atât de dese încât ai unde să te ascunzi şi tu şi ceilalţi care se află acolo. Nici astăzi nu cutează nimeni să se apropie de ele de când cu măcelul acela grozav. Oamenii din Hilleh spun că duhurile celor ucişi rătăcesc şi acum ziua şi noaptea. Te afli ca în sânul lui Ibrahim[1].

— Bine. Altceva nu mai aveţi să-mi spuneţi?

— Nu. Ba da, era să uit! Zicea că mai e ceva ce nu

---

[1] Avram.

ştii tu şi ai o învoială între caravana lui Pişkhidmet-başi[2] cu a beduinilor ghasai; o parte dintr-aceştia s-a împrăştiat pe aci şi, ca să nu trezească bănuieli, se dau drept arabi solaibi. Asta ţi-o spunem ca să ştii. Acu', nu mai am alt. Nimic de spus, stăpâne.

— Foarte bine. Sunt mulţumit de voi şi meritaţi un bacşiş pe care o să vi-l dau când ne vom întâlni iarăşi în Hilleh. Când aţi pornit de acolo?

— Aseară.

— Atunci o să trebuiască să vă odihniţi zdravăn la Madain. De aceea nu mai zăboviţi şi plecaţi cât mai curând.

— Îndată ce se vor sătura caii. Nici nu mai avem ce căuta aici. Allah să fie cu tine!

Încălecară şi ieşiră pe poartă. Halef duse acum caii la apă şi, în vreme ce îi adăpa, clipi şiret din ochi şi zise:

— Allah a făcut pe lumea asta capete luminate şi capete întunecate; al tău strălucea ca soarele, pe când ale lor, erau pline de întunericul prostiei ca o fântână secată de apă. Ochii mintii, tale au străbătut până în fundul lor ca soarele printr-un geam străveziu, pe când ei te vedeau pe tine altul decât eşti.

— Ai priceput ceva din ce am vorbit noi?

— Mult nu, effendi, ştiu numai că a fost vorba de trei inşi şi patru localităţi. În timpul ăsta sufletul meu se plimbă de la Bagdad la Madain, apoi de acolo la Kut el Amara şi Hilleh şi îndărăt, fără să poată pătrunde adâncul înţelepciunii care ieşea de pe buzele tale.

— Totuşi nu e vorba de trei ci numai de doi inşi.

— Ba trei. Tu, sefirul şi peder-i-baharatul, nu faceţi la un loc trei? Şi era atâta amestecătură cu ei că nu mai ştiu dacă tu eşti pederul, ori ăsta sefirul, ori sefirul tu, ori tu sefirul sau dacă n-o fi sefirul chiar pederul. Drept care din ei ai fost luat şi cum să fac să mă desluşesc?

— Uite cum stau lucurile: „Umbra” mă crede peder-i-baharat, asta vei fi înţeles şi tu, ce dracu'!

---

[2] Caravana şambelanului.

— Pederul-i-baharat? Păi pe tine, vestitul emir Hagi Kara Ben Nemsi effendi, să te ia drept un nemernic ca ăla! Un astfel de ticălos merită să fie biciuit până la sânge. Să fi priceput eu ce obrăznicie spunea afurisita aia de „Umbră” îi trăgeam câteva gârbace să mă ţină minte! Un lucru înţeleg însă din toată drăcovenia asta: că sefirul, duşmanul prietenului nostru, bimbaşa, se află în Hilleh. Adevărat?

— În apropiere de Hilleh. Ascunzătoarea lui e într-un tufăriş întins de tamarinzi, la două ceasuri depărtare de oraş. E în siguranţă, căci în afară că drumul e foarte greu, lumea ocoleşte locul din pricină că s-ar aţine pe acolo duhurile celor măcelăriţi când cu răscoala.

— Bine, foarte bine. Asta îmi place, n-ai idee ce mult îmi place. O să mă aţin şi eu pe acolo, ca să-i apar ca strigoi. Ba o să mai iau încă un strigoi cu mine, unul din piele de crocodil. Şi strigoiul ăsta o să se plimbe — dar nu prin apă, ori pe mal — ci pe spinarea sefirului, atâta vreme până ce s-o preface şi el într-un strigoi de bocete, din pricina loviturilor pe care o să i le dau, că a sărăcit pe bietul bimbaşa şi l-a lăsat pe drumuri. Oare ce-o mai pune la cale nemernicul ăla, acolo în ascunzătoarea lui?

— Ai auzit doar că aşteaptă nişte leşuri.

— Să-i fie de bine! Să le mănânce fripte! Dar parcă era vorba şi de o altă caravană?

— Da, de a lui Piskhidmet-başi.

— Cine o mai fi şi ăsta?

— Un înalt slujbaş de la curtea şahului.

— Şi ce legătură e între el şi sefir?

— Nu ştiu.

— Nu ştii? O, Sihdi, ce adânc mă mâhneşti! Ochiul, tău e de obicei atât de ager şi urechea ta prinde orice zgomot, de la bubuitul tunetului până la ţârâitul plăcut al greierului. Şi planurile acestui sefir, care e de o mie de ori mai mare ca un greier, să nu le cunoşti!

— Nu cumva le-ai priceput tu?

— Nici gând! Dar de ce mă întrebi? Eu nu sunt

altceva decât ocrotitorul, scutul şi paloşul tău. Când e însă vorba de altceva, e treaba ta să le afli pe toate şi să găseşti greierul pitit în capul sefirului.

— Vezi tu, să desluşeşti ţârâitul greierului în iarbă ori să afli gândurile ascunse ale unui ticălos, nu e totuna. Pentru cea dintâi se cere un auz bun, pe când pentru cealaltă cu totul altceva.

— Acest „altceva” îl ai tu din belşug, Sihdi.

— Îl ai şi tu.

— Te rog, nu cere acum aşa ceva de la mine. Ştii că mi-au fost hărăzite toate darurile minţii şi ale înţelepciunii, dar de când port inelul „Umbrelor” în deget, parcă m-am prostit. Te-am descurcat din zăpăceala cu pederul şi sefirul; mai mult nu poţi cere deocamdată de la mine. Caută tu singur şi o să găseşti.

— Am şi făcut-o, tu însă nu mi-ai înţeles cuvintele. Ce are de gând sefirul nu ştiu dar bănuiesc.

— Ce anume?

— Că vrea să jefuiască caravana cu ajutorul beduinilor tocmiţi de el. Din învoiala lui cu ghazalii trag următoarea încheiere, care ne poate fi nouă de folos: sau n-are destule „Umbre” cu sine, sau aceştia nu vor să ia parte la un atac asupra caravanei deoarece nu sunt tâlhari şi ucigaşi, ci bandiţi mai puţin fioroşi.

— Peder-i-baharatul e şi el o „Umbră” şi cu toate astea a vroit să ne omoare.

— L-ai bătut şi bătaia se plăteşte cu moartea.

— Nu cred că asta să fi fost pricina. Eu zic că sefirul vrea să atace caravana fiindcă socoate să se aleagă cu o pradă bună de pe urma asta.

— Probabil. Nu sunt sigur, dar aşa presupun. Această presupunere e în legătură cu *majdana koma*[1] din Paris.

— Paris, capitala francezilor? O *majdana koma*, unde se arată tot ce-a muncit şi înfăptuit un popor? Ce legătură poate să fie între ea, sefir şi atacul caravanei?

---

[1] Expoziţia.

întrebă el uimit. Sihdi, eşti cel mai înţelept om din câţi am cunoscut în viaţa mea; ideile tale sunt atât de pătrunzătoare încât îmi spun adeseori că ţie, nu-ţi rămâne nimic ascuns dar pe sefir nu poţi cu nici un preţ să-l pui în legătură cu Paris şi *majdana koma*.

— Totuşi o să încerc. Trebuie să ştii că şahul vrea să se ducă la Paris ca să viziteze această *majdana koma*; toţi sunt învoiţi cu asta, în afară de preoţime, el însă ştie tot atât de bine ca orice musulman să-i împace. Aceşti preoţi şiiţi se pot cumpăra cu aur, de la cel mai mare imam-djuma până la neînsemnatul mullah. Dăruieşti ceva câtorva moschei, o strângere de mână sunătoare celor mai influenţi imami şi dacă n-ajută, te slujeşti de un mijloc care nu dă niciodată greş, adică trimiţi o *karvan-i-raşwa*[1] la locurile sfinte şi mergi la sigur. Preoţimea din Menshed Ali şi Kerbela are asupra şiiţilor o înrâurire neînchipuit de mare.

— Mai departe, Sihdi! Încep acum să pricep.

— O astfel de caravană nu se încredinţează decât unui om încercat, pe care te poţi bizui. Şi cine cunoaşte mai bine decât înalţii slujbaşi ai palatului situaţia de acolo? De aceea şahul alege pe unul dintre cei mai credincioşi dintre ei, îi încredinţează darurile cele bogate, cu însărcinarea să le predea preoţilor de acolo. Caravana care le transportă se numeşte *karwan-i-raşwa* sau *karawan-i-pişkhidmet başi*, deoarece în capul ei e un *pişkhidmet başi*.

— Aşa cum lămureşti tu lucrurile, le pricep foarte bine.

— Ascultă mai departe, Halef: Pentru ce crezi că i se zice astfel caravanei? Chiar dacă un înalt slujbaş — un şambelan — s-ar alipi din întâmplare unei caravane, n-ar fi un motiv să i se dea numele după el. Aşa însă înseamnă că el e conducătorul ei, nu s-a alipit întâmplător de ea, ci el a alcătuit-o.

Dacă presupunerile mele nu mă înşeală, atunci se

---

[1] Caravană de mituire.

pune întrebarea: ce rost are ca un înalt slujbaş să alcătuiască o caravană? Fireşte că nu cu mijloacele lui şi pentru un scop urmărit de el. Nu poate fi vorba deci decât de unul mai mare ca el şi acesta e şahul. Părerea mea e că numele de „caravana şambelanului” nu e oficial, ci i-a fost dat de sefir sau peder-i-baharat. Am dovada că nu mă înşel în presupunerea mea.

— Care? Eu nu găsesc nici una.

— Ba sunt chiar multe, dar asta singură ajunge. Ai auzit că pederul l-a înştiinţat pe sefir despre caravană; a fost în Persia, probabil în capitală şi a aflat despre ea. O călătorie din porunca domnitorului pentru a duce daruri de un preţ atât de mare se ţine de obicei secretă. Ca să afle despre ea trebuie să fi cheltuit multe parale, adică mituirea unor oameni de la Curte. Fără scop n-au cheltuit ei banii; înseamnă că se aşteaptă să le aducă un câştig destul de mare. Deci, pederul a trimis încoace un om să înştiinţeze pe sefir şi acesta la rândul său a trimis iscoade înaintea caravanei, care e mai importantă pentru ei decât aşa-zisele „cadavre” care sosesc pe Eufrat.

— Şi crezi că e importantă şi pentru noi?

— Deocamdată nu, dar poate deveni. Nu ne gândim să punem la cale o întâlnire nici cu peder-i-baharat şi nici cu sefirul; dacă însă se va ivi întâmplător, vom fi târâţi fără voie în afacerea asta misterioasă, căci îi avem pe unul în faţă şi pe celălalt în spate şi locul unde trebuie să se întâlnească ei e acelaşi unde ne ducem noi. Există totuşi un mijloc ca să-i ocolim.

— Care?

— Să renunţăm la vizitarea sfintelor lăcaşuri, să ne întoarcem la Bagdad şi să o luăm în acelaşi timp pe alt drum, pentru a nu ne întâlni cu pederul.

— Nici nu mă gândesc! Când mi-am pus eu ceva în cap, nu mă las. Mai ales acum. Ar însemna că ne e frică de ei. Am hotărât să ne ducem la ruine, o să ne ducem, fie ce-o fi. Ori eşti de altă părere?

— Nu.

— Atunci hai să plecăm. Caii sunt odihniţi şi mi-am umplut burduful cel mic cu apă. Să vină cine o pofti; „Umbrelor” ori altor ticăloşi de teapa lor, sunt gata să le arăt cu gârbaciul că inima mea, care stă în şfichiul lui, îi aşteaptă cu nerăbdare.

Zicând aceste cuvinte, scoase biciul de la brâu şi pocni de câteva ori în aer. Ca să-i potolesc niţel înflăcărarea, îi spusei:

— Pune biciul la loc; trebuie să ne ferim de vreo nesocotinţă şi ştii că i-am făgăduit Hannehei să ocolim primejdiile, pe cât se poate.

— O, în privinţa asta, Sihdi, îmi cunosc eu nevasta, soarele vieţii mele. Se îngrijeşte de sănătatea trupului meu, dar şi de faima mea. Vrea să mă aibă teafăr şi sănătos, nu renunţă însă la mândria de a avea un bărbat vestit pentru vitejia lui. Cere, ce e drept, să fiu prevăzător, dar ar intra în pământ de ruşine dacă Halef al ei n-ar mai fi curajosul războinic de odinioară. Mi-ai povestit odată despre o mamă care spunea fiului ei, când pleca la luptă: să se întoarcă sau biruitor, sau întins pe scut, adică mort. Eu o să mă întorc însă victorios şi viu pe scut, căci nici prin gând nu-mi trece să-mi încolăcesc braţele în jurul gâtului ei de văduvă. Oare Emmeh a ta nu se simte mândră să ştie că de frica soţului ei tremură toţi nemernicii de pe pământ?

— Fireşte că nu i-ar plăcea nici ei să aibă de soţ un laş.

— Mă bucur pentru ea. Dar acum lasă vorba şi să plecăm, timpul zoreşte. Mai întâi să scoatem însă inelele „Umbrelor” din deget.

— De ce?

— Pentru că nu trebuie să trecem drept „Umbre” decât atunci când e nevoie, altminteri s-ar putea să dăm de bucluc.

— Ai dreptate, effendi. Iacă, l-am scos. Încălecarăm şi ieşirăm din curtea hanului.

Când caravanele se duc la Hilleh trec de obicei pe aici spre hanurile Nasrijeh şi Mohawid; noi renunţarăm însă, căci ne feream să ne întâlnim cu cineva în cale şi găseam că e mai nimerit s-o luăm pe unde merseserăm odinioară, ca să ocolim caravana morţii cu miasmele ei otrăvitoare.

Drum, sau ceea ce se cheamă un drum, nu era. Călăream peste câmp, ori mai bine zis printr-un pustiu întins, plin de gropi şi canale de mult secate. Deşi pe atunci le trecusem ca în vis cuprinşi de frigurile ciumei şi nu ni se puteau întipări în minte locurile, totuşi le recunoşteam acum.

— Aici a fost, Sihdi, zise deodată Halef, oprindu-şi calul. Aici am descălecat atunci ca să lăsăm să treacă zăpuşeala şi am băgat de seamă că te schimbaseşi la faţă. Chipul ţi-era pământiu şi aveai cearcăne negre în jurul ochilor. Ţi-am dat să bei apă amestecată cu oţet, dar privirea ta rămăsese tot fără viaţă şi începusem să înţeleg că-ţi adunai toate puterile să nu te laşi doborât de boala aceea grozavă şi să nu-mi fac eu inimă rea.

— Da, da, dragul meu, au fost timpuri grele pentru noi. Nu mai eram om, ci o umbră. Pe când goneam prin pustiul arzător, totul mi se părea o nălucire şi oamenii pe lângă care treceam, nişte fantome ale închipuirii mele. Dacă vrei tu, ne vom conduce după drumul făcut atunci şi vom putea poposi la noapte la Birs Nimrud.

— Cum doreşti, Sihdi. Cât mai avem până la Hilleh?

— Vreo patru ceasuri.

— Vom ajunge deci pe arşiţa cea grozavă şi vom aştepta acolo până se va mai potoli niţel, înainte de a porni mai departe.

Într-adevăr, pe la amiază ajunserăm la plantaţiile de palmieri de pe malul stâng al Eufratului. Zărirăm la dreapta noastră ruinele El Himmar, pe urmă dealurile lui Bab el Mudşellibeh şi colina Oasr, care a fost odinioară cetatea regală în care a murit Alexandru cel Mare. Pe cea mai apropiată colină, Amran Ibn Ali,

trebuie să fi fost vestitele grădini ale Semiramidei[1].

Pe stânga se aflau de asemenea o mulţime de ruine, dintre care cea mai mare se numeşte încă şi astăzi Babel. Legenda mahomedană spune că înăuntrul ei au fost spânzuraţi de picioare cei doi îngeri căzuţi, Harut şi Marut, care se mai văd şi astăzi în aceeaşi poziţie.

Când am ajuns la Hilleh trecurăm podul şi traserăm la un menzil[2] pe care l-am preferat în loc de han, deoarece era pustiu în acea zi şi avea şi o încăpere mare în pământ, foarte răcoroasă.

Legarăm caii sub un şopron, le dădurăm nutreţ şi apă din belşug, apoi coborârăm în odaie, eu ca să-mi odihnesc niţel oasele, iar Halef să pregătească prânzul.

Hilleh a fost clădit din cărămizile ruinelor fostului turn babilonian şi e capitala judeţului Divanijeh. De aici se despart drumurile care duc la Kerbela şi Nedjef Ali. Printre clădirile oficiale, cea mai însemnată e moscheea *Eş şem*[3]. Cei zece mii de locuitori sunt şiiţi, persani şi arabi şi atât de fanatici, încât mă ferii să spun birtaşului că sunt creştin. Nu m-ar fi tolerat o clipă sub acoperişul lui şi tot ce aş fi atins cu mâna mea trebuia să fie sfinţit pe urmă de molah, iar cheltuielile, destul de mari de altfel, trebuia să le suport eu.

Mâncarăm cu poftă găina friptă de Halef, dar când cerurăm niţel lapte bătut — Hilleh e renumit pentru laptele lui bătut — a trebuit să dăm jos cu lingura stratul de murdărie de deasupra.

Trebuie să ştiţi că oraş mai murdar ca Hilleh nu cred să existe.

Birtaşul păru mânios, când ne văzu ce facem, dar Hagi Halef, care ştia întotdeauna să iasă din încurcătură, îi zise cu glas umil:

— Iartă, rogu-te, o, tu, cel mai primitor dintre

---

[1] Reconstituiri recente plasează aceste grădini chiar pe malul Eufratului, în vârful marii coline care servea ca bază pentru cele patru terase (n.ed.).

[2] Birt arab.

[3] Geamia Soarelui.

oameni, fapta noastră. Trebuie să ştii însă, că ne-am juruit să ne lipsim cât om trăi de ce e mai bun şi fiindcă smântâna e cel mai bun lucru de pe lume, nu ne e îngăduit s-o mâncăm.

— Allah fie îndurător cu voi şi să vă dea putere să vă ţineţi de jurământ până la sfârşitul vieţii voastre, răspunse birtaşul. Nu înţeleg însă de ce aţi mâncat de la găină ce era mai bun. Văd că n-a mai rămas nimic din ea.

— Te înşeli, o, gazdă primitoare.

— Păi nu mai văd decât oasele…

— Aşa şi e. Ce-ar fi însă de capul găinii dacă n-ar avea oase ca să-i susţină trupul? Şi cum ar putea trăi, când nu i s-ar fi dat penele care sunt nu numai îmbrăcămintea ci şi podoaba trupului ei? Dacă Allah ţi-ar fi hărăzit darul înţelegerii ţi-ai da seama că oasele şi penele sunt tot ce e mai bun la o găină. Uite aici oasele. Du-te în bucătărie şi o să vezi şi penele. Nici n-am gustat din ele. Am fi lăsat şi din lapte ciolanele şi penele, dar laptele n-are lucruri de astea.

Omul nu ştia ce să răspundă, de aceea ieşi, bombănind, pe uşă.

Halef râse pe înfundate şi-mi şopti:

— Rău îmi pare că n-a fost şi Hanneh să m-audă. Aşa e că am întors-o bine cu penele şi oasele găinii?

După câtva timp birtaşul veni însoţit de trei inşi înfăşuraţi în nişte mantale de lână. Aceştia ne priviră cu o curiozitate bătătoare la ochi, apoi se aşezară aproape de noi. Îşi aprinseră ciubucele, porunciră să li se aducă numaidecât cafea şi unul din ei începu să ne descoasă:

— Am văzut în şopron caii voştri. Cine are astfel de cai, trebuie să fie bogat, tare bogat, îmi îngăduiţi să întreb din ce ţară sunteţi?

— Suntem din ţara Şibiri[1], unde munţii acoperiţi pururi cu zăpadă, dau cu coamele în lună, răspunse Halef.

---

[1] Siberia.

— Allah, ce frig trebuie să fie pe la voi! Noi, cei de pe aici, nu ştim ce e zăpada, dar am auzit despre ea. Trăiesc şi sunniţi pe acolo?

— Nu, numai şiiţi.

— Atunci, blagoslovească Allah ţara asta şi să facă să crească o sută de palmieri de fiecare ins. Sunt avuţi oamenii voştri?

— Da, toţi.

— Se vede după caii voştri. Şi când pleacă la drum, îşi iau numai pungi cu aur cu ei?

Halef îşi dădu seama că fusese cam neprevăzător când spusese că toţi oamenii sunt bogaţi pe acolo, de aceea căută acum s-o dreagă.

— Nu, nu iau nimic cu ei, fiindcă oamenii de la noi sunt foarte primitori, aşa că n-are nimeni nevoie de bani când pleacă la drum.

— Dar cu ceva tot trebuie să răsplătească pe cei care îi găzduiesc. Atunci poartă la ei lucruri de preţ, poate chiar mărgăritare şi alte pietre scumpe.

— Pietre scumpe? Ce fel de pietre sunt astea?

— Diamante, rubine, smaralde, peruzele...

— *Allaâ! Allah!* Ce, astea sunt la voi pietre scumpe?

— Fireşte.

— Ce ţară, frate! Şi ce fel de oameni sunteţi voi! La noi în Şibiri toţi munţii sunt din pietre de astea. Nu le ia nimeni în seamă; drumurile sunt pietruite cu diamante şi casele se fac din rubine şi peruzele, iar zidurile geamiilor sunt din smaralde cât bolovanii voştri de mari.

— *Maşallah!* Nu e de crezut!

— Ba e, fiindcă aşa este. Avem şi noi pietre scumpe, care se plătesc cu multe parale.

— Ce fel de pietre?

— Ardezie, cremene, argilă, granit şi altele.

— Ia spune: oamenii voştri sunt nebuni?

— Ce întrebare!

— Păi astea sunt pietre din care sunt făcuţi munţii noştri.

— Atunci voi şi munţii voştri sunteţi nebuni, nu noi. Aşa ceva nu se cunoaşte în Şibiri; aici, însă, scrânteala pare să fie în toate capetele, după câte văd.

— Adică?

— Numai nişte nebuni sunt în stare să ne întrebe dacă avem aur şi pietre scumpe la noi. Crezi tu că, să fi avut chiar astfel de lucruri asupra noastră, vă spuneam? Nici un om în Şibiri nu e atât de prost cum par să fie ăştia de pe aici.

Acum îşi dădu omul seama că Halef îşi bătuse joc de el. Puse mâna pe cuţit şi strigă ameninţător:

— Taci, că dacă nu, vâr cuţitul în tine!

— Lasă-l acolo unde e, că avem şi noi jucării de astea, râse Halef. Prea vroiai să ştii multe de când ai venit tu şi ne-ai luat la cercetare. Avem ori nu chef de vorbă, ţie nu-ţi pasă. Doar nu suntem nişte copilandri pe care să-i iscodeşti cu întrebări de astea prosteşti. Şi acu', fă bunătatea şi ne lasă în pace.

Omul sări drept în picioare, ridică pumnii şi răcni:

— Aş putea să vâr cuţitul în tine, dacă n-aş... dacă n-am... dacă n-am fi din neamul solaib. Auzit-ai tu de ei?

După o veche tradiţie, solaibii se bucură de mare consideraţie prin părţile acelea. Le merge vestea de oameni paşnici şi nimeni nu le caută pricină. În schimb nici ei nu au voie să se ia la ceartă cu cineva.

Ştiam de la cei doi trimişi ai sefirului că se înţeleseseră cu beduinii ghasai, ca aceştia să se dea drept solaibi. Probabil că ăştia de aici făceau parte din cei tocmiţi de el. De teamă ca Halef să nu se lase mânat de firea lui şi gâlceava să se înteţească, zisei individului ca să-l potolesc:

— Dacă eşti într-adevăr un solaib, nu-ţi da de ruşine neamul şi stai liniştit la locul tău. Suntem deprinşi când vrem să intrăm cu cineva în vorbă să începem noi. Aşteaptă deci până ce te vom întreba.

— *W'Allah!* zise el cu ironie, vă credeţi pesemne oameni de seamă. Dar o să vă spun eu cine sunteţi.

Sunteţi...

Mă apropiai repede de el şi-l întrebai printre dinţi:

— Hai, spune dacă ştii...

Rămase cu gura căscată şi în vreme ce-l pironeam cu privirea se dădu pas cu pas îndărăt, se aşeză la locul lui şi tăcu. Mă întorsei şi eu la al meu şi mă făcui că nu-i mai iau în seamă.

Nu trecu mult şi beduinii plecară, după ce ne aruncară mai întâi priviri ameninţătoare.

— Sihdi, l-ai băgat în sperieţi, zise Halef râzând. Mare fricos trebuie să fie!

— Cu atât mai mult nu trebuia să-l întărâţi.

— Păi el s-a legat întâi de mine...

— N-are a face.

— Vezi cum eşti, Sihdi! Nu mi-ai făcut tu semn să-i răspund?

— Dar nu aşa cum ai făcut-o.

— Se putea altfel? Ce treabă avea el să întrebe dacă suntem bogaţi? Asta nu e întrebare de om cinstit şi unui tâlhar nu-i îngădui să mă socotească prost. Spusei adineauri că-l cred un fricos, adaug însă că e şi un mare ticălos — fiindcă, vezi tu şi ticăloşii sunt fricoşi. Cam ce părere ai tu despre ăştia trei?

— Cred că fac parte din ghasaii care trebuie să ia parte la atacul caravanei. Aş fi fost mai bucuros să nu dau ochii cu ei.

— Dacă nu te-aş cunoaşte, aş crede că ţi-e frică. Fie ce-o fi, mie nu-mi pasă. Şi dacă sunt într-adevăr cine crezi tu, n-au ei vreme de noi, au destulă bătaie de cap cu ce-i aşteaptă fiindcă... A, ascultă!

Auzirăm tropot de copite şi nechezat de cai. Alergarăm în curte şi văzurăm pe cei trei beduini — era şi birtaşul printre ei —, încercând să încalece pe armăsarii noştri care se zbăteau cât puteau.

Când văzu Halef asta, smuci biciul de la brâu, dar îl apucai repede de braţ şi-i şoptii:

— Astâmpără-te, pentru Dumnezeu! Lasă-i să

încalece; au să-şi primească repede pedeapsa. Armăsarii au să-i trântească la pământ, cum or porni.

Halef îşi stăpâni mânia şi răspunse cu-nţeles:

— Ai dreptate, Sihdi. Dar să-i trântească astfel ca să ţină minte multă vreme. Las' pe mine, ştiu eu ce am de făcut.

Cu chipul zâmbitor se apropie de beduini şi-i întrebă cu blândeţe:

— Vreţi să încercaţi caii, nu e aşa?

— Da, asta vor, încuviinţă birtaşul, dar pesemne că au pe dracu' în ei, că nu se lasă defel să-i încalece.

— Vezi că sunt deprinşi numai cu călăreţi de ăi buni şi ăştia nu par să fie din ăia.

Luând cuvintele lui drept bătaie de joc, unul din ei răspunse cu ciudă:

— Lasă că au să vadă ei, numai să ne putem urca în spinarea lor! Ia potoleşte-i niţel, ca să-i încălecăm.

— Cu plăcere. Vă spun însă dinainte că o să vă trântească.

— Nu mai pălăvrăgi şi fă ce-ţi spun.

— Bine, dar să n-aruncaţi pe urmă vina pe mine dacă v-aţi rupe gâtul.

— Gâturile sunt ale noastre, nu ale voastre, ştim noi să ni le păzim.

— Fie! Încălecaţi şi ţineţi-vă bine, altminteri ajungeţi prea repede jos.

Nu e de mirare că beduinii ţineau morţiş să încerce armăsarii. Beduinul e călăreţ înnăscut şi se înflăcărează repede când vede un cal de soi.

Dorinţa sa de a-l încerca era întru totul de înţeles. De aceea nu m-a mirat prea mult acţiunea lor.

Armăsarii noştri erau nervoşi, aruncau din copite în dreapta şi în stânga, deşi noi, stăpânii lor, eram de faţă. Hagi Halef ridică braţul şi strigă: *„şuş!”*[1]. La auzul acestui cuvânt caii rămaseră nemişcaţi. Doi dintre beduini încălecară şi se părea că armăsarii le dau

---

[1] Pe loc! (n. ed.).

ascultare. Atunci ei începură să-i mâne în zig-zag, ceea ce nu era lipsit de pericol în curtea îngustă. Observai că ochii cailor erau tot timpul aţintiţi asupra lui Halef; inteligentele animale ştiau despre ce era vorba, în clipa în care călăreţii, venind din direcţii opuse, se îndreptară unul către altul, se auzi strigătul lui Halef: *„litaht, litaht!”*. Pronunţase cele două cuvinte despărţindu-le printr-un fluierat strident, în clipa următoare caii se opriră din galop, ridicându-se în două picioare şi zvârlindu-se în sus, iar cei doi călăreţi zburară din şei cât ai clipi din ochi, căzând cu o bufnitură puternică pe sfărâmăturile de cărămizi răspândite pe jos. În curte se aşternu o tăcere de mormânt. Caii stăteau acum nemişcaţi, iar călăreţii le urmau exemplul. Pe moment gazda şi cel de-al treilea beduin rămaseră împietriţi, dar în clipa următoare se repeziră spre cei căzuţi.

Pe chipul lui Halef se putea citi expresia unei mari satisfacţii.

— Ce spui, Sihdi, de treaba asta? mă întrebă el. Cum ţi se pare dresura armăsarilor?

— Excepţională, răspunsei eu. Dar cred că au păţit-o rău călăreţii.

— Puţin îmi pasă mie de asta. N-aveau decât să nu se apropie de caii noştri! I-am avertizat, îmi eşti martor; aşa că ei poartă răspunderea pentru ce au păţit. Ia uită-te la ei, şi-au binemeritat răsplata!

Unul dintre beduinii căzuţi dădu să se ridice, dar nu putu pentru că îşi rupsese piciorul; celălalt zăcea în continuare nemişcat. Nu îmi dădeam seama dacă era şi el rănit.

Ne-am dus să ne luăm lucrurile din odaia în care poposisem. La întoarcere ne dădurăm seama că, între timp, indivizii se sfătuiseră între ei; se pare că gazda era delegată să ne anunţe ce hotărâseră, căci ni se adresă pe un ton duşmănos:

— Ia spuneţi, se pare că vreţi să plecaţi degrabă?

— Da, răspunsei eu.

— Numai că asta nu se poate. Trebuie să rămâneţi aici!

— De ce?

— Păi, vezi bine ce s-a întâmplat. Acest om şi-a rupt piciorul şi celălalt este poate chiar mort.

— Şi ce ne privesc pe noi toate astea? Doar i-am prevenit!

— Dar aţi făcut semn cailor să-i arunce la pământ!

— Asta nu te priveşte pe tine! Spune-ne cât îţi datorăm pentru mâncare şi vezi-ţi de treaba ta!

— Cât îmi datoraţi o să aflaţi mai târziu. Pentru moment nu aveţi voie să plecaţi de aici.

— Ce vorbeşti? Doar n-o să ne ţii aici cu de-a sila!

— Ba da, asta am să şi fac şi, dacă nu îmi daţi ascultare, am să vă reclam chiar şi paşei.

— Cu asta nu ne sperii. Dacă-ţi închipui că ne temem de sangeacul vostru, căruia îi atribui titlul de paşă, te înşeli. Noi stăm sub directa protecţie a padişahului şi, chiar dacă nu ar fi aşa, ştim să ne apărăm şi singuri. Nu vrei să ne spui cât ne costă mâncarea pe care am consumat-o?

— Nu!

— Atunci îţi plătesc cât cred eu de cuviinţă. O să fie mai mult decât ţi se cuvine. Poftim plata.

Am scos banii din portofel şi i-am întins, dar el mă lovi peste mână şi banii căzură pe jos. L-am avertizat, spunându-i:

— Ascultă, omule, nu sunt obişnuit ca cineva să-mi dea peste mână sau să mă jignească. Dacă încerci aşa ceva din nou, să ştii că am să-ţi arăt cum obişnuiesc eu să pedepsesc asemenea neobrăzare. Şterge-o de aici!

Văzând că vreau să încalec, mi se aşează în faţă. Halef mi-o luase înainte. Beduinii îi strigară gazdei să nu mă lase să plec. Omul mă apucă de braţ.

— Ia mâna de pe mine! strigai eu.

— Ai să rămâi aici! îmi răspunse individul pe un ton răstit, strângându-mă de braţ.

— Atunci du-te unde zac şi ceilalţi! strigai eu, repezindu-i un pumn sub bărbie, care îl şi trânti la pământ.

Imediat îl apucai de braţ, l-am ridicat şi l-am aruncat drept în cel de al treilea beduin care se grăbise să îi vină în ajutor. Amândoi se prăbuşiră, cu o bufnitură surdă, la pământ. Înainte ca vreunul din ei să se scoale, încălecai şi calul meu porni în galop, urmat de cel al lui Halef. În urma noastră auzirăm urletele şi blestemele indivizilor. Nu le-am acordat nici o atenţie şi ne-am îndepărtat, fără să fim urmăriţi. Am traversat partea apuseană a oraşului şi ne-am îndreptat în direcţia unui pâlc de palmieri de la care pornea drumul spre Birs Nimrud şi ruinele de la Ibrahim Chahil.

Drumul nu a durat mai mult de trei ceasuri şi pe timpul parcurgerii lui am întâlnit doar câţiva călători singuratici. Când am ajuns la destinaţie, soarele se afla la asfinţit şi ne-am aşezat tabăra la poalele ruinelor, în acelaşi loc în care ne oprisem şi data trecută. Prin apropiere nu se afla nici ţipenie de om, aşa că ne-am putut lăsa caii fără nici o supraveghere în timpul escaladării fumului care ne permitea o observare mai bună a împrejurimilor ruinelor. Ajunşi sus am putut privi panorama unuia din lăcaşurile cele mai vestite din istoria religiilor şi din istoria universală, Babel sau Babilon! Potrivit afirmaţiilor lui Herodot, marele istoric al antichităţii, oraşul aşezat pe ambele maluri ale Eufratului avea un perimetru de 480 stadii, adică aproape 90 km (1 stad =185 m).

Era înconjurat de un zid înalt de 200 coţi şi cu o grosime de 50 coţi, apărat de turnuri solide şi de un şanţ adânc, plin cu apă. O sută de porţi din bronz se deschideau în acest zid, fiecare din ele continuându-se cu o cale dreaptă care străbătea tot oraşul, până la poarta opusă. Casele, înalte, având până la patru caturi, erau construite din cărămizi lipite între ele cu smoală. Clădirile aveau faţade splendide şi erau despărţite prin

curţi deschise. Numeroase pieţe şi grădini ofereau celor două milioane de locuitori ai oraşului locuri de odihnă şi recreaţie. De asemenea, malurile fluviului erau împrejmuite de ziduri uriaşe, prevăzute cu porţi metalice, care noaptea erau zăvorâte. Peste fluviu se arcuia un pod măreţ, lat de 30 de picioare, al cărui acoperiş era demontabil. Potrivit lui Diodor, istoric roman de origine grecească, podul avea o lungime ce putea fi parcursă într-un sfert de ceas, în timp ce Strabon, geograf şi istoric grec, afirma că măsura o stadie în lungime. Pentru ca să poată fi construit, apele fluviului au trebuit să fie deviate. Pentru aceasta s-a săpat, în partea apuseană a oraşului, un lac adânc de 75 de picioare şi cu o circumferinţă de 12 mile, în care s-au abătut apele fluviului. Acest lac, menţinut şi în anii care au urmat, servea pentru apărarea oraşului, pentru regularizarea debitului apelor, care altfel puteau provoca inundaţii, cât şi pentru irigarea câmpurilor cultivate, operaţie efectuată cu ajutorul unui mare număr de ecluze. La capetele podului se ridica câte un palat imens, ambele palate comunicând printr-un tunel subteran.

Cele mai măreţe construcţii ale Babilonului, care în scrierea cuneiformă era ortografiat *Bab ilu*, adică „Porţile lui Dumnezeu”, le formau vechiul palat regal, având mai mult de o milă în circumferinţă, grădinile suspendate ale Semiramidei şi palatul nou, împodobit cu nenumărate sculpturi şi înconjurat de trei rânduri de ziduri.

Faimoasele grădini ale Semiramidei erau împrejmuite şi ele cu un zid, lat de 22 picioare şi constituiau un patrulater cu o suprafaţă de 160.000 de picioare pătrate. Ele erau alcătuite din terase în formă de amfiteatru, la care duceau trepte late de 10 picioare şi erau susţinute pe nişte stâlpi înalţi. Platformele acestor terase erau pavate cu dale măsurând în lungime 16 picioare şi în lăţime 4 picioare, perfect îmbinate,

astfel încât să nu poată pătrunde nici o picătură de apă printre ele. Peste aceste dale era aşternut un strat gros de papură chituită, deasupra încă două rânduri de cărămizi, prinse între ele, cu smoală, totul fiind acoperit cu plăci de plumb. Pe acest, „pat” era aşezat un strat de pământ, cu o grosime suficientă pentru a permite celor mai falnici arbori să-şi dezvolte rădăcinile. Pe terasa cea mai înaltă se găsea o fântână uriaşă care îşi trăgea apa din fluviul ce curgea în apropiere, în cantitate suficientă pentru a uda din belşug grădinile aflate dedesubt.

Sub fiecare terasă erau amenajate săli spaţioase, iluminate în timpul nopţii, împodobite cu straturi de flori ce emanau efluvii de parfumuri îmbătătoare, oferind totodată vizitatorilor panorama splendidă a oraşului şi împrejurimilor sale.

Cea mai impunătoare construcţie a oraşului era, însă, turnul, despre care Talmudul relatează că ar fi măsurat în înălţime 70 de mile. După alte relatări el atingea 25.000 picioare. La ridicarea lui ar fi lucrat un milion de oameni, timp de doisprezece ani. Toate acestea sunt, însă, considerate exagerări. Se pare că turnul, ridicat în mijlocul templului închinat lui Baal, avea în jur de o mie de picioare în circumferinţă şi ajungea la o înălţime de 800 picioare (adică 240 m)[1]. Avea opt etaje, platformele de susţinere ale acestora fiind tot mai mici pe măsură ce urcai. Scara de acces se înfăşură în spirală pe zidul exterior al turnului. Fiecare etaj cuprindea săli boltite, susţinute de coloane, mobilate cu mese, scaune şi împodobite cu vase din aur curat. În catul de jos se găsea o statuie a zeului Baal, care cântărea o mie de talanţi babiloneni şi valora multe milioane de monezi de aur. La etajul al optulea era instalat un observator astronomic.

Toate aceste comori care, potrivit lui Diodor,

---

[1] În realitate turnul zigguratului Etemenanki, construcţie cu caracter de cult, dar şi cu rol de observator astronomic, nu depăşea 90 m înălţime. (n.ed.)

valorau peste 6.300 talanţi aur, au fost jefuite de Xerxes[1]. Legenda spune că în turn s-ar fi aflat şi o fântână, a cărei adâncime măsura cât înălţimea întregii construcţii. Alexandru cel Mare a purces la restaurarea turnului prăbuşit, folosind numai pentru curăţirea dărâmăturilor peste 10 000 de muncitori, dar moartea sa prematură l-a împiedicat să desăvârşească acest plan.

Acesta era faimosul Turn Babel, una din cele şapte minuni ale lumii antice. Dar acum...? Ce mai rămăsese din minunata construcţie?

Şaizeci de mii de războinici pedeştri, o sută douăzeci de mii de călăreţi şi o mie care de luptă prevăzute cu coase, mii de călăreţi pe cămile, avându-l în frunte pe Cyrus[2], cuceriseră Babilonul, în ciuda puternicelor sale mijloace de apărare şi a unor rezerve alimentare care asigurau necesarul de trai al locuitorilor pe douăzeci de ani! Ulterior, regele persan Darius Hystaspis dă ordin să se distrugă zidurile de apărare ale cetăţii, iar Xerxes, aşa cum am mai arătat, o deposedează de toate comorile ei. Iar Alexandru cel Mare nu reuşeşte să salveze ce mai rămăsese din gloria trecută a Babilonului. Pe locurile unde se ridicau aievea splendidele construcţii, peste puţină vreme se cultivau cereale, iar regii parţi ai Babilonului au folosit-o ca rezervaţie de vânătoare! Concomitent cu dominaţia arabă numele Babilonului aproape că a dispărut din istorie, pentru ca în zilele noastre să nu mai existe decât un câmp de dărâmături şi de ruine de piatră, în care nici măcar arheologii nu s-ar mai putea descurca!

Soarele se pregătea să apună, aşa că ne-am întors la caii noştri, ca să ne aşternem păturile pentru odihna de noapte. Pe drumul de întoarcere ajunsesem, la un moment dat, la o ieşitură a colosalelor dărâmături, unde

---

[1] Xerxes cel Mare, rege al Persiei (486 - 465 în. Hr.), din dinastia Ahemenizilor. A continuat politica de cuceriri a lui Darius I.

[2] Cyrus II cel Mare, rege persan (559 - 529 în. Hr.), din dinastia Ahemenizilor. Fondatorul imperiului persan; a cucerit Babilonul în anul 539 în. Hr. (n. ed.).

văzurăm ceva care ne scăpase pe când urcam. Era vorba de un canal vechi care, pe deplin secat în timpul verii, acum avea apă din belşug şi ajungea aproape până la Birs Nimrud. Spre marea noastră mirare, pe canal zărirăm mişcându-se, în depărtare, numeroase ambarcaţiuni.

— Cine ar putea să fie? mă întrebă Halef.

— Cum nu ştii tu, nu ştiu nici eu, răspunsei. S-ar putea să nu ne intereseze! Nici nu ştim în ce direcţie înaintează. Ce ar fi, totuşi, să ne apropiem puţin, ca să-i vedem mai bine.

Aşa am şi făcut şi în curând am observat că de fapt, nu se îndepărtau, ci, dimpotrivă, se apropiau. Cum de la o distanţă atât de mare nu puteau fi bine văzuţi, am mai rămas puţin pe loc. După câtva timp am fost însă nevoiţi să părăsim locul, pentru că eram în pericol să fim descoperiţi. În timp ce coboram, Hagi Halef îmi spuse:

— Sihdi, am o idee; dacă e chiar bună, nu ştiu.

— Se referă la oamenii de colo, de pe apă?

— Da.

— Ei?

— Mă gândesc la ce au spus trimişii sefirului şi anume că trupurile celor morţi să fie coborâte pe Eufrat. Să nu râzi de mine!

— Nici nu-mi trece prin minte, căci m-am gândit şi eu la acelaşi lucru, deşi nu am nici o dovadă că ar fi vorba tocmai de aceste cadavre şi nu de altceva.

— Dar gândeşte-te, că, dacă presupunerea noastră este corectă, avem de-a face cu sefirul!

— Da, la asta mă gândesc şi eu.

— Trebuie să fim atenţi. Locul unde vrem să ne ridicăm adăpostul se găseşte pe partea pe care se află ruinele şi pe care vin şi oamenii aceştia.

— Da, dacă vin într-adevăr! Trebuie să aşteptăm cu răbdare, ca să vedem dacă asta le e intenţia. După felul în care se mişcă nu folosesc bărci ci un fel de plute mici, care înaintează cu ajutorul unor vâslaşi. Ce se va

întâmpla când vor ajunge la capătul canalului vom afla, fără îndoială, în curând. Oamenii aceştia plănuiesc ceva; s-ar putea să fi încărcat pe plute nişte lucruri care urmează să fie transportate de la canal la ruine. Traseul lor se îndreaptă exact în direcţia noastră. O să fim atenţi şi o să ne îngrijim de pe acum să ne adăpostim caii. Din fericire mai este destulă lumină, ca să putem găsi un loc potrivit.

Când am ajuns jos, ne-am îndreptat spre poalele ruinelor. Deodată am observat un lucru care mi-a atras atenţia. Era acolo un fel de movilă formată din dărâmături, îndeosebi din cărămizi mai mult sau mai puţin întregi, care căzuseră, desigur, de sus. La această movilă ducea, din locul unde ne aflam, o potecă. Cred că altcineva, un beduin, de pildă, nu ar fi descoperit-o, dar pentru ochii ageri ai unui vânător din prerie şi din pădurile virgine era destul de perceptibilă. Arătând spre ea i-am spus măruntului meu prieten, Hagi Halef:

— Vezi aceste urme?

— Urme? întrebă el uimit. Nu văd nimic. Ce fel de oameni ar fi putut să se urce pe această grămadă de dărâmături?

— Nu e vorba de oameni, ci de animale care s-au plimbat de multe ori pe aici, în sus şi în jos.

— Te pomeneşti că or fi fost chiar lei, râse Halef.

— Asta n-aş crede. E vorba de animale mici.

— S-ar putea! Eu nu văd nimic! Cred că pe noi nu ne prea interesează locul acesta de plimbare al animalelor, care vor fi fost ele. Hai să mergem mai departe.

— Nu. Căutăm o ascunzătoare şi animalele care umblă pe aici nu sunt din cele domestice, ci sălbatice, iar acestea din urmă îşi fac rezerve de hrană în locuri ascunse bine. Trebuie să cercetăm îndeaproape urmele astea!

Urcarăm pe movila de moloz şi ajunserăm la un loc ce nu putea fi văzut de jos şi care părea că este o intrare

ce traversa zidul de ruine. Era greu de stabilit faptul dacă ar fi existat aici odinioară o poartă sau dacă, pur şi simplu, zidul se degradase din diferite motive, tocmai în acest loc. Fapt este că intrarea era destul de largă ca să ne permită trecerea, nu numai nouă, ci chiar şi cailor noştri. N-am zăbovit şi am pătruns prin ea. Drumul era lung şi îngust, printre mormane uriaşe de cărămizi şi se termina într-un fel de încăpere dreptunghiulară, care putea cel mai bine fi comparată cu un luminator sau o curte interioară acoperită cu geamuri, pe care, însă, nu le vedeam nicăieri. Zidurile care o înconjurau erau în bună parte distruse, iar „podeaua” pe care stăteam era constituită dintr-un fel de pulbere de cărămidă ce părea a avea grosimea unui etaj. În interiorul încăperii era mai întuneric decât afară, dar reuşirăm să vedem, totuşi, răspândite pe jos, dejecţiile animalelor care pătrunseseră aici şi descoperirăm, după o cercetare atentă, de ce neam erau. Se pare că acest loc reprezenta un fel de arenă de luptă şi de joacă, căci văzurăm pe jos smocuri mari de păr şi o sumedenie de ţepi, smulşi sau rupţi de pe cei învinşi.

— *Maşallah!* strigă Halef. Se pare că am descoperit un *Suk el Kanasid*[1] *!* Aşa e, Sihdi?

— Da, răspunsei. Această încăpere, atât de bine tăinuită, prin care cred că nu a mai călcat picior de om de aproape două milenii, s-ar putea foarte bine să fi servit ca adăpost unor arici. Ei pot să-şi sape cu uşurinţă galerii prin această pulbere de cărămidă. Dar, stai, acum îmi aduc aminte ce mi-a povestit bimbaşa, anume că fusese închis într-o încăpere în care erau şi arici. Ceea ce înseamnă că atunci când au ajuns aici ei şi-au săpat nişte galerii prin care comunicau cu exteriorul. Trebuie să vedem dacă aceste adevărate ganguri sunt destul de largi pentru a permite şi trecerea unui om.

— Sihdi, nu mai visa! Văd eu că vrei să combini nişte lucruri care nu prea se potrivesc unele cu altele.

---

[1] Vizuină de arici (n. trad.).

— De unde ştii că nu se potrivesc?

— Nu corespunde înălţimea.

— Cum adică?

— Păi, după descrierea bimbaşei, închisoarea în care a zăcut el se afla la o înălţime mai mare decât încăperea asta.

— Da, este valabilă remarca ta pentru punctul în care ne aflăm, dar colo, în faţa noastră, în colţul celălalt, stratul care formează podeaua e în pantă urcătoare aproape cât un etaj şi... ia uită-te. Vezi găurile acelea care duc spre zidul dărâmat?

— Da! Le văd, dar ce mă miră e că aceşti arici au săpat o galerie tocmai aici, unde ai tu nevoie.

— Nevoie? Dar eu nu am nici o nevoie, căci nu sunt prizonier aici. Eu combin nişte împrejurări care par să fie legate între ele şi faptul că am sau nu dreptate nu are nici o influenţă asupra noastră. Sunt, însă, hotărât să cercetez, totuşi, această curte interioară mâine dimineaţă, când o s-o pot face mai temeinic decât acuma. Trebuie să ne grăbim, pentru că în cel mult zece minute o să fie întuneric beznă.

— Şi cum rămâne cu ascunzătoarea pentru caii noştri?

— E găsită! Îi aducem aici.

— La asta m-am gândit şi eu. Aici se vor afla în siguranţă. Să mergem să-i aducem.

Nu trecuseră nici cele zece minute şi caii erau la adăpost, în loc sigur.

Adierea vântului de seară se înteţise. Venea dinspre miazănoapte, lucru care ne convenea, căci aducea spre noi zgomotul paşilor celor care veneau dinspre canal. Aşa au trecut vreo două ceasuri, când Hagi Halef începu să se agite, să mormăie şi, în cele din urmă, să mă întrebe pe un ton iritat:

— Simţi un miros, Sihdi?

— Da, răspunsei eu, deoarece aveam aceeaşi senzaţie neplăcută.

— Eu cred, spuse Halef, că e din ce în ce mai insuportabil. Ăsta nu se mai poate numi miros, ci de-a dreptul pute, de parcă ar trece pe lângă noi o caravană a morţii.

— Păi, chiar aşa e, se apropie de noi o asemenea caravană.

— Cum aşa? Chiar o caravană a morţii?

— Da, chiar dacă nu e una mare, ca aceea pe care am văzut-o atunci. Se simte tot mai apropiată, ceea ce înseamnă că se apropie de noi. Astupă-ţi nasul, în schimb deschide-ţi urechile cât mai bine. Ascultă!

Se auzeau apropiindu-se paşii unor oameni trecând pe lângă noi. Se auziră şi comenzi, după care se instala liniştea.

— Să-i mulţumim lui Allah; au trecut de noi! spuse, suspinând, Halef. Vântul a luat cu el mirosul ăsta groaznic, aşa că putem respira din nou.

— Asta poţi să faci tu. Eu însă am să mă bucur în continuare de acest „parfum”, deoarece vreau să urmez caravana.

— Cum ai spus? S-o urmezi? Dar de ce?

— Trebuie să aflu cine sunt aceşti oameni şi ce anume fac aici, pe meleagurile astea.

— Oh, Sihdi, lasă-i în plata Domnului, să facă ce vor. Ce folos poate să-ţi aducă dacă i-ai vedea şi, în schimb, ţi-ai îmbolnăvi nasul de putoarea lor!

— Sănătatea nasului meu nu mă interesează pentru moment. Sunt încredinţat că e într-adevăr vorba de cadavrele pe care le aşteaptă sefirul şi aş dori să ştiu ce rost au.

— Pesemne că sunt nişte cadavre obişnuite pe care le transportă la Kerbela sau Meşhed Ali.

— Părerea mea e alta. Prea a apăsat ştafeta pe cuvântul „cadavru” când vorbea despre transport. Şi-apoi, de obicei caravanele morţii îşi urmează drumul în văzul tuturor, nu într-ascuns, ca ăsta de acum.

— Te gândeşti, într-adevăr, s-o urmăreşti?

— Da.

— Bine, fie, dar nu te las singur, merg şi eu cu tine.

— N-am trebuinţă de tine.

— Ai, n-ai, treaba ta, eu tot te însoţesc. Ce, adică, tu să ai mereu în nas duhoarea aia afurisită şi eu să mă lăfăiesc aici, în aerul ăsta plin de miresme? Am pornit amândoi la drum ca să împart cu tine bunul şi răul şi să dau acum bir cu fugiţii? Drept cine mă iei, effendi? Dacă nu mă primeşti de bunăvoie, te urmez într-ascuns, aşa să ştii!

— Halef, dragul meu, crede-mă că nu sunt defel bucuros că mă însoţeşti...

— Şi pentru ce, mă rog ţie?

— Am făgăduit Hannehei tale că...

— Încetează, Sihdi, pentru Dumnezeu! îmi curmă el vorba. Nu te opreşte nimeni să te ţii de făgăduiala pe care ai dat-o Hannehei, bucuria inimii mele şi sufletul vieţii mele; eu însă nu i-am făgăduit nimic. Nu vrei să mă iei cu tine? Bine, nu mă lua, dar eu tot vin, aşa să ştii!

— S-ar putea să dăm de primejdii care...

— Primejdii? se miră el, nelăsându-mă să-mi sfârşesc vorba. Şi crezi că o să te las fără apărare, tocmai eu, scutul şi ocrotitorul tău?

— Trebuie, Halef, nu se poate altfel, încercai eu să-l îmbunez, căci se aprinsese rău de tot. Adu-ţi aminte de câte ori ne-ai vârât în bucluc cu firea ta nestăpânită.

— Vai, Sihdi, cum mă mâhneşti! Ce-a fost a trecut. Nu mai sunt tânăr şi nesocotit ca odinioară. M-am potolit de mult. Nu uita că acum sunt căpetenia haddedihnilor din mândrul neam al sammarilor. Dacă vrei să mă jigneşti atât de adânc, fă-o; mie însă tot drag ai să-mi fii întotdeauna şi-mi cunosc datoria care îmi porunceşte să-ţi stau alături în clipe de primejdie. Te voi urma ca un câine credincios care nu se dezlipeşte de stăpânul său chiar după ce a mâncat bătaie.

Ce puteam să fac? Trebuia să-i fac pe voie,

deoarece omul ăsta era în stare să mă urmeze chiar şi împotriva dorinţei mele. De aceea îi răspunsei:

— Văd că nu pot să scap de tine. Bine, te iau, dar cu condiţia să nu-mi faci vreo boroboaţă, ca să păţim cine ştie ce. Hai să ducem armele sus, unde ne sunt caii.

— De ce?

— Când vrei să te furişezi într-o tabără, nu iei arme grele cu tine, căci ţi-ar putea fi o piedică. Dacă rămâneai aici, ţi le lăsam ţie în păstrare, aşa însă trebuie să le ascundem undeva.

— Păi am putea-o face şi aici.

— Nu se ştie ce se poate întâmpla şi e bine să le avem toate într-un singur loc. Să luăm şi păturile cu noi.

Halef nu înţelegea defel pentru ce iau atâtea măsuri, eu însă am fost întotdeauna om prevăzător, ceea ce mi-a prins bine şi de data asta, după cum vom vedea mai târziu.

După ce am ajuns sus, am învelit puştile şi pistoalele în pături şi le-am ascuns între cărămizi; după aceea am priponit mai bine caii şi am pornit după caravana morţii, care trecuse mai adineauri prin apropierea noastră.

Lesne nu era, căci se scursese de atunci vreme de vreun sfert de ceas şi apucase să se îndepărteze binişor. Din fericire, după puţin timp, cotind după un colţ al ruinelor, zărirăm destul de aproape de noi câteva focuri de tabără şi în curând ne trăsni o duhoare atât de împuţită că ne dădurăm fără voie câţiva, paşi îndărăt.

— Allah să ne ferească de diavolul cu nouă cozi! se tânguia Halef. O, Mahomed, o, voi toţi sfinţi califi, o, voi strămoşi ai strămoşilor mei din câţi au fost şi mai sunt pe lume! Ce chinuri ale iadului ne aşteaptă! Trebuie neapărat să ne ducem acolo, Sihdi?

— Tu nu, ci numai eu.

— Atunci merg şi eu, măcar să ştiu că mor. Dar ce naiba ard ăia de colo?

— Bănuiesc că întreţin focul cu scândurile sicrielor

îmbibate cu zeama care s-a scurs din cadavre. De aceea miroase atât de urât.

— Mare prostie pe ei!

— Te înşeli. Deoarece nu trebuie să iasă la lumină faptele lor nelegiuite, ard noaptea sicriele, ca să poată vedea ce fac. Nu pricep însă cum pot îndura duhoarea aceea grozavă. Gândeşte-te ce trebuie să fie acolo, dacă mirosul ajunge atât de tare până la noi.

— Îmi vine să plâng ca un copil, căci mi-e inima mai grea decât toţi bolovanii ruinelor astea că am trăit zilele astea amare. Dar ce să-i faci, de ce îi e scris omului, nu scapă. Să ne înarmăm însă cu tot curajul de care avem nevoie şi să ne apropiem de iadul ăla de colo. Haidem!

Vru s-o ia înainte, eu însă îl împinsei în lături, şi-i zisei:

— Tu trebuie să fii după mine şi s-asculţi de cuvântul meu. Să nu faci nimic fără porunca mea.

— Ce e asprimea asta pe tine, effendi?

— Fiindcă nu merge altfel cu tine, după cum văd. Sunt mai îndemânatic şi mai priceput în astfel de lucruri şi dacă îmi ieşi din cuvânt, nu mai răspund de ce s-ar putea întâmpla. Cu nici un preţ nu trebuie să fim văzuţi, aşa că se cere să ne ferim pe cât cu putinţă. Ne vom furişa pe nesimţite printre dărâmături până ce vom ajunge lângă foc. Acum haidem!

Când izbutirăm în sfârşit să ne apropiem până unde se putea auzi tot ce vorbeau ei, duhoarea era atât de grozavă, încât mi-a trebuit într-adevăr o putere supraomenească să nu o iau la fugă îndărăt.

Noroc că vântul mai împrăştia niţel, din când în când, fumul acela gros şi împuţit care ne înconjura.

La lumina pe care o răspândeau flăcările, oamenii aceia, forfotind de colo până colo, păreau, într-adevăr, nişte diavoli care înteţeau focul sub cazanele cu smoală din fundul iadului. Numărai peste treizeci de inşi. Spărgeau sicriele, aruncau scândurile în foc, apoi păturile cu care erau înfăşurate cadavrele.

Cea mai grozavă privelişte însă care ţi se înfăţişa ochilor era starea cadavrelor. Rămăşiţele trupeşti ale celor ce fuseseră odată oameni ca şi noi nu mai erau acum, în afară de oase, decât o grămadă de carne putredă sau un lichid care se scurgea pe pământ. Scheletele zburau încoace şi încolo, până ce, după cât am aflat în urmă, vor fi arse şi ele, deşi rudele cheltuiseră sume enorme ca să le ştie îngropate în locuri sfinte, după cum lăsaseră, cu limbă de moarte, răposaţii. Şi cum îşi băteau acum joc de ei!

În timp ce urmăream cu scârbă ce se petrecea lângă foc, văzurăm cu mirare că în unele sicrie nu erau numai cadavre ci şi pachete mai mari şi mai mărunte pe care profanatorii le dădeau deoparte cu mare băgare de seamă. Trebuie deci să fi conţinut lucruri de preţ. Dar ce? Se înţelege de la sine că faptul ne interesa peste măsură; poate că era chiar de mare însemnătate pentru noi. Nu puteam însă ghici ce poate să fie în ele, deci nu ne rămânea decât să aşteptăm să vedem ce va mai urma.

Chipurile oamenilor erau luminate de flăcările focurilor şi le puteam desluşi foarte bine; nu era însă nici unul printre ei pe care să-l fi cunoscut. Aşadar sefirul nu se afla aici, după cum crezusem eu.

Trecu cam mult până să sfârşească sinistra lor îndeletnicire. La urmă, făcură un rug mare şi aruncară peste el toate osemintele cu carnea putrezită pe alocurea. Duhoarea deveni acum atât de grozavă, că ne dădurăm înapoi până unde nu ajungea mirosul atât de tare ca să ne înăbuşe.

Ce se mai petrecu lângă foc nu puturăm vedea, căci fumul era atât de gros că nu mai zăream decât ici-colo puncte nedesluşite prin ceaţă. Pe Halef îl apucă o tuse şi un strănutat zgomotos care făcu să-mi îngheţe sângele în vine.

— Ia seama! îi şoptii eu.

— Ce să iau seama? întrebă el indignat. E totuna

dacă mă înăbuş cu sau fără băgare de seamă. Cum dracu' să te stăpâneşti când te afli cu nasul în fundul gheenei şi cu trupul afară! Dracu' de-aş fi şi m-aş căzni să născocesc o viaţă întreagă numai chinuri pentru păcătoşi, mai afurisite decât să arzi trupuri împuţite, nu cred că s-ar putea. Să ştii că nu mă urnesc de aici până ce nu s-o împrăştia duhoarea aia grozavă.

— Ţi-am cerut eu să mă însoţeşti? Cine te-a pus să te ţii de coada mea!

— Ai dreptate, Sihdi. Numai eu sunt de vină că nările mele se revoltă, dar n-am ce le face.

— Atunci m-aştepţi aici?

— Să te aştept?

— Da; după ce se va împrăştia fumul mă întorc la ei.

— Ai înnebunit, Sihdi? Gândeşte-te ce faci! Dacă s-o întâmpla să ţi se întoarcă maţele pe dos şi ce e înăuntru să rămână pe dinafară, păi atunci îmi iau lumea în cap şi nu mă mai vezi în viaţa ta.

— Şi totuşi trebuie să aflu cine sunt şi ce scop urmăresc.

— Nu s-ar putea s-o amâni pentru mai târziu?

— Cu neputinţă! Nu numai scopul lor de acum vreau să-l cunosc dar şi altele.

— Nu te supăra, Sihdi, de întrebare: Nu e asta, o curiozitate prea îndrăzneaţă din partea ta?

— Văzutu-m-ai tu vreodată curios de când mă cunoşti? Adu-ţi aminte de ce spunea bătrânul bimbaşă din Bagdad şi dă-ţi seama că suntem pe cale să aflăm taina duşmanului său cel mai mare. Cred că suntem în măsură să-i facem un mare bine şi sunt de părere că nu e timpul să şovăim din pricina unui lucru fără însemnătate. Mai e însă încă un punct...

— Aha, mai e un punct! zise Hagi Halef oftând. Când începi tu, Sihdi, cu punctele tale, nu mai am ce zice. Te cunosc eu. Ştiu că punctul ăsta o să mă dea gata, totuşi te rog să mi-l împărtăşeşti şi mie.

— E vorba de locul în care ne găsim acum. E vestit

atât în istorie cât şi în *Biblie*. Chiar şi în cartea sfântă a creştinilor scrie astfel despre Birs Nimrud, ale cărei ruine se înalţă ca stafii întunecate din vremuri şi mai întunecate spre cer, aci în faţa noastră. Ea spune: Oamenii grăiau astfel: „Să clădim o cetate şi să înălţăm un turn al cărui vârf să ajungă până la cer ca să ni se ducă vestea în lume, înainte de a ne împrăştia prin ţările noastre”. Şi-şi ziceau unul altuia: „Să facem cărămizi şi să le ardem în cuptoare”. Cărămizile le trebuiau în loc de pietre şi lutul pentru tencuială. Dar Domnul a pogorât din cer să vadă cetatea şi turnul înălţat de fiii lui Adam şi a zis: „O limbă şi un norod sunt toţi şi nu se vor lăsa până ce nu-şi vor înfăptui ce au pus în gând. Să le amestecăm graiul ca să nu se mai înţeleagă unul cu altul”. Şi Domnul i-a risipit astfel pe tot pământul ca să nu poată sfârşi ce au început. De aceea cetatea s-a numit Babel, adică în limba asiriană „amestec”. Aşa povesteşte *Sfânta Scriptură* şi veacurile care s-au scurs de atunci au năruit cetatea dar n-au nimicit-o de tot, ca să rămână mărturie de-a pururi a puterii dumnezeieşti asupra îngâmfării omeneşti. Acest Birs Nimrud a văzut pe împăraţi născându-se şi pierind; regi şi domnitori peste milioane de suflete au vroit să-l reclădească, ca să fie o amintire a puterii şi măririi lor, nici unul însă n-a apucat s-o facă. Şi acum nişte viermi neputincioşi vor să-şi ascundă în zidurile lui, fărădelegile lor. Înţelegi acum ce mă mână să curăţ lăcaşul acesta de atâta ticăloşie omenească? Să văd... vreau să văd ce se petrece aici.

— Aşadar, tot curiozitatea, Sihdi, nimic decât curiozitatea! Mi-e teamă de „punctul” tău; ştiu că nu mi-ai spus tot ce vroiai să spui dar sunt... a, ascultă! Asta ce-a fost? A tras cineva?

Se auzise, într-adevăr o detunătură de armă, apoi încă una venind dinspre foc. Fumul împuţit se mai risipise şi aerul nu mai era atât de greu de respirat.

Trebuia să ştiu cine şi pentru ce a tras. O luai tiptil, fără să-i spun lui Hagi Halef să mă urmeze, îndărăt la

locul de unde ne gonise adineauri mirosul. Hagiul meu nu se lăsă însă şi se luă după, mine, deşi spunea adineauri că nici o putere omenească nu l-ar mai putea urni de unde era. Aş fi fost mai bucuros să se ţină de cuvânt.

Când ajunserăm la locul de pândă, tabăra era pustie. Focurile ardeau încă, dar nu luminau decât rămăşiţe de cadavre şi sicrie pe care flăcările nu apucaseră încă să le mistuie. Detunăturile goniseră pe cei care se îndeletniceau cu această operă macabră.

Presupuneam că cei treizeci de ticăloşi se refugiaseră în încăperile despre care ne povestise bimbaşa că fusese închis cu Kepek. Să-i urmărim până acolo ar fi fost nu numai zadarnic, dar şi primejdios, căci puteam cădea sau în ghearele celor care descărcaseră arma sau într-ale celor treizeci de ticăloşi.

M-am hotărât deci să cercetez deocamdată locul unde ne aflam şi restul să-l amân pe a doua zi.

În afară de noi doi, nu se mai afla nimeni aici.

Ne apropiarăm cu băgare de seamă de foc, deşi duhoarea te trăsnea şi acum. Scopul meu era să văd ce conţineau legăturile din unele sicrie.

Cercetările mele n-au fost zadarnice. Fie că fusese uitat acolo din pricina grabei, fie că nu fusese văzute la timp, dădurăm de nişte şofran[1] risipit pe jos. Îmi adusei aminte de ce ne spusese bimbaşa, fostul şef al vămii din Bagdad: „Astăzi, din pricina taxelor mari care s-au pus, şofranul e cea mai bună afacere pentru contrabandişti". Se ştie că şofranul Oriental, mai ales cel persan, când nu e falsificat, e cel mai bun.

Deodată auzirăm tropot de copite apropiindu-se. Părea să fie o ceată de călăreţi care veneau în trap. Nu cumva contrabandiştii se întorceau călări ca să ardă şi leşurile care mai rămăseseră?

— Vin, vin! îmi şopti Halef, apucându-mă de haină, ca să mă tragă după el. Repede, effendi, trebuie să ne

[1] În literatura de specialitate şi *safran*.

ascundem... Cel mai bun loc e colo sus pe coama zidului... Eu mă duc înainte...

Îmi dădu drumul şi alergă spre un zid năruit, înalt cât peretele unei căsuţe şi colţuros, pe care te puteai căţăra uşor. Eu, fireşte, aş fi ales alt ascunziş, deoarece acesta prea era în bătaia focului. Totuşi, odată ajuns în vârf, te puteai piti ca să nu fii văzut şi cum Halef mi-o luase înainte şi mă temeam să-l las singur, ca să nu facă vreo nesocotinţă, am fost silit să-l urmez. Să-l întorc din drum, nu mai era timp.

Rămăşiţa aceea de zid era din cărămizi legate între ele prin asfalt. Durase el mii de ani, oare nu o să ţină acum greutatea unui trup de om? Era însă mai şubred decât mi-l închipuisem eu, după cum mi-a fost dat să mă încredinţez, spre paguba noastră.

Halef se şi afla la câţiva metri deasupra mea şi tocmai pusesem şi eu piciorul pe o ieşitură ca să-l urmez, când colţul de zid pe care se afla el se prăbuşi şi căzu peste mine. Greutatea era de zeci de kilograme. Auzii ţipătul de spaimă al tovarăşului meu care se rostogolea fireşte şi el, simţii o apăsare pe piept, apoi... nimic.

Când îmi venii în simţiri, eram legat burduf. Halef zăcea şi el legat alături de mine şi în jurul nostru vreo douăzeci de soldaţi şi un sergent bătrân. Făceau parte dintr-un regiment de cavalerie, judecând după caii pe care îi văzui niţel mai departe de acolo.

Împreună cu soldaţii erau şi doi civili; cum dădui cu ochii de ei, înţelesei cum stau lucrurile. Unul era birtaşul din Hilleh, iar celălalt tovarăşul celor doi beduini pe care îi trântiseră la pământ armăsarii noştri.

Aşadar tot nu scăpaserăm de ei. Ne reclamaseră pesemne la poliţie şi eram acum urmăriţi. Bănuiam că pricina trebuie să fi fost moartea beduinului pe care noi îl crezuserăm numai leşinat. Stăteau cu ochii aţintiţi la mine şi cum văzură că mişc pleoapele, birtaşul strigă sergentului:

— S-a trezit... a deschis ochii. Ia-l la cercetare.

Bătrânul sergent-major nici nu se clinti, dar când birtaşul repetă de trei ori cererea, întoarse capul spre el, îl măsură cu o privire de dispreţ şi întrebă:

— I-ascultă, cu cine vorbeşti?

— Cu tine, răspunse acesta.

— Cu mine? Nu-mi vine să cred, căci dacă ar fi să cred ar trebui să pun soldaţii să-ţi tragă câteva la tălpi.

— Păi dacă nu-mi îngădui să vorbesc, de ce m-aţi luat cu voi?

— Ca să ştiu dacă aceia pe care trebuia să-i prindem sunt într-adevăr cei căutaţi. Dar cine ţi-a spus ţie că nu ţi-e îngăduit să mai vorbeşti? Nu te opreşte nimeni, fii însă cuviincios şi răspunde numai atunci când te-oi întreba. Bagă bine în cap ce-ţi spun. Nu eşti de-ai noştri, fiindcă nu faci parte din armată, pe când eu sunt subofiţer al Înălţimii Sale, stăpânul tuturor dreptcredincioşilor — dăruiască-i Allah o mie de vieţi! — şi când ai să-mi spui ceva, fă-o ca o rugăminte supusă.

Beduinul îi luă repede vorba din gură şi zise:

— Dacă prietenului meu nu-i e îngăduit să vorbească, o voi face eu pentru el. Sunt un arab liber şi nu sunt chemat s-ascult de un soldat. Cer ca ucigaşii tovarăşului meu care şi-a frânt gâtul căzând de pe cal să fie cercetaţi îndată.

— Cine şi ce eşti, o să-ţi spun eu numaidecât, răspunse sergentul-major cu dispreţ. V-aţi dat drept arabi solaibi, dar după cum s-a dovedit nu sunteţi altceva decât beduini ghasai, al căror trib e bine cunoscut; toţi sunteţi nişte tâlhari şi netrebnici care trăiţi de pe urma furtişagului. Ar trebui să vă spânzure pe toţi ca să nu mai rămână nici unul din voi în viaţă. Şi un nemernic ca tine să-mi poruncească mie ce am de făcut! Dacă mai îndrăzneşti să scoţi un cuvânt fără să te pleci până la pământ în faţa mea, te învăţ eu cum să-mi vorbeşti — m-ai înţeles?

— Allah! Ne faci hoţi şi tâlhari... Mai bine plec decât

s-aud aşa ceva.

Vru să plece, dar sergentul îi porunci răstit:

— Aici să stai! Ni s-a spus să vă luăm cu noi şi să vă ducem înapoi. Dacă nu vă supuneţi de bunăvoie, puştile noastre vor şti să-şi facă datoria. Acu' nici un cuvânt până nu vă voi întreba. Suntem ostaşi viteji ai padişahului — ţie-l Allah! — iar nu paznici ai vămii pe care Allah i-a pedepsit să trăiască din ce pică de la contrabandă. Deşi siliţi să călcăm astăzi pe urmele lăsate de paşii vameşilor, suntem şi rămânem tot ceea ce am fost şi înainte.

— Nu credeam că veţi primi să vă înjosiţi atât.

— Aşa ni s-a poruncit, n-am avut încotro. Cu atât mai rău pentru noi, mai ales că ăştia pe care era vorba să-i prindem s-a nimerit să fie chiar contrabandişti. Acu' fă bunătatea şi ţine-ţi gura, până ce ţi-oi da eu voie să vorbeşti.

Nu prea pricepeam atitudinea sergentului. Era el într-adevăr atât de mândru de slujba lui militărească şi însărcinarea asta i se părea o jignire? La urma urmei, treaba lui, ce-mi păsa mie! Interesant era însă faptul că beduinii cu care avusesem de-a face în curtea birtului erau ghasai, după cum bănuisem eu. Atunci şi celelalte presupuneri ale mele puteau să fie adevărate.

Accidentul de adineauri părea să nu fi fost fără urmări asupra mea. Pieptul mă durea şi respiram cu anevoie. Oare ce-o fi cu Halef? Zăcea ţeapăn nemişcat lângă mine, încât l-aş fi putut crede adormit sau chiar mort, dacă n-ar fi fost cu ochii deschişi şi nu l-aş fi văzut rotindu-şi mereu privirile în juru-i. Întorsei capul spre el şi-l întrebai în şoaptă:

— Eşti rănit?

— Nu, îmi răspunse, tot atât de încet.

— Am zăcut multă vreme leşinat?

— Vreo zece minute.

— N-ai putut să fugi?

— Fără tine, Sihdi? Nu sunt eu prietenul tău cu care

trebuie să împart binele şi răul, durerile şi bucuriile?

— Dacă ai fi fost liber, mi-ai fi putut fi mai de folos decât aşa..

— S-au năpustit asupră-mi tot atât de repede ca şi asupra ta. Aş fi putut să mă apăr, dar se putea întâmpla să omor pe cineva şi n-am vrut. Nu sunt tâlhari ci ostaşi de-ai sultanului.

— Foarte bine ai făcut. Te-a întrebat ceva sergentul?

— Până acum nimic. Ne căuta şi când a zărit focul, a trimis doi soldaţi în iscoadă. Contrabandiştii au tras asupra lor şi el crede că noi am făcut-o, după cum am înţeles din vorbele lui.

— Îi putem dovedi că nu e adevărat.

— Ce zici de situaţia noastră? Aceia erau într-adevăr ghasai, cum bănuiai tu. Unul şi-a rupt piciorul şi pe celălalt mi se pare că l-a luat dracul.

— Cu toate astea nu mi-e frică şi nici ţie n-are de ce să-ţi fie.

— Frică? Nu mi-ar fi nici dacă şi-ar fi frânt gâtul şi picioarele tot neamul ghasailor la un loc. Dar tu cum te simţi, effendi?

— Mă doare niţel pieptul, atâta tot. Coastele mi-au rămas însă întregi.

— Slavă Domnului! Să se fi năruit zidul peste mine nu scăpăm teafăr, fiindcă oasele trupului meu sunt mai gingaşe ca ale tale.

Ridicase niţel glasul şi sergentul auzi.

— Ia tacă-vă gura! ne strigă el. Nu ştiţi că arestaţii n-au voie să vorbească între ei?

Mă folosii de prilej ca să-i răspund cât putui mai cuviincios.

— Ai bunătatea, o, viteazule izbaşi[1] şi îngăduie-mi, rogu-te, o întrebare.

Faptul că îi atribuisem un grad atât de înalt îl măguli foarte mult şi un zâmbet de satisfacţie îi flutură

---

[1] Căpitan.

pe buze.

— S-auzim! răspunse el cu glas prietenos.

— Văd că eşti nu numai un ofiţer viteaz, dar şi un om drept şi bun. Nu ştim pentru ce am fost prinşi şi legaţi şi te rugăm pe tine, comandantul acestei trupe de ostaşi viteji, să ne spui şi nouă care ne e vina.

Va fi fost un bun soldat, nu zic ba, dar cam închipuit şi mărginit la minte, căci nu înţelese intenţia pentru care îi vorbeam atât de politicos, astfel că răspunse măgulit:

— Allah ţi-a hărăzit graiul unui om învăţat şi cuvintele tale sună altfel decât acelea pe care le-am auzit adineauri din gura ăluia de colo. Păcat că darul ăsta al vorbirii a fost dat unui ucigaş şi contrabandist.

— Îngăduie-mi, o izbaşi, să nu te înţeleg. Cum adică, ne iei drept contrabandişti?

— Fireşte. Avem dovezi. Am cercetat cu de-amănuntul locul unde v-am prins. Pe urmă v-am adus aici, unde nu se simte duhoarea aia afurisită. Ce e cu leşurile alea şi arderea lor nu ştim, am văzut însă şofranul risipit pe jos şi am înţeles că sunteţi contrabandişti.

— Îmi pare rău că împrejurările au putut să întunece o clipă ochii minţii unui om atât de înţelept. Noi n-avem nici în clin nici în mânecă cu contrabandiştii.

— Nu? Atunci mă înşel când vă cred ucigaşi?

— Da. Bunătatea ta să mă ierte dacă îndrăznesc să te întreb ce te face să ai o părere atât de jignitoare despre noi.

— Fiindcă mă întrebi atât de cuviincios, o să-ţi spun. Ne aflam colo pe movila aceea, în apropiere de mica dar renumita geamie în care zac oasele patriarhului Ibrahim. Zărirăm focurile arzând şi trimisei doi din soldaţii mei să vadă cine le-a aprins. Voi i-aţi văzut şi ei auziră gloanţele voastre şuierându-le pe la urechi. Aţi tras în ei. Asta nu se cheamă că sunteţi ucigaşi?

— Nu. Ştim că a tras cineva, căci am auzit

împuşcăturile, dar am mai avut îngăduinţa din partea ta să-ţi spun, că nu suntem contrabandişti n-avem nimic de-a face cu ei.

— Dă-mi voie să nu pricep ce spui. Zici că nu sunteţi de-ai lor şi cu toate astea v-am găsit la ei.

— Fiindcă eşti un favorit al lui Allah, o, izbaşi, te va lămuri el numaidecât. Dacă vrei să ai bunătatea să-ţi aminteşti, îţi vei da seama că nu ne-aţi găsit cu ei. Când ai sosit la locul cu duhoarea, plecaseră de mult, căci au fugit îndată după ce au tras în oamenii tăi.

— Poţi să mi-o dovedeşti?

— Un om deştept ca tine ştie că nu e nevoie de nici o dovadă. Lucrurile stau mai degrabă astfel — dacă îmi îngădui s-o spun — că acela care ne învinovăţeşte trebuie să aducă dovada vinei noastre.

— Ca să fiu drept, mărturisesc că şi tu pari să fii un favorit al lui Allah, căci vorbele tale sunt tot atât de înţelepte ca ale mele. Dar de ce fugeaţi când ne-aţi văzut? Cine se simte cu cugetul curat nu o ia la sănătoasa.

— Stai să vezi cum s-au petrecut lucrurile. Veniserăm la Birs Nimrud să vedem şi noi ruinele astea sfinte. În vremea asta se întunecase şi căutam un loc de odihnă peste noapte. Am zărit focuri şi ne-am îndreptat într-acolo, dar duhoarea ne-a făcut să ne dăm înapoi. Am văzut însă vreo treizeci de inşi cum deschideau sicrie în care se aflau leşuri şi mărfuri de contrabandă. Sicriele şi leşurile le aruncau în foc, iar mărfurile le puneau deoparte.

Pe urmă am auzit împuşcături şi i-am văzut pe contrabandişti luând-o la fugă. Nu ne-am putut stăpâni curiozitatea şi ne-am apropiat de foc să vedem ce e pe acolo. În vremea asta aţi sosit voi. Credeam că se întorc contrabandiştii şi vroiam să ne îndepărtăm în grabă, căci suntem oameni de treabă care respectăm legile lui Allah şi ale padişahului şi nu ne place să avem de-a face cu astfel de nemernici. Nenorocirea a vrut ca zidul pe

care se urca tovarăşul meu să se prăbuşească peste mine. Ce a mai fost pe urmă, ştii tu mai bine ca mine. Acum mintea ta ageră a priceput tot şi înţelepciunea ta a înţeles că nu merităm imputările pe care ni le faci.

— Cuvintele tale se aseamănă cu surele[1] din *Coran*, dar nu mă pot bizui pe ele ci trebuie să aud ce spun şi iscoadele.

— Mai întâi mă rog de nemărginita ta bunătate să-mi mai îngăduie câteva cuvinte. Când ne-am apropiat de foc n-aveam nici arme, nici cai cu noi, căci le pitisem la un loc ascuns. Înţelepciunea ta nu va zăbovi să recunoască fireşte că fără arme nu se pot slobozi gloanţe şi, după cum am băgat de seamă, împuşcăturile erau de flinte nu de pistoale.

— Foarte bine din partea ta că te adresezi înţelepciunii şi priceperii mele. Dacă n-aveţi arme la voi, atunci trebuie să fi tras altcineva. Totuşi, o să vad ce spun iscoadele.

Acestea mărturisiră că nu fuseseră destul de aproape ca să deosebească feţele indivizilor dar doi inşi atât de bine îmbrăcaţi ca noi nu văzuseră printre contrabandişti.

Sergentul se întoarse iarăşi spre noi şi zise:

— Aţi auzit că tot ce-au spus iscoadele a fost în favoarea voastră. Dacă mai aveţi ceva de adăugat, vă îngădui cu plăcere.

— Îţi mulţumesc din adâncul sufletului. Am cunoscut până acum mulţi ofiţeri superiori de-ai padişahului din Stambul[2], dar nici unul nu era atât de înţelept ca tine. Dă-mi voie ca în raportul pe care îl voi trimite lui Hazreti, *seraskirul*[3], să vorbesc astfel despre tine ca să te aibă în vedere.

— Lui Hazreti, seraskirul, nebiruitul? întrebă el bucuros şi uimit în acelaşi timp. Iartă-mă, rogu-te, că mă

---

[1] Versete.

[2] Constantinopol.

[3] Excelenţa sa ministrul de război.

vezi atât de mirat. Îl cunoşti? Ai tu la Babi *humajun*[4] atâta trecere ca raportul tău să poată ajunge până la înaltul stăpân şi, mai ales, să-l citească şi să-l ia în seamă?

Acum îi veni şi lui Halef apa la moară. Atât aştepta el, căci nu lăsa niciodată să-i scape prilejul când era vorba să mă ridice în slava cerului, fără să uite, bineînţeles, să se laude şi sine.

Tăcuse atâta vreme că nu se mai putea stăpâni şi trebuia să-şi dea drumul gurii. Şi fără să aştepte să vadă ce voi răspunde eu, începu:

— Cum poţi spune cuvinte care sunt o mare jignire pentru noi!? Eşti un mare viteaz şi om cu scaun la cap, nu zic ba, dar ai uitat să faci ce trebuia să faci de la început, adică să ne întrebi pe cine ai în faţa ta. Află că eu sunt mai marele şeicilor haddedihnilor din vestitul neam al şammarilor. Numele meu e Hagi Halef Omar Ben Hagi Abdul Abbas Ibn Hagi Davud al Gossarah şi tovarăşul ăsta al meu, al cărui prieten şi ocrotitor sunt, e emirul Kara Ben Nemsi effendi. Ţara lui e Germania, care, în afară de a padişahului, e cea mai mare împărăţie de pe lume şi cuprinde peste zece mii de ţinuturi muntoase, şesuri nenumărate, lacuri, mări şi râuri cât păr în cap. A cutreierat împreună cu mine apusul şi răsăritul, miazăzi şi miazănoapte, ca să săvârşim fapte nenumărate de vitejie şi curaj. Prietenii săi îl iubesc şi vrăjmaşii se tem de el. Am ucis lei şi am trimis pe lumea cealaltă nu mai ştiu câte pantere negre. Am biruit triburi întregi de beduini fără să dăm bir cu fugiţii. Emirul meu cunoaşte graiul tuturor noroadelor, ştie cum se cheamă toate stelele de pe bolta cerească şi vietăţile de pe pământ. E războinicul cel mai vestit, învăţatul cel mai înţelept şi omul cel mai bun din câţi am întâlnit în viaţa mea. Sultani şi împăraţi, regi şi prinţi ascultă cu gura căscată când vorbeşte el şi când va sosi la seraskirul din Stambul raportul lui despre tine, acesta

---

[4] Înalta Poartă.

va duce hârtia la frunte şi după ce o va citi va împlini porunca lui ca şi când ar veni de la stăpânul tuturor drept-credincioşilor. Faptul că suntem acum prizonierii tăi nu micşorează întru nimic gloria noastră, fiindcă numai datorită păcătosului ăla de zid şubred ne găsim acum într-o stare atât de umilitoare în faţa ta. Ca să nici nu pomenesc de sandjaki al vostru din Hilleh, dar când o afla paşa din Bagdad că ne-ai mai ţinut legaţi un singur minut după ce ţi-am spus cine suntem, o să facă un tărăboi în canţeleria[1] lui să zici „Doamne, Doamne!”. De aceea te-aş sfătui, fiindcă te văd om de treabă şi deştept, să te fereşti. Acum ţi-am spus ce aveam de spus şi... luminează-te Allah!

Hagiul meu tăiase nişte piroane cât toate zilele. Orientalul e însă obişnuit cu de-alde astea, aşa că sergentului nu i se păruseră defel exagerate laudele pe care mi le aducea — şi sieşi, fireşte — Halef. Dimpotrivă, băgai de seamă că şi hagiul meu era pe cale să-şi ajungă scopul pe care-l urmărea. Chestia cu raportul către ministru şi tărăboiul din cancelaria paşei impresionaseră grozav pe bătrânul sergent şi simţămintele lui se băteau cap în cap. Pe de-o parte datoria, pe de alta teama.

Privi câtva timp îngândurat înaintea lui, pe urmă păru că a luat o hotărâre, căci mă întrebă:

— E adevărat ce-a spus şeicul haddedihnilor?

— Da, răspunsei eu repede.

— Aş vrea atunci să vă fac pe voie, dacă puteţi să-mi daţi dovada că pot lua asupra-mi întreaga răspundere.

— În ce fel?

— Legitimându-te.

— Nimic mai lesne. Dezleagă-mi mâinile şi o să-ţi arăt hârtiile pe care le ceri. Am în buzunar un bujurulti; un tezkerezi, ba chiar şi un firman cu *tuzhra*[2] Măriei Sale.

---

[1] Cancelaria.

[2] Semnătura sultanului.

— Allah! Chiar cu semnătura lui? se minună bătrânul ostaş uluit.

— Fireşte! răspunsei eu cu o siguranţă, parcă ar fi fost lucrul cel mai simplu din lume.

— Lasă hârtiile acolo unde sunt, tot nu le pot citi la lumina asta slabă a focului. E însă ca şi când le-aş fi citit. Emirule, dă-mi, rogu-te, un sfat. Semnătura padişahului îmi porunceşte să vă las liberi, dar mi s-a spus să vă duc la Hilleh. Crezi tu că e cu putinţă să-mi fac amândouă aceste datorii în acelaşi timp?

— Da.

— Cum?

— Ne dezlegi şi mergem cu tine călare la Hilleh.

— O să faceţi voi într-adevăr asta?

— Îţi dau cuvântul meu.

— *Irza mebni wad*[1] al tău?

— Da.

— Bine, primesc şi te rog să-mi dai voie să vă dezleg eu însumi!

Atât de mult îl impresionase semnătura împărătească încât nu îngăduia ca un simplu soldat să se atingă de noi. De ce renunţase să vadă hârtiile mele de legitimare, nu era greu de ghicit. Mai întâi, probabil că nici nu ştia să citească şi în al doilea rând, fiindcă îi era frică să ia în mână un document atât de important, ca nu cumva să-l rupă.

Când birtaşul şi beduinii văzură că ne dezleagă, cel dintâi strigă cu mânie:

— Stai, ce faci? N-ai dreptul să laşi liberi nişte ucigaşi şi contrabandişti fără să ai poruncă de la mai-marii tăi. O să te reclam cum vom ajunge în faţa judecătorului.

Bătrânul vru să răspundă, dar îl oprii cu un gest şi luai cuvântul în locul său:

— Nu e treaba ta să te amesteci şi dacă oi avea eu

---

[1] Cuvântul de onoare.

poftă pe voi o să vă închidă la *mehkeme*[1] nu pe noi. De altminteri nici n-ar trebui să catadicsesc să vorbesc cu unul ca alde tine, dar în marea mea bunătate o să mă cobor până acolo şi să-ţi spun câteva cuvinte. Contrabandişti nu suntem şi o s-o dovedesc. Pe urmă: nu noi am tras, deoarece n-aveam nici o armă asupra noastră. Rămâne afacerea cu beduinii. Susţin sus şi tare că au vrut să ne fure caii şi tu ai fost înţeles cu ei. Să nu fi ieşit noi în momentul acela în curte, încălecau şi plecau cu ei şi duşi ar fi fost. Văzându-ne, însă, s-au prefăcut că vor numai să-i încerce, iar noi, ca oameni paşnici ce suntem, care nu vrem să dăm loc la gâlceava, le-am îngăduit să încalece...

— Da, dar nu le-aţi spus că e primejdios... îmi curmă birtaşul vorba.

— Ba da. Şeicul haddedihnilor le-a spus că nu e vina lui dacă îşi vor rupe gâtul şi ei au răspuns că fac ce vreau cu gâturile lor.

— Şeicul a strigat însă armăsarilor cuvântul *litaht*[2] şi în clipa aia i-au şi aruncat jos din spinare.

— Poţi să dovedeşti că e aşa?

— Da.

— Nu!

— Da! repetă dârz birtaşul. Pot să şi jur.

— Că şeicul a strigat cuvântul ăsta armăsarilor?

— Da.

— Noi, dimpotrivă, susţinem că strigătul a fost pentru călăreţi nu pentru cai. Văzând că o să se întâmple o nenorocire le-a strigat să se dea jos, ei însă n-au vroit să asculte şi au păţit-o. Poţi tu să juri că a strigat cailor şi nu călăreţilor?

Omul mă privi năuc. Urmai:

— Vezi deci că noi avem dreptate, nu voi. Şi acum altceva: Nenorocirea s-a întâmplat în curtea casei tale şi sunt sigur că judecătorul te va trage la răspundere.

---

[1] Tribunal.

[2] Jos.

Acum ştii cum stau lucrurile şi dacă îndrăzneşti să mai scoţi un cuvânt o să-ţi răspund cu altceva, nu cu gura, ca să simţi mai bine.

Clocotea de mânie, dar de frică nu mai cuteză să spună nimic, ci mormăi o înjurătură printre dinţi. Beduinul însă nu-şi putu stăpâni furia şi strigă cu mânie:

— Faci pe grozavul, parc-ai fi chiar sultanul. Să nu-ţi închipui că mi-e frică de tine ori de ceea ce ai să spui judecătorului. Vrei să ne scoţi hoţi de cai. Îţi cer să dovedeşti că am vrut într-adevăr să vă furăm armăsarii.

— N-ai să ceri nimic. Dacă va fi nevoie de vreo dovadă, o voi da în faţa judecăţii, nu ţie.

— Atunci nu mai vreau să ştiu de voi şi mă duc. O să ne vedem la tribunal.

Vroia să-şi asigure astfel retragerea. Eram încredinţat că nu se va mai arăta. Birtaşul sări şi el de la locul lui şi zise:

— Merg şi eu cu tine. Acolo unde ucigaşii şi contrabandiştii sunt mari şi tari şi insultă pe oamenii cinstiţi, n-am ce căuta eu. Rămâne însă aşa cum ai spus tu, ne vom revedea la judecată.

Cum nu ni se luase nimic din lucrurile noastre, scosei revolverul din buzunar, îl îndreptai spre ei şi strigai ameninţător:

— Ia s-o întoarcem pe foaia cealaltă. Adineauri eram noi prizonieri, acum sunteţi voi. Vreţi să plecaţi, ai? Cred şi eu! Dar nu merge.

Apoi, întorcându-mă spre sergent, adăugai:

— În numele firmanului pe care îl am la mine şi de care trebuie să asculte oricare slujbaş şi supus al padişahului, îţi cer să legi pe nemernicii ăştia ca să nu poată fugi. Aştept ca porunca mea să se împlinească întocmai.

Bătrânul militar chibzui o clipă, pe urmă dădu ordin să se execute porunca. *Tughra* făcea minuni. Aceasta e iscălitura în arabescuri şi într-un anumit fel de scris a sultanului. I se zice *diwahni*. Mulţi socotesc obârşia

tughrei de pe timpul lui Murat I, care a dat pentru întâia oară un document semnat de chiar mâna lui.

Alţii spun că ar data de la sultanul Orhan. Cunoscători de seamă susţin însă că *tughra* sau thogra a rămas de la sultanul Mahomed II, cuceritorul Constantinopolelui. Când acesta a intrat ca biruitor în Constantinopol şi a ajuns în dreptul bisericii Sfânta Sofia, şi-a înmuiat mâna în cerneală şi a întipărit-o apoi pe uşa bisericii ca semn al cuceririi sale.

A fost cea dintâi *tughra*, care vine de la vechiul cuvânt turcesc *turgai*, adică, „să fie”. *Tughra* se aseamănă într-adevăr cu o mână deschisă. E tipărită pe monedele turceşti, în locul bustului domnitorului şi deasupra intrării la clădirile oficiale sau ridicate de el, cum sunt moscheile, instituţii şcolare, cazărmi ş.a.

Pentru documente sunt executate de anumiţi slujbaşi, numiţi *nişandii*, în aur sau în roşu ori negru. Foarte arareori îşi pune sultanul semnătura proprie pe vreun document şi atunci acesta trebuie să fie foarte important.

Se întâmplă însă câteodată că vreun om mai de rând care cunoaşte situaţia de acolo să aibă norocul prin cine ştie ce întâmplare să pună mâna pe o astfel de semnătură. Poate obţine prin ea mai mult ca însuşi marele vizir.

Aşa se face că aveam acum o legitimaţie turcească, al cărui posesor fusese prietenul meu Mustafa Moharrem şi care murise nu demult. Acesta avusese vreme de cincizeci de ani slujba de *kapudşi*[1] la înalta Poartă. Portar! Veţi spune că e, o slujbă foarte umilă, dar influenţa pe care o avusese acest *kapudşi* de ispravă ajungea până în cele mai tainice încăperi ale palatului. Se bucura de mare încredere la cei mari şi i se împlineau toate dorinţele. Mulţi din înalţii slujbaşi ai statului au urcat treptele măririi şi le-au coborât apoi cu o iuţeală ameţitoare, numai Mustafa Moharrem Aga a

---

[1] Portar.

rămas în slujbă până a venit moartea să-i închidă ochii.

Cred că nu mai e nevoie să spun că o legitimaţie cu *tughra* sultanului căpăta altă valoare decât una eliberată din vreun oarecare birou ministerial. Pilda o aveţi: respectul pe care îl insufla sergentului.

Birtaşul înţelese că trebuia să stea liniştit atunci când îl legară soldaţii; dar beduinul nu se astâmpără defel şi protestă în gura mare împotriva acestei „purtări nedemne faţă de un om liber”.

Desigur că l-ar fi pus şi sergentul la locul lui, dar Halef i-o luă înainte. Cu firea lui neastâmpărată nu putu răbda multă vreme; scoase gârbaciul de la brâu, se înfipse în faţa beduinului, căruia nu-i mai tăcea gura şi înjura de zor, zicându-i:

— Cum ai spus? Un om liber? Nu te vezi că eşti legat burduf? Unde-ţi sunt minţile? Ori pesemne că nu le-ai avut niciodată, altminteri te-ai feri să deschizi acum pliscul tău nespălat. Effendi al meu ţi-a spus ce gândeşte despre tine; iacă, o să mai adaug şi eu ceva care o să te pună cu botul pe labe.

V-aţi dat faţă de noi drept solaibi şi acu' s-a dovedit că faceţi parte din ghasaizi. Pentru ce minciuna asta? Un ben arab cinstit nu-şi neagă niciodată neamul. Mai degrabă aş muri decât să tăgăduiesc că sunt un haddedihn. Şi acu', gura care ne-a minţit vrea să se deschidă să ne înghită? Închide-o la loc, altminteri te însemn cu gârbaciul ăsta al meu peste obraz să te ştie toată lumea cât vei trăi că eşti un ticălos şi un nemernic. Dacă mai scoţi un cuvânt, te lovesc.

Ridică biciul, dar beduinul tăcu. Ameninţarea hagiului îl făcuse să amuţească.

Acum, după ce situaţia primejdioasă de adineauri era înlăturată pentru noi, rămânea înapoierea noastră la oraş. La întrebarea mea, bătrânul sergent răspunse:

— Dacă găseşti tu cu cale, emirule, plecăm numaidecât. Nu e nevoie să aşteptăm până ce se va lumina de ziuă, căci cunoaştem drumul.

— N-ar fi rău să mai aşteptăm niţel.

— De ce?

— Din pricina contrabandiştilor.

— Ăştia nu mă privesc întru nimic. Ai auzit când spuneam că e o înjosire pentru un ostaş bătrân ca mine să facă pe copoiul vameşilor.

— Am auzit şi găsesc că ai dreptate. Te-aş ruga însă să rămâi de hatârul meu. Mi-ai face un mare serviciu.

— Întrucât ţi-aş putea fi de folos?

— Vreau să le descopăr urma şi acum prin întuneric nu se poate.

— La ce bun?

— Ca să dovedim nevinovăţia noastră.

— Allah! Nu înţeleg ce vrei să spui. Ce-are a face una cu alta?

— Trebuie să lămuresc pe deplin că nu facem parte din ceata lor. Când vei vedea tu — ca om deştept ce eşti — că urmele paşilor noştri nu se potrivesc cu ale lor, o să poţi depune la judecată mărturie că nu e nici o legătură între el şi noi.

La drept vorbind, nu de mărturia lui îmi era mie, ci vroiam să mă încredinţez dacă urmele duc într-adevăr acolo unde bănuiam eu.

Bătrânul clătină capul îngândurat, apoi mă întrebă cu îndoială:

— O să pomeneşti ministrului şi despre deşteptăciunea mea?

— Mai întrebi?

— Bine, atunci aşteptăm până ce s-o face ziuă. Dar puteţi lăsa caii atâta vreme fără pază?

— Da. Sunt *radji pak*[1] şi mai degrabă s-ar lăsa să moară de foame şi de sete decât să plece de unde le-am poruncit noi să stea. Nu trebuie nici să ne mişcăm de aici ca să nu se amestece urmele contrabandiştilor cu ale noastre şi ale soldaţilor, fiindcă nu le-am mai putea desluşi mâine.

---

[1] Pursânge.

— Asta e ceva nou pentru mine. Eu gândeam că urmele sunt toate la fel.

— Te înşeli! Citirea urmelor e ceva cât se poate de interesant, dar destul de greu. E o îndeletnicire care cere să fie bine studiată.

— Se ocupă oamenii în ţara ta cu o astfel de învăţătură?

— Nu. Eu o cunosc de prin alte meleaguri.

— Poate că o să-ţi pară bine când ţi-oi spune că şi eu cunosc foarte bine Germania.

— A, o cunoşti?

— Cât se poate de bine, măcar că n-am fost pe acolo. I se mai zice şi Djermanistan, nu e aşa?

— Da.

— E aşezată între Garb Tarabulus[1] şi Ustrali[2]. La apus se află muntele Djewwa[3] iar la răsărit alt munte, care se numeşte Danimarka[4]. Ei, ce zici, emirule, aşa e că-ţi cunosc bine patria?

— Mai bine nici că se poate, spusei eu foarte serios.

Mândru de acest triumf geografic, sergentul aruncă o privire semeaţă în juru-i şi urmă:

— Asta vine de acolo că în ceasurile mele libere mă îndeletnicesc niţel şi cu geografia. Locuitorii din Djermanistan sunt un popor de nomazi. Locuiesc în corturi verzi ori albastre, se mută de colo până colo, cresc cămile care au, ca şi ale noastre, una sau două cocoaşe. Drept e că smochinele lor nu sunt atât de gustoase ca ale noastre, în schimb au capre mai frumoase decât pe la noi. Căpeteniile lor plătesc sultanului din Stambul un tribut anual în covoare şi pantofi pentru haremul lui, având pentru aceasta dreptul să urmeze la makahtiburile şi medahriurile[5] lui. Sunt adepţi devotaţi ai Profetului; îi găseşti în toate

---

[1] Tripolis.

[2] Australia.

[3] Geneva.

[4] Danernarca.

[5] Şcoli inferioare şi superioare.

caravanele de pelerini cu sfântul *Coran* în mână, iar Mecca şi Medina sunt pentru ei oraşele cele mai însemnate de pe lume. Recunoşti şi tu, emirule, că tot ce-am spus e adevărat?

Ce era să-i răspund? Nu vroiam să-l jignesc; dar nici să întăresc prostiile lui, iar nu mergea. Halef îmi veni însă în ajutor şi mă scoase din încurcătură. El nu era turc, ci beduin şi încă născut în Sahara de miazănoapte, aşa că nu se simţea defel dator să arate stăpânitorului din Constantinopol o atât de oarbă supunere. În schimb, din dragoste pentru mine, avea o deosebită simpatie pentru Germania. Cunoştinţele lui despre ţara mea erau, ce e drept, cam îndoielnice, căci ce îi povestisem eu despre ea îi intrase pe o ureche şi îi ieşise pe cealaltă. Şi-apoi, nu putea înţelege Occidentul decât prin prisma Orientului, aşa că de câte ori vorbea despre o ţară sau un popor european, stârnea râsul. Totuşi, tot mai bine se pricepea decât sergentul.

Îl indignase mai ales chestia cu tributul. Era o înjosire a naţiunii germane, o jignire pe care nu o putu răbda. Nici nu aşteptă să vadă ce răspund eu, ci începu cu însufleţire:

— Ce face? Adevărat? Trebuie să-ţi spun că un adevăr mai puţin adevărat nu mi-au auzit încă urechile.

— Cum, mie îmi spui tu asta? Mie, care cunosc pe de rost toată geografia? Şi încă într-un fel care depăşeşte buna-cuviinţă faţă de un ofiţer al înălţimii Sale!?...

— Ce-ai îndrugat adineauri despre Djermanistan n-ai făcut-o ca ofiţer, ci ca geograf şi când un geograf n-are dreptate nu o să mă împiedice nimeni să i-o spun în faţă. De altminteri tu ai fost mult mai nepoliticos decât mine.

— Eu? Faţă de cine?

— Faţă de emirul meu, Kara Ben Nemsi effendi. Uită-te la el! Arată dumnealui să fie dintr-un popor care dăruieşte pantofi pentru haremurile voastre? Află de la

mine că germanii nu dăruiesc pantofi nici femeilor lor, cu atât mai puţin altora. Şi dacă îţi închipui că vă trimit covoare, apoi amarnic te înşeli, fiindcă n-au nici pentru ei. Dar greşeala cea mai mare pe care ai făcut-o, e când ai pomenit de tribut. Poporul german e un popor de viteji, de războinici nebiruiţi, care nu se tem nici de dracul. Ia să poftească sultanul să se ia la luptă cu ei, că îl încarcă într-o ţeavă de tun şi-l expediază de-a dreptul în Stambulul lui. Ei au o lege a lor care opreşte cu străşnicie să se dea vreunui domnitor străin orice fel de tribut; dimpotrivă, sultanul german e acela care primeşte de la alţii dări şi biruri. Ştiu, de pildă, că domnitorii din Ulah, Midilli, Merakeş, Süwedş, Djibeltar şi Firangistan[1] trebuie să-i plătească tributuri mari, căci i-a biruit pe toţi, ba în ultimul război chiar şi noroadele din Brasili, Sibir memleketi şi Prusia.

Îi aduci deci o mare jignire lui effendi al meu când susţii că ţara lui plăteşte tribut, când e tocmai de-a-ndoaselea. Tot atât de puţin adevărat e ce spuneai despre germani privitor la pelerinajul la Mecca şi Medina. N-ai să vezi nici picior de german acolo, fiindcă locuitorii Germaniei nu sunt mahomedani, ci, creştini, în general oameni deştepţi. Cămilele lor n-au una sau două cocoaşe, au trei, ba chiar mai multe şi smochinele cresc acolo mari cât dovlecii voştri. Râurile lor mişună de peşti, cărora li se zice Kodyrga balidşilar[2], care nu-şi pot vedea, nici ei singuri coada, fiindcă de la coadă la cap trebuie să alergi călare o zi întreagă. Când vor să se ducă de la un oraş la altul, călătoresc pe şosele de fier, în căruţe trase de cai cu picioare de oţel, hrăniţi cu jăratic.

Sergentul îl privea cu ochii holbaţi şi gura căscată. Părea năucit şi soldaţii de asemenea.

— Ei, acu' ce mai zici? urmă Halef. Aşa e că în geografia ta nu scrie nimic despre caii de foc ai

---

[1] Wallachia, Mitilene, Maroc, Suez, Gibraltar şi Europa.
[2] Balenă.

germanilor şi că nu sunt mahomedani?

— Şi ca... lul... emirului, tot cu jăratic e... e hrănit? întrebă sergentul cu teamă.

— Ăsta de aici, nu.

— Şi... e adevărat că... nu e mahomedan, ci creştin?

— E creştin, deci, om deştept.

— Iartă, rogu-te, o, şeic al haddedihnilor, că o să te întreb ceva ce nu s-ar cuveni poate. Zici că e om deştept. E înţelepţeşte din partea lui că s-a încumetat să vină prin locurile astea?

— Şi de ce nu?

— Fiindcă aici sunt sfintele locaşuri ale pelerinilor şiiţi. E foarte primejdios pentru el să se aţină pe aici, căci îndată ce vor afla ei că se află un creştin în mijlocul lor, îl omoară. Nu ştiaţi?

— Ceea ce ştim e că numai fricoşii se gândesc la de-alde astea. Noi, însă, nu cunoaştem frica. Ne ducem unde ne place şi stăm atât cât avem poftă să stăm. Am venit încoace ca să vedem Birs Nimrudul fără să ne pese dacă e primejdios sau nu. Şi de-o fi să ne întâlnim cu şiiţii care vor afla că emirul e creştin, vor afla în acelaşi timp că e mai cuminte pentru ei să se păzească de mânia noastră. Îţi spun ca să ştii. Nu e lucru de glumă să ai de duşman pe cea mai mare căpetenie a haddedihnilor ori pe vestitul şi nebiruitul emir Kara Ben Nemsi. Află că avem nişte puşti cu care poţi să tragi mereu fără să le mai încarci. Nici într-altele nu suntem la fel cu ceilalţi oameni. Gândim, grăim, împuşcăm, înjunghiem altminteri decât ei... scurt, atâta vreme cât veţi fi cu noi sunteţi la adăpost de orice primejdie. Şi de-ar veni în clipa asta o mie de milioane de şiiţi, nu ne e nouă frică de ei, i-am face praf şi pulbere.

— Cu ce v-aţi apăra dacă n-aveţi puştile la voi?

— Ce, adică, numai cu puşca se poate apăra cineva? Mai sunt şi alte arme şi te poţi scăpa de duşmani prin alte mijloace decât iarbă de puşcă şi plumb. Cine e şiret şi curajos ca noi, îşi biruie duşmanul la repezeală. Tare

aş vrea să ne pomenim acum cu o ceată de şiiţi, ca să-ţi pot da dovadă.

— Ba să ne ferească Allah! Sunt un ostaş viteaz şi ofiţer, dar de-alde ăştia, care se închină mai mult lui Ali şi feciorilor săi în loc de Profet, nu-s războinici cinstiţi. Mie îmi place să-mi întâmpin vrăjmaşul în faţă; lor însă le place vicleşugul şi te ia pe la spate. Dacă mi-o fi scris să mor în luptă, cel puţin să nu fiu răpus de un glonţ tras de o mână nevăzută. Dar ia spuneţi: aţi venit într-adevăr încoace numai ca să cunoasteţi Birs Nimrudul?

— Da.

— Nu vreau să ziceţi că încerc să vă trag de limbă, nu îmi vine însă să cred că aţi făcut un drum atât de lung şi primejdios numai ca să vedeţi un morman de dărâmături. Acu', îngăduiţi-mi să dau porunci oamenilor mei pentru popas, ca să apuce şi ei să se odihnească, niţel.

Bătrânului nu-i putea intra în cap că sunt şi oameni care fac anumite lucruri fără să tragă foloase de pe urma lor. Poate că în gândul lui bănuia că există vreo legătură între noi şi contrabandişti.

Rândui santinelele care aveau, fireşte, ordinul să păzească şi pe prizonieri, se înfăşură pe urmă în manta, dând astfel semnalul de culcare, pe care soldaţii îl executară îndată. Halef se întinse şi el cât era de lung şi mă întrebă în şoaptă:

— Ce zici, Sihdi, n-ar fi mai bine să veghem cu rândul?

— Nu e nevoie. Bătrânul sergent pare să fie om de ispravă. Putem dormi şi fără pături; noaptea e destul de caldă. Noapte bună.

— Hai să spun şi eu noapte bună, măcar că ştiu că nu o să închid ochii toată noaptea. Duhoarea leşurilor mi-a pătruns până în suflet; până şi moartea ar fugi acum de mine, cu atât mai mult somnul. Baremi de te-ai putea odihni tu!

Dorinţa lui se împlini, căci am dormit buştean până

la ziuă, când m-a trezit Halef. Se jură că n-a închis ochii toată noaptea, fiindcă nasul lui era atât de revoltat, încât nu i-a dat pace deloc.

Soldaţii îmbucară ceva, apoi încălecară, ca să ne însoţească la locul unde ne lăsaserăm caii. Aceştia ne întâmpinară cu un nechezat de bucurie; se vedea bine că le fusese dor de noi, dar nu făcuseră nici cea mai mică mişcare să smulgă priponul din pământ.

Cum îi văzu, bătrânul strigă cu admiraţie:

— Halal să vă fie! Aşa armăsari n-are nici paşa al nostru din Bagdad şi nu mă mir că râvnesc şi alţii la ei. Astfel de cai ispitesc şi pe sfinţi. Bogaţi oameni trebuie să fiţi. Luaţi bine seama să nu vi-i fure cineva în cele din urmă.

Şi mai mare îi fu însă mirarea când îmi văzu puştile. Îi dădui să ţină pe cea mai mare, dar era atât de grea, încât îi scăpă din mână.

— Aoleu! exclamă el. Asta nu mai e puşcă, e un adevărat tun. Până la ce depărtare poţi să nimereşti cu ea?

— Cât n-ajunge nici un glonţ de-al duşmanului, îi răspunse Halef. Dar ia te uită la asta mai mică. E o armă fermecată, tragi cu ea întruna fără să o mai încarci şi nu se mai isprăvesc gloanţele nici de azi într-un an. Ba dacă vrem noi, nici până la sfârşitul lumii.

Hagiul întinse sergentului carabina; acesta însă strigă, înspăimântat:

— Nu, nu! Îţi mulţumesc, o, şeic al haddedihnilor, dar sunt un drept-credincios al Profetului şi nu mi-e îngăduit să mă ating de un lucru vrăjit. Allah să mă ferească şi să mă apere de diavol şi toate duhurile necurate care n-au altă treabă decât să facă astfel de flinte fermecate! Nu e nevoie să o iau în mână, vă cred pe cuvânt că are însuşirile despre care vorbeaţi. Ştiu că sunt puteri din alte lumi de care te poţi sluji, eu însă nu vreau să am a face cu ele.

Halef zâmbi mulţumit şi-mi dădu înapoi carabina. Îşi

ajunsese scopul.

Rămânea acum să vedem ce e cu urmele. Vroiam neapărat să aflu unde duseseră aseară contrabandiştii şofranul. Stătuseră toată noaptea acolo şi se întorseseră încă înainte de a se lumina de ziuă la plutele lor.

Îi văzui îndreptându-se spre apus, dincotro veniseră ieri. Nu vrusei însă să-i spun sergentului, iar lui Halef îi făcui un semn din ochi spre canaluri.

Mai întâi dusei pe bătrân la urmele văzute de noi în ajun. Erau adânc întipărite din pricina poverilor cu care erau încărcaţi contrabandiştii. Mă întorsei apoi îndărăt la foc şi i le arătai şi pe ale noastre, care nu semănau cu ale lor.

— Acum înţeleg, răspunse el şi poţi fi încredinţat, emirule, că nu mă îndoiesc defel de spusele tale. Mi-ai dovedit că într-adevăr nu eraţi învoiţi cu contrabandiştii şi habar n-aveaţi că vin încoace. Dacă vrei o să spun asta şi la judecată.

— Chiar te rog s-o faci.

— Nu e nevoie să mă rogi, ci să mi-o ceri pe drept, fiindcă zici că o să înaintezi un raport seraskirului. Dacă m-am îndoit înainte că poţi avea vreo trecere la el, acum, după ce ţi-am văzut armăsarii, mi-a pierit orice îndoială. Cine are un astfel de cal şi ştie să-l călărească aşa cum te-am văzut pe tine, ăsta poate fi numai un seraskir.

Lauda lui era cât p-aci să mă facă să izbucnesc în râs, dar mă stăpânii. Halef, însă, apucă taurul de coarne — cum s-ar zice — şi răspunse cu dispreţ:

— Seraskir, effendi al meu? Nici prin gând nu-i trece.

— De ce? se miră sergentul.

— Fiindcă nu vrea.

— Dar seraskirul e marele stăpân care porunceşte peste toată armata padişahului...

— Pentru câtă vreme? Cu toată mărimea lui nu e altceva decât sluga padişahului, care-l poate goni când

vrea, ba chiar osândi la moarte când pofteşte. Nu schimbăm noi cu el. Noi stăm deasupra lui. Eu sunt domnul şi stăpânul haddedihnilor mei, nimeni nu mă poate goni de la domnie. Effendi e de asemenea un stăpân, stăpânul lui însuşi. Nici un sultan, nici un şahinşah nu-i poate lua libertatea — e de capul lui. Nu, nu, nici eu, nici el, nu râvnim să fim seraskiri.

Ne luarăm iarăşi după urmele contrabandiştilor, de la foc la ruine, apoi afară la câmp. Cine nu se pricepea la citirea lor, ar fi putut crede că se pierdeau mai departe, eu însă băgai de seamă că acolo unde coteau de la ruine, porneau în sus. Urcau în vârful mormanului, chiar pe locul descris nouă de bimbaşa din Bagdad. Căraseră mărfurile, apoi coborâseră iar şi-şi urmaseră drumul pe câmp.

Era nevoie de ocolul acesta pentru a nu se întâlni cu soldaţii. Nu spusei însă nimic sergentului despre descoperirea mea, ne înapoiarăm la locul de plecare şi o luarăm pe drumul lung de vreo treizeci de kilometri, care ducea la oraş.

Birtaşul şi ghazaiul, care veniseră ca să fie de faţă la arestarea noastră, nu bănuiau că se vor întoarce ei înşişi ca arestaţi. Nu mai erau acum legaţi, dar caii lor erau duşi de câte un soldat şi Halef venea în urma lor, ca să nu-i scape din ochi şi s-o ia la fugă. Eu călăream alături de sergent, care mergea în fruntea convoiului.

Aflai acum de ce bătrânul nu vrusese să creadă că venisem aci ca să vedem ruinele turnului; căci, după ce făcurăm o bucată de drum în tăcere, îmi puse cam cu sfială următoarea întrebare:

— E adevărat, emirule, că eşti creştin?

— Da.

— Există şi pe la voi contrabandişti?

— Din păcate...

— Zici, din „păcate”; atunci crezi că e un păcat?

— Tot ce e împotriva legii, e păcat.

— Dacă e aşa, cum se face că eu, de pildă, plătesc

şofranul, care e în Persia atât de ieftin, mult mai scump, fiindcă Măriei sale i-a plăcut să pună o vamă aşa de mare pe el?

— Nu sunt Măria Sa sultanul şi te-aş ruga să-i pui lui întrebarea, nu mie.

— Aşa, ocoleşti răspunsul! Altceva: sunt creştini care fac contrabandă şi în alte ţări nu numai într-a lor.

— Nu cred, totuşi e cu putinţă.

— Aşadar ideea mea nu era chiar atât de prostească!

— Care idee?

— Te luam drept şeful contrabandiştilor.

— Zău?

— Da. Şi credeam că numai din pricină că te-am prins noi, n-ai putut fugi cu ei.

— Nădăjduiesc că ţi-ai schimbat părerea.

— Mai întrebi! Nu sunt însă, după cum ţi-am mai spus, un copoi de-al vămii, care adulmecă urma contrabandiştilor şi chiar dacă erai de-ai lor, în privinţa asta te lăsam în plata Domnului. Ţineam să ţi-o spun, ca să înţelegi că sunt ostaş şi altceva nimic.

Îl înţelegeam mai bine decât îşi închipuia el. Nu era încă de tot încredinţat că n-aveam nimic de-a face cu contrabandiştii şi ştiam că, dacă aş fi fost prins cu mâţa-n sac, ar fi tăcut mâlc la Hilleh, în schimbul unui bacşiş.

Acesta era înţelesul ascuns al vorbelor sale, dar din fericire nu mă interesa. Mărturia lui în faţa tribunalului va fi şi aşa în favoarea mea, din pricina raportului pe care nădăjduia că o să-l trimit ministrului armatei.

De altminteri nu era o minciună, căci vroiam într-adevăr să fac ceva pentru el în privinţa asta. Fireşte, nu printr-un raport la ministru, care habar n-avea de un biet sergent-major dintr-o îndepărtată garnizoană, cum e Hilleh.

Ştiam că un bacşiş i-ar prinde bine bătrânului, a cărui soldă nu trecea pe vremea aceea de câţiva gologani pe zi, sumă din care trebuia să-şi îndestuleze

nevoile.

2. În faţa tribunalului

Când am ajuns la Hilleh, ne-am îndreptat mai întâi spre locuinţa birtaşului.

— Mi s-a poruncit să vă aduc înapoi şi v-am adus, îi zise sergentul. Voi pune însă un soldat de pază, ca să nu vă lase să ieşiţi din casă până nu veţi fi chemaţi la tribunal, unde va trebui să depuneţi o plângere şi să dovediţi că e îndreptăţită. Vă atrag atenţia asupra faptului că sunteţi încă arestaţi. Nu încercaţi deci să vă mişcaţi de aici.

Ei arestaţi şi noi liberi! Crăpau de necaz, dar nu cutezau să murmure. Se cuminţiseră pesemne.

De aici ne-am dus călări la aşa-zisa *makari ikamet*[1] a sangeakului.

În curte, sergentul ne spuse să descălecăm. Nu era greu de ghicit pentru ce şi nici care era situaţia noastră de acum. Ce o să facem depindea, nu de împrejurări, ci de voinţa noastră. De aceea, îl întrebai, rămânând liniştit în şa:

— De ce să descălecăm?

— Pentru că o dată ce ai ajuns unde trebuie, nu mai e nevoie să stai în spinarea calului.

— Hm... vezi că nouă ni se întâmplă câteodată să nu descălecăm nici după ce am ajuns.

— Păi... trebuie să vă predau.

— Poţi s-o faci şi aşa.

— Ce vorbeşti, emirule! Cum o să intri cu calul în închisoare?

— A, în închisoare?

— Fireşte! Sunteţi doar arestaţi!

— Eu nu simt aşa ceva.

— Adică pentru că nu sunteţi legaţi? V-am dezlegat

[1] Reşedinţă.

fiindcă mi-aţi făgăduit să mă urmaţi de bunăvoie. Acum trebuie să vă bag la închisoare.

— Tu? Socot că eşti ofiţer, nu un sindandşi[1] oarecare.

— Fyrtyna! N-aş sfătui pe nimeni să mă ia drept unul dintr-ăştia. Sunt ofiţer în oastea Măriei Sale, nu o slugă de puşcărie!

— Atunci mânie-te pe tine însuţi. Parcă spuseşi chiar acum despre aşa ceva. Îmi pare rău, dar va trebui să amintesc şi despre asta în raportul meu către seraskir.

— *Allah, W'Allah, T'Allah!* Să nu cumva s-o faci, pentru Dumnezeu! Uite, ştii ce? Nu vă bag la închisoare dacă îmi făgăduieşti un lucru.

— Ce?

— Mă duc acum la sangeak ca să-i spun că v-am adus şi să vină să vă ia în primire. Voi să nu vă mişcaţi de aici până nu mă întorc eu. Ce veţi face pe urmă, treaba voastră. Te învoieşti?

— Numai după ce îmi vei răspunde la câteva întrebări.

— Răspund.

— Cum te cheamă?

— Amuhd Mahuli.

— Trebuie să ştiu, ca să te pot pomeni în raport şi nu se ştie dacă voi mai avea prilejul să vorbesc cu tine. Cunoşti împrejurimile acestei clădiri?

— Da.

— În care parte a ei locuieşte sangeakul?

— În cea din faţa ta.

— Şi închisoarea unde e?

— În rândul de jos, unde se văd găurile alea în zid.

— Foarte mulţumesc! Asta nu e o locuinţă pentru noi. Văd acolo un zid care desparte curtea. Ce e îndărătul lui?

— O stradă.

---

[1] Paznic de închisoare.

— Cât de lată?

— Atât cât să poată merge alături cinci, şase inşi. Dar pentru ce mă întrebi?

— Fiindcă, deşi suntem buni călăreţi, avem prevederea să cercetăm mai întâi dacă nu ne putem frânge gâtul.

— Sa vă frângeţi gâtul? Nu te înţeleg...

— Nici nu e nevoie. Şi acu', ascultă la ce am să-ţi spun. Aşteptăm zece minute; e destul timp să înştiinţezi pe sangeak. Dacă nu te-ai întors până atunci, plecăm.

— Mă pot bizui pe cuvântul tău?

— Nu mi l-am călcat niciodată!

— Bine, mă duc, am încredere în tine. Nici nu trebuie să aşteptaţi atât, mă întorc eu mai curând.

Plecă. Zâmbii la gândul că-mi ceruse cuvântul de onoare. Soldaţii erau doar acolo; de ce nu le poruncise să ne oprească dacă vom încerca să fugim? Se bizuia mai mult pe cuvântul meu decât pe ei? Impresia pe care o făcusem asupra lui era şi mai puternică decât crezusem. Bănuia că, cu tot numărul mare al lor, nu ne-ar fi putut fi o piedică dacă am fi avut de gând să fugim — şi avea dreptate de altminteri.

Clădirea era, ca toate ale oraşului, din cărămizi luate de la fostul turn al Babelului. Avea o înfăţişare murdară şi dărăpănată. Curtea nu era cine ştie ce mare dar îndeajuns de încăpătoare. Zidul despre care pomenisem adineauri era ceva mai înalt decât un stat de om, pe alocurea, însă, avea cărămizile năruite, aşa că se putea sări lesne cu calul peste el. De aceea întrebasem ce e în dosul zidului.

La drept vorbind ar fi trebuit să fiu cam îngrijorat. Un creştin prizonier în Hilleh, principalul loc de pelerinaj al şiiţilor, acuzat de moartea unui om şi de rănirea altuia, poate şi de contrabandă — motive destule. Faptul că eram creştin, ajungea să-mi pună viaţa în primejdie. Totuşi aşteptam în linişte şi când îmi aruncai ochii la Halef, îl văzui zâmbind cu înţeles.

— Ţi-ai şi făcut vreun plan, Sihdi? mă întrebă el.

— Nu încă — răspunsei, slujindu-mă de graiul moehreb, ca să nu fiu înţeles de soldaţi. Trebuie s-aşteptăm să vedem mai întâi cum au să decurgă lucrurile.

— Dar cam în ce fel să răspundem, poţi să-mi spui?

— Da. Fireşte că nici n-am să tăgăduiesc că sunt creştin. Pentru celelalte, să faci întocmai ce voi face eu. Probabil că va trebui să sărim peste zidul cela de colo. Deoarece strada din spatele lui nu e lată, ne vom repezi pieziş ca să nu ne izbim de case, dar de la dreapta spre stânga cu faţa spre apus. Ţine bine minte ce-ţi spun ca să nu ne rătăcim unul de altul şi să fim pe urmă nevoiţi să pierdem timp căutându-ne.

— Allah! Ce, mă crezi orb, Sihdi? Nu cumva îţi închipui că o să sar peste zid aşa ca să mă pomenesc spate-n spate cu tine?

— Nu, e însă mai bine să ne înţelegem dinainte.

— Eşti de părere că nici nu va trebui să descălecăm?

— Probabil că da, dar înăuntru nu intrăm. De cai să nu ne despărţim nici o clipă; să nu lăsăm frâul din mână orice s-ar întâmpla.

— Păi suntem acuzaţi, vor să ne ia la cercetări şi nu putem trage caii după noi în...

— Asta nu, cine vrea trebuie să vină la noi.

— Trebuie, trebuie! Vrea ori nu, trebuie! Ah, Sihdi, dragă Sihdi, n-ai idee cât mă bucur! Iar un prilej să arătăm lumii de ce suntem în stare. De-abia aştept să văd ce o să iasă din toată drăcovenia asta. Poate că o să fie nevoie să ne slujim chiar de arme.

— Tot ce se poate, deşi, drept să-ţi spun, bucuros n-aş fi. Mâna nu trebuie însă să pună nimeni pe noi, căci atunci suntem pe jumătate pierduţi. Oricât de puternici am fi noi, ne-ar copleşi numărul lor mare. Uite, colo, ce de lume adunată la poartă. Întâmplarea de ieri s-a şi aflat în oraş şi acum, când ştiu că am fost prinşi şi aduşi

încoace, vin toţi să vadă ce o să se întâmple cu noi.

— Le-o putem spune de pe acum: întoarcem spatele sfântului oraş Hilleh şi ne vedem de drum.

— Hm... nu se ştie! S-ar putea ca afacerea să ia o întorsătură neplăcută. A, uite-i că vin!

Văzurăm o uşă deschizându-se şi pe sergent ieşind, urmat de un cârd întreg de oameni. În urma lui venea un ofiţer în uniformă de colonel, care se afla probabil din întâmplare acolo, apoi câţiva servitori care duceau un jilţ şi mai multe perne, pe urmă funcţionari de-ai tribunalului, unul din ei cu o călimară enormă, condei şi hârtie.

Era, se vede, grefierul. Aşadar ancheta se va face îndată şi chiar aici în curte. Cu atât mai bine!

După cum am înţeles din câteva cuvinte schimbate între ei, astăzi era zi de judecată şi cum cazul nostru era cel mai important, sangeakul hotărâse să înceapă cu noi fără să ne mai lase să lâncezim în prevenţie; cu atât mai aspru vroia însă să fie în hotărârea pedepsei.

La o acuzare gravă ca aceea ridicată împotrivă-ne, avea prilej să se arate în toată strălucirea lui; spectatori avea destui.

Îndărătul grefierului văzurăm păşind cu demnitate membrii tribunalului. Printre ei era şi sangeakul, stăpânul întregului Hilleh şi al întregului judeţ. Cunoşteai îndată în el pe unul din turcii tradiţionalişti, deci un om înaintea căruia eu, creştinul, nu voi afla îndurare sau cruţare.

Era mic de statură şi pipernicit la trup, dar cu atât mai mare îi era turbanul, care totuşi nu-mi impunea deloc. La stânga lui mergea un bărbat căruia nu-i dădui la început atenţie, cu atât mai mult însă mai târziu. Era îmbrăcat în veşminte persane.

Toate aceste persoane, în afară de sergent, nu se îndreptară spre noi ci spre un fel de umbrelă mare, deschisă la repezeală de un servitor, sub care se ţinea şedinţa. Scaunul fu aşezat acolo şi sangeakul se aşeză în

el ca pe un tron, iar la dreapta şi la stânga lui pernele, ca să-i fie mai moale. Ceilalţi se aşezară şi ei care pe unde nimerea. Omul în haine persane se lăsă pe câteva perne alături de el.

Când „tribunalul” fu în plenul său, se dădu drumul în curte publicului, care formă un semicerc în jurul *mahill el adl*[1].

În vremea asta sergentul se apropie de noi.

Era întunecat la faţă şi glasul lui suna cam răguşit când ne zise:

— Astăzi e şedinţă publică şi sangeakul a hotărât să înceapă cu voi. Veţi fi judecaţi cu mare asprime şi nu vă puteţi aştepta la îngăduinţă din partea lui.

— Ştie că sunt creştin?

— Da, i-am spus; i-am mai spus şi cine sunteţi.

— Şi ce a răspuns?

— Că nu-i pasă; pentru el e de ajuns că sunteţi nişte ucigaşi şi contrabandişti şi astfel de oameni nu trebuie cruţaţi.

— Mulţumesc că mi-ai spus. Vezi că ne-am ţinut de cuvânt şi n-am fugit. De-acum încolo nu te priveşte ce facem, nu e aşa?

— Ba da.

— Parcă aşa spuneai adineauri?

— Nu ştiam ce are să mai vină. Colonelul regimentului meu era la sangeak, când m-a văzut mi-a poruncit să păzesc la poartă cu oamenii mei ca nu cumva să fugiţi. Trebuie să ascult de poruncă. Eşti supărat pe mine, emirule?

— Deloc.

— Dar dacă încercaţi să fugiţi şi eu nu vă las, ce se alege de raportul tău la seraskir?

— Rămâne cum am spus. Îl scriu şi-l şi trimit. Dacă nu zădărniceşti fuga, meriţi lauda dublă din partea mea.

— Păi... după ce v-o spânzura ori împuşca nu o să-l mai poţi scrie!

---

[1] Locului judecăţii.

— Nu te îngriji tu de asta, mai degrabă îl spânzurăm noi pe sangeak decât el pe noi.

— Îţi mai arde de glumă, după cum văd. Acum descălecaţi şi veniţi cu mine. Trebuie să vă duc în faţa tribunalului.

Până s-apuc eu să răspund, îl auzii pe Halef scoţând o exclamaţie de mirare.

— Ce e? îl întrebai îngrijorat.

— Uite la ăla de colo care stă lângă persan şi vorbeşte cu el.

— E cu spatele spre mine şi nu-i pot vedea faţa.

— Eu însă i-am văzut-o.

— Îl cunoşti?

— Da. O să-l recunoşti şi tu când s-o întoarce.

— Cine e?

— Safi.

— Ce? Cum? Cine?! Safi, „Umbra”, care vroia să ne dea pe mâna pederului?

— Şi pe care tu l-ai iertat, cu toate că tare aveam poftă să-i trag câteva gârbace. Da, el e.

— Nu te-nşeli?

— Nu. A, uite-l că întoarce capul...

Era într-adevăr omul din Mansurijeh. Ne recunoscuse şi el. Ce căuta aici în Hilleh? Trimis de sultan? De ce vorbea cu persanul? Să-l fi cunoscut oare? Atunci făcea şi acesta parte din asociaţia secretă. Să-i fi spus trădătorul că-l bătusem pe peder? Cine era persanul şi ce scop avea prezenţa lui aici? Să fi fost numai îmbrăcat ca un persan sau era într-adevăr un supus al şahului? Atunci nu era locul lui într-o şedinţă a unui tribunal străin.

În timp ce toate aceste gânduri mi se încrucişau fulgerător prin minte, sergentul ne zorea să descălecăm.

— Nu, rămânem călări, îi răspunsei eu.

— Doar nu vă puteţi înfăţişa aşa tribunalului!

— De ce nu?

— Nu e voie.

— Cine ne opreşte?

— Legea.

— Nu există nici o lege care să hotărască aşa ceva.

— Chiar dacă nu, iar nu e obiceiul.

— Te înşeli. E un obicei al meu de care nu mă pot dezbăra. De câte ori mă înfăţişez înaintea judecăţii, vin călare.

— Eu tot aşa, adăugă Halef. Sunt căpetenia şeicilor haddedihnilor şi la noi ucigaşii stau călare când sunt osândiţi la moarte.

— Vezi că obiceiurile voastre nu merg pe la noi.

— Să meargă! hotărî dârz hagiul meu.

— Nu pot să-mi iau răspunderea. Ce-ar zice colonelul meu când m-ar vedea că vă, aduc calare înaintea sangeakului!

— Nu-ţi cere nimeni; ne ducem singuri. Haidem Halef!

Eram totuşi bine dispus. De ce, nu ştiu, dar nu-mi venea defel să iau în serios situaţia. Halef, de asemenea. Îi râdea toată faţa, când mă auzi vorbind astfel şi zise vesel:

— N-ai vrea să ne lipsim de judecată şi să dăm iureş în dumnealor de colo ca să se împrăştie ca potârnichile?

— Mai că aş avea chef s-o fac, socot însă că e mai bine să ne astâmpărăm. Ne-am lipsi de plăcerea de-a ne bate joc de înţelepţii ăia chemaţi să facă dreptate. Să ne apropiem.

— Ai dreptate, Sihdi.

Urmă o scenă pe care nu o s-o uit niciodată. Cei ce cunosc situaţia de acolo şi de pe vremurile acelea, n-au să se mire. Deosebirea era numai că atât eu cât şi Halef nu eram oamenii care să ne speriem de „Înalta Curte” pe care o aveam înaintea noastră.

Singurul lucru îngrijorător era faptul că ne aflam în mijlocul unei populaţii de fanatici şi numărul spectatorilor creştea din ce în ce. Toţi cei care năvăleau cu duiumul în curte erau înarmaţi şi nu era de aşteptat,

ca faimoasa *anehkeme* să ne poată apăra de ei la un moment dat. Se putea întâmpla ca mărturisirea mea că sunt creştin iar Halef sunnit să aţâţe şi mai rău spiritele. Pe de altă parte, ştiam efectul pe care îl are de obicei o atitudine curajoasă asupra unor oameni atât de iritaţi.

Aşteptam deci cu încordare, dar fără pic de teamă cele ce aveau să urmeze.

Străbăturăm curtea călare şi ne oprirăm în faţa judecătorilor. Sergentul se postă cu oamenii săi în dreptul porţii.

Domnul preşedinte nu se aştepta să apărem astfel înaintea lui. Ne privi câtva timp cu ochii zgâiţi, apoi strigă înfuriat:

— Cum îndrăzniţi să vă înfăţişaţi călare şi înarmaţi înaintea mea? Jos de pe cai şi daţi încoace armele!

— Cred că e mai bine să rămânem cum suntem, îi răspunsei eu fără să mă tulbur.

— Nu-mi pasă mie de părerea ta, aici trebuie să vă supuneţi poruncii mele, se răsti el.

— Ne supunem şi aşa, adică nevoii.

— Ce vorbe sunt astea? Nu te-nţeleg, vorbeşte mai lămurit.

— Dacă nu mă înşel, ţi s-a vorbit de caii noştri, nu e aşa?

— Fireşte! Doar din pricina lor o să vă osândim acum la moarte.

— Putem auzi osânda şi călare. Şi-apoi, dacă am descăleca, s-ar putea întâmpla să dăm loc la o nouă învinuire.

— Ce vrei să spui cu asta? Ce s-ar putea întâmpla?

— Vezi că armăsarii noştri sunt *radşi pak*; devin, ca orice cal de rasă, primejdioşi când îi desparţi de stăpânii lor. Dacă vor vedea că ne siliţi să-i lăsăm singuri, au să se ia după noi şi vor lovi cu copitele în cei ce vor încerca să-i oprească. Ca să nu dăm loc la o astfel de nenorocire, i-am adus încoace.

— Puteţi însă să descălecaţi şi să-i ţineţi de

căpăstru. E o datorie de respect faţă de tribunal. Nu stă nimeni călare înaintea judecătorilor săi.

Vrusei să spun ceva, dar Halef mi-o luă înainte.

— Îţi iei tu răspunderea pentru cele ce ne ceri? întrebă el pe sangeak.

Zâmbea pe sub mustaţă, cum făcea de obicei când punea la cale vreo şotie.

— Sunt răspunzător de poruncile pe care le dau, zise judecătorul.

— Bine, atunci să-ţi facem pe plac.

Sări din şa şi eu îl urmai, pricepând ce avea de gând. Ştiam că dacă lăsam frâul lung armăsarilor ca să poată ţine capul sus, stăteau liniştiţi; altminteri se zbăteau şi zvârleau cu picioarele în toate părţile.

Halef căută la descălecat să se aşeze astfel ca să aibă îndărătul lui pe Safi, „Umbra” din Mansurijeh, şi-i strigă aceluia care stătea lângă el:

— Daţi-vă la o parte! Calul nu suferă să simtă pe cineva atât de aproape de el.

Nimeni nu se gândi să-l ia în seamă. Halef strânse mai bine de căpăstrul armăsarului, care începu să se zbată şi să zvârle cu picioarele de dindărăt. O lovitură mai puternică nimeri pe Safi, din fericire nu prea tare, totuşi îl făcu să se prăbuşească urlând la pământ, trăgând şi pe alţii după el.

Cu Ben Rih, armăsarul meu, se petrecu acelaşi lucru, căci îl apucasem şi eu scurt de căpăstru. Lovi doi inşi destul de serios şi-i azvârli cât colo. Se iscă fireşte o larmă grozavă, de care însă noi nu ne sinchisirăm, ci lăsarăm caii să se joace niţel în voie până ce se lărgi cercul din jurul nostru, ca să nu mai poată fi nimeni atins de copitele lor.

Răniţii fură ridicaţi de acolo în urletele mulţimii. Halef răcni şi mai tare către sangeak, acoperind glasurile:

— Nu ţi-am spus? Cine nu se pricepe la cai să nu s-amestece. Acu' îţi place?

Judecătorul, plin de mânie, vru să spună ceva, dar colonelul îl potoli cu un gest şi-i spuse câteva cuvinte, pe care nu le puturăm auzi din pricina gălăgiei. Rezultatul fu că ni se dădu ordinul:

— Încălecaţi deocamdată. Mai târziu vom şti noi să vă îmblânzim şi pe voi şi pe dobitoacele alea ale voastre...

— Cum să nu! zise Halef cu glas blajin. Să ştii însă de la mine că întotdeauna cal şi călăreţ se aseamănă la fire. Ca şi ei, nu facem nici noi decât ce ne place. Ţine minte!

Din nenorocire sau din fericire, acesta nu luă seama la vorbele lui Halef; tocmai dădu ordin servitorilor să potolească gălăgia. Aceştia se amestecară prin mulţime şi în curând se făcu linişte. Numai unul părea că nu vrea să tacă. Era omul în haine persane care stătuse adineauri de vorbă cu Safi; care fusese dus niţel mai încolo şi se văita frecându-şi părţile moi ale trupului unde îl lovise calul cu copita.

Persanul se afla lângă el, agita braţele ameninţător în aer şi striga ca să-l audă toţi:

— Ai văzut, o, paşă, că trei inşi au fost răniţi grav. Fapta asta nu poate să rămână nepedepsită, căci nu caii sunt de vină ci călăreţii, fiindcă ei i-au aţâţat. Priveşte pe acest Safi, un supus devotat al padişahului; e un cunoscut şi protejat de-al meu. Nădăjduiesc că lovitura de copită va fi pedepsită după cum merită. Numai după aceea voi vorbi despre tine în cuvinte de laudă, cum mi-ai cerut, stăpânului meu, regalei Silullah[1], a cărui mână dreaptă sunt.

Abia acum, pe când vorbea, avusei vreme să mă uit mai bine la el. Era îmbrăcat în veşminte persane — după cum am mai spus — scurt şi îndesat la trup. Glasul lui suna poruncitor, ca şi când era deprins să fie ascultat, dar şi sforăitor. Barbă nu purta, în schimb avea o mustaţă lungă, despărţită pe buza stângă de o brazdă

[1] Umbra Domnului — şahul Persiei.

care pornea de la frunte şi se sfârşea la colţul gurii. Văgăuna ochiului peste care trecea tăietura era goală. Băgai de seamă că pe când vorbea, chiar şi mai târziu, ridica mereu mâna ca să tragă fire de mustaţă peste buza spintecată.

Deodată mă străbătu ca un fulger gândul că omul acesta nu putea fi altul decât sefirul, aşa cum ni-l descrisese bătrânul maior din Bagdad, întreaga lui înfăţişare era atât de caracteristică, încât nu mai putea încăpea vreo îndoială. El era acela care pusese pe bătrân şi pe Kepek să jure că nu vor spune niciodată cumva ce văzuseră şi pătimiseră în ruinele turnului; sefirul, şeful contrabandiştilor, pe care ardeam de nerăbdare să-l văd şi eu o dată, stătea acum aci în faţa mea.

Că îl voi întâlni aici, nu mă aşteptam, fireşte. Era o mare îndrăzneală, sau mai bine zis o neobrăzare din partea lui să pătrundă în oraşul şi în clădirea unde ar fi trebuit să intre ca arestat sau condamnat. Cine avea un astfel de duşman, nu putea spune că nu-i pasă de el.

Înţelesei că se dăduse drept un înalt slujbaş al şahului; se lăuda probabil că vine din însărcinarea lui. Ce scop urmărea, nu mă privea, în orice caz, contrabanda. Din prezenţa lui Safi aici şi faptul că-l luase sub ocrotirea lui, era lesne de înţeles că făcea parte din asociaţia „Umbrelor”, ba trebuie să fi fost chiar unul din şefii bandei. Acum, când ştiam cum stau lucrurile, luai hotărârea să nu plec din Hilleh până ce nu mă voi duce încă o dată la Birs Nimrud, ca să mă răfuiesc în locul Bimbaşei cu acest presupus sau adevărat persan care îl nenorocise.

Îmi adusei aminte de cuvintele lui Halef pe când ne povestea bătrânul viaţa lui: „Tare-aş vrea să ne închidă şi pe noi o dată sefirul în turn”, adăugând apoi: „Dar nu m-aş duce fără gârbaciul meu”. Avea acum prilejul poate să se ţină de cuvânt şi vorbele lui să nu fi fost numai o lăudăroşenie.

Nu era însă acum timpul să mă dedau unor astfel de gânduri, căci persanul urmă:

— De altminteri, ăştia doi sunt nişte nemernici care merită de mult moartea.

— Îi cunoşti? întrebă judecătorul.

— Da. Ţi-aş putea povesti multe despre ei, dar e de ajuns să-ţi spun numai unele din crimele lor. Au venit cu o plută din susul Tigrului şi au năvălit peste noapte asupra unor prieteni de-ai mei care dormeau pe mal. I-au legat, i-au jefuit şi i-au bătut de i-au lăsat aproape morţi.

— Vai de mine! Adevărat să fie?

— Da. Am chiar un martor care poate să jure că aşa s-au petrecut lucrurile.

— Cine e ăsta?

— Safi. Acela de colo. A fost de faţă.

— Unde s-a întâmplat asta?

— Mai sus de Bagdad.

— Atunci locul nu aparţine de districtul meu şi nu mă pot amesteca.

— Ştiu, sunt însă încredinţat că faptul acesta le măreşte vina şi se va lua în seamă când vei da sentinţa.

— Se-nţelege de la sine. Am eu grijă ca să nu mai poată face alte astfel de nelegiuiri câinii ăştia râioşi.

— Te-aş ruga mai ales să nu uiţi că unul din ei e creştin iar celălalt se dă drept şeicul haddedihnilor, o minciună cum mai mare nu se poate. N-ai decât să te uiţi la mutra lui, ca să vezi. Eu susţin că e un hoţ de cai izgonit de trib pentru furtişag. Altminteri de unde până unde astfel de cai la nişte nemernici ca ăştia? Cine ştie de la ce boieri, i-au furat, căci numai oameni foarte bogaţi pot avea armăsari ca ăştia. Închide caii în grajd şi cercetează; vei afla repede ai cui sunt şi stăpânul lor va şti să te răsplătească pentru binele pe care i l-ai făcut.

Pesemne că ideea îi plăcu sangeakului, căci răspunse:

— Sunt şi eu de părerea ta şi o să pun să le tragă la

tălpi ticăloşilor ăstora până ce-or mărturisi cine e adevăratul proprietar al cailor. Aşază-te acum, rogu-te, la locul tău, fiindcă vreau să sfârşesc mai repede cu tâlhării ăştia. Să vină mânuitorul beţelor cu oamenii săi!

La porunca aceasta, spusă cu glas tare, un servitor se îndepărtă şi se întoarse numaidecât cu cel chemat, care ducea la subsuori vreo zece nuiele groase. După el veneau „ajutoarele” cu un fel, de bancă lungă cu două picioare la un capăt şi cu două curele la celălalt. Arabii îi spun, „cămila durerii”.

Pedeapsa constă în faptul că cel osândit e lungit pe bancă, i se trece una din curele peste gât, cealaltă peste piept, banca e ridicată, la capătul celălalt, ca osânditul să vină cu picioarele în sus şi după ce nuielele au fost împărţite ajutoarelor, bătaia începe sub supravegherea, „meşterului”. Acesta veghează ca nu cumva să se greşească numărul loviturilor şi să se dea mai puţine.

Aşadar, o astfel de „cămilă a durerii” se pregătea acum şi pentru noi. Văzui ochii tuturor sclipind de bucurie. Sangeakul arătă spre banca de tortură şi zise:

— Vedeţi ce vă aşteaptă dacă tăgăduiţi? O să pun să vă bată atâta până ce veţi mărturisi tot. Vreţi să scăpaţi de bătaie, răspundeţi la ce vă vom întreba.

Făcu o pauză, ca să-şi aprindă ciubucul — toţi membrii tribunalului fumau tacticos, — ceea ce nu le iau în nume de râu, fiind şi eu un pătimaş fumător, — apoi începu de-a dreptul:

— Sunteţi ucigaşi?

Deoarece se uita la mine, mă simţii dator să răspund:

— Nu.

— Sunteţi contrabandişti?

— Nu.

— Caii ăştia sunt de furat?

— Nu.

— Spune, omule, da, altminteri mâncaţi bătaie! Adevărat e că aţi atacat mai sus de Bagdad, pe malul

apei, nişte călători pe când dormeau?

— Nu.

— I-aţi jefuit?

— Nu.

— I-aţi bătut?

— Da.

— Uf! În sfârşit! Norocul vostru că ai încetat cu tăgada, că dacă mai treceau cinci minute, îl vedeaţi pe dracul. Răspunde mai departe! Eşti creştin?

— Da.

— Vezi tu, asta o să-ţi mănânce capul. Faptul că eşti ghiaur e mai rău decât tot ce-ai făcut până acum. Ştiai când ai venit încoace că un creştin îşi pune în primejdie viaţa păşind pe pământul ăsta sfinţit?

— Da!

— Şi n-ai ţinut seamă! Cât de învechit în rele trebuie să fii, ca să cutezi până într-atât! Groaznic sfârşit te aşteaptă aici pe pământ şi dincolo focul iadului, în vecii vecilor, căci răzbunarea lui Allah e cumplită; el nu iartă niciodată!

— De unde ştii tu?

— Aşa zice *Coranul*.

— *Coranul* zice tocmai dimpotrivă.

— Ce poţi să ştii tu, ghiaurule, de cartea noastră sfântă?!

— În cartea aceasta scrie la sura a o sută zecea: „Laudă pe Domnul şi cere-i iertare, căci el iartă întotdeauna”. Dar după cum văd, nu cunoşti sura.

Înălţă capul, mă privi câteva clipe uimit, apoi strigă cu mânie:

— Taci! Un dreptcredincios al Profetului cunoaşte mai bine cartea lui decât poţi s-o cunoşti tu, un creştin. Ceea ce spui e o minciună… trebuie să fie o minciună, pentru că voi adoraţi pe Isa, un fiu al neadevărului…

— Fiu al neadevărului? Retrage-ţi cuvântul, căci huleşti chiar împotriva religiei tale.

— Câine, să nu mă insulţi! Dovedeşte ce ai spus!

— Îţi voi dovedi. Ia *Coranul* şi deschide-l la sura nouăsprezecea. Vei citi: „Acesta e Iisus, fiul Măriei, cuvântul adevărului”. Şi tu numeşti pe acela pe care Profetul vostru îl numeşte Adevărul, o minciună?

— Taci! se răsti el la mine.

— Nu tac. Legea mea creştinească n-are nevoie de apărare; ea e atât de înălţătoare, atât de ridicată deasupra tuturor, că nu îi trebuie slabele mele cuvinte. Văd însă aici sumedenie de musulmani care rabdă să pângăreşti islamismul. Du-te în moscheile, în universităţile voastre şi vei auzi că Iisus va pogorî în ziua de apoi ca să judece pe vii şi morţi! Şi despre acela pe care islamul îl numeşte judecătorul din ziua de apoi cutezi tu să spui că e un neadevăr? Oare insulta pe care o aduci islamismului să nu fie datorată faptului că eşti un adept al sunnei, pe când ea ne învaţă adevărul?

Întrebarea aceasta era o lovitură retorică din partea mea — ca să zic aşa — căci mai toţi din cei de faţă erau şiiţi. Efectul se văzu imediat, căci se auziră murmure de aprobare. Încurajat, urmai:

— M-ai numit „câine” şi „ghiaur blestemat”. „Câinele” hai, ţi-l iert, dar unde scrie în *Coran* că Allah a afurisit pe creştini şi că am fi spurcaţi şi păgâni? Fiindcă nu credem decât într-un Dumnezeu, Mahomed ne dă nu toate cele şapte ceruri, ci unul singur.

Care sunt adevăraţii vrăjmaşi ai islamismului, noi, creştinii, ori chiar voi, musulmanii? Cine v-a dezbinat? Nu cumva noi? Cine s-a ridicat împotriva lui Ali, califul şi de a cui mână a fost ucis Hussein? De-a creştinilor, ori de-a mahomedanilor?

Exclamaţiile de aprobare care urmară, îl făcură pe sangeak să-şi dea seama că trebuie să schimbe vorba. Sări în picioare, ridică braţele în aer şi strigă:

— Cine ţi-a dat ţie, creştinului, voie să vorbeşti despre Sfântul Islam? Ne-am adunat aici să ţinem judecată asupra nelegiuirilor voastre, nu să stăm la taifas. Ai să răspunzi la întrebările mele şi atâta tot.

— Şi tu nu mă laşi să urmez, fiindcă te temi de şiiţii care sunt de faţă. Ţin să-ţi mai spun că dacă un creştin vine la Meşhed Ali sau Kerbela, nu are ce să le pese şiiţilor, că inima lui nu înclină nici spre Abu Bekr, nici spre Omar sau Osman, nici spre Omajdan şi nici n-a văzut zilele de groază din Kerbela. Dar când un sunnit ca tine păşeşte pe pământul acesta sfânt, e o insultă, o pângărire, căci e adeptul acelora care au vărsat odinioară sângele nevinovat al lui Hussein şi au tăgăduit tatălui său dreptul de a se numi urmaşul direct al Profetului. De aceea n-am crezut că e un păcat să vin încoace şi sunt încredinţat că pentru adevăraţii mahomedani religia mea nu e un motiv să fiu luat drept duşman.

Un moşneag înveşmântat numai în mătase, care făcea parte din tribunal, se ridică de la locul său, făcu semn că vrea să vorbească şi începu:

— Creştinul acesta a grăit cuvinte înţelepte şi declar că sunt de aceeaşi părere cu el. Astfel nu vorbeşte un ucigaş, un hoţ. Mi-am dat seama că a pătruns cu mintea lui adâncul *Coranului*. Cine poate face asta, nu poate fi numit ghiaur, căci sufletul său e înrudit cu al nostru, pentru că s-au întâlnit în sfintele sure. Dacă va vorbi ca acuzat precum a vorbit ca bun creştin, îl vom lăsa să plece liber, după cum a venit.

Bătrânul se aşeză iar la locul lui. Era, după cum am aflat mai târziu, unul din indienii bogaţi care vin să-şi sfârşească zilele în Hilleh, fără ca preoţii musulmani de acolo să cuteze să-i stoarcă până la cea din urmă para, cum fac cu ceilalţi.

Auzirăm în spatele şi în jurul nostru exclamaţiile: *afak*, *aferim* şi *jislaho*, cuvinte de aprobare care dovedeau că moşneagul nu era singurul care nu avea aceeaşi părere cu sangeakul.

Acesta se zăpăcise de tot; se vedea bine că nu găsea cuvintele potrivite. Îi veni însă persanul în ajutor.

— Nu ne-am adunat aici, începu el, ca să discutăm

Coranul şi să-l comentăm, ci să judecăm nişte ucigaşi şi contrabandişti. Părerile pe care le are creştinul acesta asupra sunnei şi a şiiei nu ne privesc, ci omorul pe care l-a săvârşit, împreună cu tovarăşul său; nu trebuie să ne lăsăm orbiţi de cunoştinţele pe care le are despre *Coran*. Te rog, o, paşă, porunceşte să fie aduşi birtaşul şi beduinul rămas teafăr, ca să depună mărturie asupra vinei acestor doi criminali.

Omul îşi dădea aere ca şi când ar fi făcut parte din *mehkeme*, ceea ce nu era cazul. Tăcui şi nu făcui deocamdată nici o observaţie privitor la asta.

Se trimiseră câţiva soldaţi s-aducă martorii. Până să vină ei, Halef făcea fel de fel de glume pe socoteala celor de faţă şi nu o dată izbucni în hohote de râs. Persanul şi sangeakul crăpau de ciudă, dar nu ziceau nimic.

În sfârşit veniră şi martorii. Depuseră, fireşte, în defavoarea, noastră. Când ajunseră la concluzia că în afară de ucigaşi suntem şi nişte contrabandişti primejdioşi, persanul le luă vorba din gură şi zise:

— Ştiut e că se face contrabandă pe o scară foarte întinsă; ştim că atât şahul cât şi padişahul sunt astfel păgubiţi de sume mari; zi şi noapte stau oameni la pândă ca să descopere pe ce cale sunt trecute mărfurile, dar până acum toată truda a fost zadarnică, deoarece nu-i venise nimănui în gând că iţele acestei afaceri sunt în mâinile unui străin, unui creştin. Şi acum, când printr-o întâmplare, mai bine zis din cauza unei crime săvârşite împotriva a doi oameni nevinovaţi, s-a pus în sfârşit mâna pe el şi pe părtaşul său, să nu ne lăsăm încântaţi de vorbăria lui meşteşugită, ci să-i silim prin bătaie să mărturisească adevărul. Aceasta este părerea mea şi cine nu o împărtăşeşte, e considerat de mine drept trădător al dreptăţii.

Ce obrăznicie! Omul acesta care era însuşi capul contrabandiştilor ştia doar bine că suntem nevinovaţi, totuşi cuteza să ne acuze pe faţă. Să fi ştiut el că-l

cunoaştem mai bine decât ar fi putut bănui! Cum aş fi vrut să-i arunc în obraz ticăloşia lui, dacă prin aceasta nu mi-ar fi devenit imposibilă lovitura pe care o plănuisem.

Mă mulţumii să-l privesc zâmbind şi-i spusei că sergentul poate depune mărturie în sensul că nu aveam nici în clin nici în mânecă, atât eu cât şi Halef, cu contrabandiştii.

Bătrânul ostaş povesti cum se dovedise după urme că numai întâmplarea ne adusese la focurile contrabandiştilor şi încheie cu convingere:

— Mi-au dat cuvântul lor că nu vor fugi şi, deşi le era lesne s-o facă, n-au făcut-o. Un contrabandist nu se ţine de cuvânt şi faptul că au venit de bunăvoie încoace, trebuie să ne fie o dovadă a nevinovăţiei lor.

Sergentul vorbise cum nu se poate mai bine şi-mi aruncă o privire care spunea cât şi cuvintele: „Poţi fi mulţumit de mine, dar o să pomeneşti despre darul meu de a vorbi în raportul pe care-l vei trimite ministrului?”.

Îi făcui un semn de încuviinţare din cap, apoi îmi încordai toată luarea-aminte asupra sangeakului care, înfuriat de mărturia sergentului, strigă colonelului:

— Ei, cum îţi place, o *mir alai?* Un inferior de-al tău cutează să ia apărarea unor criminali dovediţi, vrând să-i scoată nevinovaţi. Nădăjduiesc că îşi va primi pedeapsa meritată.

Colonelul, care mai intervenise în favoarea noastră, răspunse foarte calm:

— A spus, ca martor, tot ce crede că e adevărat; cum poţi cere să-l pedepsesc?

— Îţi poruncesc!

— Aşa? Atunci te înşeli asupra puterii pe care o ai. Tu eşti stăpân în judeţul tău[1], eu comandantul regimentului meu. Sunt obligat în anumite cazuri să-ţi dau concursul militar, dar de poruncit unul altuia nu poate fi vorba. Sergentul a spus ce i-a dictat conştiinţa;

---

[1] Un sangeak e în acelaşi timp şi prefect.

eu în locul lui aş fi făcut la fel.

— Trebuie însă să recunoşti că ia apărarea vinovaţilor. S-a dovedit doar că aceşti doi acuzaţi au provocat moartea unui om şi rănirea unui al doilea. S-a dovedit de asemenea că sunt contrabandişti şi au înfăptuit aseară un sacrilegiu strigător la cer asupra cadavrelor. Sunt doi criminali care merită moartea. Şi apoi, s-a dovedit că au atacat la malul Tigrului mai multe persoane, le-au jefuit şi le-au schingiuit. Nu înţeleg cum se poate găsi cineva să intervină în favoarea lor.

— S-au dovedit într-adevăr toate astea?

— Fireşte! N-ai auzit?

— Dă-mi voie să fiu de altă părere. Ca să faci o anchetă, trebuie mai întâi de toate să iei acuzatului interogatoriul.

— Păi i l-am luat adineauri.

— Nu. I-ai pus unele întrebări, dar asta nu se poate numi interogatoriu, ci o convorbire obişnuită, care n-are valoare. Aici stă grefierul, peniţa lui e încă uscată, nici măcar n-a muiat-o în cerneală şi totuşi legea spune că trebuie să semnăm toţi ca interogatoriul să aibă valoare. De altminteri, n-am văzut nici o dovadă sigură şi nici n-am auzit mărturisirea acuzaţilor. Şi-apoi, trebuie să-ţi atrag atenţia că tribunalul în plenul său poate hotărî dacă un acuzat e vinovat sau nevinovat, nu numai tu singur. Noi nu stăm aici ca spectatori, ci ne-am adunat sub preşedinţia ta pentru a judeca drept şi nepărtinitor.

Vorbele lui cădeau ca lovituri de ciocan. Ofiţerul acesta era om de onoare. Ne lua oare apărarea fiindcă fusese jignit în amorul lui propriu sau erau şi motive personale care îl îndemnau să contrazică? Băgai de seamă pe când vorbea o expresie ciudată pe chipul său şi ciudate erau şi privirile pe care ni le arunca.

Sangeakul nu putea zdruncina imputările aduse, de aceea strigă plin de mânie:

— În cazuri deosebite, cum e acesta, sunt îndrituit

să întrebuinţez mijloace excepţionale. Oamenii aceştia vor fi pedepsiţi!

— Dacă vor fi dovediţi.

— Au şi fost.

Colonelul chicoti încet şi zise:

— Nu vor fi pedepsiţi, fie că li se va dovedi sau nu vina.

— Vorbeşte mai lămurit, că nu pricep ce vrei să spui.

— Bine, o să fiu mai lămurit. Oamenii aceştia nu vor lăsa să ajungă lucrurile până acolo.

— Cum? Ce! Tot nu te-nţeleg…

— Uită-te la ei! Arată ei să fie dintr-aceia cu care poţi face ce vrei?

— *Maşallah!* Lasă că au să facă ei numaidecât altă mutră! Fiindcă îmi ceri, voi începe un interogatoriu în toată regula. Fiecare întrebare şi răspuns va fi trecut pe hârtie şi dacă vor îndrăzni să tăgăduiască un singur cuvânt pun să-i bată la tălpi.

— Crezi că vor accepta să descalece?

— Trebuie!

— Are să se găsească oare cineva care să le ţină în vremea asta caii?

— Îi luăm la goană. Ducă-se dracului, numai să scăpăm de ei. Aşadar, începem.

Începem! Era şi timpul, căci ceea ce făcuse până atunci era mai nimic.

Katibul[1] se încruntă, îşi luă un aer grav, muie peniţa în cerneală şi preşedintele tribunalului ne puse din nou aceeaşi întrebare prostească:

— Sunteţi ucigaşi, nu e aşa? Vă sfătuiesc să mărturisiţi imediat, altminteri vă aşteaptă banca aia de acolo.

Arătă în acelaşi timp spre „cămila durerilor”. Îi răspunsei râzând:

— *Hamdulillah!* În sfârşit s-a isprăvit cu gluma,

---

[1] Grefierul.

începem să devenim serioşi. De aceea te întreb: fosta-i vreodată de faţă la un interogatoriu?

— Eşti nebun? Îndrăzneşti să-mi pui mie o astfel de întrebare!

— Degeaba te miri. Noi avem de ce ne mira, căci vrei să iei un interogatoriu fără să ştii ce întrebări se pun mai întâi.

— Întrebări? tună el înfuriat.

— Fireşte. Înainte de toate trebuie să ştii cine suntem.

— Ştiu: nişte ucigaşi.

— Te opresc să mai repeţi cuvântul acesta până ce se va dovedi dacă suntem într-adevăr vinovaţi. Dacă nu ştii ce...

— Să taci! îmi porunci el. Dacă mai îndrăzneşti să mă insulţi, ţi se vor da atâtea beţe ca să...

— Nu te mai lăuda, îi curmai eu vorba. Fă bunătatea şi taci. Acum vorbesc eu şi trebuie să mă asculţi până la capăt; dacă nu, îţi dau cuvântul meu de onoare că mă reped cu armăsarul în tine şi te dau jos cu scaun cu tot. Vrei să ne osândeşti fără să ne fi întrebat mai întâi cine suntem? Eu însă te întreb: Tu cine eşti? Nu cumva sangeakul acestui judeţ? Nu se poate, altminteri ai şti măcar cum se ia un interogatoriu. Fiindcă nu ştii, după câte văd, nu poţi fi drept cine te dai. Dovedeşte-mi mai întâi cine şi ce eşti, pe urmă vom sta de vorbă. Aşa. Am isprăvit. Poftim, acum vorbeşte!

Urmă o tăcere adâncă. Aşa ceva nu se mai pomenise la ei. Un creştin, învinuit de mai multe crime, cuteza aici, în *mekheme* şi în mijlocul unei populaţii de şiiţi, să vorbească astfel cu cel mai înalt slujbaş al districtului! El însuşi părea lovit de dambla. Bolborosi câteva cuvinte pe care nu le desluşii, de aceea urmai:

— Şi dacă eşti într-adevăr sangeak, atunci îţi cer, înainte de toate, să-mi răspunzi şi să-mi spui în faţa cărui fel de tribunal ne aflăm. Este dreptul nostru să ştim acest; lucru şi nici nu avem intenţia să renunţăm la

acest drept. Este tribunalul acesta un *şerije*[1] sau un *nisamije*[2]? Şi dacă e un *nisamije,* trebuie să ştim dacă avem înaintea noastră un *hukuk-mehkemeleri*[3], un *djesa-mehkemeleri*[4] sau un *tidjavet-mehkemeleri*[5]. Hai, răspunde, ce taci?

— E un *djesa-mehkemeleri,* răspunse el scurt, căci nu se dezmeticise încă din buimăceală.

— Deci, membrii acestei curţi n-au fost numiţi de ministrul justiţiei, ci aleşi de voi aici. Care din voi e creştin? Nimeni? Şi totuşi ştiţi că sunt creştin. Un tribunal care ar trebui să mă judece, chiar dacă aş fi unul din locuitorii oraşului, ar trebui să fie alcătuit din mahomedani şi creştini — asta trebuie s-o ştii şi tu. Cu toate astea mărturiseşti singur că sunteţi toţi mahomedani. Ştiai bine că n-aveţi nici un drept asupra mea şi nu te-ai dat în lături să mă arestezi. Mi-ai aruncat în faţă cuvintele: câine, creştin spurcat, asasin şi contrabandist, ştiind că nu ţi-era îngăduit să mă insulţi sau să-mi porunceşti. Mă voi plânge la *umuru adlieh we meshebieh nasreti*[6], că să afle şi el ce fel de reprezentant are aici în Hilleb. Dar ce e mai rău, mult mai rău: eu nu sunt supus al padişahului, ci un străin venit din altă ţară. Numai autorităţile acesteia mă pot judeca şi ar fi trebuit să vă adresaţi consulului meu sau guvernului german. Dar ştiu eu de ce n-ai făcut-o: ca să lucrezi după capul tău, fiindcă ştiai că n-ai dreptul să mă condamni. Vei avea însă de dat socoteală şi amarnic te vei căi pentru fapta ta, căci *hardjijeh nasreti*[7] al meu va trage la răspundere pe al vostru pentru insulta care mi s-a adus. Vei avea atunci prilejul să te încredinţezi chiar pe pielea ta ce înseamnă să-ţi baţi joc de un supus al

---

[1] Tribunalul bisericesc în care toţi sunt mahomedani.
[2] Tribunalul laic alcătuit din creştini şi mahomedani.
[3] Tribunal civil.
[4] Curtea cu juraţi.
[5] Tribunal comercial.
[6] Ministrul justiţiei şi al cultelor.
[7] Ministrul de externe.

său! Am spus ce aveam de spus, acum e rândul tău să vorbeşti!

— Cum te numeşti şi din ce tară eşti? întrebă sangeakul, de astă dată mai potolit.

— Numele meu e...

— Stai! Voi răspunde eu în locul tău! strigă colonelul, care urmărise cu mare atenţie fiecare cuvânt al meu.

Apoi ridicându-se în picioare, urmă:

— Străinul acesta e Emirul Kara Ben Nemsi effendi; ţara lui e Germania, al cărui rege e bun prieten cu Măria Sa padişahul. E un om cu sufletul ales, căci a luat pururi apărarea celor sărmani, asupriţi şi obijduiţi din ţara noastră, deşi nu erau de o lege cu el. E neînfricat în faţa primejdiei şi mintea lui e deopotrivă de ageră pe cât îi e de puternic trupul şi neîntrecută vitejia. Iar cestălalt, Hagi Halef Omar Ben Hagi Abbul Abbas Ibn Hagi Davud el Gossarah, e tovarăşul său nedespărţit, care a luat parte la toate actele sale de curaj şi vitejie.

— Cum, ne cunoşti? Ştii chiar cum mă cheamă pe numele meu întreg, pe care, ce-i drept, l-aş mai putea lungi până cine ştie unde? întrebă cu mândrie Halef.

— Da, vă cunosc pe amândoi. De aceea spuneam adineauri că nu vă veţi lăsa pedepsiţi, căci voinţa voastră vă împrumută aripi şi mânia voastră străbate zidurile.

— Dar nu-mi aduc aminte să te fi văzut vreodată. Unde ne-am întâlnit?

— Colo... între munţi, la adoratorii diavolului; e mult de-atunci. Eram numai locotenent şi mă aflam cu trupele de sub comanda colonelului Omar Amed. Era un om aspru şi neîndurat, de aceea a fost pedepsit să moară pe rug. Aţi văzut doar şi voi, căci vă aflaţi acolo, când Pir Kamek, căpetenia „adoratorilor diavolului”, l-a tras după el când a fost aruncat în flăcări. A urmat apoi pacea mijlocită de emirul tău, Kara Ben Nemsi, între noi şi tribul djesidi. De-abia atunci am aflat noi ce vă datoram,

căci fuseserăm împresuraţi de ei şi am fi pierit toţi până la cel din urmă, dacă nu era emirul. Zvonul a mers din gură în gură şi v-am îndrăgit cu toţii. Am aflat pe urmă şi despre faptele voastre vitejeşti din trecut. Mai târziu, pe când mă aflam în Kerkuk, apoi în Suleimanieh, s-a mai vorbit multă vreme de Kara Ben Nemsi şi Hagi Halef Omar al său, de armăsarii voştri, de armele voastre şi de biruinţele pe care le-aţi avut asupra triburilor kurde şi altora. Sunt mândru că vă cunosc şi doream de mult să vă mai văd o dată. Astăzi mi s-a împlinit dorinţa şi bucuria mea e mare. Aş vrea să vă dovedesc recunoştinţa pentru că ne-aţi scăpat atunci de la moarte, dar din nenorocire nu sunt prefectul din Hilleh, ci numai comandantul regimentului de aici. Totuşi, dacă vă pot face un serviciu, vă rog să-mi spuneţi şi vi-l voi face cu dragă inimă. Că nu m-aţi recunoscut, nu e de mirare. Un biet locotenent nu era de luat în seamă şi chiar dacă v-aţi aruncat odată privirea în treacăt asupra mea, nu puteaţi să vă mai aduceţi aminte de mine. Acum e altceva. Fac parte din *mehkeme* şi ca ostaş am datoria să vă împiedic dacă aţi încerca să fugiţi. Datoria aceasta trebuie să mi-o îndeplinesc, dar ce trece dincolo de ea nu mai priveşte pe nimeni, pot să fac ce vreau. Puteţi fi siguri de ajutorul şi ocrotirea mea, deşi ştiu că emirul Kara Ben Nemsi şi Halef Omar n-au trebuinţă de ele, cu toate că sunt prizonieri în aparenţă.

Întâlnirea de acum cu acest colonel era încă o dovadă, ca multe altele pe care le avusesem în viaţa mea, că pentru orice faptă bună, orice bine făcut unui om la nevoie nu trebuie să ceri recunoştinţă, căci poartă Dumnezeu de grijă în bunătatea lui nemărginită să fie răsplătită mai târziu.

De altminteri, ofiţerul părea să fie un ostaş capabil, dacă înaintase într-un timp destul de scurt de la locotenent la colonel.

Vorbise cu glas tare şi răsunător, încât putuse fi auzit de toată gloata care se afla acolo. Impresia pe care

o făcuseră cuvintele lui era vădită. După privirile de simpatie care mi se aruncau, nu mi se părea deloc că eu „creştinul blestemat de Allah” mă aflu în mijlocul unor şiiţi fanatici, duşmani înverşunaţi ai creştinilor. Probabil că înlăturasem întrucâtva primejdia, vorbind adineauri cu atâta îngăduinţă de şiiţi şi ura dintre ei şi sunniţi.

Şi-apoi atitudinea mea mândră era pentru ei ceva cu totul neobişnuit, aş putea zice un spectacol, care atrăgea simpatia publicului de partea actorului principal, care eram eu. Uitau pe omul de altă lege şi nu mai vedeau în el decât pe omul viteaz şi îndrăzneţ. Se mai adăuga şi faptul că sangeakul, fiind sunnit, nu era defel iubit de populaţie şi se bucurau în ascuns de lecţia pe care i-o dădusem. Când mai veniră şi laudele colonelului la adresa mea, câştigasem simpatia tuturor, ceea ce putui judeca şi după zâmbetul prietenos cu care bătrânul indian mă aprobă dând din cap.

Cu totul alta era, fireşte, atitudinea sangeakului şi a persanului.

Păreau furioşi şi vorbeau cu aprindere în şoapte între ei.

Văzui cum contrabandistul îl învăţa pe celălalt ce să facă pentru a-şi ajunge scopul. Acesta îi scutură mâna în semn de învoire, apoi, întorcându-se spre noi, zise:

— A intervenit în afacerea voastră o întorsătură care schimbă cu totul faţa lucrurilor. Să-mi fi spus de la început colonelul că îi cunoaşte pe acuzaţi, aş fi procedat altfel. Au arătat atunci acuzaţii hârtiile lor de legitimaţie locotenentului, ca să se convingă că sunt într-adevăr aceia drept care se dădeau?

— Nu, răspunse colonelul. Erau cunoscuţi sub numele de Kara Ben Nemsi şi Halef Omar şi aşa li se zicea.

— Văzut-ai poate mai târziu legitimaţiile lor?

— Nu, dar susţin că sunt aceleaşi persoane pe care le cred eu.

— Pentru mine nu e destul. Deoarece unul din ei

zice că e creştin şi supus unui stat străin — ceea ce poate să fie o minciună, ca să se sustragă justiţiei noastre — se cere să fim cu mare băgare de seamă. Vreau să le văd hârtiile de legitimaţie.

— Legitimaţie? întrebă Halef râzând cu poftă. Crezi că eu, un beduin neatârnat şi şeicul tribului meu, port asupra mea un paşaport când plec undeva?

— Vezi însă că aici ţi se cere să ai.

— De la cine era să-l iau? Care e autoritatea la care se poate adresa un liber ibn arab pentru aşa ceva? Nu există nici una. Şi-apoi ce nevoie am de el?

— Fiindcă te afli în faţa justiţiei, care vrea să ştie cine eşti?

— Uită-te la ghazaiul acela de colo. Şi el se află în faţa justiţiei, ba ca martor încă; ţi-a arătat şi el vreun paşaport?

— Nu e nevoie, căci îl cunoaşte birtaşul.

— I-a văzut acesta paşaportul?

— N-are a face!

— *Maşallah!* Colonelul spune că ne cunoaşte şi nu vrei, să-l crezi; pe un om de rând însă da. Să fiu eu în locul colonelului, ştiu că te-aş lua niţel la rost pentru insulta asta.

Deodată sefirul, care tăcuse până atunci, sări ca ars şi strigă:

— E cu putinţă ca un acuzat să îndrăznească să insulte pe cei chemaţi să-l judece? Merită să fie bătut la tălpi… şi chiar acum, îndată…

Halef duse mâna la brâu, unde îşi ţinea gârbaciul; cât p-aci să facă o nesocotinţă, de aceea nu-l lăsai să spună ceva, ci i-o luai înainte, spunând persanului:

— Cine eşti tu, care îndrăzneşti să te amesteci? Faci parte din *mehkeme* sau măcar dintre cetăţenii Hilleh-ului, ce ţi-ar scuza cel puţin îndrăzneala?

— Cine sunt, nu te priveşte pe tine, ripostă el cu dispreţ.

— O să-ţi dovedesc că mă interesează mai mult

decât îţi închipui. N-am defel poftă să îngădui unui om al cărui loc e cu totul în altă parte decât alături de cel mai înalt slujbaş al districtului Divanijeh să se amestece în treburile noastre.

— Ce vrei să spui cu asta?

— O vei afla când voi găsi eu de cuviinţă.

— Aha, n-ai curaj!

— Crede ce pofteşti. O să vedem noi cine are curaj, tu ori eu! Deocamdată aş vrea să ştiu dacă sangeakul Divanijehului are nevoie de un epitrop însărcinat să vorbească în locul său.

— Taci! se răsti sangeakul. Omul acesta mi-e prieten, şi-i dau voie să spună ce vrea.

— Că îi dai tu voie, n-are importanţă. Principalul e că îi interzic să se amestece în treburile noastre. Sunt un creştin european şi tovarăşul meu un haddedihn neatârnat; *mehkeme* a voastră n-are deci nici o putere asupra noastră. Şi dacă nu vă dau vouă dreptul să ne judecaţi, cu atât mai puţin unui străin al cărui loc nu e aici ci în Farsistanul[1] lui. Dacă nu găseşti cu cale să-i închizi gura, o s-o fac eu numaidecât.

— Allah! Cum ai putea s-o faci?

— Vei vedea îndată. Numai să vreau şi m-aţi avea aici în faţa voastră nu ca pârât, ci ca reclamant, înainte de toate nu recunoaştem dreptul vostru de a ne judeca!

— Dovedeşte atunci că eşti un frank[2] creştin.

— Nimic mai uşor. Poftim!

Mă apropiai cu calul de el, scosei din buzunar cele trei legitimaţii pe care le aveam, i le întinsei, apoi mă dădui îndărăt la locul dinainte.

Sangeakul despături hârtiile una după alta, le citi, examina peceţile şi semnăturile, fără să le dea cuvenita cinste, pe urmă zise dezamăgit:

— Adevărat. E chiar acela drept care s-a dat. Trebuie să fie judecat de un creştin şi nu pot să fac

---

¹ Persia.

² European.

altceva decât să-l trimit la Bagdad.

— Foarte bine, zisei eu. Cel dintâi lucru însă ce-l voi face acolo e să dovedesc că n-ai dat cinstea care se cuvine semnăturii padişahului. Se pare că eu, deşi creştin, cunosc mai bine îndatoririle tale. Şi acum, după ce te-ai încredinţat cine sunt, legitimez eu pe tovarăşul meu ca pe acel vestit Halef Omar, căpetenia şeicilor haddedihnilor din marele neam şammar. Cred că nu se găseşte nimeni să pună la îndoială cuvintele mele.

— Ba da, eu! strigă sefirul repede. Legitimaţiile acestea sunt false. Vrea să scape de pedeapsă... trebuie rupte în bucăţi... îndată... Pe urmă nu va mai putea face nimic împotriva sentinţei *mehkemelei*. Dă-le încoa'... dă-le încoa'!

Le smulse din mâna sangeakului, dar nu-i lăsai răgaz să le rupă. Trăsei revolverul de la brâu, îl îndreptai spre sefir şi-i zisei cu glas poruncitor:

— Dă-i-le îndărăt, altminteri trag!

Ţinea hârtiile în mâna stângă. Cu o singură mână nu le putea rupe, ar fi trebuit să se slujească de amândouă.

— N-ai să îndrăzneşti, râse el. Ia te uită, să vezi cum au să zboare peticele în toate părţile!

Întinse şi mâna cealaltă, în acelaşi timp răsunară însă două împuşcături: scăpă legitimaţiile, scoase un ţipăt şi se repezi spre mine. Strânsei armăsarul între pulpe şi... dintr-o săritură animalul îl trânti la pământ. În clipa următoare am fost jos din şa, ridicai cu stânga hârtiile, izbii cu dreapta pe sefir cu patul revolverului în cap cu atâta putere că-l culcai la pământ şi sării iar în şa.

Ca împinşi de un arc, membri *mehkemelei* săriră în sus răcnind, în vreme ce colonelul strigă cu admiraţie de câteva ori *aferim!*[1]

Spectatorii urlau şi ei pe întrecute.

Trebuia să mă folosesc de zăpăceala lor şi strigai lui

---

[1] Bravo!

Halef:

— Acum la drum!

În acelaşi timp trecui cu calul prin mulţimea care se dădu în lături, speriată şi mă îndreptai, cu Halef după mine, spre locul pe care-l ochisem adineauri. Era o adevărată plăcere să vezi cu ce uşurinţă săririm peste zid în ulicioara îngustă, ca să ne pierdem apoi urma pe străzile oraşului şi de aici afară la câmp, pe şoseaua care duce, la Bagdad.

— Ce te grăbeşti aşa, Sihdi? mă întrebă Halef. Cu astfel de cai cum sunt ai noştri, nici dracul nu ne poate ajunge.

— Ai dreptate, vreau însă să las să se creadă că vrem să scăpăm cât mai repede de Hilleh, fără gând de întoarcere.

— Păi ce, nu cumva vrei să te întorci?

— Fireşte!

— Când?

— Chiar astăzi.

— *Hamdulillah!* Bănuiesc eu ce gând urmăreşti.

— Ce?

— L-ai împuşcat pe sefir în mână, dar nu-ţi ajunge, n-ai încheiat încă socotelile cu el. Ei, aşa e că am ghicit?

— Da.

— Află atunci că dorinţa asta a ta îmi merge la inimă. S-a îndoit de curajul nostru; să-i dovedim că ne-a dăruit Allah mai mult curaj decât a avut vreodată neam de neamul lui.

— Prea puţin îmi pasă de ce crede el, vreau să arăt însă *mehkemelei,* mai ales sangeakului, cine trebuie să apară în faţa justiţiei, eu ori persanul?

— Ce spui, Sihdi? Vrei s-aduni iar *mehkemeaua?*

— Da.

Îşi struni brusc armăsarul, care făcu o săritură în aer, şi strigă cu faţa strălucitoare de bucurie:

— Ce plăcere... ce fericire! Aşa ceva zic şi eu! Să-i învăţăm noi minte... să-şi dea seama că trebuie să se

închine în faţa noastră. Să recunoască şi ei că nu ajung nici la degetul ăl mic al nostru. O să le cer să-mi arate al doilea ins căruia să-i fi hărăzit Allah atâta minte şi atâtea însuşiri trupeşti câte avem noi. Să îngenuncheze înaintea noastră... să se tăvălească în ţărână, să...

— Ho, ajunge! spusei eu râzând. Dacă o s-o ţii tot aşa, te pe meneşti că te faci mai mare decât Allah. Ai uitat cât am fost de caraghioşi aseară, când ne-am dat de-a berbeleacul de pe zid şi am căzut de-a dreptul în mâinile soldaţilor?

— O, Sihdi, nu mă mai necăji şi tu acum! Ce, nu cumva eu am înălţat Babilonul? Sunt eu de vină că zidarul a pus cărămizi şubrede? Zici că ţii la mine şi îţi place să mă iei peste picior. Parcă n-ai păţit şi tu la fel? Dar vezi că eu nu spun nimic pentru ca să nu te supăr. O să-ţi dau însă un sfat: Nu te mai cocoţa altă dată pe ziduri.

— Dragul meu, îţi mulţumesc pentru sfat, mă tem însă că nu o să-l pot urma.

— De ce?

— Fiindcă ne întoarcem la Birs Nimrud şi va trebui, probabil, să ne cocoţăm iar.

— Cam pe unde socoti să ne întoarcem, prin oraş?

— Nu. O să trecem Eufratul.

— Cum? Înotând?

— Tot ce se poate, dacă ne-am putea însă face o plută, ar fi mai bine.

— Ne înapoiem chiar acum?

— Nu încă. Mai mult ca sigur că vom fi urmăriţi şi trebuie să-i lăsăm să creadă că am luat-o spre Bagdad. Ne vom opri deci pentru scurt timp la cel mai apropiat han, pe urmă vom mai merge o bucată de drum drept înainte. Urmăritorii noştri vor întreba la han de noi şi când vor afla că am trecut pe acolo şi ne-am îndreptat apoi spre Bagdad, se vor întoarce înapoi în Hilleh. În vremea asta le-am luat-o înainte.

Ajunsesem atât de departe, că puteam zări acum la

stânga noastră el Kulea, de pe malul Eufratului. Trecurăm unul din canale şi ajunserăm la Djimtsima, ale cărui movile se întindeau în linie dreaptă spre apus, apoi făcând un unghi drept ne întoarserăm iar la fluviu. Trecurăm pe lângă dealul Tell Amran Ibn Ali, care şi-a luat, numele de la mormântul unui sfânt mahomedan îngropat aci şi zărirăm apoi ruinele impunătoare ale unui *kasr*.

Kasr înseamnă în limba arabă palat. Numele e în strânsă legătură cu însemnătatea acestei ruine, căci *kasr*-ul a fost reşedinţa lui Nabucodonosor, pe când predecesorii săi locuiseră într-un palat de pe partea dreaptă a Eufratului.

Ruinele sunt şi astăzi pe o întindere de 400 metri în lungime şi 350 în lăţime, deşi legenda spune că a fost clădit din temelie în două săptămâni. Presupunând chiar că toate materialele fuseseră aduse aci dinainte şi tot ţi se pare că e cu neputinţă. Se află însă acum la Londra o inscripţie cuneiformă, dezgropată aici, în care scrie: *„ina XV yumi sibirsa uşaklil”*, adică în limba noastră: *„în cincisprezece zile am înfăptuit această operă măreaţă”.*

Câte mii şi mii de mâini omeneşti au trebuit pentru a desăvârşi clădirea aceasta într-un timp atât de scurt? Şi când te gândeşti că era numai una din multele opere pe care le-a înfăptuit energia lui Nabucodonosor!

Inscripţia adaugă: *„Am înălţat palatul domniei mele, în inima Babelului din tara Babilonului; am pus să i se aşeze temelia adânc sub oglinda apei; am socotit trăinicia lui şi l-am împrejmuit de un zid care să ţină piept vremurilor. Toate le-am făcut cu ajutorul tău, o, prea puternicul Dumnezeu Merodah. Domnească Domnul în Babel, fie-i aici tronul. Înmulţească-se de şapte ori norodul, iar eu să-i împlinesc voia până la sfârşitul vieţii mele”.*

Sfânta Scriptură însă zice*: „După ce au trecut douăsprezece zile, pe când regele se plimba prin cetatea Babilonului, grăi:*

«Oare nu este acesta marele Babilon pe care l-am înălţat prin puterea şi spre mărirea mea?»

Nu-şi mântuise încă vorba şi se auzi un glas din cer spunând: «Află, o, rege Nabucodonosor, că împărăţia ţi se va lua, vei fi izgonit dintre oameni ca să-ţi târăşti zilele printre fiarele sălbatice. Te vei hrăni cu iarbă ca bivolii şi se vor scurge şapte timpuri asupra ta, până să înţelegi că numai cel Atotputernic domneşte peste împărăţia oamenilor şi dă fiecăruia după cum socoteşte el!»”

Prorocirea s-a împlinit, când nebunia măririi a întunecat minţile regelui. Nici nu trecuse un veac de atunci şi veni Cirus să cucerească Babilonul, iar mai târziu Alexandru cel Mare puse capăt domniei acesteia de satrapi, ca să moară apoi tânăr încă şi plin de energie între zidurile măreţului palat ridicat de Nabucodonosor, din care nu s-au ales decât mormane de dărâmături.

Ajunserăm apoi la Mudşelibeh, zis şi Maklubeh edar Babil, care numai după nume mai aminteşte de vechiul Babilon. Acestea sunt ruinele fostelor grădini suspendate ale Semiramidei, pentru care s-au cheltuit sume neînchipuite şi care dovedesc că atunci când Nabucodonosor a poruncit să fie făcute nu se tămăduise încă de nebunia lui.

Trecurăm apoi canalul Nil şi făcurăm la Ţell Ukraineh un scurt popas, ca să lăsăm caii să răsufle niţel.

Nu întâlniserăm până atunci nici ţipenie de om, acum însă zărirăm trei călăreţi care păreau să fie foarte grăbiţi. Nu veneau direct dinspre hanul Mohawid, ci făcuseră un ocol ca să iasă iar la drumul mare. Aveau deci un motiv să se ferească şi când cineva se fereşte de oameni, înseamnă că nu e cu cugetul curat şi trezeşte bănuieli.

Când ajunseră mai aproape de noi, văzurăm după îmbrăcăminte că sunt persani şi după câteva momente îi recunoscurăm chiar.

— *Maşallah!* strigă Halef uluit. Acesta e pedelul cu ceilalţi doi nemernici. Nu m-aş fi aşteptat pentru nimic în lume să-i întâlnesc aici.

— Dimpotrivă. Ştim doar că pe el îl aşteaptă sefirul.

— De ce nu te-ai gândit să te fereşti din calea lui dacă ştiai?

— Pentru că nu era nevoie. În Bagdad ne puteam aştepta la un atac din umbră, pe când la loc deschis nu mi-e frică mie de el. Ba cred chiar că el ar trebui să se ferească de noi.

— Bine zici. Acum sunt curios să văd ce mutră o să facă după ce o da cu ochii de noi. Socot că nu strică să-mi pregătesc gârbaciul.

Când descălecarăm şi ne aşezarăm jos pe pământ, puseserăm astfel caii ca să ne vină în faţă, aşa că nu ne puteau vedea decât după ce vor fi foarte aproape de noi.

Cum ne zări, pederul strigă mânios tovarăşilor săi:

— Ia uitaţi-vă cine e colo! Allah ni-i dă iar în mână. Să-i trimitem îndată în iad, unde le e locul.

Puse mâna pe puşcă şi vru s-o ducă la ochi, dar Halef i-o luă înainte, căci îndreptă arma spre el şi-i spuse cu glas ameninţător:

— Jos flinta, că trag! Tocmai tu ţi-ai găsit să ne trimiţi unde ar fi trebuit să fii de mult! Hai, ştergeţi-o repede dacă nu vrei să simţi sfârcul gârbaciului pe obrazul celălalt.

Şi fiindcă doream să sfârşesc mai repede scena aceasta neplăcută, îndreptasem şi eu carabina spre ei. Furia pederului era însă atât de mare că nu luă în seamă ameninţările noastre şi strigă scos din fire:

— Să nu credeţi, câini râioşi ce sunteţi, că am uitat! Las' că ne mai întâlnim noi, o să vă arăt eu vouă atunci! O să fac din pielea voastră fâşii şi o să vă biciuiesc cu ele până vă veţi da sufletul... Zdrobi-v-ar Allah toate oasele!

Plecară. Pentru Halef era, fireşte, cu neputinţă să rabde insultele astea. Strigă după el:

— Şi pe ale tale să le fiarbă diavolul piftie şi să le dea lui tată-său să le mănânce!

Apoi, întorcându-se spre mine, adăugă:

— Aşa e că am adus-o bine cu piftia, Sihdi?

— Ai fost cât se poate de hazliu şi te admir, Halef.

— Aha, mă iei în râs! Trebuia să-i răspund, altminteri credea că m-a dat gata. Cum putea dobitocul ăsta să ne ameninţe cu răzbunarea când s-o mai întâlni cu noi? N-a văzut că ne ducem spre Bagdad?

— Te-înşeli. Stăteam doar pe loc şi va fi crezând că ne ducem la Hilleh, iar nu că venim de acolo. Va afla însă de la sefir cum stau lucrurile. Mai important pentru mine e faptul că s-a ferit să treacă pe la hanul din Mohawid. Trebuie să fie ceva la mijloc.

— Ce?

— Bănuiesc că se va fi aflând acolo cineva cu care nu vrea să se întâlnească. Ghiceşti cine?

— Să ghicesc eu? Sihdi, ştii bine că pătrund cu mintea orice, când mi se arată în faţă, dar nu şi ce mi-e ascuns. Cum pot să ştiu un lucru pe care nu-l văd? De asta, când a fost vorba de ghicit ceva, te-am lăsat pe tine şi aşa o să fac şi de acum încolo. Ei, cine crezi tu să fie?

— Sigur, fireşte, nu pot s-o spun nici eu. Bănuiesc însă că aşa trebuie să fie. Cred că la han a poposit caravana lui Pişkhidmet başa şi printre cei care o însoţesc sunt câţiva care îl cunosc pe peder. De aceea sefirul a trimis ştafeta la el, ca să-l înştiinţeze. Dar şi fără să fi trimis, persanul se fereşte şi a făcut ocolul ăsta. Acum se duce să-l găsească pe sefir, ca să-i spună că se apropie caravana cu pricina şi că atacul poate avea loc în curând.

— Sihdi, nu eşti de părere că ar trebui să le dăm de veste despre cele ce-i aşteaptă?

— E chiar de datoria noastră s-o facem. Numai de ne-ar crede!

— De ce s-ar îndoi?

— Vezi că mi s-a întâmplat adesea ca tocmai cele mai bune intenţii ale mele să fie respinse de aceia faţă de care le-am avut. Putem da noi dovezi, dacă ni se vor cere?

— La drept vorbind, nu, dar ia să poftească să-mi spună cineva în faţă că nu mă crede, că-l croiesc cu gârbaciul, la repezeală. Acum la drum! De-abia aştept să văd dacă dăm la han de caravana pişkhidmetului.

După vreo jumătate de ceas zărirăm poarta hanului. În curte se aflau, în afară de oamenii caravanei, pelerini şi alţii, stând în grupuri prin unghere, căci nimeni nu cuteza să se apropie de caravană. Noi însă nu ne sinchisirăm de ea şi ne îndreptarăm călări spre fântâna din mijlocul curţii, în urma noastră se auziră murmure.

Caravana era alcătuită din doisprezece călăreţi înarmaţi până în dinţi şi şase cămile încărcate cu poveri preţioase, judecând după felul îngrijit cu care erau împachetate. Caii erau destul de buni; unul însă semăna cu un adevărat cal de rasă; părea să fie o corcitură de arăbesc şi turkmen. Şaua şi hamurile erau de preţ; era probabil armăsarul pe care călărea Pişkhidmet başa. O mare nesocotinţă să vină prin locurile acelea cineva cu atâta bogăţie la el, când drumurile mişunau de tâlhari.

La umbră, în cerdac, era aşternut un covor scump pe care şedea „şambelanul” şi trăgea tacticos din narghilea. Era un bărbat oacheş, de vreo treizeci de ani, cu o barbă neagră şi stufoasă, îmbrăcat în veşminte foarte bogate. Haina îi era toată împodobită cu găitane de aur adevărat; un brâu de caşmir îi înfăşură mijlocul şi pe cap purta o căciulă din cel mai scump astrahan. Armele lui sclipeau de-ţi luau ochii. Aproape tot atât de bogat erau îmbrăcaţi şi însoţitorii săi.

După ce descălecarăm, trimise pe unul din ei să ne cheme.

— Ce vrea cu noi? îl întrebai nedumerit.

— Să-i spuneţi cine şi ce sunteţi şi să-i dovediţi că aveţi dreptul să staţi în apropierea Înălţimii Sale.

— Aşa! Şi cine e dumnealui?

— Pişkhidmet başa, al stăpânitorului lumii şi i s-a mai dat titlul de Aemin-i-Huzur[1].

Omul spuse cu atâta îngâmfare aceste cuvinte, că nu mă putui stăpâni să nu-i răspund:

— Al stăpânitorului lumii? Există deci un locţiitor pe pământ? Pişkhidmet başa? Aşadar, un slujbaş care are de îndeplinit ordine! Aemin-i-Huzur! Vasăzică omul de încredere al unei alte prezenţe, nu însă şi a persoanei mele. Eu nu sunt o slugă cum e el şi n-am de ce să mă duc să mă ploconesc lui.

— Cum, te opui? întrebă individul cu asprime.

— Ce vorbă e asta! Numai un servitor ascultă de porunci. Şi-apoi, nu ne aflăm aici în Persia. Sunteţi ca şi noi străini; aţi tras la han ca să vă odihniţi; noi de asemenea. Avem deci aceleaşi drepturi. Nu ne priveşte cine sunteţi voi, ce vă pasă vouă cine sunt eu? Dacă pişkhidmetul vostru vrea să-mi spună ceva, n-are decât să poftească dumnealui la mine, porunci nu primesc de la nimeni — aşa să ştii.

— Şi nu vrei să te duci la el?

— Nu.

— O să te silim.

— Încearcă!

— Ştii tu cu cine vorbeşti? se răsti el cu îngâmfare.

— Da! Cu un om care habar n-are cum să se poarte cu oamenii.

— Asta e o insultă! Dacă nu ne urmaţi de bunăvoie, o păţiţi!

Mă aşezai liniştit pe ghizdurile fântânii, luai carabina din spate, arătai la o funie de care îşi atârnase hangiul ceapa şi zisei:

— Vezi cepele alea de colo? O să găuresc cinci din ele, dar toate numai pe partea stângă.

Curtea era mare; cepele atârnau la o depărtare de cel puţin nouăzeci de paşi; apăsai de cinci ori pe trăgaci

[1] Textual: Omul de încredere al prezenţei regale.

şi fiecare împuşcătură îşi nimeri ţinta. Câţiva din persani alergară într-acolo; când se întoarseră, spuseră uluiţi că nimerisem toate cinci cepele, deşi nu încărcasem defel arma, care n-avea decât o singură ţeava.

— Păi dacă e fermecată! zise Halef. Acest emir vestit în toată lumea, trage şi nimereşte de o mie de ori, ba încă şi mai mult, fără să încarce o singură dată. Ce sunteţi voi pe lângă noi!

Făcu un gest de dispreţ, eu însă adăugai foarte calm:

— Am vrut numai să vă arăt ce vă aşteaptă dacă aţi încerca să vă atingeţi de noi. Sunteţi doisprezece inşi. Ei bine, în douăsprezece clipe aţi zăcea toţi doisprezece întinşi la pământ, străpunşi de gloanţele mele. Şi-acu', faceţi ce poftiţi!

Rămaseră năuciţi, uitându-se unul la altul. Carabina mea îşi făcuse şi de astă dată datoria: îi pusese la respect. „Înălţimea Sa”, care fusese martor la cele ce se petrecuseră, o sfeclise. Strigă oamenilor săi:

— Daţi-vă la o parte! Cu astfel de mojici nu ne punem noi. Trebuie să fie nişte oameni de rând care au crescut şi trăit în întunericul neştiinţei, de aceea purtarea lor e atât de grosolană. Ne înjosim numai vorbind cu ei.

Cei din jurul nostru se îndepărtară în grabă. Se întâmplă însă ceva la care nu s-ar fi aşteptat el. Hagiul meu, iute din fire, nu putu răbda insulta. Sări de pe ghizduri, se repezi la persan şi-i strigă indignat:

— Ce-ai spus? Mojici, ai? Mojic eşti tu nu noi! Cum îndrăzneşti să scoţi astfel de cuvinte de pe buzele tale nespălate? Cine eşti tu care cutezi să vorbeşti cu atâta obrăznicie? Un, „ăla” care se târăşte gudurându-se la picioarele stăpânului său, la cheremul toanelor lui, şi rob al poruncilor sale. Armele şi hainele pe care le porţi pe trup nu ţi le-ai câştigat prin vitejii, ci ţi-au fost dăruite fiindcă ai lins mierea în care a scuipat stăpânu-

tău. Noi, însă, n-avem stăpâni; ne plecăm capul numai înaintea lui Allah şi a nici unei alte făpturi de-ale sale, nici chiar când aceasta se numeşte în derâdere „stăpânitorul lumii”. Care din noi stă mai sus, tu ori noi? Şi cine e vrednic de dispreţ şi ocară, noi ori tu?

Omuleţul meu vorbise cu atâta înflăcărare şi atât de repede, că nu avusei răgaz să-l întrerup, dar acum, când făcu o pauză, şambelanul smuci pumnalul de la brâu şi strigă, clocotind de mânie:

— Taci, câine! Dacă mai scoţi un cuvânt, îţi vâr cuţitul în piept, ori pun să te biciuiască până la sânge!

Şi oamenii lui luară o atitudine duşmănoasă; hagiul însă nu se lăsă timorat şi-i răspunse râzând, arătând spre mine:

— Pe mine, slugoiule? Uită-te colo la effendi al meu. Până s-apuci tu să ridici mâna, te-a şi culcat glonţul lui la pământ. Să mă biciuieşti, ai? Hahaha! Ai bici? Nu văd. Eu am. Uite-l aici. E împletit din fâşii de piele de crocodil; frige al dracului! Întreabă pe ăia de le-am mângâiat cu el spinarea, fiindcă se încumetau să-şi ia nasul la purtare. Dar li l-am retezat noi repede. Nu-ţi închipui că ne e frică de voi, pentru că sunteţi doisprezece şi noi numai doi. N-avem obiceiul să ne numărăm potrivnicii; cu cât mai mulţi, cu atât mai bine. Effendi v-a pus la respect cu puşca, eu o să vă pun cu gârbaciul. O vorbă dacă mai spui, te şi pocnesc — m-ai înţeles?

Se înţepenise în călcâie în faţa persanului, care se ridicase de jos şi îi vâra biciul sub nas. „Înălţimea Sa” turba de furie, dar văzu ţeava carabinei îndreptată spre el şi nu-şi putu da drumul mâniei, după cum ar fi vrut. Se vedea bine cum căuta să iasă din situaţia asta umilitoare pentru el, dar nu găsea mijlocul.

Întâmplarea îi veni însă în ajutor. Se adunaseră, fireşte, toţi din han ca să privească la noi şi să vadă cum o să se sfârşească gâlceava. Veni şi hangiul cu vreo câţiva soldaţi, puşi acolo pentru paza hanului. Soldaţii

însă zâmbeau pe sub mustăţi; se mai distrau şi ei niţel şi întâmplarea adusese o notă veselă în monotonia vieţii lor de toate zilele. Tot astfel şi pelerinii, hamalii care transportau leşurile şi alţi călători traşi la han. Unul singur părea că are poftă să se amestece în treabă. Aci se frământa în loc, aci se uita cu luare-aminte, când la mine, când la Halef şi vedeam bine că uneltea ceva. În cele din urmă se apropie de persan, se ploconi până la pământ şi începu:

— Iartă, Înălţime, că îndrăznesc să ridic glasul în faţa ta. Eu ştiu cine sunt oamenii ăştia.

— Dar tu cine eşti? întrebă persanul, bucuros că putea schimba vorba.

— Am fost un viteaz războinic beduin al tribului obeidilor; din pricina ăstora însă — sfâşia-i-ar Allah în bucăţi! — am fost izgonit dintre ai mei şi, ca să nu, mor de foame, trebuie să-mi câştig hrana slugărind pe alţii.

Omul părea cunoscut, dar nu-mi puteam aminti când şi unde îl mai văzusem. Veni însă Halef şi-mi spuse cu glas scăzut:

— Sihdi, eu ştiu cine e. E unul din cei doi spioni pe care i-am făcut de ruşine, tăindu-le barba.

Acum îmi adusei şi eu aminte; Halef avea dreptate. Cei doi beduini fuseseră goniţi din trib din pricina asta şi nemernicul se folosea de prilejul care i se ivise pe neaşteptate ca să se răzbune pe noi. Negreşit că nu-mi pierdui defel cumpătul, iar Halef se aşeza, zâmbind lângă mine, pe ghizduri!

Persanul se aşeză iar jos, pe covor. Puse pumnalul îndărăt la brâu, se încruntă şi zise fostului obeid:

— Povesteşte-mi ce ştii despre ei. Dacă eşti în dreptul tău, te vom ajuta.

— Nu e numai un drept ci şi o datorie să le plătesc cu vârf şi îndesat că m-au adus acolo unde mă vedeţi, răspunse beduinul. Ruşinea pe care mi-au făcut-o, nu se poate spăla decât în sânge, între tribul haddedihnilor şi al obeidilor s-a iscat o ceartă care nu se putea potoli

decât prin luptă. Ne-am pregătit de război şi şeicul nostru a trimis două iscoade ca să afle ce gând au haddedihnii. Unul din cei doi trimişi în iscoadă eram eu. A fost voia lui Allah, pesemne, să cădem în mâinile ăstora şi să ne nenorocească pentru toată viaţa. Ne-au tuns bărbile, ca să fim de râsul lumii şi să ne gonească ai noştri ca pe nişte netrebnici şi...

— Parcă era vorba despre ei, nu despre tine, îl întrerupse persanul cu nerăbdare.

— Iartă, stăpâne, dar nu se putea altfel. Pe atunci, urmă el; nu-i cunoşteam încă, dar am aflat mai târziu multe despre ei. Acela măruntelul e Hagi Halef Omar şi e acum şeicul haddedihnilor.

— Ce sunt haddedihnii, sunniţi?

— Da.

— Cum îndrăznesc nişte ticăloşi ca ei să calce în hanul acesta, care e făcut numai pentru adăpostul şiiţilor? Cum vor pleca trebuie să fie curăţat de putoarea unui astfel de spurcat.

— Allah! W'allah! Duhoarea celuilalt e şi mai grozavă.

— Cum asta?

— Fiindcă nu e nici sunnit, nici şiit.

— Atunci, ce e? Nu cumva e vreun afurisit de *iehuda?*[1]

— Mai rău, căci e un necredincios, un *nesrani*[2].

— Un *nesrani!?* strigă persanul, nevenindu-i să creadă. E cu putinţă? S-a mai văzut o astfel de pângărire a unor locuri atât de sfinte? Ce e de făcut? Treziţi-vă, oameni buni; în mijlocul nostru se află o fiară sălbatică... un hoit împuţit! Daţi năvală peste el şi aruncaţi-l, viu ori mort, în mijlocul şoselei!...

Halef duse iar mâna la gârbaci şi vru să sară jos de unde era; eu însă îl oprii zicând:

— Stai locului! Sunt curios să văd dacă vor avea

---

[1] Evreu.

[2] Creştin.

curajul să se atingă de mine.

Mă încredinţai că nu-l aveau. Înjurau şi ocărau de zor, dar nu se apropiau. Obeidul se ţinea cât mai departe şi îndemna şi pe ceilalţi să se ferească.

— Băgaţi bine de seamă ce faceţi, le zise el. Voi nu-l cunoaşteţi pe ghiaur, dar eu ştiu de ce e în stare.

— Nu te mai înţeleg, se răsti persanul la obeid. Întâi îl învinovăţeşti, zici că vrei să-l pedepseşti şi în acelaşi timp ne spui să ne ferim.

— Fiindcă nu vreau să vă omoare pe toţi.

— Suntem mulţi şi-l putem birui.

— Nu în luptă! E puternic şi sprinten ca o panteră şi doboară leul prin întuneric cu un singur glonţ. Puşca aia mare a lui nimereşte la o depărtare de câteva zile de drum pe cine vrea el; e doar învoit cu diavolul, cu care a făcut legământ. Cu cealaltă poate să descarce milioane de gloanţe unul după altul fără s-o încarce la loc. A fost doar făcută în iad, unde-i sunt toate neamurile, în luptă nu-i puteţi face nimic, singurul lucru prin care îl puteţi birui e şiretenia, vicleşugul.

Îmi venea să râd în hohote. Vorbind pe faţă de şiretenie, însemna că nu se pricepea deloc la aşa ceva. Persanul îşi dădu şi el seama de prostia beduinului, căci îl privi mirat, clătină capul şi răspunse:

— Zici să nu îndrăznim să ne apropiem de el ci să-l doborâm prin vicleşug. Şi asta o spui aşa, de faţă cu el?

— De ce nu? O ştie şi aşa, fie că m-aude sau nu, căci e tot atât de şiret, pe cât e de puternic, iar arma lui nu dă niciodată greş.

— Şi vrei să-l biruim prin vicleşug? N-ai putea să ne înveţi cum?

— Nu pot; asta e treaba voastră. Eu v-am înştiinţat şi vi l-am dat în mână, faceţi acum cum credeţi.

— Bag de seamă că ţi-e frică de el ca de dracul; mie nu mi-e şi totuşi nu ştiu ce să fac.

Ba îi era frică şi încă ce frică! Altminteri încerca până acum să treacă de la vorbe la fapte.

Neştiind la ce mijloace să recurgă, întrebă pe hangiu, care stătea lângă el:

— Eşti pus de paşă aici la han?

— Da, înălţime, răspunse omul cam încurcat.

Auzise cele ce spusese beduinul, se temea grozav de noi şi, mai ales, să nu i se ceară să ia măsuri împotriva noastră.

— Hanul e aşezat în drumul care duce la locurile sfinte şi slujeşte numai pentru odihna drept-credincioşilor şiiţi? întrebă persanul mai departe.

— Da.

— Orice necredincios care păşeşte prin poarta asta, pângăreşte locul, nu e aşa?

— Da.

— Şi tu eşti însărcinat cu paza hanului, ca să nu se calce porunca asta?

— Da.

Îmi făcea mare plăcere să văd cum faţa rotundă a dolofanului de hangiu se lungea mereu la fiecare „da” pe care îl rostea din ce în ce mai slab. Dar persanul nu se lăsa.

— Ai auzit că între aceste ziduri se află acum un creştin?

— Da.

— Atunci îţi poruncim să-ţi faci acum, îndată, datoria. E o crimă strigătoare la cer că ai lăsat pe un ghiaur să pătrundă aici. O crimă împotriva lui Allah, a Profetului, împotriva poruncilor islamului. Cerem o pedeapsă aspră pentru nelegiuit şi chiar acum, îndată, sub ochii noştri. Auzi? Dacă — ceea ce nici nu e cu putinţă — nu asculţi de poruncă, mă voi plânge „stăpânitorului lumii” (şahul) care va cere socoteală padişahului tău.

Hangiul se făcuse pământiu la faţă. Mi se făcu milă de bietul om nevinovat care tremura varga.

— Vino mai aproape, hangiule, îi zisei eu. Ai auzit ce-au spus ceilalţi acum o s-auzi şi părerea noastră. Să

fii însă cuviincios, altminteri îl vezi pe dracul.

Era atât de înfricoşat, încât de-abia cuteză să facă doi paşi.

— E într-adevăr hanul acesta numai pentru şiiţi?

— Da.

— Alţii n-au voie să pătrundă în el?

— Nu.

— Tu eşti şiit?

— Nu.

— Dar soldaţii tăi?

— Nici ei.

— Şi cu toate astea vă văd aici. Ba puşi chiar de ocârmuire. Nici obeidul care ne-a acuzat nu e şiit. Am obiceiul să respect legile, pretind însă ca să fie respectate şi de ceilalţi. Dacă hanul nu e decât pentru şiiţi, cer ca toţi care nu sunt şiiţi să părăsească hanul. Strângeţi-vă numaidecât boarfele, tu şi soldaţii şi căraţi-vă! Îndată ce veţi pleca, plecăm şi noi..

Îmi venea să pufnesc în râs de mutra pe care o făcea bietul hangiu. Urmai:

— Mai ţin ca toţi care se dau drept şiiţi să dovedească neapărat că sunt. Cine nu poate, să plece. Ţi-au arătat toţi care ne privesc cu atâta duşmănie legitimaţiile?

— Nu.

— Eu însă ţi le pot arăta pe ale mele. Să te porţi însă faţă de ele cu respectul cuvenit, altminteri va trebui să te supui pedepsei prescrise de lege.

Scosei pentru a doua oară documentele din buzunar şi i le arătai. Că ştia sau nu să citească, nu-mi păsa. Văzu peceţile şi strigă înspăimântat:

— *Maşallah!* Un *bujurultu*, un *iol teskeresi*, ba încă şi un firman, toate cu semnătura padişahului, favoritul lui Allah, al cerului şi al pământului!

Duse hârtiile la frunte, la gură şi la piept, apoi se închină până la pământ.

Băgai mâna în buzunar şi scosei a patra hârtie.

— Deoarece potrivnicii noştri, urmai eu, se dau drept oameni din Farzistan, vreau să-ţi dovedesc că şi acolo ne bucurăm de respect din partea celor mai de seamă bărbaţi ai ţării. Cunoşti limba persană?

Îi întinsei firmanul meu persan.

— Da, dar nu şi slovele, răspunse hangiul cât se poate de respectuos.

— Atunci o să te lămuresc eu. Firmanul e semnat de însăşi mâna şahului şi poartă pecetea lui. Iată ce scrie: „Când Nasr-ed-Din a luat în mână pecetea împărăţiei, glasul dreptăţii răsună în toată lumea, în înaltul cerului şi în adâncul apelor”. Vezi deci că mă bucur de prietenia şahului ca şi de a sultanului. Eşti dator să te porţi cu mine cuviincios şi să asculţi de poruncile mele. Nu eşti supus persan, aşa că n-are ce să-ţi pese de ameninţările ăluia de colo, pe când o plângere de-a mea, nu numai că te-ar lăsa fără slujbă, dar ar putea avea urmări şi mai neplăcute.

Deşi de naţionalitate turcă, hangiul sărută firmanul şahului cu adevărată evlavie şi mi-l dădu înapoi, zicând:

— Te rog, o, favorit al padişahului, să recunoşti la Bagdad şi Stambul că nu te-am jignit cu vreun cuvânt, căci de la cea dintâi aruncătură de ochi mi-am dat seama că vouă vă sunt deschise toate uşile împărăţiei, deci şi ale hanului acestuia. Socoate-mă drept sluga ta plecată, gata să-ţi împlinesc orice poruncă.

— Nici nu mă aştept la altceva din partea ta. Mai întâi şi întâi cer ca aceşti presupuşi persani să dovedească aici, de faţă cu toţi, că sunt într-adevăr persani şi şiiţi. Noi ne-am legitimat, acum să se legitimeze şi ei.

— Ai dreptate. Aştept s-o facă îndată.

Se întoarse iscoditor spre şambelan. Îi impusesem grozav acestuia cu firmanul meu persan. Părea foarte încurcat şi înţelesei numaidecât că n-avea cum să se legitimeze. Căută să scape printr-o atitudine care să intimideze pe hangiu, de aceea strigă cu mânie:

— Cum îndrăzneşti să-mi ceri mie o legitimaţie? Până adineauri erai încredinţat că sunt într-adevăr un trimis al şahului şi acum te iei după vorbele unui străin, unui creştin? Unde ţi-a rămas mândria ta de musulman?

— Aici nu e vorba de mândria mea, ci de supunerea pe care o datorez sultanului. Îndată ce ochii mei au fost învredniciţi să vadă pecetea şi semnătura Măriei Sale, trebuie să mă supun, fără să întreb de religia aceluia care mi le arată. Tu ai început gâlceava, dându-te drept stăpân al hanului, dreptul acesta nu-l ai nici chiar ca pişkhidmet başa, dar fiindcă zici că asta eşti, îţi cer să mi-o şi dovedeşti.

— Oamenii mei îţi pot spune că e adevărat.

— Ce spun ei nu mă priveşte, fiindcă îi cunosc tot atât de puţin ca şi pe tine. Dacă eşti într-adevăr un boier atât de mare, după cum spui şi te învârteşti numai în preajma şahului, nu se poate să nu ai vreo hârtie la tine cu semnătura şi pecetea lui. Effendi ăsta străin le are pe amândouă; ţie ţi-ar fi fost doar mult mai lesne să i le ceri stăpânului.

— Nu i le-am cerut fiindcă, nu-mi puteam închipui că se va găsi cineva care să se îndoiască de adevărul spuselor mele. Am într-adevăr nişte scrisori de-ale stăpânului, dar pe acestea nu le pot arăta nimănui, căci trebuie să le duc la locurile sfinte şi să le predau unor anumite persoane.

— Hm... cu atât mai rău pentru tine. Spuneai mai adineauri că aici n-au voie să intre decât şiiţii iar oricine e de altă lege să plece din han. Dacă nu poţi dovedi că eşti un adept al şiiei, trebuie să te dau pe poartă afară, împreună cu oamenii tăi.

— Ce ruşine! Strigă, indignat, persanul. Pot eu îngădui aşa ceva?

— Trebuie. Eşti un străin care nu se poate legitima şi se cuvine să asculţi poruncile mele, căci sunt pus aici de ocârmuire.

— Şi ce se va întâmpla dacă nu vreau?

— Voi face un raport pentru autorităţi şi veţi rămâne aici până ce va veni răspunsul.

— Nu ne lăsăm noi ţinuţi cu de-a sila!

— Ferească-te Allah de vreo nesocotinţă! Soldaţii mei nu se tem de voi şi effendi acesta cu şeicul haddedihnilor au arme bune. Aţi văzut cu ochii voştri; nu e nevoie să vă mai spun eu.

Şambelanul se uită în juru-i. Mutrele tuturor erau altfel decât mai adineauri. Legitimaţiile şi dovada de bun ţintaş le insuflase respect. Hangiul prinsese curaj, dar persanul lăsase nasul în jos. Pe Halef al meu însă, întâmplarea îl înveselise foarte mult şi era pus pe pozne. Duse mâna la brâu şi zise cu trufie:

— Nu eşti de părere, effendi, să le arătăm şi dumnealor, cum doi războinici ca noi, pun cu botul pe labe în două minute doisprezece ca ei?

— Da, dar altfel, nu după cum crezi tu. Tocmai fiindcă nu sunt musulman, ci creştin, o să pun sfârşit întâmplării de acum pe cale paşnică.

Apoi, întorcându-mă spre hangiu, adăugai:

— Dacă vine cineva pe care-l cunoşti şi-ţi spune că acest Mirza[1] persan e într-adevăr pişkhidmet başa al şahului, îl crezi?

— Fireşte!

— Acu', ia spune: pe mine mă cunoşti?

— Vai de mine, mă mai întrebi! Mi-ai arătat doar hârtiile cu peceţi...

— Şi ai dă ascultare cuvintelor mele?

— Mai e vorbă!

— Bine. Atunci află că acest Mirza e într-adevăr acela drept care s-a dat şi te rog să-l laşi să stea aici la tine cât o vrea.

— Dacă porunceşti tu, aşa să fie.

— *Maşallah!* strigă Halef. Asta li se cuvine pentru insulta de adineauri? Prea eşti bun, effendi, crede-mă.

---

[1] Când e pus înaintea numelui, e un titlu care se dă oricărui persan cult.

Mă lipseşti de plăcerea de-a dovedi ăstor doisprezece că noi doi, tu şi cu mine, facem mai mult ca ei.

Îi făcui un semn să tacă şi-i arătai spre persan. Acesta mă privea uluit; clătină apoi capul şi zise nedumerit:

— *Allah akbar* — Dumnezeu, e mare! Dar cât de mare e şi mirarea mea!

— Ce te miră aşa? îl întrebă Halef, râzând.

— Că un creştin, un necredincios, care m-a văzut astăzi pentru întâia oară, cutează să întărească spusele mele că sunt într-adevăr răsfrângerea strălucirii Stăpânitorului meu.

— Cutează? Ţi se vedea doar atât de desluşit răsfrângerea asta pe faţă, că nu se poate să se înşele cineva. Chipul tău arată atâta deşteptăciune că nu cutezăm să-ţi spunem ceva ce ar fi spre binele tău.

— Ce anume?

— Că vă aflaţi într-o mare primejdie pe care nici n-ai bănui-o, dacă n-ai fi atât de deştept.

Persanul nu luă dinadins în seamă ironia şi întrebă îngrijorat:

— O primejdie... ne ameninţă vreo primejdie... pe noi?

— Negreşit că pe voi. Să fie vorba de noi, nici n-am fi pomenit despre ea. Pentru noi primejdiile sunt bucuria vieţii, nu putem trăi fără ele. Cunoaştem primejdia care vă ameninţă fiindcă am trecut şi noi prin ea, dar i-am arătat ce putem; ne-am jucat cu ea ca doi uriaşi cu un pitic.

Avea haz că omuleţul meu se asemuia cu un uriaş şi-mi venea să râd cu poftă. Persanului, însă, nu-i ardea de râs, ci răspunse îngândurat:

— Nu ştiu ce primejdie ne-ar putea ameninţa. Stăm sub înalta ocrotire a şahului şi suntem încredinţaţi că nu va cuteza nimeni să se atingă de noi.

— În Persia poate, dar nu şi aici. Aţi văzut adineauri ce neînsemnată e puterea voastră faţă de voinţa noastră.

Dar ia spune, are caravana voastră un nume deosebit?

— Ce nume vrei să aibă? E o caravană ea toate caravanele.

— Te înşeli. I s-a dat un nume despre care tu habar n-ai.

— Ce nume?

— I se zice caravan-i-pişkhidmet başi.

— Numele ăsta l-ai născocit tu acum din capul tău.

— Nu e adevărat. Îl cunoşteam cu mult înainte de-a te fi întâlnit. Ştiam că această caravană e pe drum, e chiar aşteptată cu nerăbdare şi când v-am văzut aici, v-am recunoscut numaidecât. De aceea te-a luat effendi al meu pe răspunderea lui şi a spus hangiului că eşti într-adevăr un înalt slujbaş al şahului.

— Înţelesul cuvintelor tale nu-l pricep deloc. Zici că suntem aşteptaţi. Unde şi de cine? Am pregătit în cea mai mare taină călătoria noastră şi am pornit într-ascuns, fără ştirea nimănui.

— A îngăduit pesemne Allah ca să se găsească oameni mai ageri la minte ca voi. S-a ştiut despre pregătirile voastre şi despre lucrurile de preţ pe care le duceţi la locurile sfinte. Tâlharii care au şi fost înştiinţaţi vă aţin calea. Veţi fi atacaţi şi dacă nu ascultaţi de vorba noastră, sunteţi în primejdie, nu numai să fiţi jefuiţi, ci să vă pierdeţi chiar şi viaţa.

Îl lăsasem pe Halef să vorbească fără să-l întrerup. Se simţea stăpân pe situaţie şi nu vroiam să-i stric cheful. Mă aşteptam ca intenţiile sale să fie răsplătite cu mulţumiri călduroase. Spre marea mea mirare, văzui că m-am înşelat. Când tăcu, persanul se uită cercetător la el, apoi la mine şi izbucni într-un râs batjocoritor:

— *Abarak Allah* — Dumnezeu fie binecuvântat că se mai găsesc astfel de oameni buni şi milostivi, zise el. Nici nu-ţi vine să crezi, zău aşa! Ne-am purtat duşmănos cu voi şi în schimb vă îngrijiţi de siguranţa noastră. Picură numai miere de pe buzele voastre. Pesemne fiindcă unul e creştin şi legea îi porunceşte — după cum

am auzit — să facă bine şi duşmanului său. Am dispreţuit întotdeauna învăţăturile astea prosteşti şi pe cel care ascultă de ele. Vă las să alegeţi între dispreţul şi râsul meu şi sunt încredinţat că acesta din urmă vi se potriveşte mai bine, căci sunteţi într-adevăr nişte caraghioşi dacă vă închipuiţi că dau crezământ la cele ce mi-aţi spus.

— Cum adică, te îndoieşti că tâlharii vă pândesc? strigă Halef uluit.

— Doamne fereşte! Numai că tâlharii sunt, probabil, alţii decât vrei tu să mă faci să cred. Vorbeai despre nişte lucruri de preţ, cu gând să afli ce ducem cu noi. Nu e nevoie să spun mai mult... mă înţelegi, nu e aşa?

— Vrei cumva să spui că...

De indignare, nu-şi putu sfârşi fraza, dar puse mâna pe gârbaci. Îl apucai repede de braţ şi-i zisei cu asprime:

— Astâmpără-te, Halef, fii cuminte. Ce ne pasă nouă de ce îndrugă omul ăsta! O să vadă mai târziu că a făcut, în clipa asta, cea mai mare prostie din viaţa lui. Să-l lăsăm în plata Domnului şi să plecăm.

— Da, Sihdi, bine zici, să plecăm, încuviinţă Halef. Amarnic o să se căiască... Dar-ar Allah să-i plesnească toate cusăturile trupului şi ale sufletului ca la o mănuşă veche!...

Izbucnii în hohote de râs la blestemul ăsta caraghios, pe când persanul ne ameninţă cu pumnii ridicaţi şi strigă:

— Duceţi-vă dracului şi să nu mai îndrăzniţi să vă mai arătaţi în faţa noastră că o păţiţi! Avusei prilejul să cunosc iar un creştin care nu e mai bun decât ceilalţi pe care i-am mai întâlnit în viaţa mea. Bine zice proverbul persan: „Când vezi un *isevi*[1], împinge-l încolo cu piciorul, altminteri te vei căi în viaţa asta şi în cea viitoare”.

Apucasem să încalec şi vroiam să mă îndrept spre poartă. Întorsei acum calul, mă dădui mai aproape şi-i

---

[1] Creştin.

răspunsei:

— Aş putea să te pălmuiesc ca pe un nemernic ce eşti fără să îndrăzneşti să te aperi, dar nu o voi face tocmai fiindcă sunt creştin. Îţi cer numai să nu uiţi ce ai spus acum. Să nu ne mai arătăm în fata voastră? Nu cumva crezi că ne e frică de tine? După cele ce s-au petrecut aici, ar fi o nebunie din partea ta. Atât îţi mai spun. Veţi fi foarte fericiţi şi veţi mulţumi lui Allah din adâncul sufletului când ne veţi vedea iarăşi. Ia seama la cuvintele mele, că o să-ţi aduci aminte de ele mai curând decât crezi.

Plecarăm, după ce mai întâi dădurăm hangiului şi soldaţilor un bacşiş pentru care ne mulţumiră, ploconindu-se până la pământ.

Pentru mai multă siguranţă şi din pricina persanului, ca să nu ştie încotro ne-am dus, ţinurăm o bucată de vreme drumul drept, până ce nu mai puteam fi văzuţi de la han. Pe urmă cotirăm la stânga şi o luarăm peste câmpul sterp pentru a ajunge la malul Eufratului.

După obiceiul lui, Halef cugeta deocamdată în tăcere la întâmplarea din urmă, apoi mă întrebă:

— Sihdi, spuneai dobitocului de persan că o să ne întâlnim în curând. Ziceai numai aşa, sau crezi într-adevăr că o să mai dăm ochii cu el?

— Sunt chiar sigur de asta.

— Cunoşti şi locul unde?

— Asta nu, căci nu ştiu unde va ataca sefirul caravana. Pe drumul care duce de la han la Hilleh, nu se poate, în apropiere de locurile sfinte iar nu, deci ceva mai încolo de Hilleh şi loc mai potrivit ca pe câmpul ruinelor din Babilon nu se poate. De altfel nu e greu să-mi închipui cum au să se petreacă lucrurile.

— Ştii că mintea mea e deprinsă numai cu o muncă grea şi înceată. Cu de astea scurte cum e ghicitul nu-şi bate ea capul. De aceea te rog să ai în vedere că timpul e preţios şi să-mi spui îndată şi fără zăbavă ce a

închipuit deşteptăciunea ta, care e mai scurtă ca a mea.

— Se pare, cu toate astea, că aşa scurtă cum e, preţuieşte niţel mai mult ca a ta, cât e ea de lungă.

— Te înşeli, Sihdi. Cum o să fie o minte scurtă mai ceva ca una care se întinde până cine ştie unde?

— Răspunsul la întrebare, oricât ar fi ea de importantă, să-l lăsăm pe altă dată, dragul meu. Ştii că sefirul se află în Hilleh. Peder-i-baharatul cu care ne-am întâlnit are să-l găsească acolo şi o să-i spună că în curând trebuie să sosească şi caravana pişkhidmetului. Sefirul, despre care bănuiesc că nu e cunoscut personal de persani, va face aşa ca să câştige mai întâi încrederea şambelanului, ceea ce îi va fi lesne. Pe urmă, are întreaga caravană în mână. O va îndruma încotro îi convine lui şi...

— Sihdi, spuse Halef, întrerupându-mă, scurtimea ta s-a întâlnit acum cu lungimea mea şi se înţeleg. Pricep ce vrei să spui. Sefirul va porni el însuşi în fruntea caravanei, ca s-o ducă la pieire.

— Nu, asta n-are s-o facă.

— De ce nu?

— Fiindcă e prea deştept şi şiret. Se va afla doar în urmă că s-a prăpădit caravana şi ar fi tras la răspundere, lucru de care trebuie, să se ferească.

— Ştii, Sihdi, scurtimea minţii tale nu e chiar de lepădat şi sunt destul de drept ca s-o recunosc.

— Mulţumesc! Aşadar, cum îţi spuneam, presupun că atacul va avea loc undeva pe câmpul ruinelor şi părerea mea e că locul acela nu e departe de unde am spionat noi pe contrabandişti.

— Pentru ce tocmai acolo?

— Fiindcă se află aproape de ascunzătoarea unde vor fi cărate lucrurile. Mijlocul prin care va fi ademenită caravana nu ne priveşte; principalul e să ne aflăm noi acolo înaintea ei, ca să-i putem sări în ajutor.

— Da, da, aşa să facem, Sihdi, ca să crape de necaz sangeakul când o vedea că „prietenul” lui, sefirul, nu e

altceva decât un bandit şi să ne ceară, iertare pentru purtarea pe care a avut-o faţă de noi. Va fi o înfrângere de care vom putea fi mândri, nu e aşa?

— Să lăsăm deocamdată mândria la o parte. Intenţia noastră e bună, numai s-o putem duce la îndeplinire. Avem de trecut multe piedici.

— Chiar şi Eufratul, nu e aşa?

— Da.

— Ca să ajungem la ruine, se cere ca să trecem pe malul celălalt şi pe podul de la Hilleh nu se poate. Atunci cum ajungem dincolo?

— Nădăjduiesc că vom găsi trestie sau alt material pentru o plută; dacă nu, va trebui să trecem râul înot.

— Ştii ce lăţime are prin părţile acelea?

— Cred că peste trei sute de amtari[1].

— E mult, Sihdi, foarte mult!

— Te ştiu bun înotător.

— Cât despre asta, nu mi-e mie frică, dar la atâta drum prin apă, se udă şi ce n-ar trebui să se ude.

— Sunt mijloace şi pentru asta. Acum să ne grăbim ca să câştigăm timp. Poate găsim pe mal ce ne trebuie pentru făcut o plută.

— Mai bine ar fi să vină din întâmplare vreo plută sau luntre şi să ne rugăm să ne treacă dincolo.

— Dimpotrivă, trebuie să evităm un astfel de prilej. S-ar putea să dăm peste vreun prieten sau aliat de-al sefirului care să-l înştiinţeze că nu ne-am dus la Bagdad. Ţi-am spus doar că ascunzătoarea contrabandiştilor e la două ceasuri în sus de Hilleh. Mai mult ca sigur că nu stau mereu pe loc ci se învârtesc prin împrejurimi fie pe apă, fie pe mal. Cum ne-ar vedea vreunul din ei, tot planul nostru se duce pe râpă.

Drumul până la Eufrat îl făcurăm fără să întâlnim pe cineva. Când înţeleserăm, după nechezatul vesel al cailor că ne apropiem de apă, descălecarăm ca să facem restul drumului pe jos, pentru a nu fi văzuţi atât de uşor.

---

[1] Metri.

Lăsai pe Halef cu armăsarii în urmă, iar eu mă apropiai, cu băgare de seamă de mal, ca să iscodesc niţel locul.

Nu se vedea nici ţipenie de om Soarele se lăsa la asfinţit şi cele din urmă raze se răsfrângeau în apă. O surpriză plăcută au fost pentru mine tufele dese de tarfa care creşteau pe mal şi din care ne puteam face o plută. Chemai pe Halef şi ne apucarăm de lucru.

Din nenorocire, ramurile de tarfa creşteau aici foarte subţiri, aşa că nici nu putea fi vorba de o plută care să ne ţină pe apă. Numai lucrurile se puteau transporta pe ele.

Apusese soarele şi se înnoptase de-a binelea când sfârşirăm de făcut un fel de mănunchi mare de crăci pe care să ne punem lucrurile. Halef împingea mănunchiul înainte înotând, pe când eu luasem asupra mea trecerea armăsarilor. Caii de rasă ai djesirehului nu se feresc de apă.

Într-o anumită privinţă eram bucuroşi că se întunecase, ca să nu putem fi văzuţi de cineva. Şi-apoi răcoarea apei ne făcea bine şi nouă şi cailor.

Când ajunserăm pe malul celălalt, eram atât de puţin obosiţi, că Halef îmi spuse vesel:

— Asta n-a fost muncă, ci baie care m-a înviorat; mă simt ca nou-născut.

— Numai de n-ar fi şi pentru lucruri tot o baie.

— O, nu! Le-am păzit cu grijă, cum îşi păzeşte iapa mânzul. Ne luăm iarăşi lucrurile cu noi şi pluta o lăsăm să se ducă de vale?

— Ba o s-o priponim de mal.

— Pentru ce?

— Fiindcă ne-ar putea da de gol.

— Nu te supăra, Sihdi, dar eşti prea prea! Chiar dacă ar vedea oamenii sefirului legăturile astea de tarfa, nici prin gând nu le-ar trece că ne-am slujit noi de ele.

— Să nu spui aşa, dragul meu. Milioane de oameni au închipuit lucruri care s-ar părea cu neputinţă şi care în cele din urmă s-au putut înfăptui. Cu atât mai mult un

fleac ca ăsta. Trebuie să fim cât se poate de prevăzători. Ori ai uitat ce i-am făgăduit Hannehei tale la plecare?

— Dorinţele ei, floarea cea mai gingaşă din câte sunt pe pământ, nu le uit niciodată, fii tu pe pace. Mai mult încă: sunt sigur că nu te gândeşti tu la Emmeh a ta cât mă gândesc eu la stăpâna cortului meu. Ce s-ar alege însă de vitejia noastră dacă ne-am feri să-i dăm prilej să iasă la iveală? Ai, rogu-te, bunătatea şi aminteşte-ţi ce scrie în istoria lumii de sute şi mii de ani. Câţi sultani vestiţi, regi, califi şi şeici eroi. Nici nu-i poţi număra. Dar dacă ar fi fost şi ei prevăzători ca tine, n-ar mai exista o istorie a lumii şi totul ar fi cufundat în întuneric ca în burta unei capre ori în fundul unei cizme pe care o porţi în picioare.

— Dacă nu e găurită!

— Te rog să taci, effendi! Pildele pe care le dau eu nu suferă glumă. Cizma despre care vorbesc eu nu e ruptă, că dacă ar fi aş fi dat-o la gunoi. Eu nu port cizme găurite, aşa să ştii!

— Lasă încolo cizmele şi burta de capră, că nu e acum vreme de aşa ceva. Trebuie să ne grăbim ca să ajungem cât mai curând la Birs Nimrud.

— Nu eşti de părere să căutăm mai întâi ascunzătoarea de aici a sefirului?

— Aş face-o bucuros, dacă aş cunoaşte locurile. Aşa însă ar trebui să zăbovim prea mult. Dacă va fi nevoie, o vom căuta mai târziu.

În timp ce vorbeam ne luarăm lucrurile de pe plută, încălecarăm şi pornirăm spre răsărit, dar nu prea aproape de mal pentru a nu se auzi tropotul cailor dacă s-ar afla din întâmplare cineva pe acolo.

Cotirăm apoi la dreapta. Nu ne puteam da seama cât de departe eram de mal, deoarece era întuneric şi nu cunoşteam coturile Eufratului.

După ce merserăm o bucată de vreme zărirăm la stânga noastră o licărire slabă de lumină care nu putea fi decât de la vreun foc. Ne oprirăm în loc şi Halef îmi

spuse cu glas scăzut:

— Sihdi, să ştii că acolo e o ascunzătoare.

— Tot ce se poate, i-am răspuns îngândurat.

— N-ar fi bine să ne ducem să vedem cu cine avem de-a face?

— Ajunge să se ducă unul din noi, nu e nevoie de amândoi.

— Să mă duc eu?

— Nu tu, ci eu.

— Allah! De ce ţii întotdeauna să fii tu cel dintâi? Te cunosc prea bine ca să ştiu că nu o faci din trufie ori ca să mă umileşti. O să încaleci iar pe calul tău de bătaie: prevederea.

— Aşa o să şi fac.

— Ca să mă amărăşti până în adâncul sufletului! Nu zic, când m-ai cunoscut tu, eram cam iute şi mă lăsam târât de firea mea nestăpânită, acum însă m-am schimbat foarte mult. Am o soţie cum nu mai e alta sub soare, ba mai am şi un fecior pe care-l cresc cu înţelepciune, ca să-mi semene mie când o fi mare. Dacă totuşi mă crezi un nechibzuit, e o insultă pe care, dacă mi-ar veni de la oricare altul, aş pedepsi-o cu gârbaciul.

— Ascultă, Halef, îndârjirea cu care te aperi vorbeşte nu pentru, ci împotriva ta.

— Cum aşa?

— Pomeneşti de gârbaci când nu e nimeni în afară de mine de faţă, semn că nu ştii să te stăpâneşti. Ţi-aş putea eu încredinţa ţie o însărcinare la care se cere foarte mult sânge rece şi chibzuială, când ţie îţi sare ţandăra la cel mai mic lucru?

— De, când te-ar auzi cineva vorbind aşa, ar zice că ai dreptate; pune-mă însă la încercare şi o să vezi.

— Parcă n-am făcut-o de atâtea ori!

— Când, cum şi unde?

— Mă mai întrebi?

— Da şi te rog să-mi răspunzi.

— Nu-mi cere aşa ceva, ar fi să te jignesc. Dacă te-

aş lăsa acum să te duci, cu siguranţă că ne-ai da de gol şi ar pune contrabandiştii mâna pe noi.

Bietul Halef era atât de mâhnit că zise aproape plângând:

— Sihdi, îmi cufunzi sufletul într-un hârdău de amărăciuni. Nu că vreau să-ţi fac imputări, dar adu-ţi aminte de câte ori am luptat şi am suferit pentru tine. Acum, însă, sunt gata în orice clipă să-mi dau viaţa şi tot ce am pentru binele tău. Şi tu să mă mâhneşti aşa! Vrei să-ţi încarci sufletul cu povara nerecunoştinţei? O astfel de pată nu se spală cu toate apele din lume.

— Când te aud vorbind astfel, mă sileşti să-ţi întorc vorba şi să spun: să te audă cineva, ar crede că ai dreptul să-mi grăieşti după cum ai făcut-o acum.

— Păi, aşa şi e, Sihdi!

— Nu.

— Să nu ne certăm pentru un fleac ca ăsta; mai bine dă-mi o dovadă de prietenie şi lasă-mă să mă duc eu să văd ce e cu oamenii aceia.

Ce puteam să fac? Mă simţeam dator să-i resping rugămintea, căci îl cunoşteam prea bine, ca să-i pot încredinţa fără teamă o astfel de însărcinare, dar nu mă lăsa inima să-l mâhnesc atât de adânc. Se folosi de şovăiala mea ca să-mi aducă un motiv de convingere.

— Sihdi, să ştii că dacă nu mă laşi, nu pot decât să cred că mă iei drept un copil care nu-i bun de nimic. E drept ca eu şeicul haddedihnilor din marele neam al şammarilor, prietenul şi ocrotitorul tău, să mă ţin numai după tine ca un căţeluş după stăpânul său?

— Fireşte că nu.

— Păi cam aşa te porţi cu mine...

— Gândeşte-te că nu e glumă să spionezi o ceată întreagă de duşmani şireţi şi vicleni cum sunt aceia.

— Şi crezi că nu o să izbutesc?

— Da.

— Atunci, te insulţi pe tine însuţi, fiindcă de la tine am învăţat şi dacă nu ştiu, vina e a ta, nu a mea!

— Mulţumesc! spusei eu râzând.

— Nu râde, vorbesc foarte serios! De altminteri renunţ să-i spionez. Vreau numai să aflu ce fel de oameni sunt. Mă furişez până la tabără, văd ce şi cum, pe urmă mă întorc încoace. Ce-ţi cer eu e un lucru de nimic, un fleac şi dacă tot te mai împotriveşti, nu ştiu, zău, ce să mai cred despre tine.

— Bine. Te iau cu mine.

— Să mă iei cu tine? Parcă ziceai că unul din noi ajunge? Nu, vreau să pot spune Hannehei cea mai bună, mai neasemuită soţie de pe tot pământul, că am făcut şi eu o dată singur o ispravă. Pot să mă duc?

— Mă sileşti să spun da. Fie. Îndrăzneala e mare şi...

— Nu e nici o îndrăzneală, îmi curmă el vorba.

— Vezi? Tocmai faptul că nu o iei drept o îndrăzneală, ar trebui să mă facă să mă împotrivesc. Totuşi, îţi fac pe plac, mai întâi însă să luă în anumite măsuri.

— Măsuri? întrebă Halef cu mirare.

— Se înţelege!

— Pentru ce?

— Ca să nu dam loc la vreo nesocotinţă. Iei cu tine numai cuţitul şi laşi aici armele şi biciul — mai ales biciul, care e mai primejdios decât pulberea şi gloanţele.

— Vai de mine, Sihdi, se poate să mă duc fără arme?

— Trebuie.

— Dar dacă se întâmplă să trebuiască să mă apăr?

— Să nu se întâmple! Mi-ai spus că vrei numai să te duci să vezi şi te întorci. Pentru asta n-ai nevoie de arme de foc şi de bici. Iar pentru o întâmplare neprevăzută, în care ai fi silit să te aperi, ajunge cuţitul.

— Ajunge! Ce mă fac dacă dau năvală peste mine douăzeci, treizeci de inşi... se tângui el.

— Nu trebuie să dea.

— Şi dacă dau?

— Am înţeles! Nici n-ai plecat încă şi te-ai şi dat la bătaie în gând cu treizeci de inşi.

— Hai, isprăveşte o dată, că mă supun. Dacă vrei, îţi las şi cuţitul.

— Nu, ia-l cu tine. Acum să căutăm un loc unde să ne ascundem caii.

— De ce să-i ascundem?

— Ca să nu-i găsească nimeni când vor umbla după noi să ne caute.

— Păi nu rămâi tu cu ei?

— Rămân, presimt însă că va trebui să alerg după tine să te scot din încurcătură.

— Presimţirea ta nu o să se adeverească, Sihdi, o să vezi!

— Cu atât mai bine, dar eu sunt om prevăzător şi mă gândesc la toate. Dacă ţi se întâmplă ceva ce te-ar împiedica să te întorci, nu trebuie să-ţi alerg în ajutor?

— Nu o să fie nevoie.

— Să dea Dumnezeu! Cu toate astea eu trebuie să-mi iau măsurile trebuincioase. Ascundem, caii ca să nu fie văzuţi numaidecât.

Nu vreau să mă iau la ceartă cu tine, fiindcă ar fi degeaba. Când vrei tu ceva...

— Din păcate nu întotdeauna, dovadă că te las să te duci.

— Nici nu ştii cât mă bucur! Dar cum să găsim prin bezna asta o ascunzătoare pentru cai?

— Am şi găsit...

— Unde?

— Jgheabul acela din urmă pe care l-am trecut de-a curmezişul venind încoace. Chiar la lumina zilei nu pot fi văzuţi decât atunci când te apropii până la marginea lui. Haidem!

După cinci minute ajunserăm la jgheab. Îl găsirăm lesne, căci cerul era senin şi plin de stele. Lumina focului se zărea şi de aici. Îi spusei lui Halef:

— Îţi va trebui, probabil, vreo jumătate de ceas

până la tabără. La întoarcere mai puţin, căci poţi merge mai repede. Deci, într-un ceas şi jumătate cel mult să fii îndărăt, auzi? Trebuie s-ajungem la ruine înaintea persanilor, aşa că timpul ăsta e cât o veşnicie. Mai mult nu-ţi pot încuviinţa.

— Nici nu am nevoie de atât.

— Ba da, fiindcă trebuie să te furişezi cu mare băgare de seamă. Să nu te pună însă dracu' să te apropii prea mult ca să-i spionezi, fiindcă te-ai vârî singur în mare primejdie.

— Ei aş! În nici un fel de primejdie.

— Halef, nu mă face să-mi pară rău că ţi-am făcut pe plac! Ştii ce griji mă frământă şi pari atât de încrezător în tine încât îmi vine să nu te mai las.

— Vai, Sihdi, greu să se mai înţeleagă omul cu tine!

— Nicidecum! Îmi făgăduieşti să fii cu băgare de seamă?

— Da.

— Şi să nu te apropii de tabără decât atât cât să-i poţi număra?

— Da.

— Să nu-i spionezi?

— Da.

— Şi să pleci îndată după ce îi vei fi numărat din ochi?

— Da.

— Să nu te apuci la ceartă ori la luptă, dacă te-ar zări din întâmplare?

— Hm... fie şi asta!

— Vei găsi lesne locul ăsta?

— Effendi, ţi-am mai spus că nu sunt copil, ce dracu'! Acu' pot să mă duc?

— Bine, du-te. Mai întâi trebuie să-ţi mai spun ceva: M-ai silit să-ţi îngădui ca să te duci pentru a-i iscodi. O fac cu inima îndoită, fiindcă presimt că nu va ieşi bine. Să ştii însă că dacă nu bagi de seamă şi te vâri în bucluc, tocmai acum când avem ceva atât de greu de

îndeplinit, mi-am pierdut pentru totdeauna încrederea în tine.

— Sihdi, proastă părere trebuie să ai despre mine ca să-mi vorbeşti aşa! Să te audă Hanneh, mărgăritarul cel mai de preţ de pe pământ şi din toate apele câte sunt pe lume, m-ar crede un nemernic, o secătură, bun de nimic, măcar că e încredinţată de vitejia mea şi ştie că sunt un erou ca oricare altul. Acum mă duc şi mă întorc numaidecât. Allah fie cu tine!

— Mai bine aş merge cu tine... murmurai eu îngrijorat, pe când auzeam paşii lui îndepărtându-se.

Sunt prostii despre care îţi dai seama după ce le-ai făcut, dar sunt şi de acelea pe care ştii dinainte că le faci. Una din acestea făcusem eu acum. Abia plecase Halef şi-mi venea să-l chem îndărăt, ceea ce ar fi fost mai bine şi pentru el şi pentru mine. Mi-era însă prea drag ca să-l mâhnesc atât. Şi apoi, era prea târziu. Coborâi iar râpa şi mă aşezai lângă cai.

Când faci ceva ce n-ar fi trebuit să faci, simţi nu numai că te apasă ceva pe suflet, dar şi o oboseală a trupului. Cel puţin aşa mi se întâmplă mie. Eram foarte nemulţumit de mine însumi.

Statui astfel într-un fel de toropeală un ceas întreg, apoi urcai iar la marginea jgheabului. Focul ardea încă. Dacă Halef ar fi fost descoperit, cei din tabără ar fi stins focul. Gândul acesta mă mai linişti. Trecu însă încă o jumătate de ceas şi încă una fără să se arate. Să nu mai fi nimerit locul unde mă aflam? Ştiam însă că are un spirit de orientare dezvoltat.

Dar când văzui că mai trece o jumătate de ceas şi nu vine, mă cuprinse teama şi crezui că e de datoria mea să mă duc după el. Nu-mi rămânea altceva decât să mă apropii de foc. Să-l caut aiurea sau să-l strig pe nume ar fi fost altă greşeală. Negreşit că trebuia să fiu cu mare băgare de seamă, căci dacă fusese prins de oamenii sefirului şi erau printre ei unii care îl cunoşteau, aceştia îşi vor fi spus desigur că sunt şi eu pe

aproape şi vor porni să mă caute.

Date fiind împrejurările, trebuia să mă gândesc în primul rând să pun în siguranţă caii. Peste noapte nu i-ar putea găsi, nu era exclus însă să fiu reţinut de cine ştie ce întâmplare până dimineaţă. Rămâneam atunci şi fără cai şi fără arme, pe care nu le puteam lua acum cu mine. Orice i s-ar fi întâmplat lui Halef, nimic nu mă putea împiedica să mă întorc să mi le iau.

Coborâi deci iar de vale, învelii tot ce nu puteam duce cu mine în pături; priponii caii de nişte ţăruşi bătuţi în pământ şi-mi oprii numai cuţitul, pe care îl pusei la brâu. Dezmierdai niţel armăsarii şi le şoptii în ureche cuvântul, „şuş”[1]. Ştiam acum că nu se vor mişca până la întoarcerea mea şi se vor apăra cu dinţii şi cu copitele dacă ar încerca să se apropie cineva de ei.

Plecai.

N-aş fi putut spune cu siguranţă ce fel de oameni erau aceia de lângă foc, dar ceva îmi spunea că presupunerile mele nu mă înşelau, cum nu mă înşelaseră nici în alte daţi. Nu puteau fi decât tovarăşii sefirului, dacă nu chiar el însuşi. Presimţeam că mă pândeşte o primejdie... Mai mult încă: aproape că mă aşteptam să fiu prins de ei, dar nu şi biruit. De aceea căutasem să pun cel puţin caii şi armele la adăpost.

Lumina focului devenea tot mai puternică cu cât mă apropiam. Mergeam, de-a dreptul spre el şi nu se putea să nu-l întâlnesc pe Halef dacă se întorcea într-adevăr la locul unde mă lăsase.

Mergeam aplecat şi păşeam în vârful picioarelor, ascultând cu încordare în jurul meu, că să-i aud paşii, dar nici cel mai uşor zgomot n-ajungea până la mine.

Când mă aflai la vreo sută de paşi de tabără, mă lăsai la pământ şi începui să mă târăsc ca un şarpe, făcând cotituri pentru a nu ajunge dintr-odată la ţintă, ci să pot observa dacă nu mă pândeşte vreo primejdie.

M-am oprit pe marginea râpei care cobora la mal.

---

[1] Pe loc.

Am privit în jos şi am auzit un murmur, ciudat. Curios! Îngrijorat de soarta prietenului meu venisem încoace să-l caut şi totuşi ochii mei nu se îndreptară spre locul unde ar fi trebuit să-l găsesc, adică lângă foc, ci spre apa râului, ale cărui unde sclipeau în lumina stelelor.

Acesta nu era Eufratul pe care plutisem peste zi; părea o făptură vie, misterioasă, care, izgonită din rai, îşi plângea în murmure dureroasa jale neogoită.

După ce stătui câteva minute pierdut în gânduri, zării o urmă pe mal şi un foc lângă care şedea un singur om, iar ceva mai încolo încă unul care părea că pescuieşte, căci nu făcea nici o mişcare. Se putea tablou mai paşnic? Şi ce primejdie mă putea aştepta aici? Să mă fi aflat în locurile unde se spunea că umblă noaptea spiritele celor ucişi demult sau oamenii aceia nu erau decât nişte bieţi pescari care îşi vedeau de treabă?

Dar tocmai aparenţa aceasta paşnică mă făcea bănuitor. Prea părea silită, nefirească. Îmi spuneam că nu se poate să nu fie ceva la mijloc şi i-aş fi lăsat să pescuiască mai departe dacă n-aş fi venit aici să-l caut pe Halef, despre a cărui soartă nu ştiam nimic. Trebuia s-o aflu cu orice preţ şi asta numai aici se putea. Fiecare clipă era preţioasă, aşa că nu era timp să mai stau şi să aştept până se prinde în undiţă vreun peşte.

Mai întâi vroiam să ştiu dacă aceştia doi erau într-adevăr singuri sau mai era cineva ascuns în tufele de pe mal. Mă hotărâi să cobor de vale, dar nu de-a dreptul, ci înaintând încă o bucată de drum în lungul râpei.

Trecu vreun sfert de ceas până dădui de un loc sterp, tot atât de mare ca acela de jos, unde ardea focul. Mă oprii apoi să chibzuiesc. Cu toate că aveam auzul şi vederea foarte bune, nu văzui şi n-auzii nimic. Dacă mă pândea într-adevăr cineva, numai jos în tufiş putea să fie, deci acolo trebuia să mă duc. Era însă tot atât de greu pe cât era de primejdios — greu pentru că râpa era din nisip şi pietriş pe care m-aş fi rostogolit la vale, primejdios deoarece aş fi putut fi văzut de cei de jos

când coboram.

Mai era, fireşte, o posibilitate, adică să mă mai îndepărtez, să ajung mai lesne la mal pe undeva unde râpa era mai mică şi să mă întorc pe acolo tiptil la foc. Pentru asta se cerea însă timp, prea mult timp, pentru graba pe care mi-o impuneau împrejurările. Poate că tot izbuteam să mă strecor nevăzut, poate că nisipul nu era chiar atât de moale ca să nu-mi poată susţine greutatea trupului sau voi da de bolovani de care să mă pot sprijini. Zării aproape de mine doi din aceştia şi niţel mai încolo alţi trei. Mă îndreptai într-acolo târându-mă pe pântece şi vrui să trec pe lângă ei, dar mă oprii, căci bolovanii se mişcau. Nu cumva aveau de gând să se rostogolească la vale?

Deodată însă bolovanii — care nici nu erau bolovani — săriră în picioare, patru braţe vânjoase mă apucară de gât şi de braţe şi un glas strigă cu putere:

— *Lahaun, lahaun, ia ridşal* — încoa', încoa', băieţi! Am pus mâna pe el; ţineţi-l bine, să nu scape!

Să nu-şi închipuie cineva că m-am speriat; eram doar deprins cu astfel de lucruri, dar atacul fusese atât de repede că nici n-avusei timp să mă apăr. Totuşi, ţinut de gât şi de braţe ca în nişte cleşti, începui să mă zbat din răsputeri şi reuşii chiar să mă scutur de unul din ei, dar celălalt îmi aruncă un pumn de nisip în faţă. Instinctiv dusei mâna la ochi. Atât fu de ajuns ca să fiu apucat iar, de astă dată însă de zece, douăsprezece mâini puternice şi auzii în juru-mi o gălăgie grozavă. Fui legat cobză, apoi târât lângă foc şi trântit la pământ.

3. Osman-paşa

Vi s-a întâmplat vreodată să vă pomeniţi cu atâta nisip în ochi încât să nu rămână loc nici măcar pentru un grăunte? Nu? Nici mie până atunci. N-aş putea spune că nu există ceva mai primejdios, dar nici plăcut nu e. Ba, când mai eşti şi legat burduf şi înconjurat de duşmani de la care te poţi aştepta la orice, situaţia e cu atât mai gravă.

De făcut nu puteam face, fireşte, nimic. Nu-mi rămânea decât să stau liniştit şi s-ascult ce se vorbeşte în jurul meu. Cât priveşte ochii mei, lăsam lacrimilor, care izvorau din belşug, grija să mi-i spele de nisip. După ce îmi voi fi recăpătat vederea, voi chibzui ce am de făcut.

Îmi spuneam că Halef trebuie să fie undeva pe aproape, ceea ce nu mă liniştea deloc, căci ştiam din experienţă că e mai uşor să te scoţi singur din încurcătură decât să mai ai încă pe cineva pe cap.

În vreme ce lacrimile îmi şiroiau din belşug pe obraji, ascultam cu încordare ce se spunea în jurul meu. Nu-mi scăpa nici un cuvânt, pentru că nimeni nu se ferea de mine şi vorbeau toţi cu glas tare.

— Mare noroc am avut, auzii eu pe peder zicând, căci el era. Când i-am întâlnit astăzi, credeam că se duc la Bagdad şi consideram că ne-au scăpat. Când colo, uite-i acum în puterea noastră.

— Pesemne, îi suntem dragi lui Allah, răspunse Aftab, pe care-l recunoscui după glas. Văd că nici nu mai mişcă; nu cumva o fi murit câinele ăsta de ghiaur?

— Aş! N-avea de ce, e numai leşinat. Ticăloşii ăştia de creştini sunt buni de gură, dar nu duc la tăvăleală. S-aşteptăm până îşi va veni în simţiri, pe urmă o să-l silim să ne spună ce căuta aici.

— Ce era să caute! zise un al treilea, care nu era altul decât hagiul din Hilleh. Vor fi nimerit numai din întâmplare, fiindcă n-aveau cum să ştie de ascunzătoarea şi planurile noastre.

— Aşa cred şi eu, încuviinţă pederul, altminteri ne-ar fi spus şeicul haddedihnilor când l-am ameninţat cu moartea. Ia aduceţi-l încoace. Vreau să-i fac plăcerea să vadă pe vestitul lui emir din Germanistan în ce hal e.

Auzii paşi îndepărtându-se, apoi pe cineva spunând:

— Aştept să li se dea nemernicilor ăstora pedeapsa care li se cuvenea când au fugit de la *mehkeme*. Trebuie să fie biciuiţi până îşi vor da sufletul.

Aşadar, beduinul ghazai care se dădea drept un şolaib, toţi duşmanii noştri cei mai înverşunaţi erau adunaţi la un loc...

— Fii fără grijă, îl linişti pederul, vor fi biciuiţi zi de zi, ca să dureze cât mai mult chinurile. Aş începe chiar acum, dar ştii cât de aspru e sefirul cu lucrurile astea. Nu îngăduie nimănui să se amestece şi pedepseşte cu moartea pe oricine calcă legile noastre.

— Păi şi el! Merge prea departe cu asprimea lui.

— Numai aşa poate domni ordinea. Oricare altă asociaţie izgoneşte din sânul ei pe nesupus; la noi însă e altă regulă. Izgonitul ne-ar putea trăda; numai moartea pecetluieşte buzele. Mai mult încă: nici măcar să scotocim buzunarele prizonierilor nu ne e îngăduit, tot sefirul trebuie s-o facă. E de ajuns să ne încredinţăm că nu au arme la ei; de altfel le-am luat cuţitele.

Ce bine îmi părea! Ar fi găsit la noi inelele „Umbrelor”, pe care li le luasem eu.

— Oare nu i-o pedepsi sefirul mai cu blândeţe decât am fi făcut-o noi? întrebă ghazaiul.

— Ţi-ai găsit! Are şi el o răfuială cu ei, după cum mi-aţi spus voi; şi apoi când o fi la judecată, eu sunt unul dintre cei mai de seamă din judecători. Atât să ştii: să nu crezi că vor scăpa de moarte fiindcă... St, tăcere! Îl aduc pe hagiu. Vreau să aflu de la el unde şi-au ascuns

caii şi armele.

Halef fu aşezat lângă mine; era şi el legat, poate că avea chiar un căluş în gură ca să nu poată ţipa, dacă i-ar fi venit cumva în gând să-mi dea de veste că duşmanii mă pândesc.

— Scoateţi-i căluşul! porunci pederul.

Apoi cu glas batjocoritor zise lui Halef:

— Vezi că am avut dreptate, uite-l! Am pus mâna pe el.

— E mort? întrebă cu grijă Halef.

— Nu. Şi-a pierdut numai cunoştinţa. Cum s-o trezi o să vă biciuim până v-o ieşi sufletul.

— Mă bucur... n-ai idee cum mă bucur! râse hagiul meu. Mai ales că loviturile o să le primiţi voi nu noi.

— Nu eşti în toate minţile, pesemne! se răsti pederul, înfuriat.

— Te înşeli. Mi-aţi astupat gura, dar nu şi urechile şi fiindcă aţi fost atât de deştepţi să vorbiţi cu glas tare, am auzit tot ce spuneaţi. Nu numai că n-aveţi voie să ne bateţi, dar nici măcar să ne scotociţi buzunarele.

— Câine! O să te biciuiesc până ce o ţâşni sângele din tine dacă nu răspunzi la ce te-oi întreba. Pentru ce v-aţi dus la Bagdad?

— Nici n-aveam de gând să ne ducem acolo.

— Atunci unde?

— La Burdş Awaineh.

— Asta e la miazăzi de ruine şi voi mergeaţi spre miazănoapte. Ai spus deci o minciună.

— Îndură-se Allah de minţile tale! Pari să fii dintr-aceia zăpăciţi la creier şi iei lucrurile de-andoaselea.

— Zăpăcit eşti tu, nu eu! Vorbeşte mai lămurit!

Mărturisesc că eram foarte curios ce o să spună Halef. Îl cunoşteam eu destul de bine ştiam că e iute şi nechibzuit când era vorba de fapte, altminteri un pişicher şi jumătate. Nu scăpa niciodată faţă de străini o vorbă ce n-ar fi trebuit. Ce îl făcuse să vorbească de ruina Burdş Awaineh nu pricepeam, eram însă sigur că

pederul nu va putea scoate de la el nimic.

— Fiindcă te îndoieşti că sunt în toate minţile mele, urmă el, o să-ţi dovedesc că te înşeli. Effendi al meu e un învăţat din aceia care cercetează ruinele şi dezgroapă monumentele rămase din vechime. A venit încoace tot pentru asta. Din nenorocire s-au găsit nişte tâmpiţi care, întâlnindu-ne la Birs Nimrud, şi-au închipuit nu ştiu ce, ne-au arestat şi ne-au dus la Hilleh. Am scăpat noi, nu e vorbă, effendi însă n-a vrut să renunţe la cercetările lui. Ne-am prefăcut că ne ducem la Bagdad, dar ne-am oprit la hanul Nasrijeh şi fiindcă nu puteam să ne întoarcem pe acelaşi drum, ne-am îndreptat spre Eufrat, l-am trecut înot, pe urmă ne-am culcat să ne odihnim niţel. Când să închidem ochii, zărirăm însă lumina focului vostru şi mi-am zis că n-ar fi rău să mă duc să văd cine l-a aprins. Când să cobor râpa, mi-a alunecat pământul sub picioare şi m-am rostogolit la vale. M-aţi legat şi m-aţi oprit aici. Razele strălucitoare ale înţelepciunii tale îţi vor lămuri că effendi, văzând că nu mă mai întorc, a pornit să mă caute. L-aţi întâmpinat cu aceeaşi bunăvoinţă ca şi pe mine. Acu' te-ai lămurit?

Vorbise atât de repede şi totul părea atât de firesc că nu mă mirai defel, când îl auzii pe peder zicând:

— M-am lămurit. Unde e locul pe care îl aleseserăţi pentru popas? Voi trimite pe cineva să v-aducă încoace caii.

— Caii? Păi nu sunt acolo.

— Nu? replică pederul cu mirare.

— Nu.

— Atunci unde sunt?

— I-am lăsat la Nasrijeh în grija hangiului.

— Şi armele?

— Tot acolo. E foarte firesc!

— Nu înţeleg...

— Nu? Zău nu? Atunci bine ziceam eu că îţi sunt minţile încâlcite. Am fost atacaţi pe nedrept şi duşi în

faţa tribunalului; a trebuit să fugim, suntem urmăriţi şi prigoniţi; a trebuit să trecem Eufratul înot, ceea ce ar fi dăunat lucrurilor şi armelor pe care le aveam asupra noastră. Şi cu toate motivele şi lămuririle mele ţi se pare de neînţeles că nu le-am luat cu noi?

— Trebuie însă să recunoşti şi tu că aveaţi trebuinţă de ele la Burdş Awaineh...

— Fireşte că aveam şi au să ni le aducă. Trebuie să ştii că mai aşteptăm pe un effendi care are să sosească peste două zile cu un cârd întreg de servitori. Acesta va trage la han şi le va lua apoi cu sine, fără să fie primejdie să se ude ori să fie oprite de sangeakul din Hilleh. Şi dacă mai e ceva ce nu pricepi, n-ai decât să-mi spui. Sunt gata să-ţi luminez şi mai departe mintea ta întunecată.

Mă bucuram foarte mult de felul şiret cum ieşise hagiul meu din încurcătură. Lămuririle pe care le dăduse cu atâta siguranţă în vorbă, nu puteau fi puse la îndoială. Pederul părea încredinţat că totul e adevărat, căci răspunse:

— Cât priveşte batjocorirea minţii mele, ne vom răfui noi mai târziu; acum sunt înclinat spre îngăduinţă, fiindcă ai fost sincer şi ai răspuns la cele ce te-am întrebat. Drept răsplată pentru supunerea ta, o să-ţi spun că toate măsurile de prevedere pe care le-aţi luat cu lucrurile de la han au fost zadarnice, căci tot în mâinile noastre au să ajungă.

— Nu, zău, vrei să mă faci să râd! întrebă Hagi Halef. Supunere, ai? Tot ce fac şi vorbesc, e fiindcă aşa vreau eu, nu pentru că mi-o cere altul. Fii sigur că effendi pe care îl aşteptăm nu o să lase el să-i luaţi nimic din ce e al nostru.

— Trăncăneşti ca un copilandru fără experienţă, orb la ce e înaintea ochilor săi. Nu voi o să vă duceţi la Burdş Awaitieh, ci noi. O să-l întâmpinăm în aşa fel, încât o să-i treacă pofta să mai vină şi altă dată. Cai şi arme ca ale voastre nu e nimeni nebun să le scape din

mână după ce le-a văzut o dată.

— Aşa! Atunci trebuie să te socotesc hoţ ori tâlhar?

— Socoteşte-mă drept ce vrei, râse pederul. De altminteri, habar n-ai de... A, uite că ghiaurul a început să se mişte... sufletul lui blestemat se întoarce în trup, ca să afle că o să-l trimitem în curând în iad.

Deşi nisipul nu mi se scursese încă tot din ochi, puteam cel puţin să-i deschid niţel din când în când pentru câteva clipe, aşa că găsii nimerit să dau semne de viaţă. Pederul băgă de seamă, aţâţă niţel focul ca să mă poată vedea mai bine la faţă şi zise batjocoritor:

— Te salut, viteaz erou al cărămizilor pe care vroiaţi să le dezgropaţi la Burdş Awaineh! Deşteptarea ta îmi alină durerea pe care am simţit-o când te-am văzut ca mort la picioarele mele. Mă bucur să vă pot arăta aici, la Eufrat, prietenia pe care mi-aţi arătat-o voi la Tigru. Va fi o mare plăcere pentru mine să pătrund cu sfârcul biciului meu adânc în carnea ta spurcată şi s-aud urletele de groază şi durere cu care vă veţi duce în iad.

Tăcerea ar fi însemnat că mi-e frică. De aceea răspunsei, deocamdată, cu un hohot scurt de râs.

— Râzi, câine! Pesemne că nu ştii unde şi înaintea cui te afli. Deschide ochii şi priveşte-mă! Mă mai cunoşti?

Îi aruncai o uitătură şi râsei iar.

— Nemernicule! M-ai recunoscut şi totuşi râzi? Veselia asta prefăcută a ta o să se preschimbe curând în răcnete de durere. Habar n-ai ce soartă te aşteaptă!

— Soarta nu mi-o cunosc, căci ea e în mâna Domnului; o cunosc însă pe a ta, căci eu voi fi acela care o voi hotărî, i-am răspuns cu o siguranţă care îl puse pe gânduri.

Totuşi strigă, ca să-şi acopere tulburarea:

— Aţi auzit băieţi? Se vede că s-a scrântit la minte, când l-aţi târât încoa' şi s-a lovit cu capul de pământ. E nebun, nebun de-a binelea, judecând după cele ce spune. Păcat, mare păcat! Nu o să-şi mai poată da

seama de dragostea cu care o să-l... A, ascultaţi!

Dinspre râu se auzise un fluierat, urmat de alte două. Toţi săriră în picioare, în afară de mine şi Halef, fireşte.

— Vin! zise pederul. Rău îmi pare! Cu ce plăcere le-aş fi descris nemernicilor ăstora chinurile care îi aşteaptă! Acu' să-i ducem niţel mai încolo, ca s-avem loc unde să descărcăm sicriele. Nu putem zăbovi nici un minut, căci până la ziuă mărfurile trebuie transportate în magazie. Să plece numaidecât cineva ca să înştiinţeze pe sefir şi încă unul, fiindcă e nevoie să ia şi pe prizonieri cu ei.

După ce spusese în grabă aceste cuvinte, se întoarse şi fluieră de trei ori spre apă. I se răspunse prin acelaşi semnal, apoi nişte plute lungi, bine încărcate, au fost trase la mal.

Deoarece atenţia tuturor era îndreptată spre plute şi nimeni nu se uita la noi, Halef îmi şopti:

— Nu e vina mea, effendi. Pesemne că aşa a fost scris în cartea destinului că să cădem în ghearele nemernicilor ăstora... Crezi că vom putea scăpa?

— Numai dacă îţi vei ţine gura. Trebuie să auzim tot ce vorbesc şi să nu ne scape un cuvânt. Vom auzi, probabil, lucruri care ne vor fi de folos.

— Las' că nu sunt ei aşa de proşti!

— Chiar de n-ar vorbi pe şleau, vor scăpa totuşi câte un cuvânt din care să putem trage vreo concluzie. Acum taci şi dacă te mai întreabă pederul ceva, lasă-mă pe mine să vorbesc. În împrejurarea de faţă, o vorbă prea mult poate avea o însemnătate nebănuită.

Când cea dintâi plută trase la mal, un bărbat sări din ea, veni la peder şi-i zise:

— A, eşti şi tu aici? Semn bun. Ei, ce mai e nou?

— Toate bune. Încărcătura cealaltă a sosit ieri şi a fost transportată unde trebuia. Dacă ne punem îndată pe treabă, până la ziuă suntem gata.

— Dar cine sunt ăştia legaţi pe jos? Doi prizonieri?

I-aţi legat pentru că erau primejdioşi pentru noi?

— S-ar putea. Un creştin şi un câine de sunnit pe care o să-i trimitem în iad. O să-ţi povestesc eu mai târziu ce e cu ei; acum nu e timp. Îi expediez deocamdată la sefir pentru ca, până o să venim noi, să-i închidă în închisoarea din Birs Nimrud.

Noul sosit se întoarse la plută, pe când pederul făcu semn la doi din oamenii săi să se apropia şi le spuse ceva în şoaptă. Înţelesei însă din gesturile şi privirile pe care ni le arunca mereu că e vorba de noi. Veni apoi îndărăt, mă izbi cu piciorul în pântece şi zise:

— Cu părere de rău trebuie să mă despart de voi. Să nu vă faceţi însă speranţe deşarte. Vin şi eu în curând şi atunci ne răfuim noi, fii pe pace! Nu există cuvânt care să exprime suferinţele pe care le veţi îndura. Duceţi-vă dracului!

— Ai să te duci tu înaintea noastră, de asta poţi fi sigur...

— Ce, mă ameninţi, câine râios!

— Nu e o ameninţare, căci aşa se va şi întâmpla. Nu voi vă veţi răfui cu noi, ci noi cu voi, dacă mai îndrăzneşti să te arăţi în faţa mea. Nu uita ce ţi-am spus!

Scoase o înjurătură grozavă, mă izbi iar cu piciorul, apoi făcu un semn oamenilor săi. Ne-au dus pe o luntre de trestie, apoi doi inşi se aşezară la lopeţi şi împinseră luntrea pe apă

Pereţii de papură ai luntrei erau aşa de înalţi, că nu puteam vedea altceva decât o bucată de cer deasupra noastră. Legănările bărcii erau uşoare şi regulate, dovadă că vâslaşii erau deprinşi cu astfel de mijloace de transport. Nici nu se sinchiseau de noi ci vâsleau din răsputeri, căci erau grăbiţi. Ne ştiau legaţi şi nu credeau că e nevoie să ne supravegheze.

După câtva timp, Halef, care era întins lângă mine, îşi apropie gura de urechea mea şi-mi şopti:

— Acum pot să vorbesc, Sihdi?

— Da, îi răspunsei eu tot în şoaptă.

— Eşti supărat pe mine?

— Ca un leu!

— Uf! Mi-ai luat o piatră de pe inimă, fiindcă n-am vorbit încă până astăzi cu un leu care să-mi spună că e mânios pe mine. Vreau numai să-ţi repet că nu sunt vinovat de nenorocirea care a dat peste noi. A venit aşa, deodată, pe neaşteptate... nisipul ăla afurisit mi-a alunecat de sub picioare şi m-a târât după el. Să-i fi văzut pe dobitocii ăştia de persani! Erau parcă şi mai înspăimântaţi decât mine.

— Trebuia să te foloseşti de spaima lor.

— Pentru ce?

— Ca să o iei la fugă.

— Sihdi, ai şi tu câteodată nişte idei!... Mai întâi e hotărât de soartă ca să cazi mai repede decât să te scoli — trebuie să ţi se fi întâmplat şi ţie aşa ceva. Al doilea, drumul din deal până devale era mai lung decât de la ei la mine; al treilea, eu zăceam sub un morman de nisip, iar ei nu — şi al patrulea, eu n-aveam decât două picioare pentru fugă, pe când ei, zeci de mâini ca să mă prindă. Al cincilea...

— Încetează, altminteri nu mai isprăveşti cu număratul până mâine. Prevăzusem nenorocirea. Nu trebuia să te las, n-ai fost destul de prevăzător.

— Sihdi, ceartă-te pe tine, nu pe mine. Am făcut aşa după cum m-ai învăţat tu, însă nu cum aş fi vrut eu.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Mi-ai cerut să fiu prevăzător şi am şi fost; dacă râpa n-a fost şi m-a făcut să alunec unde nu trebuia, ceart-o pe ea. Pe urmă, după ce m-au prins şi mi-am spus că o să vii să mă cauţi, mă rugam din suflet să nu te prindă şi pe tine. M-ai ascultat?

— Hm... nu!

— Apăi n-am eu dreptate ce spun?

Îmi venea să râd în hohote. Şiretul de Halef arunca toată vina pe mine şi cu atâta diplomaţie că aproape nu

ştiam ce să-i răspund. Şi ca să schimbe vorba, adăugă:

— Credeam că eşti într-adevăr leşinat, dar nu erai, nu e aşa?

— Nu.

— Atunci ai auzit ce răspunsuri am dat pederului?

— Da.

— Spune drept, aşa e că am adus-o bine?

— Minunat!

— Mulţumesc. Mărturisirea asta a ta mă face să cred că scurtimea priceperii mele nu e mai prejos de lungimea înţelepciunii tale. Nu e deci nici o deosebire între noi şi nu suntem nici unul nici altul vinovaţi că am căzut în mâinile persanilor. Acum să ne înţelegem asupra unui lucru: crezi că vom putea spăla putina?

— Fireşte!

— Când? Cum? Unde?

— Prea multe întrebări deodată. Trebuie să aşteptăm să vedem ce o să mai fie.

— Au să ne predea sefirului?

— Da.

— Şi ce o să facă ăsta cu noi?

— Ai auzit şi tu: Are să ne bage la închisoarea din Birs Nimrud unde a stat şi prietenul nostru din Bagdad.

— Allah! Ce te face să crezi asta?

— Multe.

— O fi vreun mijloc de scăpare de acolo?

— Sunt aproape încredinţat că există o ieşire, se naşte însă întrebarea dacă poate trece un om prin ea. Orice s-ar întâmpla însă, norocul nostru ar fi să nu le vină în gând să ne despartă.

— Bine zici. Şi să vrea ei, nu mă las.

— Parcă au să te întrebe! Nu încape nici o îndoială că vom scăpa şi de astă dată, numai de n-ar întârzia prea mult, mai ales din pricina cailor. Ia să vedem acum ce e cu legăturile noastre. Degetele-ţi sunt libere?

— Da.

— Mie mi-au legat mâinile la spate. Stai să mă

întorc, poate că izbuteşti să-mi deznozi legăturile.

Mă întorsei cu spatele la Halef şi simţii numaidecât cum încearcă să-mi desfacă nodurile. Trecu vreun sfert de ceas până simţii că strânsoarea slăbeşte... în cele din urmă mi-am eliberat mâna dreaptă; pe cealaltă am lăsat-o legată, ca să nu atrag luarea-aminte a vâslaşilor. Făcusem însă o mişcare bruscă şi smucitura zgudui niţel luntrea.

— Ce dracu' faceţi acolo? se răsti unul din ei. Astâmpăraţi-vă că vă arunc acuşi în apă.

Celălalt era însă mai prevăzător, căci mormăi îngrijorat:

— Cine ştie ce-or fi punând la cale, câinii ăştia! Ia vezi ce e cu legăturile lor? Vâslesc eu singur în vremea asta.

Auzindu-l, ştiam că a sosit clipa hotărâtoare. Nu se putea să nu vadă că una din mâini mi-e liberă. Pe urmă? Să mă las legat iar? Pentru nimic în lume! Va trebui să urmeze o luptă şi cădea amândoi în apă. Şi chiar dacă nu, ei erau doi şi înarmaţi, pe când eu eram singur şi fără nici o armă la mine.

Un singur mijloc de scăpare îmi rămânea: fuga. Ce făceam însă cu Halef? Să-l părăsesc? De ce nu? Îi puteam, fi mai de folos liber decât prizonier ca şi el. Îmi puneam însă viaţa în primejdie.

Picioarele mi-erau legate şi mâna stângă atârna încă de brâu. Era de prevăzut că vor trage asupra mea. Ei şi? N-am decât să sar repede în apă şi să mă las la fund. Aşadar, înainte cu Dumnezeu!

Gândurile mi se încrucişau fulgerător în minte şi hotărârea o luai încă înainte de-a se fi apropiat vâslaşul de mine. Apucai să mai şoptesc lui Halef:

— Fii fără grijă, voi veni să te scap.

Dintr-o săritură peste marginea luntrei fui în apă.

Undele mă înghiţiră, dar înainte de a dispărea cu totul auzii două ţipete de spaimă.

Săritura făcuse luntrea să se aplece într-o parte;

fiind rotundă ca un paner, smucitura o răsuci apoi în loc, aşa că vâslaşii trebuiră să-şi dea toată osteneala ca să-i redea echilibrul. Mă folosii de zăbava lor ca să câştig timp.

Ne aflam la un cot al râului, deci aproape de mal. Gândul meu era s-ajung cât mai repede pe uscat. Puteam să înot foarte bine cu o singură mână; ieşii deasupra apei când simţii că mi se taie răsuflarea. Văzui luntrea la vreo treizeci de paşi, legănându-se pe apă. Mă lăsai iar la fund apoi ieşii iar la suprafaţă şi asta de atâtea ori până ce nu o mai zării deloc şi eram sigur că nu voi fi nici eu văzut. Rămăsei apoi deasupra apei şi înotai de-a dreptul spre mal.

Mă aşezai jos şi începui să-mi dezleg gleznele, pe urmă mâna stângă. Eram liber. Cel dintâi lucru pe care vroiam să-l fac acum era să-mi iau caii de unde îi lăsasem. Cunoşteam foarte bine toate coturile şi zărisem prin împletitura de papură locurile pe unde treceam.

O luai deci la început pieziş pe uscat, ca să ies pe drumul care trebuia să mă scoată la jgheabul unde îi ascunsesem.

Armăsarii mă întâmpinară cu un nechezat de bucurie. Nici nu se clintiseră din loc şi mă pregătii să pornesc spre Birs Nimrud. Cum m-aş mai fi repezit până la peder să-i arăt lui şi şleahtei lui de nemernici că nu mă ţine pe mine nimeni cu sila! Ar fi fost însă o nesocotinţă din partea mea, aşa că mă lăsai păgubaş.

Armele şi celelalte lucruri ale lui Halef, le-am încărcat în spinarea armăsarului său, eu am încălecat pe al meu şi am plecat. Eram curios să văd ce mă aştepta la Birs Nimrud. Deocamdată trebuia să-l eliberez pe hagiu. Cum şi în ce fel, depindea de împrejurări. Îmi propusei însă ca, pentru nimic în lume, să nu mă mai las prins. Dar, omul propune şi...

Aş fi pornit în galop, era însă cu neputinţă din pricina canalelor secate şi a hârtoapelor pe care trebuia să le trec; totuşi, după trei sferturi de ceas, am ajuns la

şoseaua caravanelor care duce spre Kerbela. Veni apoi Tahmaşia, Ţell Markeh, pe urmă cotii spre Birs Nimrud.

Îmi trebuia şi aici un loc sigur, ca să-mi duc caii la adăpost. Ascunzătoarea de ieri nu era rea, dar era acum cunoscută de duşmanii noştri. Pe când ne duceau însă soldaţii dimineaţa la Hilleh, îmi aruncasem, în treacăt, fără o anumită intenţie, ochii spre ruine şi văzusem un fel de firidă adâncă în zid, pe care am considerat-o nimerită, pentru scopul meu.

Am găsit-o lesne, am descălecat şi am început s-o cercetez mai de aproape. Era tocmai ceea ce-mi trebuia. Am dus caii înăuntru, i-am priponit şi i-am lăsat să se culce. Cuţitul nu-l mai aveam, căci mi-l luaseră contrabandiştii; aveam însă două revolvere; vârâi unul din ele la brâu. Mi-era de-ajuns. Pornii acum să-l caut pe Halef.

După socoteala mea, trebuia să fi ajuns până acum; fuga mea va fi zorit desigur pe vâslaşi. Bănuiam că închisoarea unde vroiau să ne ducă era aceeaşi în care ţinuse sefirul pe bătrânul maior din Bagdad şi cunoşteam drumul. Ca s-ajung acolo, trebuia să trec pe la locul unde fuseseră descărcate sicriele şi arse cadavrele. Într-acolo m-am şi îndreptat.

Păşeam cu mare băgare de seamă, mă ascundeam după fiecare bucată de zid, ca să ascult dacă nu se aude ceva; până şi aerul era nemişcat.

Moartea care cuprinsese toată această strălucire de acum două mii de ani, părea că mai dăinuieşte şi acum. Ajunsei la locul unde văzusem cum ard cadavrele. Deodată auzii un glas înăbuşit dintre dărâmături:

— Sihdi…

Mă dădui repede în lături. Oare reuşise Halef să fugă şi ştiind că voi veni să-l caut aici mă aştepta?

— Tu eşti, Halef? întrebai eu.

— Da. Vorbeşte mai încet şi vino încoace, altminteri pun mâna pe tine.

— Arată-te întâi, să te văd.

— Iacă-mă-s! Grăbeşte-te, căci sunt pe-aproape... te văd...

Ieşise pentru o clipă din ascunzătoare şi-l zării.

Un omuleţ mărunţel, îmbrăcat în hainele pe care le cunoşteam atât de bine. Îmi făcea semne cu mâna şi părea foarte agitat. Primejdia pentru mine era deci cât se poate de mare. Mă furişai tiptil spre el şi mă vârâi printre dărâmături, dar mă pomenii deodată apucat din toate părţile, simţii ca o lovitură de secure în cap şi... leşinai.

Când mi-am revenit în simţiri eram într-o încăpere lungă şi îngustă, puţin mai înaltă ca un stat de om, cu pereţii de cărămidă, luminată de o lampă mică de pământ care ardea într-o firidă. Nu se putea vedea decât până la un ungher, unde se deschidea o gaură care ducea în adânc. Alături era chepengul şi câteva unelte şi frânghii.

Îmi spusei că acesta trebuie să fie gangul în care fusese închis polonezul cu Kepek. Căzusem deci într-o cursă; din fericire cunoşteam închisoarea, deşi nu o văzusem niciodată aici în Birs Nimrud.

Se înţelege de la sine că nu era Halef acela care îmi vorbise. Îmi dădui seama îndată, uitându-mă la individul care mă atrăsese în cursă şi care stătea acum rezemat de peretele din faţa mea şi părea să fie pus acolo ca să mă păzească. Era mărunţel şi firav şi purta hainele lui Halef, ceea ce era oricum o scuză pentru mine că-l luasem prin întuneric drept prietenul meu.

Când văzu că deschid ochii, chipul lui ras se schimonosi într-un zâmbet batjocoritor şi zise râzând:

— Slavă domnului că te-ai trezit! Lovitura a fost cam prea tare, dar voi, creştinii, aveţi, pesemne, ţeasta de fier, căci unuia de-ai noştri i-ar fi deschis porţile raiului. Ei, ce zici, aşa-i că suntem deştepţi?

Şi fiindcă nu-i răspunsei, urmă:

— Vă credeţi grozavi, dar cunoaştem şi noi vicleşugurile voastre. Când a fost adus tovarăşul tău,

sefirul şi-a spus îndată că nu o să-l laşi tu în voia soartei, ci vei veni să-l cauţi. Ştiam că mă potrivesc la trup cu el; m-am îmbrăcat în hainele lui şi ne-am aşezat la pândă. Ne-am cam închipuit noi locul pe unde ai să treci şi sefirul m-a învăţat cum să te atrag în cursă. Băgaserăm de seamă că hagiul îţi spunea, „Sihdi” şi vorba asta ţi-a risipit bănuielile. Pesemne că Allah ţi-a luat minţile şi auzul, altminteri ai fi înţeles numaidecât că nu era glasul prietenului tău.

— Unde mă aflu acum? întrebai eu. Fireşte că nu mă aşteptam să-mi spună adevărul, dar intrând în vorbă cu el nădăjduiam să aflu câte ceva ce mi-ar fi putut fi de folos.

— Vrei să ştii, ai? râse contrabandistul. O să las bunătatea inimii mele asupra ta şi o să-ţi spun: la uşa iadului; unde te aşteaptă dracul cu toţi drăcuşorii lui ca să te înhaţe. Ia spune, aşa e că te bucuri?

— Mai mult decât crezi!

— Nu te mai preface! Parcă nu se vede cum tremură inima în tine de frică? Nu e nevoie să-ţi spun eu, fiindcă îţi vei fi spunând singur că *şeitan*[1] va închipui pentru tine chinurile cele mai grozave cu putinţă.

Se pregătea tocmai să mi le descrie, dar n-avu răgaz căci se auziră paşi urcând scara şi se iviră trei inşi; pe doi din ei nu-i cunoşteam, în schimb cunoşteam foarte bine pe cel de-al treilea: era sefirul. Aruncă o privire iscoditoare asupra paznicului, apoi îi zise:

— Văd că ticălosul s-a trezit. Ai vorbit cu el?

— Da, răspunse acesta.

— Şi ce ţi-a spus?

— Că îi place foarte mult aici.

— Grăieşte spaima din el. Îşi poate închipui ce-l aşteaptă. Are alţi judecători decât cei din Hilleh şi nu mai sunt ziduri peste care să poată sări. Acum n-am vreme, dar cu atât mai multă dragoste mă voi ocupa mai târziu de el. Duce-ţi-l jos lângă pişkhidmet; n-avem alt

---

[1] Dracul.

loc. Cu şeicul haddedihnilor nu-l putem lăsa, ca să nu ne facă iar vreo boroboaţă.

— Pot să-mi iau îndărăt hainele? întrebă paznicul. Nu mai vreau să rabd pe mine boarfele spurcatului ăluia de sunnit.

— O să ţi le iei mai pe urmă. Acum legaţi pe necredincios la ochi şi dezlegaţi-i picioarele, ca să poată umbla.

Porunca fu ascultată. Mă împinseră spre gaură şi mă siliră să cobor. Numărai în gând treptele; optsprezece, întocmai după cum îmi spusese polonezul.

După cum răsunau glasurile când ajunsei jos, înţelesei că mă aflam într-o încăpere destul de mare. Probabil numărul unu din cele cinci pătrate pe care mi le desenase pe hârtie.

Am fost dus mai departe. O perdea de care mă atinsei în treacăt îmi dădu să înţeleg că ajunsesem la numărul trei. Aici paznicul zise:

— Acum mă duc să-mi schimb hainele cu ale haddedihnului.

Auzii cum se îndreaptă spre dreapta; deci Halef se afla în încăperea numărul patru. Sefirul se împotrivi însă, căci îi spuse cu glas poruncitor:

— Aşteaptă până ce vom sfârşi cu ghiaurul.

Îmi ajunse la urechi un zăngănit: uşa de sârmă — pe care o ştiam de la polonez — a fost dată în lături şi fusei împins în încăperea numărul cinci. Abia intrarăm şi auzii un glas tânguindu-se:

— În sfârşit, aţi venit să mă dezlegaţi şi să mă scoateţi din bezna asta, unde nu mai e de suferit!

— Va trebui s-o suferi încă multă vreme, râse sefirul batjocoritor. De musafiri atât de dragi nu te desparţi lesne.

— Dar am făcut tot ce mi-aţi cerut! E rândul vostru să vă ţineţi de cuvânt...

— Linişteşte-te, dragul meu, n-am isprăvit încă.

— Ce mai vreţi?

— Ne-ai dat numai un singur cec, ne trebuie mai multe.

— Suma reprezintă doar aproape întreaga mea avere.

— Tocmai de asta nu suntem mulţumiţi: o vrem toată.

— *Allah kerihm* — Dumnezeu e milostiv! Cu ce v-am greşit ca să mă aduceţi în sapă de lemn? Gândiţi-vă că sunt mâna dreaptă a şahului, care va întrebuinţa toată puterea ca să mă răzbune.

Izbucniră cu toţii într-un hohot de râs şi sefirul răspunse:

— Ori eşti nebun, ori un mare dobitoc. Depinde de noi dacă vei avea prilej de răzbunare. Numai să vreau eu şi nu vei mai vedea în viaţa ta lumina zilei. N-am decât să-ţi pun ţeava pistolului ăstuia la tâmplă şi s-apăs pe trăgaci şi s-a isprăvit cu răzbunarea ta.

Părea că îndreptase într-adevăr arma ucigătoare spre el, căci îl auzii pe şambelan strigând:

— Stai... nu trage! Fac tot ce-mi cereţi, dar nu mă ucideţi!

— Bine. Deocamdată nu-ţi cerem altceva decât să taci atâta vreme cât vom fi noi aici. Nu vreau s-aud tânguirile tale. Am venit să-ţi arătăm cât de îngăduitori suntem cu tine. Te plângi că ţi-e urât singur. Uite, ţi-am adus un tovarăş ca să ai cu cine îţi petrece timpul. Omul acesta trebuie să moară în chinuri groaznice. Vei fi martor la ele şi cred că nu o să te plictiseşti. Ia uită-te la el! Drept e că ai în faţa ta numai un câine de creştin, dar...

— Acesta e Kara Ben Nemsi! strigă încremenit de mirare şambelanul.

Sefirul îmi smulsese legătura de pe ochi şi ridicase în sus lampa, ca să pot fi văzut mai bine.

— Îl cunoşti? întrebă el repede.

— Da.

— De unde?

— Ne-am întâlnit la han şi ne-am luat la ceartă.

— Atunci aveţi cel mai bun prilej acum să vă ciorovăiţi mai departe, fiindcă vreme de şase, şapte ceasuri nu o să vă supere nimeni. Îl cunoşteai dinainte?

— Nu. Vă cunoaşte însă pe voi.

— Ţi-a spus el?

— Mi-a spus să mă feresc, fiindcă aveţi de gând să jefuiţi caravana noastră.

— *Maşallah!* De unde să fi ştiut el?

Întorcându-se apoi spre mine, mă întrebă cu ochii scânteietori de mânie:

— Să-mi spui numaidecât cum şi de la cine ai aflat.

Tăcui.

— Răspunde, că dacă nu, ştiu eu să-ţi descleştez gura.

— Nu te lăuda degeaba, îi zisei eu fără să mă tulbur. Vorbesc numai atunci când îmi place. Aflu din vorbele tale că te vei întoarce peste şapte ceasuri. Voi chibzui în vremea asta ce trebuie să-ţi răspund.

— Minunat! râse el cu poftă. Răgazul îţi va ajunge ca să chibzuieşti cum se cuvine să te porţi cu mine?

— Da.

— Eu însă ştiu de pe acum ce o să fac şi ce sfârşit vei avea. Viu nu mai ieşi tu de aici; vei muri de o moarte cumplită, atât de cumplită că iadul ţi se va părea izbăvire.

— Ştiu că asta e intenţia ta, ştiu însă tot atât de bine că nu mă tem nici de tine nici de iadul cu care mă ameninţi. Sfârşitul vieţii mele nu stă în mâna ta, ci în a lui Allah şi fiindcă e un judecător drept şi nepărtinitor, sunt încredinţat că nu-i vei scăpa.

— Nici tu mie. Te am doar în puterea mea...

— Pentru scurt timp numai. Nu mă poţi ţine aici, eşti prea neputincios pentru asta. Cine însă mânie pe Allah, pentru acela nu există scăpare; îl zdrobeşte cu puterea lui.

Făcu un pas înapoi, îşi împreună mâinile într-o

admiraţie ironică şi zise batjocoritor:

— Ce mare proroc eşti! Vrei să-ţi cad în genunchi ca în faţa unui al doilea Mahomed? Şi eu îţi spun că ai grăit ca un om care şi-a pierdut cu desăvârşire minţile. Mânia lui Allah, zici? Nu-mi pasă mie de ea. Vei vedea în curând care din două e mai de temut: a lui ori a mea?

— Hulitorule!

— Nu hulesc, îmi cunosc numai puterea de care tu te îndoieşti. Ascultă ce am să-ţi spun: Odată cu răsăritul soarelui vor începe şi chinurile tale. Numai dacă te rogi de îndurare vor înceta la sfârşitul zilei, altminteri se vor prelungi cine ştie cât, poate chiar câteva zile.

— Acum ascultă ce am să-ţi spun şi eu: Odată cu răsăritul soarelui se va sfârşi şi puterea ta închipuită şi la sfârşitul zilei pumnul dreptăţii se va abate asupra ta ca să te zdrobească. Aşa. Ne-am spus amândoi părerile, vom vedea a cărui prorocire a fost cea adevărată.

Grăisem nu ca o sfidare împotriva lui, ci cuvintele pe care le rosteam mi-erau parcă insuflate de o putere divină.

Sefirul îmi aruncă o privire de dispreţ şi răspunse:

— Da, vom vedea ce se va întâmpla. Ştiu dinainte şi o vei afla şi tu îndată ce mă voi întoarce. Dar ca să-ţi dai de pe acum seama de plăcerile pe care le vei simţi, o să te legăm aşa cum nu se face decât pentru adevăraţii boieri, nu pentru oamenii de rând.

Aş fi putut să mă împotrivesc, ştiam însă că va fi degeaba. Lăsai deci să facă orice vor vrea cu mine.

Îmi aduseră genunchii la piept şi-i înţepeniră cu o funie petrecută pe după gât, care îmi trăgea capul până deasupra genunchilor. Amândouă capetele funiei le înfăşurară apoi în jurul gleznelor şi le strânseră bine — după cum credeau ei — şi apoi făcură un nod.

Spun „după cum credeau ei”, căci în timp ce-mi legau braţele de la cot în jos, îmi pusei mâinile una peste alta şi ştiam că îndată ce le voi răsuci niţel, strânsoarea va slăbi şi voi putea să scot laţul din jurul

lor. De altminteri erau siguri că nu voi putea ieşi de aici şi că măsurile acestea se păreau de prisos.

Luându-mi astfel putinţa de a mă mişca, deci şi de vreo încercare de fugă, mă târâră într-un colţ şi mă lăsară acolo. Înainte de a pleca, sefirul veni la mine, mă zgudui de câteva ori, ca să se încredinţeze că sunt bine legat şi zise:

— Aşa. Asta numim noi *sa adet-i-beden*[1] şi îi vei gusta plăcerea pe care o dă vreme de şapte ceasuri, în aşteptarea celorlalte care vor mai veni. Acum ameninţă cât pofteşti cu „pumnul dreptăţii”, care mă face numai să râd ca de o mare nerozie.

— O să-ţi aduc aminte de vorbele astea când va sosi timpul şi atunci nu o să mai râzi, fii pe pace!

— Fă-o, vierme şi o să vedem.

Îmi întoarse spatele scrâşnind şi plecă urmat de ceilalţi. Oblonul de sârmă care închipuia uşa fu tras la loc şi în jurul nostru domni o beznă adâncă.

— Cine şi-ar fi închipuit că... începu şambelanul.

— Taci! mă răstii eu. Trebuie să fim cu auzul încordat.

Mă aşezai astfel ca să-mi pun urechea la pământ şi ascultai. Împletitura de sârmă nu era destul de deasă ca să nu pătrundă prin ea zgomotul de dincolo. Auzii desluşit cum cei patru contrabandişti trec din încăperea numărul trei la numărul patru, adică la Halef, probabil pentru schimbul hainelor. Se înapoiară după vreo zece minute şi intrară în încăperea numărul unu, ca de acolo să urce în gang — după cum mi-am închipuit. Se auzeau lămurit paşii a patru inşi; aşadar nu rămânea nimeni de pază. Găseau că e de prisos şi aveau probabil nevoie sus de cât mai mulţi.

Făcui încercarea despre care vorbeam. Răsucii încheietura mâinii de deasupra şi între ele rămase un spaţiu, nu destul de mare ca să o pot trage până afară, dar cel puţin atât cât să o pot întoarce. Apucai nodul

---

[1] Fericirea trupului.

între degete. Îmi trebui un sfert de ceas ca să-l pot desface. În timp ce mă îndeletniceam cu treaba asta, tovarăşul meu de închisoare întrebă cu sfială:

— Acum pot să vorbesc?

— Da, dar încet. S-ar putea să asculte cineva îndărătul uşii.

— Spune-mi, rogu-te, cum ai ajuns aici, că parcă luaseşi drumul Bagdadului?

— Ne-am prefăcut numai. Ne-am întors pe alt drum, ca să vă salvăm.

— Să... ne... salvaţi? bolborosi el, uluit! Păi eşti tu însuţi prizonier!

— N-are a face. Ori poate te supără tovărăşia mea?

— Nu, nu, ce te face să crezi?

— Ai uitat se vede ce spuneai la han. Ziceai să nu mă mai arăt în faţa ta şi că un proverb vechi persan vă învaţă să împingeţi încolo cu piciorul pe orice creştin întâlnit în cale. Eu sunt creştin şi tu şiit. Ce stai, împinge-mă cu piciorul.

— Effendi, nu lua nici tu aşa vorbele mele, mai ales că s-a întâmplat altfel decât mă aşteptam. Să fi ascultat de sfatul tău, acum nu m-aş afla aici şi însoţitorii mei n-ar fi fost ucişi.

— Ucişi, spui?

— Da.

— Toţi?

— Toţi unsprezece. Eram de faţă şi nu puteam face nimic ca să-i scap. Am oferit bani peste bani să le răscumpăr viaţa, dar acela pe care îl numesc sefir râdea de mine şi spunea că nu trebuie să rămână nici un martor în viaţă, iar banii mei o să-i aibă el şi aşa.

— Unsprezece oameni! E ceva cumplit! Povesteşte-mi cum aţi căzut în mâinile lui.

— Cum am ajuns la Hilleh ne-am dus, fireşte, la sangeak, unde l-am găsit şi pe sefir care...

— Aţi vorbit despre mine?

— Nu. Era vorba numai de călătoria mea şi

primejdiile care pândesc prin locurile astea pe pelerinii bogaţi.

— Sunt sigur că sefirul a fost acela care a adus vorba despre asta.

— Aşa e. A venit apoi la mine când mă ştia singur şi mi-a spus că sangeakul e învoit cu bandiţii şi i se dă şi lui o parte din pradă.

— Ai crezut?

— De ce să nu cred? Astfel de lucruri se întâmplă şi nu numai în ţara turcească, unde slujbaşii îşi aşteaptă leafa degeaba cu lunile şi sunt siliţi să recurgă la mijloace de astea ca să nu moară de foame. Sefirul mi-a mai spus în taină că şi el vrea să se ducă la sfintele lăcaşuri, dar nu i-a pomenit sangeakul că pleacă chiar deseară; oamenii caravanei sale sunt beduini solaibi, cinstiţi şi paşnici care îl aşteaptă la ruine ca să-l însoţească pe drum.

— Ţi-a propus să pleci cu el?

— Nu el, ci eu l-am rugat să mă ia şi pe mine.

— Tocmai ce urmărea nemernicul!

— Aşa e. Eu însă nu bănuiam nimic. A plecat înainte să ne aştepte afară din oraş. Pe urmă ne-a slujit de călăuză.

— Mi-l închipuiam mai prevăzător şi socoteam că va căuta să-şi asigure un alibi.

— Ce e asta alibi?

— Un *rer mathra*[1], o dovadă că acuzatul se afla pe timpul crimei în alt loc decât acela unde s-a întâmplat crima. Credeam că va rămâne în Hilleh la sangeak şi va lăsa pe aşa-zişii solaibi să vă atace. Putea să se apere pe urmă cu un „nu ştiu, n-am văzut”.

— Pentru ce spuseşi „aşa-zişii solaibi”?

— Fiindcă nu sunt solaibi, care sunt oameni de ispravă, ci o bandă de tâlhari ghazai.

— Allah! Tocmai pentru că îi credeam solaibi, am fost atât de încrezători. Ştiam că ăştia sunt oameni

---

[1] În altă parte.

foarte paşnici.

— Vezi? Dacă ascultai de vorbele mele, n-ai fi ajuns acum unde eşti! Dar urmează!

— Ne-am îndreptat spre ruine, în ce parte nu ştiu, căci era întuneric şi nu cunosc ţinutul. Eu călăream alături de el, ceilalţi ne urmau. Între mine şi ei era o oarecare distantă.

— A, vroia să te îndepărteze, fiindcă avea de gând să te păstreze în viaţă.

— Da. Deodată se auziră îndărătul nostru ţipete. Întorsei capul şi văzui cum oamenii mei se luptau cu nişte străini.

— Nu te-ai dus să le dai ajutor?

— Am vrut s-o fac, dar sefirul m-a izbit cu patul armei în cap şi m-am prăbuşit de pe cal. A sărit şi el din şa şi mi-a legat mâinile la spate, ameninţându-mă că dacă nu mă astâmpăr vâră cuţitul în mine.

— Şi te-ai supus?,

— Ce era să fac! Sunt, crede-mă, un om curajos şi viteaz în luptă dreaptă, dar în astfel de împrejurări curajul nu-ţi ajută la nimic. Parte din oameni erau morţi, ceilalţi au fost legaţi ca şi mine şi târâţi dimpreună cu caii la un loc dosit unde au aprins un foc la lumina căruia ni se deşertară buzunarele. Pe urmă înjunghiară pe bieţii mei tovarăşi unul câte unul. Văzut-ai tu vreodată cum înjunghie casapul vitele?

— Da.

— Aşa făcură şi bandiţii. Le-au împlântat cuţitele drept în inimă. Mă cutremur numai când îmi aduc aminte...

Pe mine m-au lăsat în viaţă ca să semnez nişte hârtii prin care să poată lua în numele meu bani, mulţi bani...

— Ai şi semnat?

— Da. Crezi că se putea altfel? Safirul stătea lângă mine cu cuţitul ridicat şi-mi dicta. O clipă să mă fi codit, mă omora.

— Unde vă aflaţi când scriai?

— În încăperea de alături.

— Existau aici unelte de scris?

— Da, tot ce era necesar, până şi ceară roşie. A trebuit să şi pecetluiesc iscălitura cu un inel al meu pe care mi l-au luat pe urmă. A scos cele de trebuinţă dintr-o lădiţă nituită a cărei cheie o poartă atârnată, la gât, de un şiret, sub vestă. În lădiţă erau şi bani, mulţi bani de aur şi argint. Am văzut acolo şi pietre preţioase care îţi luau ochii.

— Ce, ţi le-a arătat?

— Da. Le-am văzut cu ochii mei, crede-mă. Un morman întreg... o întreagă avere.

— Mă înţelegi greşit. Nu mă mir că le are, dar faptul că ţi le-a arătat e semn rău pentru tine.

— De ce?

— Tragi nădejde să mai ieşi de aici?

— Fireşte! Drept e că va trebui să mai semnez o dată, după cum ai auzit şi tu; pe urmă mă lasă să plec. Rămân sărac, dar scap cu viaţă.

— Ţi-a făgăduit el asta?

— Da.

— Şi l-ai crezut?

— Pentru ce să nu-l cred?

— De ce şi pentru ce! Nu pricep cum îţi mai vine să întrebi. Mi se pare că eşti tot atât de deştept pe cât eşti de viteaz, cum te lăudai adineauri. Ţi-a ucis oamenii ca să nu rămână nici un martor al crimei sale. Păi tu ce eşti? Ia judecă niţel!

— Allah, Allah, să fie adevărat ce spui?...

— Când un bandit arată cuiva prăzile sale, o face fiindcă e sigur că nu-l va trăda. Moartea închide gura mai bine ca orice.

— Să ferească Dumnezeu! Îmi arăţi o prăpastie neagră şi adâncă din fundul căreia nu mai e scăpare...

— Îţi spun adevărul. Nici rândul trecut nu m-ai crezut şi ai văzut ce s-a întâmplat. Dacă nu vrei nici acum să asculţi de vorbele mele eşti pierdut. N-ai să mai

vezi niciodată lumina zilei şi vei putrezi de viu aici sau vei avea soarta tovarăşilor tăi.

— Eşti sigur?

— Foarte sigur.

— Îndură-se Allah de mine! Vreau să te cred... trebuie să te cred chiar dacă n-aş vrea... Când stau să judec mai bine, văd că ai dreptate. Voi muri ca şi bieţii mei tovarăşi...

Începu să se bocească, să se roage, dinţii îi clănţăneau în gură de frică. Făcea o mulţime de planuri de fugă, care mai de care mai cu neputinţă de realizat.

În vremea asta eu izbutisem să-mi desfac legăturile de la mâini. În câteva clipe eram liber. Mă ridicai în picioare şi-mi întinsei mădularele ca să mi le dezmorţesc.

Acum eram salvat, puteau să vie toţi sefirii din lume, nu mai mă temeam de ei!

Cel dintâi lucru pe care l-am făcut a fost să mă duc la ungherul pe care mi-l descrisese maiorul şi să examinez locul. Era un morman de pulbere de cărămidă; atât de fină şi uşoară că am reuşit să-mi vâr braţul până la umăr. Pe aici nu se putea trece. Auzind un uşor zăngănit pe care-l făceam pipăind uşa, piskhidmetul îmi strigă cu glas înăbuşit:

— Auzi! Umblă cineva la uşă!

— Eu eram, i-am răspuns zâmbind.

— Tu? întrebă el, ca năuc. Glasul tău se aude acum venind de sus. Nu cumva eşti în picioare? Cum ai ajuns la uşă, eşti doar legat...

— Nu mai sunt. Pe când vorbeai, am izbutit să mă dezleg. Acum o să te dezleg şi pe tine.

— O, Allah, Allah! Ce noroc... ce fericire! Da, effendi, vino... vino şi mă eliberează din...

— St, mai încet! De altminteri, îmi pare rău, dar nu pot să te dezleg.

— De ce?

— Fiindcă sunt creştin şi atingerea mea te-ar

spurca, atât în viaţa asta cât şi în cea viitoare — cum spuneai tu că zice proverbul persan.

— Nu vorbi aşa, effendi, te rog nu vorbi aşa! Ce-am spus fie-mi iertat şi uitat. Creştinii sunt oameni foarte de treabă, sunt încredinţat, foarte încredinţat de asta...

— Da, când aveţi nevoie de noi ne ridicaţi în slava cerului şi când nu, din câini râioşi nu ne scoateţi. Dar tocmai pentru că sunt creştin, o să mă milostivesc de tine şi nu o să te las aici până se va întoarce sefirul. În ce fel eşti legat?

— Picioarele de la glezne şi mâinile în lungul trupului.

— Atunci o să meargă lesne.

Într-o clipă era liber. Sări drept în picioare şi de bucurie începu să facă un tărăboi că abia îl potolii.

— Taci pentru Dumnezeu să nu te audă cineva! îi şoptii cu ciudă.

Trebuia acum să cercetez mai cu luare-aminte decât o făcusem adineauri. Îl pusei şi pe el să mă ajute. Dădurăm la o parte cu mâinile pulberea de cărămidă. Erau şi sfărâmături prin ea. Gaura se făcea tot mai adâncă. Lucrul mergea uşor. Când gaura ajunse de vreun metru, dădurăm de pământ întărit. Trebuia luată acum pulberea de acolo, altminteri s-ar fi năruit la loc.

Şambelanul îşi desfăcu şalul care îi slujea de brâu şi începu să care praful ca să facă loc. Văzui că pot înainta uşor pe gangul care se deschidea din ce săpam şi simţii aer proaspăt pătrunzându-mi în plămâni. În curând am ajuns la capătul gangului. Cu tot întunericul, am putut zări la dreapta şi la stânga ziduri înalte, în faţă o deschizătură şi deasupra capului un petic de cer înstelat. Cunoşteam încăperea aceasta ca un fel de curte, pe care o aveam înainte; era sălaşul aricilor în care ne ascunseserăm ieri caii.

Scosei capul prin gaură şi privii la grămada de dărâmături la nici doi metri sub mine. Mă strecurai prin gaură şi mă lăsai s-alunec în jos. Căzui aproape pe

moale, căci molozul era fărâmiţat de vreme şi aproape prefăcut în praf.

Persanul scoase şi el capul prin gaură şi mă întrebă nedumerit:

— Unde ne aflăm, effendi?

— Afară. Vino-ncoa, suntem salvaţi!

— *Hamdulillah!* Salvaţi! Afară! Zici să vin, dar cum, că nu văd nici o scară.

— Nici eu n-am coborât pe scară. Prea ceri şi tu multe! Vei fi vroind poate să te iau în cârcă? Fă ca mine, lasă-te în jos pe zid.

— Vai de mine! Ce, vrei să-mi frâng gâtul?

— Vezi bine că nici eu nu mi l-am frânt.

— Tu! Pe voi, creştinii, vă ocroteşte diavolul!

— Aha, cum te-ai văzut liber, te-ai obrăznicit iar! Stai acolo unde eşti, să vină sefirul să te scoată. Eu mă duc. Noapte bună!

Îi întorsei spatele şi pornii printre dărâmături. Auzii în urma mea o bufnitură, apoi şambelanul Măriei Sale trecu rostogolindu-se într-un nor de praf, pe lângă mine, strigând:

— Stai, stai! Ia-mă şi pe mine! Nu rămân singur pentru nimic în lume!

— Ia-mă tu, că mi-ai luat-o înainte, îi răspunsei râzând.

Când ajunsei lângă el, îl găsii scuturându-se de praf şi tremurând din toate mădularele.

— Ce săritură… grozavă săritură… mormăia el. Să vii cu capul înainte! N-aş mai încerca aşa ceva în viaţa mea. Puteai doar să mă iei în braţe. Mă simt zdrobit tot, parcă m-ar fi bătut cu ciomegele.

— Fii mulţumit că ai scăpat numai cu atât. Eşti bun călăreţ?

— Nici nu cred să fie altul mai bun ca mine.

— Cu atât mai bine, căci ne ducem călare la Hilleh.

— Păi fără cai?

— Avem. I-am ascuns prin apropiere. Peste un ceas

suntem acolo.

— E drum de trei ceasuri, cum o să-l faci într-un ceas? De ce atât de repede?

— Pentru că trebuie să fim îndărăt înainte de a se lumina de ziuă.

— Unde, aici? Nici o putere din lume nu mă aduce înapoi.

— Despre asta vom vorbi mai târziu. Acum haidem!

— Ce vrei să faci în puterea nopţii la Hilleh?

— Să luăm armata cu noi, ca să prindem pe sefir cu toţi bandiţii lui.

— Allah! Ideea e minunată! Dacă e vorba să avem cu noi soldaţi, nu mă mai tem.

— Atunci hai!

Ieşirăm dintre dărâmături şi mă oprii s-ascult. Nu se vedea şi nu s-auzea nimic. O luarăm la dreapta şi după cinci minute ajunserăm la locul unde îmi lăsasem caii. Îmi luai armele, dădui pe ale lui Halef şambelanului şi o luarăm spre Hilleh, ca să ne întoarcem apoi cât mai repede la Birs Nimrud.

Deoarece cunoşteam drumul, puteam să mergem fără frică în galop, deşi era întuneric. Trebuia s-o facem, căci nu era vreme de pierdut.

Cotii mai întâi spre drumul care ducea de la Hilleh la dealurile Chidr şi Delem şi când ajunserăm acolo, îndemnai caii cu un *„chabab”*[1] pe drumul neted ca o apă. Băgai de seamă că şambelanul nu era un călăreţ atât de destoinic după cum se lăuda. Se clătina în şa şi strigă cu spaimă:

— *Wakkif, wakkif* — stai, stai! Prea ai luat-o repede!

— Defel, îi răspunsei eu râzând.

— *Amma ana dochan* — îmi vine ameţeală... mi se întorc maţele pe dos... cad... mă prăvălesc...

— N-ai decât să te ţii mai bine. Nu se poate mai încet. Aruncă-mi frâul.

Şi fiindcă nu izbutea să facă ce îi spuneam, mă

[1] „În galop”.

aplecai din goana calului spre el şi i-l luai din mână. Se încleşta acum de şa şi gemând şi bombănind se lăsă în voia soartei.

Îngăduii armăsarilor numai în două rânduri să-şi încetinească mersul, aşa că nici nu se împlini ceasul şi zărirăm înaintea noastră cele dintâi case ale oraşului. Cum cunoşteam casa sangeakului, o nimerii repede. Credeam că voi găsi întuneric peste tot şi poarta zăvorâtă. O văzui însă dată de perete şi locuinţa înaltului slujbaş luminată.

Descălecarăm şi întrebai pe unul din soldaţii puşi de santinelă:

— Sangeakul nu s-a culcat încă?

— Nu.

— Trebuie să mă duc îndată la el. Ţineţi caii până ne întoarcem.

— Nu e voie să intre nimeni.

— De ce?

— A venit un ofiţer, un trimis de-al padişahului — ţie-i Allah zilele — de la Stambul. Are de vorbit cu el şi nu trebuie să-i tulburăm.

— Totuşi trebuie să-l văd pe sangeak. Na, tine, ca să-ţi împaci cugetul!

Îi strecurai în palmă câteva monede de argint; le privi la lumină, ca să vadă cam cât i-am dat, apoi zise îmblânzit:

— Stăpâne, bunătatea ta trece peste orice poruncă. Daţi camaradului meu caii, o să vi-i păzească el; eu mă duc să chem pe sergentul de gardă.

Se întoarse numaidecât şi văzui, spre marea mea bucurie, că sergentul era bătrânul care se bizuia atât pe raportul meu către ministru. Când dădu cu ochii de mine, îşi împreună mâinile de mirare şi zise:

— Tu eşti, effendi? Mare îndrăzneală... prea mare îndrăzneală din partea ta! Au să vă închidă şi au să vă osândească. Sangeakul era turbat de mânie când aţi luat-o la fugă.

— Nu mi-e frică. Du-mă îndată la el; trebuie să-i comunic ceva ce nu suferă amânare.

— Ce s-a întâmplat? Pentru ce v-aţi întors?

— N-am timp acum de povestit, fiecare clipă e preţioasă, vei afla însă în curând despre ce e vorba. Hai, du-te şi ne anunţă!

— Veţi fi primiţi însă nu de el, ci de trimisul sultanului.

— Cine e ăsta?

— E un general; cum îl cheamă nu ştiu. A sosit aseară de la Bagdad şi de atunci parcă pluteşte o mare taină asupra noastră. Au fost chemaţi câţiva ofiţeri şi înalţii slujbaşi ai oraşului şi se sfătuiesc cu uşile zăvorâte. Dacă aş şti sigur că o să mă pomeneşti în raportul tău, ţi-aş spune ceva.

— Nu te îndoi de asta. O să intervin chiar şi la Bagdad pentru tine.

— Bine.

Mă luă de mână, mă trase la o parte şi-mi şopti:

— Mi se pare că nu e bine ce e cu sangeakul. Am auzit prin uşă pe general vorbindu-i cu asprime şi, când am intrat, sangeakul era atât de tulburat şi galben la faţă că m-am speriat. De când e generalul aici, n-a mai dat o poruncă, semn că nu i se mai îngăduie. De aceea cred că nu cu el ci cu trimisul sultanului va trebui să vorbeşti.

— Cu atât mai bine. Du-te de ne anunţă.

— Nu se poate. Numai pe cei chemaţi de el pot să-i las înăuntru.

— Înţelege, omule, că trebuie!

— N-am ce-ţi face. Dar stai, să încercăm o şmecherie. O să lipsesc câteva clipe şi voi intraţi în lipsa mea. Mai are omul oarecare nevoi... doar nu mi se cuvine nimic pentru asta, ce dracu'!

— Care e uşa?

— Urcaţi scara şi intraţi pe cea dintâi din faţa voastră. Aici stă garda. Nu o să vă lase, fireşte, dar voi

faceţi cum v-oţi pricepe. În a doua odaie e adunarea. Acu' mă duc, fiindcă nu trebuie să ne vadă nimeni împreună.

El ieşi în curte şi eu urcai scara. Deschisei cea dintâi uşă pe care o văzui. În odaie se aflau cinci soldaţi şi un plutonier. Ieşi înaintea noastră ca să ne taie calea, dar eu îl împinsei în lături şi-i zisei cu asprime:

— Ruh min han! [1]

Rămase năuc şi până să se dezmeticească, el, noi eram în odaia cealaltă.

Văzurăm aici nişte civili şezând pe perne lângă perete şi fumând; niţel mai încolo, câţiva ofiţeri, iar tocmai în fund, singur, sangeakul, ghemuit jos. Când se deschise uşa, ridică repede capul şi cum ne văzu sări ca ars în picioare, alergă la uşă, se aşeză în dreptul ei, ca nu cumva să fugim şi strigă:

— Uite-i! Ăştia sunt nemernicii... puneţi mâna pe ei să nu scape...

Ceilalţi se ridicară de jos şi se uitau nedumeriţi la noi. Eu însă mă întorsei spre sangeak, şi-i spusei foarte liniştit:

— Nu zbiera aşa. Nici prin gând nu ne trece să fugim. Avem ceva de vorbit cu tine. Ai timp acum?

— Timp? Pentru voi destul, ticăloşilor, câinilor, ca să vă leg şi să vă arunc în temniţă!

— Nu pe noi, ci pe alţii îi vei arunca în temniţă. De altminteri, te poftesc să încetezi cu insultele. Sunt deprins ca oameni mai ceva ca tine să se poarte cuviincios cu mine. Ai făcut ieri atâtea greşeli de neiertat care ar putea să aibă urmări foarte grave pentru tine, dacă nu ţi-am da noi acum prilejul să le îndrepţi. Ni se cuvine deci recunoştinţă, nu insulte.

— Recunoştinţă! râse el ironic. Da, recunoştinţă cu vergi la talpă. Nişte pungaşi şi criminali ca voi...

Deodată perdeaua din dreptul unei uşi mari se dădu la o parte şi un bărbat în uniformă de general turc apăru

---

[1] Cară-te!

în prag.

— Ce e gălăgia asta? întrebă el cu glas aspru. Unde rămâne respectul pentru trimisul padişahului...

Îşi curmă vorba, căci privirea i se opri asupra mea şi chipul său se însenină. Sangeakul, care nu băgase de seamă, zise repede:

— *Hazretiniz*[1], uite doi criminali primejdioşi care mi-au scăpat astăzi cu fuga. Sunt contrabandişti, hoţi şi criminali care trebuie închişi imediat.

Generalul îi aruncă o privire de dispreţ şi răspunse apropiindu-se de mine:

— Pe unul din ei mai ales.

Îmi apucă amândouă mâinile, le scutură şi-mi spuse în englezeşte:

— Ce plăcere să te întâlnesc pe neaşteptate aici! Prea mult nu mă mir, căci am aflat mai adineauri că te afli prin ţinutul acesta şi aveam de gând să te caut pretutindeni până ce te voi găsi.

— Dacă Excelenţa Voastră nu e prea mirată; cu atât mai mult sunt eu, deoarece nu puteam bănui că vă aflaţi în Irak Arabi şi mai ales aici în Hilleh. Văd că într-un timp atât de scurt colonelul a devenit general. Îmi daţi voie să vă felicit. Excelenţă?

— Mulţumesc! Am fost însărcinat pe neaşteptate cu o misiune grabnică pentru Hilleh şi mi s-a dat deplină împuternicire să-l anchetez pe sangeakul de aici.

— Ce, e bănuit de ceva?

— Nu e vorba numai de bănuieli, ci de dovezi. Ştii că şahul Nasr Eddin râvneşte la posesiunea Bagdadului. Acum câţiva ani, folosindu-se de situaţia precară a Turciei, l-a cerut înapoi, dar a întâmpinat opuneri serioase. Acum se adună tot mai mult semnele că vrea să-şi ajungă scopul pe altă cale şi sangeakul de aici e amestecat în această afacere. N-am avut încă timp să cercetez totul, mi-a fost însă de ajuns ca să-mi dau seama că va fi scos din slujbă deocamdată — pentru a

---

[1] Excelenţă.

primi o pedeapsă mult mai aspră mai târziu. Numai pentru felul cum s-a purtat cu dumneata şi Halef ar merita să fie bătut la tălpi.

— Ştiţi, excelenţă.

— Ştiu tot. *Miralai-ul*[1], care se interesează foarte mult de dumneata, mi-a povestit ce s-a întâmplat.

Arătă spre un colonel, care intrase după el în odaie. Era acelaşi care ne luase apărarea în *mekheme*.

Generalul continuă:

— Colonelul acesta e un om foarte cumsecade şi mi-a fost de mare folos în anchetă. Îl voi recomanda la locurile competente.

Îmi adusei aminte de sergent şi, deşi aveam altele mai importante de spus, îi zisei:

— Excelenţa Voastră vorbea de o împuternicire. Nu s-ar putea întinde aceasta şi asupra unui bătrân sergent-major ca să fie înaintat în grad?

Mă privi zâmbind, şiret şi răspunse:

— Are merite deosebite faţă de dumneata?

— Mai mult decât vă puteţi închipui.

— Astea trebuie răsplătite. Ştii, la noi, mai cu seamă în provincia aceasta îndepărtată, sunt cu putinţă multe ce nu s-ar putea în altă parte. De aceea îţi pot face plăcerea nu numai să-l propun pentru — să zicem — bimbaşă, ci să-l şi înaintez pe loc. Te-aş ruga însă să-mi povesteşti şi mie ce servicii atât de importante ţi-a făcut.

— Vă rog să amânăm pentru mai târziu, deoarece timpul e prea preţios în momentul de faţă. E vorba să punem mâna pe o bandă de criminali foarte periculoşi şi să facem totodată o captură cum nu s-a mai făcut până acum.

— Afacerea e în legătură cu prezenţa dumitale la Birs Nimrud, cu prinderea şi fuga voastră?

— Într-o foarte strânsă legătură.

— Povesteşte-mi atunci pe scurt ce ştii, fiindcă zici că timpul ne grăbeşte. Pe cât te cunosc eu, trebuie să fie

[1] Colonel.

vorba de ceva foarte interesant şi aş fi cât se poate de bucuros să iau şi eu parte la o aventură de-a lui Kara Ben Nemsi.

— O, în ce priveşte aventura, Excelenţă, sunteţi fără să ştiţi vârât şi dumneavoastră în ea! râsei eu. Vă va fi greu să nu luaţi parte la ea.

Îi spusei pe scurt ce şi cum, pe când el mă asculta cu mare luare-aminte. E lesne de închipuit impresia pe care o făcu purtarea prietenoasă a generalului faţă de mine. Vorbeam englezeşte şi destul de încet, aşa încât chiar puţinii care pricepeau câteva cuvinte din această limbă nu înţelegeau ce vorbeam. Îşi dădeau însă seama că ne cunoaştem mai de mult.

Să nu credeţi că vreau să vi-l prezint în povestirea mea pe general ca pe un *Deus ex machina* — cum se face în romane — pe care autorul îl introduce acolo unde îi vine lui bine. Personajul a existat într-adevăr şi-i puteţi găsi numele în istorie, căci a jucat un rol important în războaiele din 1853 şi 1877-78 ale Turciei.

Adolf Farkas, născut în Moravia şi mai târziu ofiţer în armata ungară, a fost pe timpul revoluţiei aghiotantul lui Bem şi s-a distins pe tot timpul luptelor. După revoluţie au intrat amândoi în armata turcă, au trecut la islamism, Bem sub numele de Amurat-paşa, iar Farkas sub acela de Osman. Titlul de paşă l-a căpătat mai târziu pentru meritele lui în războiul ruso-româno-turc din 1877-78. Paşă şi general, era în acelaşi timp profesor la şcoala militară din Constantinopol, unde se bucura de deplina încredere a sultanului, cărui fapt i se datora şi misiunea cu care era trimis aici, la Hilleh.

Îl cunoscusem la Stambul, unde băusem multe cafele şi fumasem multe narghilele împreună, stând de vorbă despre multe şi de toate. Ne întâlneam acum iar, după multă vreme, în biroul sangeakului şi, ca întotdeauna, Osman-Paşa mă asculta cu mare luare-aminte. Când sfârşii de povestit, îşi frecă mâinile şi zise voios:

— Interesant, foarte interesant şi recunosc că nu e vreme de pierdut. Câtă plăcere mi-ar fi făcut să pot merge şi eu cu dumneata, dar datoria mă reţine aici. Nu pot să-l las pe sangeak de sub ochi şi ancheta va dura toată noaptea. Îţi pun însă la dispoziţie tot ce crezi că vei avea nevoie. Spune-mi, te rog, cu ce te pot servi? Ţi-ai şi făcut planul de luptă?

— Nu s-ar putea să las în seama Excelenţei Voastre aceasta? Pentru mine e de ajuns să-l văd pe Halef liber, restul e treaba autorităţilor locale, cărora le cedez satisfacţia de a-şi fi făcut datoria.

— Diplomatule! În caz de nereuşită te lepezi de orice răspundere. Ştie sangeak că pişkhidmetul a fost atacat, jefuit şi că i-au fost ucişi oamenii?

— Habar n-are!

— Atunci nici să nu-i spunem. De când mi-ai povestit cum s-au întâmplat lucrurile, mă urmăreşte mereu gândul că e înţeles cu sefirul în ce priveşte Persia. Acesta trebuie să fie intermediarul. Nu crezi şi dumneata?

— Da. El sau pederul, dacă nu chiar amândoi. Faptul că s-au adresat sangeakului, mă face să bănuiesc că au avut două motive.

— Anume?

— Întâi: îl ştiau uşor de mituit şi al doilea: lăcaşurile sfinte, vizate în primul rând, se află în districtul său.

— Ai dreptate. Mi-ai deschis ochii.

— Şi apoi, atitudinea lui faţă de sefir trebuie să aibă un motiv. L-a lăsat, pe el, un străin, să ia parte la şedinţă; mai mult încă: să intervină la interogatoriu. Totul dă de bănuit.

— Hm... vom da noi şi de rostul acestui lucru. Acum îţi atrag atenţia că am uitat cu totul că nu suntem singuri. Sunt dator cu o explicaţie acestor domni.

Se întoarse către sangeak şi îi zise, vorbind, fireşte, în limba ţării:

— Te-am auzit adineauri numind pe effendi acesta

„pungaş, contrabandist, hoţ şi ucigaş”. Ca şi în alte privinţe, nu sunt nici în aceasta de o părere cu tine, ci, dimpotrivă. Domnul pe care-l vezi aici e prietenul meu şi mă bucur din inimă că am avut prilejul să mă întâlnesc cu el. Se numeşte Kara Ben Nemsi şi stă sub înalta ocrotire a padişahului. Am auzit plângerea lui şi o voi alătura celorlalte de până acum şi a altora care vor mai veni, probabil.

De la începutul convorbirii mele cu generalul, sangeakul stătea ca pe cărbuni aprinşi. Voia tocmai să înceapă să se scuze, când bătrânul sergent veni să spună că trei oameni care au sosit chiar acum vor să vorbească numaidecât cu sangeakul.

— Cine sunt? întrebă generalul.

— Nu ştiu, nu vor să-şi spună numele; sunt îmbrăcaţi în veşminte persane; unul din ei spune că aduce o scrisoare pentru sangeak şi vestea despre o crimă grozavă făptuită la Birs Nimrud.

— Cine a fost ucis?

— Pişkhidmet-başi cu toţi care însoţeau caravana lui.

— De către cine?

— De cei doi străini care au fugit ieri de aici, Kara Ben Nemsi şi haddedihnul.

Generalul se uită la mine şi la plutonier. Aceşti trei inşi în haine persane nu puteau fi decât tovarăşi de-ai sefirului şi mă gândii la peder şi ceilalţi doi însoţitori ai săi. Dacă ei erau într-adevăr, jucau un joc foarte primejdios, despre care nu-şi dădeau seama, fiindcă nu ştiu două lucruri: întâi că, împreună cu şambelanul, reuşisem să fug de unde fusesem închişi şi al doilea, că de aseară situaţia se schimbase cu desăvârşire. Vicleanul de sefir vroia să arunce atacul şi măcelul caravanei pe spinarea mea şi a lui Halef, un creştin şi un sunnit şi să înlăture orice bănuială care ar fi putut cădea asupra lui şi a bandei sale.

— Unde sunt cei trei persani?

— Jos, la uşă.

— Atunci ne-au văzut caii?

— Nu, effendi. Am avut grijă de ei, fiindcă sunt ai tăi şi i-am trimis la grajd.

— Foarte bine. Ai spus persanilor că sunt şi eu aici?

— Doamne fereşte! Atât de prost mă crezi?

— Dar vor pălăvrăgi santinelele de la poartă!

— N-au cum. Au fost schimbate adineauri şi cele de acum nu ştiu că te afli aici.

— Ai pomenit ceva despre trimisul padişahului?

— Nimic. Persanii sunt atât de nesimţitori ca berbecii care se înghesuie la uşa în spatele căreia vor fi tăiaţi.

— Comparaţia nu e rea! râsei eu şi mă întorsei spre general, care mi-o luă, însă, înainte.

— Ai o idee, nu e aşa? Citesc pe faţa ta. Hai, spune-o!

Vorbea arăbeşte şi-mi spunea deci tu. Înainte de a răspunde, sangeakul zise repede:

— Aud că a fost atacată caravana pişkhidmetului şi toţi au fost omorâţi. Cum se poate când pe el îl văd aici?

— Vor mai fi încă multe pe care le vei auzi şi ţi le vei putea lămuri mai târziu, i-am răspuns cu subînţeles.

— Dar hagiul unde e, de ce nu l-ai adus şi pe el? adăugă sangeakul cu ironie. Trebuie să se fi petrecut ceva de vrei să ascunzi.

— Ar fi bine de tine să ai numai atât de puţin de ascuns. Te-aş sfătui acum să taci.

L-am luat pe general de o parte şi m-am sfătuit cu el asupra planului pe care-l făcusem. Îl încuviinţă numaidecât şi dădu ordinele cuvenite. Rămase singur în odaie, ceilalţi trecură în încăperea de alături, de unde venise cu colonelul adineauri. Chemarăm însă la noi pe sergentul şi soldaţii de gardă, căci ne vor trebui, probabil, la arestarea persanilor, care ar fi prins bănuieli văzând atâta armată în anticameră.

Sangeakul trebuia să stea liniştit, dacă nu voia să se

facă de ruşine înaintea foştilor săi slujbaşi, îi venea cam greu să se supună după ce atâta timp fusese adevăratul stăpân al oraşului, tăind şi spânzurând — cum s-ar zice. Eu mă aşezai îndărătul perdelei, ca să pot auzi şi vedea pe persani printr-o găurică făcută în perdea.

Abia sfârşirăm pregătirile şi intrară pe uşă. Când dădură cu ochii de general, despre care habar nu aveau că se află acolo, rămaseră uluiţi. Nu le era defel la îndemână. Nu mă înşelasem când bănuisem că voi vedea înaintea mea pe peder cu cei doi tovarăşi ai săi.

— Aţi cerut să fiţi ascultaţi, începu generalul. Ce vă aduce aici, acum, în puterea nopţii?

— Am cerut să vorbim cu sangeakul, răspunse pederul.

— Nu poate să vină, eu îi ţin locul, aşa că puteţi spune ce aveţi de spus.

Privirea generalului era atât de aspră şi sfredelitoare, încât nu cutezară să se împotrivească. Pederul începu, cam stânjenit:

— Ce aveam de spus priveşte de drept pe şeful tribunalului de aici, dar fiindcă zici că îi ţii locul, îţi vom istorisi ţie chestia.

— Vorbeşte mai cuviincios şi cu băgare de seamă! Nu „zic”, ci aşa şi e. Despre ce „chestie” e vorba? Trebuie să fie foarte importantă ca să explice venirea voastră la o oră atât de înaintată.

— Cât se poate de importantă. E vorba de jefuirea unei caravane şi omorul a doisprezece inşi.

— Ce caravană?

— A pişkhidmetului-başi, care a fost oaspetele sangeakului. A fost atacată acum câteva ceasuri la ruine şi pişkhidmetul ucis împreună cu oamenii săi.

— Cine sunt ucigaşii?

— Creştinul şi haddedihnul sunnit care au mai fost aduşi în faţa tribunalului de aici pentru omor, contrabandă şi profanare de cadavre, dar au izbutit să fugă.

— Aveţi dovezi?

— Da.

— Ce fel de dovezi?

— Mărturia noastră. Am fost de faţă şi suntem singurii care am scăpat de la măcel.

— Îmi veţi povesti mai târziu cum s-au petrecut lucrurile. Acum e vorba despre scrisoare. Unde e?

— E pentru sangeak..., murmură pederul încurcat.

— Ţi-am spus doar că-i ţin locul.

— E şi un document, pe care trebuie să-l semneze el...

— O să-l semneze!

— Ni s-a poruncit să ducem documentul îndărăt, aşa că sangeakul trebuie să-l înapoieze.

— N-am nimic împotrivă.

— Nu ne e îngăduit să-l dăm decât lui în mână.

— Atunci e vorba de un secret?

— Nu ştiu. Am ordine pe care trebuie să le execut.

— De la cine?

— Nu pot să spun.

— De unde vine scrisoarea?

— N-avem voie să spunem nici asta.

Se vedea bine că pederul nu mai putea de frică şi răsuflă uşurat când generalul întrebă cu nepăsare:

— Bine, fie! Acum la atacul caravanei. Cum s-a întâmplat?

— Să-ţi spun: Noi trei eram în pelerinaj spre lăcaşurile sfinte. Am sosit ieri aici şi am întâlnit pe unul din ţara noastră cu care ne-am împrietenit. Spre seară, după ce s-a mai răcorit, ne-am gândit să ne urmăm drumul. Ne-am rugat de prietenul nostru să ne însoţească niţel.

— Cum îl cheamă?

— Nu l-am întrebat. Zicea că e un *def*[1] de-al sangeakului. Dacă îmi îngădui, aşa o să-i spun până la sfârşit.

[1] Oaspete.

Prin cuvântul „oaspete” îl desemna pe sefir şi era o măsură de prevedere din partea lui să nu spună nici un fel de nume. Urmă:

— *Deful* merse cu noi până la ruine. În drum dădurăm peste caravana pişkhidmetului, care plecase cu puţin înainte de noi din Hilleh şi ne-am rugat să ne primească şi pe noi — ceea ce ni s-a încuviinţat.

Am fost foarte bucuroşi, căci auzisem că drumurile sunt nesigure din pricina tâlharilor, a unui frank şi a unui haddedihn care ar fi căpeteniile unor bande de beduini şi jefuiesc pe orice pelerin care le iese în cale.

— Ştii cum îi cheamă? întrebă generalul.

— Da. Pe frank îl cheamă Kara Ben Nemsi şi pe haddedihn Halef.

— Nemernicii! Trebuie prinşi neapărat. Din nenorocire nu ştie nimeni cum arată la faţă.

— Ştiu eu, zise pederul repede. Ne-au fost descrişi foarte bine şi astăzi i-am şi văzut cu ochii noştri.

— Aşa! Spuneţi-mi şi mie cum sunt.

Pederul ne descrise atât de amănunţit cum mai bine n-aş fi putut-o face nici eu. Apoi urmă:

— Aproape de ruine veniră doi călăreţi străini şi se alipiră de noi. Pesemne că ne luase Allah văzul, altminteri ar fi trebuit să-i recunoaştem numaidecât. Erau cei doi bandiţi. Pe urmă oaspetele sangeakului s-a despărţit de noi şi ne-a urat drum bun. Urarea lui nu s-a adeverit, din păcate, căci cum s-a îndepărtat el, au început să curgă împuşcături şi o ceată de beduini s-au năpustit asupra noastră. Văzurăm cum frankul şi haddedihnul au tras cuţitele de la brâu şi le-au împlântat în piepturile a doi pelerini. De-abia acum i-am recunoscut şi de spaimă am dat pinteni cailor şi am pornit în goană îndărăt pe unde venisem. Au tras după noi, dar gloanţele lor nu ne-au nimerit. După câtva timp l-am ajuns din urmă pe *def*, care s-a oprit din drum când a auzit împuşcăturile. I-am povestit şi lui ce s-a întâmplat; ne-a sfătuit să ne întoarcem cu el la locul

luptei, poate ne va fi cu putinţă să salvăm o viaţă de om. Ne-am furişat până acolo şi am văzut cum stăteau cu toţii în jurul unui foc şi-şi împărţeau prada între ei. După ce-au isprăvit, au încălecat şi au plecat. Cadavrul pişkhidmetului l-au luat cu ei, ca să-l arunce în apă şi să nu-l mai găsească nimeni. Când am socotit că s-au îndepărtat îndeajuns, ne-am dus să vedem dacă mai răsuflă vreunul din oamenii caravanei: toţi erau morţi, dar nu împuşcaţi, ci înjunghiaţi. Ne-am îngrozit. Dar oaspetele sangeakului era un om curajos; s-a luat după ucigaşi ca să le afle ascunzătoarea, ca să-i prindă pe urmă cu ajutorul soldaţilor. Pe noi ne-a trimis la Hilleh, ca să-l înştiinţăm pe sangeak chiar în cursul nopţii despre cele întâmplate.

Tăcu.

— Ai isprăvit? îl întrebă generalul.

— Da.

— Poţi întări prin jurământ cele ce ai spus?

— Da.

— Sunt unele lucruri în povestirea ta care mi se par cam nelămurite, de aceea să-mi răspunzi la câteva întrebări. Zici ca v-aţi împrietenit cu *defu*l. Cum se face atunci că nu ştiţi cum îl cheamă? Cel dintâi lucru când te împrieteneşti cu cineva e să-i afli numele.

— Între pelerinii şiiţi nu e obiceiul. Eşti sunnit şi nu poţi să ştii.

— Bine ai potrivit-o! Mai departe! S-au tras atâtea gloanţe şi nici unul nu şi-a nimerit ţinta. Morţii erau toţi înjunghiaţi. Nu ţi se pare cam ciudat?

— Deloc. Nu ochiseră bine.

— Şi toţi cei doisprezece oameni ai caravanei au stat liniştiţi şi s-au lăsat să fie înjunghiaţi unul după altul?

— Înlemniseră de spaimă.

— *Defu*l auzise împuşcăturile, deci nu putea fi departe. V-aţi înapoiat cu el la locul luptei. N-au trecut decât câteva minute.

— Da.

— Şi avuseseră timp să aprindă focul şi să-şi împartă prada? Trebuie să recunoşti şi tu că povestea ta pare cam ciudată pe alocuri.

— Allah! Am spus numai adevărul.

— Aţi fost acum de curând în Hilleh?

— Da.

— Cam cât timp e de atunci?

— Câteva ceasuri.

— Şi unde vroiaţi să vă duceţi?

— Mai întâi la Kerbela.

— Pe urmă?

— La Meşhed Ali.

— Desigur nu trecând iar prin Hilleh, căci ar fi fost un ocol, ci de-a dreptul prin Kesel?

— Da.

— Şi de la Meşhed Ali?

— De vale, la Samawat.

— Pe urmă?

— Să ne întoarcem prin Hawiza şi Disful în Persia.

— Deci fără a vă mai abate pe aici?

— Da, răspunse şiretul peder, care nu bănuia cursa pe care i-o întindea generalul.

— Atunci cum se potriveşte povestea cu scrisoarea pe care vroiaţi s-o daţi sangeakului? Pentru ce nu i-aţi dat-o când aţi fost ieri în Hilleh şi veniţi acum, în puterea nopţii, să i-o daţi? Lămureşte-mă, rogu-te.

Persanii erau încredinţaţi că vor fi primiţi de sangeak şi nu erau pregătiţi pentru un astfel de examen. Pederul îşi frământa creierii după un răspuns şi nu găsea.

— Hai, vorbeşte! îl zorea generalul. Nu-ţi vine nimic în gând?

— Ui... uitasem de... scrie... soare... bolborosi el în cele din urmă.

— Uitaseşi? O scrisoare atât de importantă pe care nici chiar mie nu mi-o puteţi încredinţa, ci numai

sangeakului în mână? Sunteţi într-adevăr atât de proşti să vă închipuiţi că o să vă cred? E o obrăznicie nemaipomenită să-mi îndrugaţi fel de fel de minciuni pe care le-ar pricepe şi un copil. Căci nu numai ce-ai spus acum, dar tot, de când ai deschis gura, e un lanţ întreg, de minciuni sfruntate.

— Vai de mine! zise pederul cu spaimă. Pot să întăresc prin jurământ...

— Jurământul unora ca voi! Şi susţineţi că şefii bandei de beduini sunt Kara Ben Nemsi şi haddedihnul?

— Da.

— Din ce trib fac parte beduinii?

— Nu pot să ştiu, fiindcă nu i-am văzut prin întuneric şi n-am stat să-i întreb.

— Şi pişkhidmetul e mort?

— Da.

— Mort într-adevăr?

— Da.

— Aţi văzut voi cu ochii voştri cadavrul? Gândeşte-te bine înainte de-a răspunde!

Pe peder îl cuprinse teama. Începu să-şi dea seama că lucrurile iau o întorsătură care nu-i convenea defel, dar n-avea încotro, nu mai putea de îndărăt.

— Da, l-am văzut. Era mort. A fost doar cel dintâi care a fost înjunghiat, minţi el mai departe.

Generalul făcu o pauză scurtă pentru a spori efectul celor ce avea să spună.

— Credeam că zace în închisoarea din Birs Nimrud, zise el apoi apăsând pe fiecare cuvânt.

Fu ca o lovitură de trăsnet pentru persani. Rămaseră înmărmuriţi. Generalul urmă:

— Şi zici că oaspetele sangeakului s-a luat după căpeteniile bandiţilor, ca să le afle ascunzătoarea?

— Da, aşa spunea, răspunse pederul cu glas nesigur.

— Nu era nevoie, căci eu o cunosc şi încă foarte bine. Haddedihnul se află singur în încăperea din

dreapta, când cobori scara; în fund e uşa de sârmă îndărătul căreia au fost închişi Kaia Ben Nemsi şi pişkhidmetul.

— *Bi Khatir-i-khuda* — pentru Dumnezeu! strigă pederul, nemaiputându-se stăpâni. De unde ştii tu că sunt...

Îşi curmă vorba, dându-şi seama că era cât p-aci să se trădeze, apoi bolborosi:

— Nu ştiu ce vrei să spui...

— Zău nu? Atunci vă atrag luarea-aminte că n-am spus „sunt” ci „au fost”. Acum nu mai sunt. Sefirul vostru...

— Sefirul, sefirul! zbieră Aftab înspăimântat.

— A, te-ai speriat când ai auzit numele aşa-zisului „oaspete” pe care ziceaţi că nu-l cunoaşteţi? Spaima v-a dat de gol. Aşadar, sefirul vostru şi-a greşit socotelile în ce priveşte pe Kara Ben Nemsi. Omul acesta e mai dibaci şi mai deştept decât noi toţi la un loc. Cunoştea Birs Nimrud pe degete înainte de a-l fi închis voi acolo şi-şi bătea joc în sinea lui de sefir când acesta îl ameninţa cu schingiuiri şi cu moartea.

— Eu... eu... noi tu... nu înţelegem nimic din ce spui... îngăimă pederul.

— Înţelegeţi foarte bine! Când Kara Ben Nemsi şi Halef au căzut în mâinile voastre nu mai puteai de bucurie că îi vei putea da îndărăt bătaia pe care ai mâncat-o de la Halef. Acum îţi dai seama că veţi primi o bătaie mai ceva decât puseseşi de gând să le-o dai lor.

Pederul socoti că ar fi bine să facă pe jignitul şi pe nevinovatul. Îşi îndreptă trupul şi răspunse semeţ:

— Stăpâne, nu înţeleg ce te face să ne...

— Taci, tună generalul. Mie mi se spune „Excelenţă”, cum trebuia să-mi spui de la început. Vă vom învăţa însă numaidecât cum trebuie să vorbiţi. Cât priveşte ce nu înţelegi, o să înţelegi îndată. Priveşte! Îi cunoşti, nu e aşa?

Dădusem la o parte perdeaua şi, cu pişkhidmetul

lângă mine, păşii până în mijlocul odăii. Efectul fu mai grozav decât ne aşteptam noi. Oamenii aceia oţeliţi îşi pierdură cumpătul cu desăvârşire. Pederul vru să se apropie de-a-ndăratelea de uşă, eu însă îi pusei ţeava revolverului în piept, şi-i zisei:

— Dacă mai faci un pas, eşti mort!

Şi fiindcă îl văzui ducând mâna la brâu, urmai:

— Ia mâna de acolo! Gluma s-a sfârşit. *Ombaşă*, vino încoace!

Acesta intră cu soldaţii şi se postară la uşă. În timp ce eu ţineam mereu revolverul spre ei, generalul luă persanilor cuţitele şi pistoalele. Alte arme n-aveau. Nu opuseră nici o împotrivire.

— Aşa! zisei acum pederului. Îţi mai aduci aminte de ameninţările tale? Uite că ne-am întâlnit iar; ştii ce o să se întâmple?

Scrâşni din dinţi dar nu răspunse.

— Vă credeaţi grozav de deştepţi şi când colo sunteţi proşti de daţi în gropi. Mai mare prostie nici că se putea decât să-mi spuneţi înainte de-a mă închide în Birs Nimrud cum se poate ajunge în adâncul minelor.

— Cine ţi-a spus? se răsti el.

— Tu!

— Eu?!

— Da, chiar tu!

— Minţi!

— Mint? N-ai la tine o hârtie pe care e desenat planul pe unde se intră în închisoarea din Birs Nimrud? Până şi gaura care acoperă intrarea e însemnată pe el.

Încleştă pumnii, se repezi la mine, fără să îndrăznească să se apropie şi răcni:

— L-ai avut în mână? Ai văzut planul? Allah să te nimicească!

— Da, l-am avut şi am priceput tot ce era însemnat pe el.

— Atunci, ori eşti atotştiutor ori ai făcut legământ cu dracu'!

— Nici una nici alta. E de ajuns să nu fiu un dobitoc cum sunteţi voi. Dar să nu mai lungim vorba. Dă încoace scrisoarea pe care o aduceai sangeakului.

Întinse fără să vrea mâna spre buzunarul din spate, şi-o trase însă repede înapoi şi răspunse:

— N-am nici o scrisoare.

— Lasă prostiile! Nu vezi că eşti caraghios? Tăgăduieşti un lucru pe care l-ai mărturisit chiar tu adineauri.

— Era numai un pretext. N-am nici o scrisoare la mine.

— Ba ai!

— Şi să am tot nu ţi-aş da-o.

— O să mi-o iau singur.

— Ia-o! zbieră el într-un hohot batjocoritor.

Mă apropiai de el, pusei mâna la locul pe care îl atinsese el adineauri şi zisei:

— Aici e.

— Aici, în brâu? N-ai decât s-o scoţi!

— Nu în brâu, ci în *sirjame*[1].

— *Dewwab*[2], ai pe dracul în tine!

Nici nu mântui vorba şi-i cârpii o palmă de se întinse la pământ cât era de lung.

— Ţineţi-l bine! zisei eu soldaţilor, care se repeziră asupra lui şi-l apucară ca într-o menghină.

În clipa aceea perdeaua se dădu în lături şi intră sangeakul.

— Ce treabă ai tu cu scrisorile adresate mie? se răsti el cu ochii fulgerători de mânie. Eşti epitropul meu sau sunt un copil care trebuie să ceară voie să i se dea ce i se cuvine? Scrisoarea mea n-are dreptul s-o deschidă nimeni.

— Nici eu? întrebă generalul.

— Nici.

Osman-paşa îi puse mâna pe umăr şi-i spuse apăsat:

---

[1] Pantaloni.
[2] Viţă.

— Se pare că nu-ţi dai încă seama de ce mă aflu aici. Să ţi-o spun mai desluşit. Sunt mâna padişahului, care vrea să răsfoiască astăzi cartea faptelor tale. Nu există împotrivire. Fac ce mi s-a spus şi voi şti să pedepsesc neascultarea ta.

Sangeakul se dădu cu un pas înapoi, îl privi dârz, lăsă apoi fără să vrea ochii în pământ şi luându-şi seama răspunse:

— Ştiu că trebuie să mă supun când e vorba de chestiuni oficiale, scrisoarea mi-e adresată însă mie personal.

— A, cunoşti atunci conţinutul?

— Da.

— Şi ştii că, deşi omul acesta tăgăduieşte, are o scrisoare pentru tine?

— Sigur nu sunt, dar dacă o are, ştiu bine că nu poate fi decât ceva particular, nu oficial.

— Atunci, de ce s-a speriat aşa aducătorul ei? Pentru ce n-a vrut s-o dea?

— Tocmai de aceea. Nefiind oficială, nu pot fi în ea decât afaceri de familie şi nimeni, nici chiar „Mâna padişahului” — cum îţi spui tu — n-are dreptul să se amestece.

— Bine. Dacă e aşa, ţi-o las. Să dea omul scrisoarea!

— N-am nici o scrisoare... bolborosi pedelul, căznindu-se să se smulgă din mâinile soldaţilor.

— Faptul că tăgăduieşte înseamnă că e ceva serios, zise Osman-paşa îngândurat. Căutaţi-l!

— Nu e nevoie să căutăm mult, răspunsei, aplecându-mă peste peder şi scoţându-i dintr-un buzunar din spate al pantalonului un plic sigilat.

Îmi aruncai în treacăt ochii pe adresă, pe care era pus şi titlul oficial ca măsură de prevedere. Când mă ridicai de jos, sangeakul se repezi la mine, întinse mâna să-mi smulgă plicul din mână şi strigă:

— Dă-o încoace! E a mea! N-ai voie să te atingi de ea!

Dusei repede mâna cu scrisoarea la spate, îl împinsei pe sangeak cât colo, şi-i răspunsei:

— Mai e vreme, să vedem întâi adresa.

— Ce, nu cumva e a ta? zbieră el înfuriat.

— Nu, dar nu scrie pe ea numai numele ci şi titlul tău oficial. Trimisul padişahului să hotărască, dacă e vorba de ceva personal sau în legătură cu slujba ta.

Întinsei generalului plicul. Sangeakul se repezi să i-l smulgă din mână, eu îl apucai însă de guler pe la spate, îl răsucii pe loc, îl zvârlii cât colo, se poticni şi se prăbuşi pe podea. Se ridică însă repede, ca să se repeadă iar la scrisoare, dar ofiţerii din odaia cealaltă, care veniseră şi ei auzind gălăgia, se aşezară ca un zid în cale. Generalul citi adresa, dădu din cap şi zise:

— Ai dreptate. Trebuie să fie vorba de chestiuni oficiale. Scrisoarea îmi aparţine mie.

O deschise şi începu să citească. Chipul său devenea tot mai întunecat pe măsură ce citea. Când sfârşi băgă scrisoarea în buzunar, se duse la uşă, o deschise şi strigă:

— Sergent!

Bătrânul veni.

— Aveţi cătuşe pe aici?

— Da, Excelenţă. Sunt jos, în închisoare, unde sunt întemniţaţi criminalii periculoşi.

— Închisoarea e sigură?

— Sigură? Allah Wallah! Zidurile sunt de piatră şi tavanul tot de piatră. N-are nici o fereastră şi uşile sunt atât de groase, că i-ar trebui cuiva o muncă de o zi şi o noapte să poată face o găurică în ele.

— Câte încăperi de astea are?

— Vreo zece, douăsprezece.

— La cine sunt cheile?

— La sindaudşi. Să mă duc să-l aduc?

— Nu, mă duci tu la el. Însoţeşte-mă.

Apoi, întorcându-se spre mine, generalul îmi spuse în englezeşte:

— Sangeakul e un trădător. Scrisoarea conţine un contract pe care trebuia să-l semneze, ba chiar şi sumele pe care le-a primit până acum şi le va mai primi. Mai mult nu pot să-ţi spun. Trebuie să mă asigur de persoana lui, căci e foarte mare răspunderea pe care o am. De aceea mă duc să văd singur cum e închisoarea. Vrei să te însărcinezi cu paza trădătorului până ce mă voi întoarce?

— Fireşte. Să n-aveţi nici o grijă, Excelenţă. Dar cu aceşti trei persani ce vreţi să faceţi?

— Vor fi şi ei puşi în lanţuri. Acela pe care l-ai numit dumneata pederul a adus scrisoarea de la Teheran; adevăratul intermediar e însă sefirul şi cunoaşte conţinutul scrisorii.

— Ce oameni! Înşală pe cei care au încredere în ei, slujind şi pe prieteni şi pe duşmani, numai bani să iasă. Mă întreb dacă nu cumva va fi ştiind şi şambelanul, ca persan, cam ce se unelteşte pe aici.

— M-am gândit şi eu că s-ar putea. Dumneata ce părere ai?

— Mi se pare de bună-credinţă.

— Şi mie, totuşi voi avea grijă să nu plece din Hilleh până nu mă voi fi încredinţat că nu are nici un amestec în afacerea asta. Fii, te rog, bun şi vezi să nu se întâmple ceva în lipsa mea.

Plecă însoţit de plutonier. Cum ieşiră pe uşă, sangeakul încercă să treacă printre ofiţeri răcnind ameninţător:

— Faceţi loc! Cine nu se supune va fi pedepsit cu asprime. Numai eu am dreptul să poruncesc aici şi nimeni altul. Mă voi plânge la Bagdad, ba chiar la Stambul! Pun să vă închidă, aţi auzit? Ori vă e frică de câinele ăla de creştin? Nemernicul ăsta…

Dintr-o săritură fui lângă el.

— Despre mine vorbeşti?

— Da, despre tine, şuieră el printre dinţi.

— Şi ce-ai spus că sunt?

— Un câine de creştin... un...

Nu-şi putu mântui vorba. Cu un pumn îl culcai la pământ, scosei basmaua din buzunar şi-i legai mâinile la spate.

— Aşa. Acum o să ne lase în pace. Pentru rest va îngriji sindaudşi.

— Şi pe urmă, probabil, *djelladul*[1] sau, ca o favoare a demnităţii sale, „funia de mătase”, adăugă colonelul. Văd, effendi, că pumnul tău e tot atât de puternic ca şi odinioară. Nu mai e nevoie de frânghie ca să legi pe prizonieri. Nici colo n-ar strica o astfel de lovitură.

Arăta spre peder care, folosindu-se de lipsa generalului, se zbătea să scape din mâinile soldaţilor. Pusei să-l lege cu chiar brâul lui, ceea ce făcu apoi caporalul cu ceilalţi doi fără să le mai ajut eu.

Pe tot timpul cât se petrecuseră cele povestite mai sus, pişkhidmetul nu scosese un cuvânt. Stătea rezemat de perete şi privea înlemnit la scena care se desfăşura sub ochii lui. Acum se apropie de mine şi-mi spuse cam cu sfială:

— Effendi, recunosc că oamenii aceştia sunt nişte criminali de rând. Trebuie pedepsiţi, nu mai încape vorbă. Are însă generalul dreptul să-i aresteze?

— Fireşte!

— Deşi sunt supuşi persani?

— Ia seamă la ce spui, pişkhidmet-başa! Dreptul generalului nu poate fi pus la îndoială şi nici un consul sau alt reprezentant al unei puteri străine nu se poate amesteca atunci când e vorba de arestat un criminal, indiferent de ce naţionalitate e. Nimeni nu poate cere, de pildă, să laşi liber pe un criminal pentru că aparţine unei alte ţări.

— Ai dreptate. Dar de ce-mi spui să iau seamă?

— Pentru că s-ar putea să fi bănuit de părtaş al lor, dacă le iei apărarea.

Cu un zâmbet de nevinovăţie, care nu se putea să

---

[1] Călăul.

nu fie sincer, răspunse:

— O astfel de bănuială nu mă poate atinge. Mă aflu sub scutul stăpânului meu, şahinşahul şi mă bucur de situaţia mea şi de viaţă! De ce să-mi stric bucuria asta amestecându-mă în lucruri care nu mă privesc? Ţi-am mai spus că sunt un războinic viteaz, ba chiar prea îndrăzneţ, dar ca să-mi pun în joc viaţa pentru bani, trădând, nici prin gând nu-mi trece. Nu pot să sufăr comploturile şi asociaţiile secrete care tulbură liniştea sufletească a omului şi-i schimbă cu desăvârşire firea. Poţi să mă crezi, effendi!

Da, îl credeam. Era prea laş şi fricos ca să-şi complice viaţa, altminteri cine ştie...

Osman-paşa se întoarse, însoţit de plutonier. Văzui prin uşa deschisă încăperea cealaltă plină de soldaţi. Prizonierii au fost duşi la închisoare, însă pe sangeak trebuiră să-l ia pe braţe, căci nu-şi venise încă în simţiri. Generalul ţinu să fie de faţă la întemniţarea lor.

Când veni îndărăt, îi atrasei atenţia asupra faptului că nu era timp de pierdut şi că trebuie să mă întorc în grabă la Birs Nimrud.

— Ai dreptate, îmi răspunse el. Ai zăbovit cam mult, dar zăbava dumitale ne-a fost de mare folos. Fără dumneata nu aş fi avut dovada zdrobitoare a trădării sangeakului. Dar cine să hotărască acum ce măsuri să se ia, dumneata ori eu?

— Vă rog din suflet, dumneavoastră.

— E o problemă pe care ai putea-o rezolva mai bine ca mine, deoarece cunoşti locurile şi situaţia. Te rog deci să mă ajuţi eu sfatul dumitale, pe care îl voi urma întocmai.

— Cu plăcere! Aş vrea însă să vorbim limba ţării mele.

— Cum doreşti! E ceva ce nu trebuie să ştim decât noi doi? mă întrebă el în germană şi cu glas scăzut.

— Da.

— Anume?

— Valoarea extraordinară a depozitului contrabandiştilor. Cred că n-ar trebui să-l vadă decât persoane de absolută încredere.

— Asta e şi părerea mea. Nu crezi însă că va fi nevoie de o luptă dârză în subterana aceea?

— Probabil. Voi căuta însă s-o înlătur. Dacă depozitul e în mâinile noastre, devine desigur proprietatea padişahului. Excelenţa voastră e de aceeaşi părere?

— Se-nţelege! Persoanele care ne vor înlesni o astfel de captură, vor primi, fireşte, un premiu considerabil.

— Bine. Vă ţin de cuvânt, Excelenţă!

— Aşa! Vrei... pentru dumneata... zise el, privindu-mă neîncrezător. Nu mai încape îndoială că fără dumneata...

— Mă rog, îl întrerupsei eu. Nu e vorba de mine, ci de bătrânul meu prieten, bimbaşa din Bagdad. Dacă nu ne povestea el ce i s-a întâmplat la Birs Nimrud, habar n-aveam de sefir, capul bandei contrabandiştilor. A trebuit bietul om să-şi dea întreg avutul. Pentru el, deci, cer premiul, nu pentru mine.

Osman-paşa îmi întinse mâna şi zise mişcat:

— Îmi închipuisem eu! Nici nu mă aşteptam să nu iasă la iveală Kara Ben Nemsi cu mărinimia lui, care nu se gândeşte decât la cei nedreptăţiţi şi asupriţi. Bimbaşa dumitale va avea atât cât vei dori dumneata. Acum să vedem ce avem de făcut. Ne trebuie armată; din ce fel de armă şi câţi oameni?

— Numai cavalerie, ca să meargă lucrurile mai repede.

— Avem.

— Nu pot să ştiu câţi oameni are sefirul cu el şi câţi ghazai; cred însă că cincizeci de călăreţi vor fi prea de ajuns.

— Dacă vrei, mobilizez întreaga garnizoană.

— Foarte mulţumesc! Dacă ar fi după mine, nici

cincizeci nu mi-ar trebui.

— Atunci de ce nu faci cum crezi?

— Din pricina răspunderii.

— Las-o încolo! Sunt străin aici. Nu înţelegi că dacă m-ai scuti de toată tevatura asta mi-ai face un imens serviciu? Te cunosc şi ştiu că n-aş putea găsi pe nimeni altul căruia să-i încredinţez însărcinarea aceasta. Îţi dau deplină împuternicire. Hai, primeşte... te rog!

Îmi întinse mâna şi văzând că şovăi, adăugă zâmbind:

— În schimb făgăduiesc să-ţi primeşti dinainte răsplata.

— Care?

— Stai un moment. Cum îl cheamă pe sergentul pentru care ai intervenit?

— Amuhd Mahuli.

— Bine, mă întorc peste câteva minute.

Făcu semn colonelului să-l urmeze şi trecu în camera de alături, unde era un birou cu tot ce trebuia pentru scris. Când se întoarseră, colonelul îmi zâmbi cu înţeles în spatele generalului, care ţinea o hârtie în mână. Mi-o întinse spunând:

— Amuhd Mahuli e de astăzi încolo bimbaşă. Poftim înaintarea provizorie care va fi confirmată oficial peste câteva zile. Dă-i-o dumneata, dacă vrei. Acum primeşti ce te-am rugat?

— Din toată inima, răspunsei eu, strângându-i mâna.

— Ne-am înţeles! Hotărăşte dumneata ce e de făcut. Te-aş ruga însă să iei destui oameni cu dumneata; mai bine mai mulţi decât prea puţini.

— Bine, voi lua şaizeci, deoarece zece trebuie să rămână de pază la cai.

— Altceva?

— Aceşti şaizeci vor fi sub comanda noului nostru bimbaşă, care va trebui, fireşte, s-asculte în totul de mine.

— Înţeles! Pe urmă?

— Un pachet de lumânări şi câteva cutii de chibrituri.

— Atâta tot?

— Da. Acum încă o întrebare: Dacă voi trimite pe cineva să vă cheme la mine, veniţi, Excelenţă?

— Dacă trimiţi să mă cheme, însemnează că ai nevoie de mine, deci voi veni.

— Rog dar ca detaşamentul să se pregătească pe cât se poate de repede de drum. Ne mai trebuie un cal pentru pişkhidmet-başa.

— Îl iei cu dumneata?

— Da. Îmi trebuie neapărat acolo.

— Vezi că nu-l cred prea curajos...

— Nu curajul lui, pe care nici nu-l are de altfel, îmi trebuie, ci el. Va avea de jucat un rol cu totul neprimejdios.

— A, bănuiesc că vrei să dai lucrurilor o întorsătură interesantă, după cum ţi-e obiceiul.

— Aşa şi e.

— Sunt curios s-o aflu la întoarcere. Mă duc să dau ordinele cuvenite.

— Vă rog însă pe cât se poate fără gălăgie. Pe urmă, mărturisesc că... mi-e foame...

— Asta se poate îndrepta repede, râse el cu poftă.

După un sfert de ceas, toţi eram gata de drum. Era şi timpul! Şambelanul nu se împotrivi când îi spusei că trebuie să se întoarcă la Birs Nimrud. Cu o armată de şaizeci de cavalerişti se simţea în siguranţă. Să fi ştiut el pentru ce-l luam, nu l-aş fi putut urni din Hilleh. În schimb, Amuhd Mahuli se bucura ca un copil de şotia pe care o pregăteam contrabandiştilor.

4. Din nou la închisoare

Am pornit la drum şi afară, în faţa porţii, am găsit grupul de călăreţi, care ne aştepta. Eu, împreună cu sergentul şi şambelanul, o luarăm înainte în fruntea coloanei. Abia ieşiserăm din oraş, când sergentul mă întrebă ce porunci aveam să-i dau:

— Tu, effendi, eşti muşirul sau *serasker-paşa*[1] al armatei noastre, zise el, iar eu sunt *ferik-paşa*[2]. De tine trebuie să asculte toţi şi de mine cei şaizeci de soldaţi ai mei. Ne vom lupta din toată inima şi suntem gata să ne aruncăm în foc pentru tine. Spune-mi numai ce trebuie să fac.

— Mai întâi de toate trebuie să ajungem cât mai repede la Birs Nimrud şi fără să fim văzuţi de nimeni, îi răspunsei eu.

— Fără să fim văzuţi? Atunci ar fi bine să apucăm pe alt drum.

— Bine, dar o să dăm de teren rău şi picioarele cailor noştri vor avea de suferit.

— Nicidecum! Trebuie să ştii că aici e câmpul nostru de exerciţii şi cunoaştem fiecare palmă de pământ. Dacă duşmanii se aşteaptă la vreun atac, ei cred că va veni dinspre partea oraşului. Nu-i aşa?

— Ai dreptate.

— Îşi vor îndrepta, deci, atenţia într-acolo, aşa că noi trebuie să venim din altă parte. Prin asta vom pierde cel mult cinci minute. Te învoieşti să facem un mic ocol?

— Da.

— Atunci să pornim şi bizuie-te pe mine. Armăsarii tăi nu se vor poticni nici o singură dată. Drumul e neted ca oglinda.

---

[1] Mareşal, comandant suprem.

[2] General de divizie.

Cotirăm la dreapta şi trebuie să recunosc că avea dreptate în privinţa lipsei de piedici. În timp ce înaintam, el nu încetă să sporovăiască:

— Mă gândesc la vechea zicătoare care spune: „Soarta întoarce haina omului de trei ori pe zi — o dată dimineaţa, o dată la amiază şi încă o dată seara”. Pe a ta însă o întoarce, pesemne şi mai des, anume şi noaptea încă de două ori.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Că în noaptea asta erai tu însuţi prizonier, iar acum eşti tu acela care vrei să faci prizonieri. Astfel ai fost şi prizonierul meu, iar după scurt timp ai fost iar liber şi asta fără să ceri măcar voie cuiva.

— Un proverb din ţara mea spune: „Cine întreabă mult, rătăceşte mult”. În cazul de faţă proverbul ar suna: „Cine întreabă mult, nu poate trece peste zid”.

— Ei da, saltul acela peste zid! Să fi văzut privirile care v-au urmărit, când aţi sărit peste zid ca nişte mingi de cauciuc! Nimeni dintre noi n-ar fi îndrăznit să facă o astfel de săritură. La regiment avem cai buni, însă călăreţi proşti. Beduinul liber călăreşte mult mai bine decât noi. N-am nevoie de un regiment întreg, mi-ar fi de-ajuns un singur batalion; dar ce i-aş mai învăţa pe oamenii mei să călărească! I-aş face să zboare ca nişte şoimi! Dar niciodată în viaţa mea n-am să ajung atât de departe. Soarta nu mi-a fost niciodată binevoitoare.

— Nu te simţi fericit?

— Cum să fiu fericit, dacă de cinci luni nu mi-am mai primit solda? Padişahul e cel mai mare, cel mai glorios, cel mai bogat şi cel mai înţelept dintre stăpânitorii tuturor ţărilor; însă... nu-i aşa că n-ai să vrei să mă nenoroceşti şi n-ai să spui nimănui ce-ai auzit acum? Înţelepciunea lui se întinde peste tot pământul, dar bogăţia o păstrează pentru el şi nu ajunge în buzunarele noastre.

— Atunci, cu ce trăieşti, dacă solda se plăteşte cu atâta întârziere?

— De fapt, nici nu trăiesc, ci rabd de foame, căci nevasta şi copiii mei îmi sunt dragi şi lor le dau firimituri de pâine pe care le culeg de pe covoarele înalţilor mei superiori. Eu pot să rabd, dar ai mei nu!

— Vasăzică superiorii tăi au pâine?

— O, nu numai pâine, dar şi carne şi tot ce le doreşte inima. Trebuie să ştii că râul soldei curge de sus în jos, dar ajunge numai până la bimbaşi; acolo se opreşte de obicei şi numai atunci când regimentul se răzvrăteşte, se deschide un mic zăgaz, dar care se astupă iar foarte repede. Ehei, dacă mi-ar fi dat să ajung şi eu vreodată la gradul de bimbaşă, atunci ai mei, pe care îi iubesc aşa de mult, ar fi scăpaţi de toate nevoile!

— Ai familie numeroasă?

— Patru băieţi şi trei fete; tot la mine stau mama şi soacră-mea, aşa că în totul suntem unsprezece suflete, care trebuie să ne hrănim din solda sărăcăcioasă pe care nici n-o primesc măcar la timp. Îndură-se Allah şi să îndrepte în curând lucrurile!

— Te voi ajuta, Amuhd Mahuli. Dacă astăzi voi fi mulţumit de tine voi vorbi cu generalul tău şi-l voi ruga să aibă grijă să ţi se plătească solda pe care o ai de primit din urmă.

— Ah, dacă ai vrea să faci asta, effendi! Ai câştiga recunoştinţa mea şi a întregii mele familii şi toţi te vom binecuvânta până la sfârşitul vieţii noastre! Am văzut cât de mult te stimează şi te preţuieşte generalul; azi te-a ascultat în lucruri de însemnătate mult mai mare, aşa că, fără îndoială, ţi-ar îndeplini şi această cerere. Îţi făgăduiesc că vei fi mulţumit de mine; voi face tot ce-mi va sta în putinţă, ca să merit sprijinul tău. Atunci îţi vei aduce poate aminte şi de cealaltă făgăduială a ta.

— Care? întrebai eu, prefăcându-mă că am uitat.

— De raportul tău către seraskir. Ai să aminteşti în el şi de faptul că ne ducem acum la Birs Nimrud, pentru a prinde pe ucigaşii caravanei?

— Da.

— Şi că eu iau parte la expediţia aceasta, ca primul tău ajutor şi conducător a şaizeci de soldaţi?

— Bineînţeles! Voi aminti în amănunt tot ce vei face şi cum te vei purta.

— Îţi mulţumesc. Ştiu că te vei ţine de cuvânt şi mă voi strădui din răsputeri să te mulţumesc şi să câştig bunăvoinţa seraskirului. Acum ne-am apropiat de Birs Nimrud; peste zece minute vom fi acolo.

— Numai atât? A mers mai repede decât m-am aşteptat.

— Ştiam că vei fi mulţumit dacă te voi călăuzi eu. Acum trebuie să hotărăşti numai din ce parte a ruinei vrei să te apropii mai întâi.

— Îţi mai aduci aminte de locul unde ne ascunseserăm caii şi de unde i-am luat dimineaţa?

— Da. Îl cunosc foarte bine.

— Acolo vreau să merg mai întâi. Ne vom opri însă la oarecare depărtare, căci vreau să mă furişez pe jos până acolo, pentru a afla unde sunt ascunşi oamenii pe care îi căutăm.

— Oare nu e cam primejdios?

— Nu.

— Le dai putinţa să te prindă iar.

— N-ai nici o grijă! Nici o vulpe nu intră a doua oară în capcana în care a fost prinsă o dată.

Mai înaintarăm o bucată de drum, apoi sergentul se opri.

— Aici suntem la depărtarea potrivită, zise el. Dacă am striga în gura mare, am fi auziţi de la ruină. Vasăzică, acum vrei să te desparţi de noi?

— Da.

— Pentru câtă vreme?

— N-aş putea să-ţi spun. Voi veţi rămâne însă aici şi nu vă veţi îndepărta în nici un caz, până când nu mă întorc. Afară de asta, feriţi-vă să faceţi cel mai uşor zgomot.

— Dar dacă nu te vei întoarce?

— Mă voi întoarce, fii fără teamă!

— Ai să ne poţi găsi pe întuneric?

— Da. Iată, îţi încredinţez puştile mele şi, afară de asta, ai grijă să nu se apropie alţi cai de armăsarii noştri când se vor culca, căci ei nu îngăduie aşa ceva.

Barkh, armăsarul lui Halef, fusese dus de căpăstru. Atât lui cât şi lui Ben Rih al meu, le făcui semn să se culce şi ei ascultară; apoi pornii în recunoaştere.

Planul meu era clădit pe presupunerea că înainte de scurgerea celor şase-şapte ceasuri amintite de el, sefirul nu va coborî în ruină, cel puţin nu în încăperea în care fuseserăm noi. Dacă ne căutase mai înainte, atunci descoperise fuga noastră şi fără îndoială că spălase putina, luând cu el tot ce putuse lua în grabă, din proviziile şi comorile adunate acolo.

Bineînţeles că înaintai cu cea mai mare băgare de seamă. Ţineam cuţitul în mână şi eram hotărât să nu las pe nimeni să mă atingă, ci să-l împlânt mai curând în pieptul oricui ar fi încercat aşa ceva.

Am ajuns cu bine până la ascunzătoarea lor, dar nu era nimeni. De aici luai drumul cunoscut, spre intrarea depozitului contrabandiştilor. Acolo ardeau mai multe focuri, a cărei lumină îmi dădu putinţa să mă feresc de a mă întâlni cu cineva. Întins la pământ, mă târâi tot mai aproape, până când ajunsei la un stâlp singuratic, care dintr-o parte era luminat de foc, iar de cealaltă îşi arunca umbra până departe. Mă tupilai în dosul lui şi ascultai.

Nu eram la o depărtare mai mare decât de vreo douăzeci de paşi de contrabandiştii care îşi făceau mendrele pe aici, aşa că puteam să-i văd pe toţi şi să aud tot ce spuneau, când nu vorbeau prea încet. Se părea, însă, că se simţeau în siguranţă, căci, fără a se feri, vorbeau toţi cu glas tare.

Erau împărţiţi în două cete şi putui să-mi dau îndată seama că unii erau tâlharii, iar ceilalţi contrabandiştii. Aceştia din urmă erau tocmai ocupaţi să strângă nişte

mărfuri în pachete şi baloturi, pe care le cărau apoi spre intrarea depozitului. Se înşiraseră mai mulţi şi îşi dădeau lucrurile din mână în mână. În felul acesta îşi uşuraseră treaba, nefiind nevoit fiecare în parte să se care cu povara lui până la magazie. De altminteri, era de presupus că nici nu cunoşteau toţi intrarea adevărată, ci numai oamenii care se bucurau de încrederea sefirului. Aceştia se aflau acum în partea de sus, pe când ceilalţi erau jos, aşa că, nefiind la un loc şi făcându-şi treaba în tăcere, n-am putut afla nimic de la ei.

Îmi îndreptai deci atenţia asupra cetei celeilalte, a tâlharilor.

Că erau tâlhari, nu mai încăpea nici o îndoială, deoarece în apropierea lor se aflau cei doisprezece cai şi cele şase cămile de povară ale şambelanului.

Cămilele nu mai erau încărcate, căci lucrurile pe care le purtaseră în spinare fuseseră adunate în două grămezi, în faţa bandiţilor, care treceau fiecare lucru din mână în mână pentru a-l cerceta, a-l preţui şi a se certa asupra lui.

Din cearta lor înţelesei că afacerea n-o făcuseră în schimbul unei plăţi hotărâte dinainte, ci la parte. Numărai cincisprezece oameni, toţi beduini, făcând parte din tribul ghazailor, despre care am mai vorbit şi în alte daţi.

Toţi aveau chipurile uscate, arse de soare şi privirile întunecate.

Sefirul şedea printre ei. În mână avea un registru, iar lângă el se afla o pungă mare cu bani. În registru trecea fiecare marfă în parte şi preţul ei, iar din pungă număra unui găligan bătrân, cu barba căruntă — care era, pesemne, căpetenia bandiţilor — partea ce li se cuvenea din valoarea mărfurilor.

Se înţelege de la sine că nu lipseau înjurăturile şi ocările. Numai sefirul îşi păstra sângele rece; el părea obişnuit să aibă de-a face cu astfel de oameni, asculta liniştit la zarva pe care o făceau ceilalţi, spunea apoi

câte un cuvânt poruncitor, căruia nu i se mai împotrivea nimeni, băga pe urmă mâna în pungă şi număra suma hotărâtă celui în drept. Oamenii aceştia nu ştiau să socotească şi nu cunoşteau adunarea, de aceea nu lăsau să se adune toate sumele la un loc şi să li se plătească dintr-odată, ci cereau să li se dea dreptul lor pentru fiecare bucată de marfă în parte.

O dată însă, sefirul tot îşi ieşi din fire. Era vorba de o broderie orientală, în fir de aur, a cărei strălucire o puteam vedea chiar de la locul unde mă aflam. Ghazaii o preţuiră prea scump şi se iscă o ceartă care se prelungi atât de mult, încât sefirul îşi pierdu răbdarea, sări în picioare şi strigă înfuriat:

— Aţi înnebunit şi pentru o nimica toată lătraţi ca şacalii la lună! Priviţi acolo la oamenii mei, sunt nouăsprezece la număr, dar toţi la un loc n-au făcut toată noaptea atâta gălăgie cât face unul singur dintre voi în două minute. M-am săturat! Credeţi că numai pentru voi sunt aici şi n-am ceva mai bun de făcut decât să ascult urletele voastre? Peste o jumătate de ceas ei îşi vor sfârşi lucrul şi atunci trebuie să fim şi noi gata, căci mai am şi altele pe cap. Dacă nu vă potoliţi, strâng toate lucrurile care sunt aici, le pun la adăpost şi vouă nu vă mai dau nici un gologan — m-aţi înţeles?

Aceste cuvinte avură efectul dorit şi tocmeala se făcu de-acum mai repede. Din cuvintele sau înţelesei şi eu că trebuie să mă grăbesc, căci puteam să-mi închipui prea bine ce treburi erau acelea pe care spusese că le are peste o jumătăţi de ceas; avea de gând să vadă de mine şi de şambelan şi — după planul meu — trebuia să ne găsească tot aşa cum ne lăsase.

Mă târâi deci până la o depărtare de la care nu mai puteam fi auzit, apoi mă ridicai şi fugii cât putui mai repede până la cavaleriştii mei, pe care ştiam că mă pot bizui. Sergentul se bucură mult când mă văzu, căci era îngrijorat de întârzierea mea.

— Acum avem de lucru, spusei destul de tare ca să

fiu auzit de toţi. Fiţi cu luare-aminte la ce vă voi spune: nouă oameni vor rămâne aici la cai şi vor avea grijă să nu se facă nici cel mai mic zgomot. Un al zecelea merge cu mine şi cu pişkhidmet-başa; îi voi spune pe drum ce va avea de făcut. Sergentul va hotărî care vor fi aceşti zece. Şi acum vine lucrul cel mai de căpetenie; ascultaţi!

Se îngrămădiră toţi în jurul meu şi eu urmai:

— Pe ceilalţi cincizeci îi voi duce până la un loc din ruină, unde ard câteva focuri. Acolo se află bandiţii şi îşi împart prada; sunt cincisprezece la număr. Tot acolo sunt şi contrabandiştii care cară mărfurile în ruină; aceştia sunt nouăsprezece şi cu căpetenia lor douăzeci. Aşadar trebuie să prindem în totul treizeci şi cinci de oameni. Dacă nu ne scapă nici unul — auziţi, nici unul! — atunci fiecare soldat dintre voi va primi ca răsplată o sută de piaştri şi fiecare gradat câte două sute. (Se auziră murmure de bucurie, de uimire, de aprobare şi de încurajare.) Urmai: Îi vom prinde în chipul următor: voi veţi face un semicerc în jurul focurilor, dintr-o parte până la o alta a ruinei. Astfel îi vom împresura cu desăvârşire şi nici unul nu va putea scăpa cu fuga. Îndată ce vreunul vrea să se apropie de voi, îi veţi porunci să se întoarcă înapoi. Dacă nu ascultă şi încearcă să străbată prin rândurile voastre, împuşcaţi-l fără cruţare şi fără şovăire. La început trebuie respinşi, fiindcă vreau să-i am pe toţi la un loc când se va lumina de ziuă. Ce vom face pe urmă, vă voi spune mai târziu, căci până atunci voi fi şi eu printre voi. Spuneţi-mi acum — dar fără să vorbiţi prea tare — dacă m-aţi înţeles.

Din gura celor şaizeci de soldaţi auzii un „da” hotărât. Toţi erau însufleţiţi de răsplata pe care le-o făgăduisem şi puteam fi încredinţat că vor face tot ce le va sta în putinţă, pentru a o câştiga. Ca să-l am cu totul de partea mea şi pe sergent, îl luai la o parte şi îl întrebai în şoaptă:

— Crezi că acum îşi vor face datoria?

— Ah, effendi, răspunse el, poţi fi încredinţat că mai

curând ar muri, decât să le scape vreunul din aceşti ticăloşi. Dintr-un singur cuvânt ţi-ai câştigat tot devotamentul, dragostea şi credinţa lor.

— Dacă e aşa, atunci voi încerca s-o câştig şi pe a ta… Adineauri mi-ai spus că doreşti un grad mai înalt şi ţi-am răspuns că Allah te va ajuta. Vreau ca aceste cuvinte ale mele să se împlinească. Allah îţi trimite ajutorul său prin mine şi îţi spun următoarele: dacă nu scapă nici unul din cei treizeci şi cinci de oameni pe care vrem să-i prindem, vei fi bimbaşă încă înainte de a ne întoarce la Hilleh.

Rămase ca împietrit de bucurie şi nu fu în stare să scoată un singur cuvânt. Îşi veni însă repede în fire şi îngăimă:

— Bim… ba… şă, încă…, înainte de… a… Apoi deodată cuvintele se porniră ca un şuvoi de pe buzele sale: Am să fiu bimbaşă, încă înainte de a ne întoarce în oraş?! Effendi, ştiu că spui adevărul şi că nu vrei să-ţi baţi joc de mine, de aceea vreau să…

— Taci, Amuhd Mahuli, îi curmai eu vorba, încă nu eşti bimbaşă. Poţi însă să fii şi vei ajunge la gradul acesta, dacă vei face ce ţi-am spus. De aceea nu te tulbura de pe acum şi vezi să nu mă înşel în aşteptările mele.

— Effendi, îi vom prinde!… Îi vom prinde pe toţi… pe toţi… pe toţi! Sunt încredinţat că n-are să ne scape nici unul. Hai, să-i împresurăm… acum… îndată!

— Mai întâi trebuie să alegi pe acei nouă soldaţi care vor rămâne aici şi pe acela care va veni cu mine.

— Asta se va face într-un minut! Iacă, mă duc!

Strigă pe nume pe cei zece aleşi de el, apoi ceilalţi cincizeci porniră la drum. Bineînţeles că ne dădurăm osteneala să nu facem nici un zgomot şi, când ajunserăm în apropierea focurilor, linia de bătaie fu rânduită, după îndrumarea sergentului, atât de bine şi cu atâta băgare de seamă, încât cei împresuraţi nu simţiră nimic şi puteam fi încredinţat că nu era nici un gol, prin care ar

putea scăpa vreunul din ei. Liniştit în privinţa aceasta, mă dusei cu şambelanul şi cu unul din soldaţi la locul pe care Halef, în felul său hazliu, îl numise, „piaţa porcilor cu ţepi”.

Era vorba de scobitura zidului, în care ne ascunseserăm caii şi pe unde, împreună cu şambelanul, ieşisem din închisoarea noastră la lumina zilei, sau mai bine zis în întunericul nopţii.

Ştiam că e un joc primejdios ce făceam, dar mă simţeam sigur de izbândă. Pe când urcam coasta acoperită cu dărâmături, persanul mă întrebă:

— De ce te întorci acolo, effendi? Cred că nu mai avem ce căuta aici.

— Ba caut ceva foarte interesant.

— Ce?

— Pe sefir.

— Pe ăsta l-am văzut doar adineauri cu oamenii săi.

— Adineauri da, dar acum îl vom găsi în închisoarea noastră.

— Nu cumva vrei să te bagi de bunăvoie iar în ea?

— Exact!

— Allah! Ţi-ai pierdut minţile?

— Nicidecum. Şi nu mă duc singur, ci tu mă vei însoţi.

Se opri speriat, îşi lovi palmele una de alta şi gemu:

— Eu... să... te..., însoţesc? Effendi, nici prin gând nu-mi trece să fac aşa ceva! Dacă ai înnebunit tu, nu înseamnă că trebuie să înnebunesc şi eu!

— Atunci ascultă să-ţi spun ce mai caut aici: averea ta!

— Averea mea? Ce vrei să spui cu asta?

— De caii şi cămilele tale nici nu vreau să mai vorbesc, ai văzut că mai sunt aici şi dacă vei face ce vreau eu, ţi-i vei lua înapoi.

În afară de asta, după câte ştiu, erau încărcaţi cu lucruri de oarecare preţ.

— Numai de oarecare preţ? Poţi să mă crezi că e o

întreagă avere în ele. Sunt daruri de la şahinşah şi darurile stăpânitorului nostru sunt preţioase, foarte preţioase.

— Ce va spune el atunci, când îi vei povesti că aceste daruri preţioase ţi-au fost furate?

— Nici nu-mi vine să mă gândesc la ce o să se întâmple. Voi pierde favoarea, ocrotirea şi încrederea lui şi voi fi aruncat în ţărâna de pe uliţă, de unde nu mă voi mai putea ridica niciodată. Afară de asta, mai sunt şi semnăturile pe care am fost nevoit să le dau sefirului. Rămân pe drumuri... un biet cerşetor...

— Aşadar n-ar fi un noroc pentru tine, ba chiar un noroc foarte mare, dacă ai putea redobândi toate darurile şahului şi semnăturile tale?

— Da, ar fi un noroc, pentru care nici n-aş şti cum să-i mulţumesc lui Allah!

— Văd însă că nici nu vrei să le redobândeşti; ai şi renunţat la ele.

— Eu? Să renunţ? Cine a spus una ca asta?

— Chiar tu!

— Chiar eu? N-am spus nici un cuvânt!

— N-ai zis chiar acum în chip hotărât, că nu vrei să te întorci cu mine la închisoare?

— Asta da; dar ce are a face una cu alta?

— Are foarte mult a face. Ne întoarcem la închisoare să luăm toate acestea înapoi. Dacă te hotărăşti să mă însoţeşti, îţi garantez că îţi vei redobândi avutul.

— E adevărat ce spui effendi? întrebă el repede.

— Da.

— Şi dacă ne opreşte acolo?

— Nu va putea; dimpotrivă, noi vom fi aceia care îl vom prinde. Asta e pricina care mă face să mă întorc la închisoare. Acolo voi şti ce am de făcut; în schimb, dacă va trebui să mă bizui pe soldaţi, atunci se poate întâmpla foarte uşor, ca sefirul să ne scape. Mai mult încă: îţi dau cuvântul meu că, însoţindu-mă, nu te

aşteaptă nici o primejdie. Ai încredere în mine şi îl voi sili să-ţi dea îndărăt tot ce ţi-a luat. Aşadar vei avea iar darurile şahului şi nu numai că nu vei pierde încrederea lui, ci, dimpotrivă, îţi va fi recunoscător că le-ai predat în bună regulă.

— Făgăduiala îmi alungă toate temerile în afară de una singură: sefirul nu o să vrea să te asculte. Fără îndoială că va avea loc o luptă.

— O luptă nu, ci numai o singură lovitură din partea mea. O să-i ajungă, fii pe pace. Te-ai putut încredinţa când l-am doborât pe sangeak.

— Da, ai un pumn zdravăn, n-am ce zice. Ei bine, am încredere în tine şi te voi însoţi. Ce nu face omul, când e vorba să-şi păstreze bunăvoinţa stăpânului său!

— Aşadar, ne-am înţeles. Acum, dacă ne vom urca pe umerii soldatului, vom putea ajunge lesne până la gaură. Eu pornesc înainte şi tu mă urmezi. Numai o clipă mai aşteaptă.

Spusei apoi soldatului să aştepte liniştit până când ne vom întoarce şi îi cerui să-mi împrumute covoraşul lui de rugăciuni, pe care îl purta sub brâu. Aveam nevoie de el pentru a astupa gaura din colţul închisorii. Chibrituri şi câteva lumânări de seu luasem cu mine încă de la Hilleh; de asemenea mai luasem îndărăt de la peder, cuţitul la care adăugai acum carabina şi revolverele. Puşca mea cu tragere lungă o lăsasem la cai. Aşadar eram bine înarmat şi n-aveam de ce să mă tem de sefir. Recunosc că pentru ceea ce plănuiam, era nevoie de oarecare curaj.

Dar mai ştiam că numai câţiva din contrabandişti cunoşteau dispunerea încăperilor din ruină, căci ar fi fost o nesocotinţă de neiertat din partea sefirului să fi împărtăşit contrabandiştilor toate tainele sale.

Aşadar, în afară de el, nu puteau fi acolo decât cei câţiva oameni care ne aduseseră aici şi cu aceştia isprăveam eu repede.

Acum se apropiase timpul să ne întoarcem la locul

care ne era atât de bine cunoscut. Soldatul se rezemă de perete şi mâinile sale împreunate alcătuiră prima treaptă care ducea în sus, iar umerii săi a doua; putui ajunge astfel lesne până la gaură şi şambelanul veni după mine.

Că nu era tocmai liniştit, auzeam din suspinele care îi ieşeau din piept. Puturăm trece uşor, căci gangul era acum curăţat de moloz şi nici carabina mea uşoară şi scurtă nu-mi era o piedică.

După ce ajunserăm la capătul gangului, mă oprii s-ascult; capul meu se afla în încăperea numărul cinci. Nimic nu se mişca acolo, aşa că ieşii din gaură; îndată după mine veni şi persanul. Cercetând în jurul meu, pipăind cu mâinile, mă încredinţai că închisoarea noastră era în aceeaşi stare cum o lăsasem. Legăturile noastre mai erau acolo, iar într-un ungher dădui de grămada de moloz pe care o scosesem din gaură. Eram singur şi tare aş fi vrut să aprind o lumânare, dar lumina acesteia ar fi străbătut prin împletitura de sârmă a uşii şi ne-ar fi dat de gol, dacă s-ar fi aflat cineva în încăperile celelalte. Am fost deci nevoiţi să ne facem pregătirile pe întuneric.

Mai întâi de toate astuparăm gaura, cât avurăm material de ajuns, apoi băgai carabina înăuntru, peste care întinsei covoraşul soldatului şi pe acesta presărai rămăşiţele de moloz. În felul acesta, gaura şi carabina erau ascunse privirilor sefirului. Cuţitul şi revolverele nu le lăsasem la brâu, ci le ascunsesem în buzunare.

Acum trebuia să-l leg din nou pe persan şi cred că nu mai e nevoie să spun, că el nu voia deloc să se învoiască la aşa ceva. Când văzui că lămuririle şi îndemnurile mele nu folosesc la nimic, îi dădui un ghiont nu tocmai prietenos în coaste, care îl convinse pe dată de nevoia măsurilor pe care aveam de gând să le iau. Îl legai deci la fel, cum fusese înainte, apoi mă aşezai şi eu jos şi mă înfăşurai în frânghii, bineînţeles nu aşa de strâns ca înainte, căci asta nici nu puteam şi nici nu

voiam s-o fac, totuşi în aşa fel, ca la prima vedere, să pară că legăturile erau neatinse. Acum mă simţii liniştit. Dorinţa mea de a ajunge aici înaintea sefirului se împlinise. Acum n-avea decât să vină! Răsuflarea şambelanului, deşi acesta spunea că e un „războinic viteaz”, nu era atât de liniştită ca a mea. Auzeam din când în când câte un oftat înfundat, însoţit de câte un „Allah! Allah!”. Îi era frică şi când, după câtva timp, auzirăm paşi şi văzurăm o lumină străbătând prin uşă, îmi şopti tremurând de frică.

— Effen... effendi... Iată-i, vin! Ah, cerule, ce se va alege de noi?! Acum s-a isprăvit... s-a isprăvit de tot! Oh, de nu m-aş fi lăsat înduplecat să mă întorc iar aici!

— Ci taci odată! mă răstii eu pe înfundate la el. Îi aud că se duc întâi la Halef şi trebuie să ascultăm ce spun.

Paşii se îndreptaseră spre încăperea numărul patru; auzii vorbind pe sefir şi pe Halef, dar nu putui înţelege ce spuneau. Dar când cel dintâi se depărta şi hagiul meu începu să vorbească mai tare, putui desluşi cuvintele:

— Nu fi caraghios. Îl cunosc bine pe effendi al meu. Vine el, vine sigur să mă scoată de aici... Ne răfuim noi atunci!

— Află atunci că a şi venit, răspunse sefirul cu glas tare. E de mult aici şi e mai bine legat decât tine.

— Minţi!

— Ba e adevărat!

— Şi chiar dacă ar fi adevărat, atunci s-a jucat numai cu tine, a făcut o glumă; aşa îi place lui să facă, când vrea să-şi bată joc de cineva. Va fi liber şi mă va scăpa şi pe mine mai repede decât gândeşti!

— Numai sufletul îi va fi liber, căci atât pe al său, cât şi pe al tău le vom alunga cu ciomegele din trupurile voastre afurisite!

— Ciomegele vor fi pentru tine, nu pentru noi. Îţi jur pe Allah şi pe Profet, că peste puţin timp ai să simţi biciul pe care mi l-aţi luat, spunându-mi cuvinte

batjocoritoare. Atunci sufletul tău va fi acela care va ieşi prin pielea ta râioasă şi se va duce de-a dreptul în iad!

Sefirul izbucni într-un râs dispreţuitor, apoi auzii paşii apropiindu-se de uşa noastră. După sunetul lor, putui să-mi dau seama că erau numai doi inşi. Zăvoarele fură trase şi perdeaua de sârmă ridicată, apoi sefirul intră, însoţit de un individ mic de statură, care prin travestirea lui mă făcuse să cred că era hagiul Halef şi care acum avea în mână o lampă mică, aprinsă.

Căpetenia aruncă o privire cercetătoare prin încăpere, apoi se îndreptă spre şambelan, acesta fiindu-i mai aproape decât mine, se aplecă şi cercetă legăturile.

— Totul e în regulă, zise el şi se ridică iar. Cu tine am să vorbesc mai târziu. Întâi vine rândul creştinului, cu care nici n-am putut vorbi până acum.

Se înţepeni în faţa mea şi făcu semn celuilalt să se apropie cu lampa, pentru a mă putea vedea mai bine. Nu găsi de cuviinţă să examineze şi legăturile mele, deoarece găsise „în regulă” pe acelea ale şambelanului şi trupul meu chircit avea înfăţişarea că se afla în aceeaşi poziţie chinuită şi dureroasă ca înainte.

— Desigur că ai auzit ce-a zbierat adineauri tovarăşul tău, piticul acela veninos? întrebă el.

— Da, îi răspunsei eu.

— Broscoiul ăla urât şi scârbos trebuie să fie nebun!

— Ba nu!

— Cum, nu? Crezi că e aşa cum spune el?

— Da.

— Atunci se vede că de frică mea ţi-ai pierdut şi tu minţile.

— Nici nu-mi trece prin gând. Mintea mea e mai limpede şi mai sănătoasă decât a ta.

Izbucni într-un râs batjocoritor ca şi adineauri şi strigă:

— Vrea să fie liber; vrea să scape şi pe hagiul lui; vrea să mă bată cu biciul! Auzi! Şi mai zice că e teafăr la minte.

— Ascultă: când hagiul meu spune ceva, are obiceiul să se ţină de cuvânt. Dacă ţi-a făgăduit o bătaie poţi să fii încredinţat că n-ai să scapi de ea, oricât te-ai împotrivi!

— Câine, dacă nu eşti nebun, atunci nu urmăreşti altceva decât să mă jigneşti. Se pare că nici nu bănuieşti ce te aşteaptă!

— Vrei să mă faci şi pe mine să râd? Dacă unul din noi doi nu ştie ce-l aşteaptă, apoi acela eşti tu. Ţi-am prorocit ce se va întâmpla. O să vezi tu când se va face ziuă.

— Da, îmi aduc aminte, spuse el, dând ironic din cap. Judecata asupra mea va începe odată cu lumina zilei şi se va încheia la sfârşitul ei; cam aşa ai vorbit. Asta ar fi însă prea puţin, mult prea puţin. Eu m-am îngrijit mai bine de tine. Nu-ţi voi dărui numai o singură zi. Vei avea parte mai multă vreme de bucuriile cu care vreau să te fericesc. Lucrul de care te-ai făcut vinovat pe malul Tigrului...

— Ah, vorbeşti de ce i-am făcut pederului? îi curmai eu vorba.

La auzul acestor cuvinte se dădu cu un pas înapoi, cuprins de o mare tulburare şi întrebă repede:

— Pederul? Ce ştii tu despre el? De unde cunoşti numele acesta? Cine ţi l-a spus? Numai faptul că tu, un străin şi creştin, ai auzit numele acesta îţi va aduce moartea!

— Îţi mai spun încă o dată că mereu încurci lucrurile. Nu eu, ci tu vei muri. Ai fost descoperit; se ştie că tu eşti sefirul, despre care...

— Sefirul!... îmi curmă el vorba. Omule, asta e încă o pricină care îţi va aduce moartea! Chiar dacă n-aş fi hotărât încă soarta ta, aş hotărî acum. Eşti pierdut!

— Nu vorbi prostii! N-ai nici o putere asupra mea. Voi părăsi Birs Nimrud teafăr şi nevătămat şi te voi lua cu mine la Hilleh ca prizonier, pentru a te închide la un loc cu pederul şi cei doi tovarăşi ai lui, care au fost puşi

acolo în lanţuri.

— Eu... prizonierul... tău, la Hilleh, în lanţuri...?! strigă el, holbând ochii la mine ca la o stafie. Tot e adevărat deci: ai înnebunit de-a binelea!

— Atunci un nebun îţi spune, că ai trimis pe peder într-o cursă, în care a fost prins. Nimeni nu a crezut ce i-ai poruncit tu să spună.

— Ce... ce n-a fost crezut?

— Că eu şi haddedihnul am atacat caravana şi că tu te-ai luat după noi ca să ne afli ascunzătoarea; şi nici că eu aş fi luat cu mine cadavrul lui Pişkhidmet-başa, pentru a-l arunca în apă.

Vroi să răspundă ceva, dar era atât de încremenit de spaimă, încât nu fu în stare să scoată un cuvânt. Îmi veni deodată gândul să mă folosesc de buimăceala lui, pentru a descoperi taina în legătură cu „trandafirul din Şiraz" şi urmai:

— După cum vezi, toate secretele voastre au fost date pe faţă. Chiar şi vestitul vostru „trandafir din Şiraz" a fost descoperit!

La auzul acestor cuvinte se năpusti ca o fiară asupra mea, mă apucă de umeri, mă zgâlţâi şi se răsti la mine:

— „Trandafirul din Şiraz"? *Biwe-i-Hakim*[1], *Şems-i-Djamal*[2], *Sitare-i-Djira*[3], care locuieşte într-un loc atât de ascuns, încât eu însumi n-am văzut-o decât de trei ori până acum? Regina noastră frumoasă şi minunată, în faţa căreia noi toţi ne înclinăm capetele şi ne îndoim genunchii? Ea, a cărei privire farmecă inimile şi a cărei voce îndeamnă la faptele cele mai mari şi mai vitejeşti, pe dânsa spui tu că o cunoşti, tu vierme ticălos şi nemernic? Te sugrum, te strâng de gât.

Mă înşfacă de beregată şi eram gata să-mi scot mâinile din legături pentru a mă apăra, când îmi veni în

---

[1] Văduva stăpânitorului.
[2] Soarele frumuseţii.
[3] Steaua însufleţirii.

minte un alt mijloc, care fără îndoială că avea acelaşi efect şi care îl va împinge poate la altă mărturisire, căci se afla într-o tulburare ce-l împiedica să judece liniştit ceea ce spunea.

— Să nu mă atingi! îi strigai... Şi eu sunt un sill!

Se dădu înapoi, ca şi când ar fi fost lovit cu o măciucă în cap, holbă ochii la mine şi întrebă:

— Tu... tu... un sill?!

— Ba chiar un *sertip-i-sillan*[1].

— Un sertip?! Omule, sau ai de partea ta pe dracul care ţi-a destăinuit, secretele noastre, sau eşti cu adevărat un sill! Atunci te prefaci. Numai că eşti creştin şi de fapt, eşti un şiit dreptcredincios.

— Dacă n-aş avea mâinile legate, aş putea să scot din buzunar inelul meu şi să-ţi dovedesc cine şi ce sunt.

— Ai... ai... şi... un... inel? strigă el din ce în ce mai tulburat. Dacă asta e adevărat, atunci pot să te pun la încercare. N-am decât să te întreb de stăpânul nostru suprem... de Dja...

Se opri după prima silabă, dându-şi seama că era pe cale să făptuiască cea mai mare trădare pe care o poate face un sill. Ultima silabă a numelui era uşor de ghicit şi cum, în seara aceea, pe malul Tigrului, auzisem de la peder numele „stăpânitorului suprem”, întregii eu cuvântul început:

— Vrei să vorbeşti de Djafar, emirul-i-sillan?

— Da, de el vorbesc! Îl cunoşti? Tu ştii aşadar toate... toate... toate! Sau eşti cu adevărat un sertip-i-sillan şi rangul tău e mai mare ca al meu; atunci trebuie să-ţi dau îndată drumul. Sau ai aflat toate prin trădare şi eşti un spion pe care trebuie să-l nimicesc fără întârziere.

Cum stătea aşa în fata mea, cu amândouă mâinile duse la frunte, făcea impresia că-şi pierduse cu totul puterea de judecată. Deodată se întoarse cu o mişcare repede spre însoţitorul său cel mic şi spuse:

---

[1] Căpetenie sill.

— Adu lumina mai aproape să văd mai bine ce mutră face. Trebuie să pătrund până în adâncul sufletului său.

După ce omuleţul ascultă de porunca lui, mă sfredeli cu privirea. Cicatricea lui se umflase şi se înroşise, iar din expresia feţei lui, din pumnii strânşi, gata de atac şi din atitudinea lui se putea citi o hotărâre şi o încordare care putea să devină nimicitoare dacă izbucnea. Cu toate acestea îl privii liniştit drept în faţă, însă pe ascuns desfăcui legătura, pentru a avea mâinile libere spre apărare.

— Nu pot citi nimic pe faţa ta, zise el, deşi liniştea şi nepăsarea mea se puteau vedea foarte bine. Nu văd nimic şi nu pot descoperi nimic. Trebuie să mă folosesc de alt mijloc mai bun şi mai sigur: te conjur pe Allah, sau dacă eşti creştin, pe Dumnezeul tău, să-mi spui adevărul! O vei face?

— Da.

— Vei avea curajul să mărturiseşti adevărul, dacă nu eşti un sill?

— Da. Să nu crezi că mi-e frică de tine.

— Atunci spune-mi, eşti un şiit dreptcredincios, sau creştin?

— Nici prin gând nu-mi trece să tăgăduiesc religia mea, oricât de mare ar fi primejdia în care m-aş afla. Sunt creştin!

— Allah! După legile asociaţiei noastre, un creştin nu poate face parte din ea. Aşadar nu eşti un sill?

— Nu.

— Şi ne-ai pătruns tainele fără voia noastră?

— Da.

— Atunci fii blestemat! Ai să mori!

În furia lui nici nu se gândi, măcar, să se servească de o armă şi se repezi cu mâinile desfăcute, ca nişte gheare, asupra mea. Făcui o mişcare repede într-o parte, aşa că el apucă în gol, iar eu scoţând mâinile dezlegate, îl strânsei de gât, îl trăsei spre mine, mă

rostogolii deasupra lui şi îi dădui, una după alta, două lovituri în tâmplă. Ridică braţele în aer, întinse picioarele şi rămase nemişcat.

Aceasta se întâmplase cu mai mare repeziciune decât se poate povesti. Cu două, trei mişcări puternice mă desfăcui eu totul din legăturile mele şi sării în picioare.

Omuleţul rămăsese încremenit, cu lampa în mână şi holbă ochii la mine. Dar deodată aruncă lampa care se stinse, aşa că se făcu întuneric şi strigă:

— Câine, să nu crezi că ai să ne scapi!

Voiam să mă dau la o parte cu băgare de seamă, dar el şi sărise asupra mea; simţii mâna lui apucându-mă, apoi o lovitură care mi-ar fi străpuns inima dacă nu m-aş fi dat în lături. Astfel fu atins numai muşchiul braţului şi mai târziu putui vedea că nu primisem decât o rană neprimejdioasă, adâncă numai de vreo doi centimetri. Vrusei să-l apuc, însă ticălosul îmi scăpă repede şi puse mâna pe pistol, ceea ce eu nu puteam vedea din pricina întunericului. Sării spre intrare pentru a-i tăia drumul, dar în clipa aceea se şi auzi împuşcătura care fusese îndreptată spre locul unde mă aflasem cu o clipă înainte. Lumina pulberii îmi arătă chipul lui, mă repezii la el şi îl doborâi la pământ cu o lovitură de pumn, dată în cap. Mă aplecai repede asupra lui, pentru a mă încredinţa că nici acesta nu mai era acum în stare să-mi facă ceva.

Se făcuse tăcere şi nici eu nu mişcai, ca să pot afla dacă împuşcătura fusese cumva auzită. Deodată auzii vocea înecată a şambelanului:

— Effendi!

— Ce?

— Eşti mort?

— Nu vorbi prostii! Dacă îţi răspund, nu pot să fiu mort.

— Vasăzică, nu eşti nici sugrumat, nici împuşcat?

— Nu; am fost numai puţin zgâriat cu cuţitul.

— Unde sunt cei doi oameni grozavi?

— Zac aici fără suflare, din pricina loviturilor mele. Acum taci! Nu ştim încă dacă împuşcătura n-a fost auzită.

Mai aşteptarăm câtva, timp, nimeni nu veni însă, aşa că îndrăzniră să aprindem o lumânare. Lampa n-o mai puturăm aprinde, fiindcă se spărsese şi conţinutul ei se scursese pe jos.

— Domnul fie lăudat, murmură persanul, oftând uşurat. Văd că ai rămas învingător. Inima mi se împietrise de frică, când am văzut cum sefirul stătea în faţa ta ca un tigru flămând şi cum s-a repezit apoi la tine, pentru a te sfâşia cu ghearele. Niciodată în viaţa mea n-am tremurat atât de tare ca în clipa aceea, căci dacă te-ar fi ucis, aş fi fost şi eu pierdut. Deşi sunt un războinic încercat şi viteaz, când omul e legat nu-i foloseşte la nimic toată vitejia lui. Nu vrei să mă dezlegi în sfârşit şi pe mine?

— Chiar acum. În schimb vom lega pe ăştia doi.

Îl dezlegai, el sări în picioare şi strigă vesel:

— Allah fie lăudat că ne-a scăpat din această primejdie grozavă! Deşi am întâmpinat-o cu cel mai mare curaj, totuşi…

— Nu ţipa aşa, îi curmai eu vorba. N-am văzut nimic din marele curaj cu care te lauzi şi dacă îţi închipui cumva că primejdia a trecut, atunci te înşeli. Am prins abia pe ăştia doi, dar mai avem de furcă cu ceilalţi treizeci şi trei.

— Allah să ne ocrotească! Încă treizeci şi trei? Ce ne vom face până la urmă?!

Frica îl cuprinse din nou şi se aşeză la pământ. Eu legai cât putui mai bine pe sefir şi pe tovarăşul său şi abia isprăvisem, când auzii pe Halef strigând în gura mare:

— Sihdi, Sihdi! Am auzit împuşcături! Eşti aici?

— Da, Halef! îi răspunsei eu tot aşa de tare.

— Eu zac legat aici. Vino repede să-mi dai drumul.

— Îndată.

— Dacă ar fi adus ticăloşii biciul meu cu ei! Nu cumva l-ai văzut?

Cu toată situaţia primejdioasă în care ne aflam, nu putui să nu râd. Abia aflase hagiul meu că era salvat şi primul lucru la care se gândise era biciul lui iubit! Îi spusei persanului să stea liniştit, luai lumânarea şi trecui dincolo, unde mă aştepta Halef. Când mă văzu intrând, zise:

— Sefirul voia să mă facă să cred că eşti prizonierul lui; bineînţeles că nu l-am crezut şi i-am făgăduit o mângâiere simţitoare cu gârbaciul meu.

— Am auzit asta. Dar el n-a minţit, am fost cu adevărat prizonier. Acum sunt însă liber şi l-am prins eu mai bine decât el pe mine. Mai târziu îţi voi povesti întâmplarea; deocamdată te duc la el.

— Atunci dezleagă-mă mai întâi, căci, în starea în care mă aflu acum, nu te pot urma.

Fusese învelit într-un covor şi legat peste el cu frânghii, aşa că i se vedea numai capul. Îl dezlegai şi, cum se văzu în picioare, ridică mâna spre cer ca pentru jurământ şi spuse;

— După cum mi-a ajutat Allah să ies din covorul ăsta, tot aşa îmi voi ţine cuvântul şi voi da sefirului să guste din biciul meu! Mi l-au luat, dar îl voi căuta şi-l voi găsi, chiar de l-ar fi ascuns în fundul pământului! Ştiu că ţie nu-ţi place graiul gârbaciului meu, Sihdi, dar orice ai spune, de data asta, eu tot am să-mi ţin cuvântul!

— Fii liniştit, Halef; astăzi sunt de aceeaşi părere cu tine. Când am auzit că te-a ameninţat cu bătaia şi tu i-ai făgăduit că-l vei biciui, eram hotărât să te las s-o faci.

— Binecuvântată fie această hotărâre a ta! Acum haidem, du-mă la el. Nu vreau să pierd nici o clipă şi să-l fericesc cu salutul meu. Nici nu bănuieşti cu câtă nerăbdare trebuie să mă aştepte!

Mă luă de mână şi mă trase după el. Recunoscui că de data aceasta n-aş fi putut să-l opresc să-şi descarce mânia cu ajutorul biciului. Sefirul meritase o astfel de

pedeapsă, aşa că de astă dată dorinţa fierbinte a micului meu hagiu se potrivea cu părerea mea. Mă trase în încăperea din mijloc şi de aici vroi să mă ducă mai departe. Eu mă oprii însă în loc şi îi spusei:

— Înainte de a ne duce la sefir trebuie să ştiu cum s-a purtat cu tine din clipa când am sărit în apă. Povesteşte-mi deci tot.

— Nu se poate s-o amânăm pentru mai târziu? Ard de dorinţa de a-l revedea mai repede!

— Îmi pare rău că trebuie să te las să arzi, dar trebuie să cunosc purtarea pe care au avut-o faţă de tine, pentru a şti ce am de făcut.

— Atunci trebuie să mă stăpânesc şi să-ţi spun mai întâi tot, dar să ştii că pentru fiecare minut de întârziere, va căpăta cinci lovituri mai mult.

— Fii, deci, scurt!

— Scurt? Ah, Sihdi, cât de puţină înţelegere ai tu. Pentru necesitatea unor astfel de dovezi de prietenie! Dimpotrivă, voi povesti cât mai pe larg, căci cu cât va fi mai mare numărul de lovituri pe care îl va primi, cu atât mai mult va recunoaşte dragostea mea pentru dânsul! Hai, acum spune, ce vrei să ştii şi ce vrei să-ţi povestesc.

— Când m-ai văzut sărind din luntrea de papură, nu ţi-a venit în gând să mă urmezi?

— Ba da, gândul mi-a venit şi aş fi putut să îl şi aduc nestingherit la îndeplinire, căci cei doi vâslaşi nici nu se puteau ocupa de mine, trebuind să bage de seamă ca barca să nu se răstoarne. Dar abia în clipa următoare mi-am dat bine seama de ce trebuia să fac. Dacă aş fi sărit după tine, legat de mâini şi de picioare cum eram, ai fi fost silit să-mi dai ajutor şi am fi fost în primejdie să ne prindă iar. Ba aş fi primejduit viaţa noastră a amândurora, căci putea prea uşor să le vină nenorocita idee să tragă în noi cu puşca. Pentru tine era neapărat nevoie să dispari cât mai repede, să te cufunzi şi să înoţi cât mai departe pe sub apă. N-ai fi putut, însă, să faci asta dacă ar fi trebuit să vii în ajutorul meu. De aceea

am rămas pe loc şi cred că am făcut bine.

— Ai dreptate. Ai fi primejduit scăparea noastră.

— Aşa m-am gândit şi eu. De altminteri cunoşti încrederea pe care o am în tine. Îndată ce ai făcut săritura, eram sigur că vei scăpa, că vei alerga la locul unde erau acum şi caii, pentru a veni apoi la mine ca să mă scoţi din mâinile lor. Aveam deci mulţumirea să pot râde în sinea mea de duşmanii noştri, pe când ei îşi închipuiau că mă au în mână, fără apărare. Gândul acesta îmi dădu acea veselie sufletească, fără de care viaţa poate fi asemuită cu un ciolan de pe care soarta a ros toată carnea.

— Asemuirea asta e foarte frumoasă, dragul meu Halef.

— Oh, comparaţiile mele sunt întotdeauna minunate şi fără greş, ceea ce — iartă-mă — nu pot spune şi despre ale tale. Poţi să te mângâi însă cu gândul că nu toţi oamenii sunt în stare să aibă însuşirile pe care le am eu. E nevoie de multă stăpânire de sine, pentru ca omul să-şi poată ascunde într-atâta mărinimia spiritului său, încât să nu doboare la pământ pe un nevinovat.

— Vezi să nu te laşi nici tu doborât, căci eşti cu totul nevinovat.

— Ce vrei să spui cu asta, Sihdi?

— Mai târziu, când vei avea timp, încearcă să înţelegi. Deocamdată ai ajuns cu povestirea ta abia acolo unde eşti legat şi fără apărare şi unde ai prilej să-ţi arăţi stăpânirea de sine despre care spuneai adineauri. Ce s-a întâmplat mat departe?

— Ceva ce m-a făcut să râd din toată inima. După ce vâslaşii cumpăniseră iar barca, au strigat după tine. Mai întâi ţi-au poruncit să te întorci numaidecât, făgăduind să-ţi ierte încercarea de fugă. Când au văzut însă că mintea ta nu e destul de înţeleaptă pentru a pricepe minunăţia propunerii lor, începură cu rugăminţile. Te implorau să te întorci şi să nu-i nenoroceşti, spunând că le va merge rău dacă mă vor aduce numai pe mine

singur. Mi se făcu milă de jalea lor şi încercai să-i mângâi, spunându-le că eu singur aveam un preţ mult mai mare decât dacă ai fi fost şi tu cu mine.

— Îţi mulţumesc.

— Mă rog! N-au fost destul de înţelegători să mă creadă şi se plânseră mai departe, până când ajunseră la încredinţarea că-ţi place mult mai bine în apă, decât în tovărăşia lor. Atunci vâsliră în grabă mai departe, crezând că, dacă vor ajunge mai repede la sefir şi îi vor aduce la cunoştinţă fuga ta, cu atât mai uşor îi va fi acestuia să te prindă din nou. Trecurăm din râu în canal şi ajunserăm la ţintă. Unul din ei se depărtă, iar celălalt rămase cu mine pentru a mă păzi, deşi eram destul de mare şi cuminte, ca să mă păzesc să nu mă fure cineva. Apoi mă luară de acolo, însă avură grijă să mă lege mai întâi la ochi. Am fost purtat pe sus, vreme îndelungată şi foarte departe. Când m-au lăsat jos şi mi se luă legătura de la ochi, eram acolo unde m-ai găsit tu şi sefirul se afla în faţa mea.

— Era singur?

— Nu. Un om mic de statură îl însoţea. Şi atunci se întâmplă ceva ce nu putui înţelege, aşa că nici isteţimea ta nu va fi destul de mare pentru a mă lămuri.

— Ce s-a întâmplat?

— Se păru că omuleţului îi plac nespus de mult hainele mele. Poţi să-mi spui de ce, Sihdi?

— Cunosc pricina şi ţi-o voi spune mai târziu. Deocamdată povesteşte mai departe.

— Mă dezlegară şi-mi cerură să mă dezbrac; bineînţeles că m-am împotrivit, dar fui ameninţat cu bătaia. Cum aveam mâinile libere, aş fi putut să mă apăr, însă sefirul îşi îndreptase pistolul asupra mea şi îmi spuse că mă va împuşca, dacă nu mă voi supune. N-avui încotro şi trebuii să-i fac pe plac, nu însă fără a le pune o condiţie!

— Care anume?

— Le spusei că eram însurat şi tată de familie, că

trebuie deci să-mi păzesc sănătatea şi că puteam să răcesc în beciul unde mă aflam, dacă mă lăsau în pielea goală. Adăugai, că puteam să le îndeplinesc dorinţa, dacă îmi vor da în schimb veşmintele omuleţului, cu care să-mi apăr frumuseţea trupului. Sefirul se învoi; fără îndoială nu din grija pentru sănătatea mea, ci pentru a isprăvi mai repede. Pe când ne schimbam hainele vru să afle multe de la mine, îi spusei însă să te întrebe, mai bine pe tine, căci vei veni neapărat pentru a-i da informaţiile dorite. Vrând-nevrând, a trebuit să se mulţumească cu răspunsul meu. După ce mă legară din nou, se îndepărtară şi rămăsei singur. Făcui tot felul de încercări să mă dezleg, dar fără să izbutesc. Apoi am auzit cum a fost adus un alt prizonier, care se văita mereu şi cerea îndurare. L-au dus în altă încăpere, aşa că nu ştiu cine era.

— Era Pişkhidmet-başa.

— El? Atunci a reuşit atacul împotriva caravanei sale?

— Da. Toţi însoţitorii lui au fost înjunghiaţi.

— Allah! Dar vina e numai a lui. De ce n-a ascultat când i-am spus să se păzească? Omul ăsta e un fricos fără pereche; se văita ca un copil pe care îl dor măselele. După ce îl duseră la locul lui, veniră la mine, ca să vadă dacă eram bine legat, apoi plecară şi trecu foarte multă vreme, până când apărură iar şi schimbarăm din nou hainele. Am fost atât de mulţumit de a le avea iar pe ale mele, încât adormii şi nu mă trezii decât adineauri, când cei doi au venit iar. Eram foarte supărat că m-au trezit din somn şi le arătai pe faţă mânia mea. Sefirul se obrăznici şi aşa se întâmplă că ne despărţirăm nu tocmai prieteni şi că trebuii să-i amintesc de gârbaci. După câtva timp auzii o împuşcătură. Cine împuşcă, trebuie să aibă o armă şi e duşman; un duşman înarmat însă, înăuntru la Birs Nimrud, nu putea să fie altul decât tu şi de aceea strigai numele tău, ca să ştii unde mă poţi găsi. Aşa, acum ştii

tot ce voiai să ştii şi putem merge la sefir, care se va bucura foarte mult când ne va vedea. Nu trebuie să scăpăm prilejul de a-i face o plăcere şi parcă văd de pe acum faţa lui strălucind de mulţumire. Dar iată, tocmai îmi pipăiam buzunarele şi văd că omuleţul care a îmbrăcat hainele mele, le-a golit. Va trebui să mă rog de biciul meu să-l facă să înţeleagă că aceste buzunare au fost făcute pentru mine şi nu pentru alţii. Hai acum să mergem!

Când intrarăm în încăperea cu numărul cinci, şambelanul, care stătea ghemuit într-un colţ, ca o pasăre speriată, ne spuse:

— Slavă Domnului că vii în sfârşit, effendi. Ce spaimă am tras!

— De ce? îl întrebai eu.

— Sefirul ăsta afurisit m-a copleşit cu cele mai grozave ameninţări.

— Cine te-a pus să vorbeşti cu el? Doar nu putea să te vadă!

— Dar putea să mă audă.

— De ce n-ai stat liniştit?

— Ai dreptate; însă când şi-a revenit în simţiri, a întrebat dacă e cineva aici şi eu i-am răspuns. De atunci mă chinuieşte mereu cu ameninţarea, că îmi va merge rău de tot, dacă nu-l voi dezlega în lipsa ta.

— Şi din pricina asta ţi-a fost frică? Fii liniştit, căci omul ăsta nu mai poate face nici un rău.

Hagi Halef îşi îndreptă atenţia asupra omuleţului care îi luase hainele şi zăcea acum la pământ, legat cobză. Se aşeză în faţa lui, plin de îngâmfare şi începu:

— Îngăduie-mi să te salut, scump prieten al sufletului meu! Îmi eşti nespus de drag, cu toate că nici n-ar trebui să vorbesc cu tine, fiindcă din pricina lipsei tale de recunoştinţă am fost atât de întristat. Ştii ce vreau să spun?

Omuleţul nu răspunse şi nici nu se mişcă.

— Taci? urmă Halef. Sihdi, fii atât de bun şi

luminează faţa lui atât de frumoasă. De-abia aştept să mă înviorez, privind zâmbetul său drăgălaş.

După ce îi făcui pe plac şi îndreptai lumina spre faţa omuleţului, Halef strigă:

— Dar ce e asta? Cum a fost doborât la pământ, Sihdi?

— Cu o lovitură pe care i-am dat-o eu.

— Atunci l-ai omorât! Asta nu-i înfăţişarea unui om care şi-a pierdut cunoştinţa, ci a unui mort.

La auzul acestor cuvinte, mă uitai mai de aproape la individ. Falca de jos îi atârna, gura îi era deschisă, iar ochii îi erau sticloşi şi fără viaţă, îl scuturai şi îl examinai apoi de aproape.

— Mai trăieşte? întrebă Halef.

— Nu, e mort, răspunsei eu şi mă ridicai.

— Atunci e aşa cum am spus; l-ai omorât. Lovitura ta a fost socotită pentru un om mai puternic, nu pentru o stârpitură ca asta. Dar nu-ţi face inimă rea. Nu tu, ci Allah a fost acela care ţi-a condus mâna. Tu nu eşti un ucigaş, ci un răzbunător al faptelor sale. Cine a tras adineauri?

— El.

— În cine?

— În mine.

— Te-a nimerit?

— Nu.

— Atunci fii liniştit. Nu trebuie să te mustre cugetul. El a vrut mai întâi să te omoare şi pentru asta şi-a luat pedeapsa.

— Înainte de a trage, a mai încercat să mă înjunghie.

— Tot fără a te nimeri?

— Am simţit lovitura, dar rana nu cred să fie serioasă.

Îndreptând lumina spre locul unde fusesem rănit, văzui că mâneca era plină de sânge. Şi Halef văzu asta şi strigă îngrijorat:

— Eşti plin de sânge! Dezbracă repede haina. N-am linişte până când nu voi vedea dacă rana e primejdioasă sau nu.

Îi făcui pe voie. Rana nu era gravă şi o legai cu o bucată de pânză pe care o găsirăm în încăperea alăturată. După ce isprăvirăm, Halef cercetă buzunarele mortului.

— Ia te uită, Sihdi, am găsit tot ce mi-a furat, zise el mulţumit. Nădăjduiesc că tot aşa voi găsi şi biciul meu. Pe el îl voi căuta înainte de toate. Am să-l întreb pe sefir unde este.

Acesta ne privea neîncetat, având pe faţă o expresie de nedescris; tăcu la toate întrebările lui Halef. Atunci hagiul îi trase cuţitul de la brâu, îi puse vârful la piept şi îl ameninţă:

— Vreau să ştiu unde e biciul meu! Dacă nu-mi spui îndată, te străpung! Hai, spune, unde l-ai pus?

Neprimind nici de data aceasta răspuns, Halef apăsă cuţitul, dar nu prea adânc, ci numai atât cât să pătrundă puţin vârful. Când simţi împunsătura şi neştiind până unde va merge hagiul, sefirul rupse tăcerea, se smuci într-o parte şi răspunse în sfârşit:

— E aici, pederul l-a adus cu el.

— Unde pot să-l găsesc?

— Sus în gang; acolo e şi cuţitul tău.

— Ce frumos răspunzi când ştiu cum să-ţi deschid gura! I-ai cercetat buzunarele, Sihdi?

— Încă nu.

— Să caut eu ce are în ele?

— Vom face asta mai târziu. Deocamdată vreau să pun mâna numai pe un singur lucru. Ia-i cheia pe care o poartă sub haină, atârnată de gât.

— Omule, ce te priveşte cheia mea?! se răsti sefirul la mine.

— Potoleşte-te, mieluşelule, zise Halef râzând. Uită-te bine la cuţitul ăsta; ţi-l înfig acuşi în carne, dacă nu stai liniştit.

— La urma urmei puteţi s-o luaţi, afurisiţilor, că tot voi o să mi-o daţi îndărăt. Credeţi că aveţi de-a face numai cu mine, sau cu cei câţiva oameni care sunt aici; dar sunt atâţia, încât n-o să puteţi pleca din locul acesta fără să fiţi prinşi din nou.

În timp ce Halef îmi dădu cheia pe care o pusei în buzunar, îi răspunsei:

— Ştiu bine că nu eşti singur şi că mai ai treizeci de oameni.

— Înghiţi-te-ar iadul! De unde ai aflat asta?

— I-am văzut şi i-am numărat.

— I-ai... văzut... şi... numărat? repetă el cuvintele mele. Vrei să mă faci să cred că privirile tale pot trece prin ziduri şi grămezi de moloz?

— Nu privirile mele, ci eu însumi. Eşti într-adevăr aşa de prost să crezi încă şi acum că am stat tot timpul aici, legat? Dacă ai fi avut minte să vii măcar o singură dată să vezi ce fac, atunci nu m-ai fi găsit unde m-ai lăsat. Îndată după ce ai părăsit încăperea asta, am plecat şi eu cu Pişkhidmet-başa.

— Minţi!

— Nu mint! Ne-am dus călare la Hilleh pentru a prinde pe peder şi pe tovarăşii lui şi am adus soldaţi care v-au împresurat. Te-am văzut şezând cu beduinii ghazai, pentru a preţui prada şi am auzit tot ce ai vorbit cu ei. Apoi ne-am întors aici şi ne-am legat singuri, ca să te amăgim. Doar ai auzit şi adineauri cât de multe ştiu şi numai faptul acesta ar fi trebuit să te încredinţeze că am fost plecaţi şi că am aflat ce planuri aveai pentru azi.

— Nu mă poţi înşela. Tot ce spui e minciună, minciună şi iar minciună!

— Puţin îmi pasă dacă mă crezi sau nu.

— Nu eraţi voi proşti să vă legaţi iar singuri.

— Am făcut-o numai ca să te înşelăm pe tine. N-ai văzut cât de repede m-am dezlegat când a fost nevoie?

— Dar plecaţi n-aţi fost. Uşa era zăvorâtă pe dinafară.

— E o dovadă a nesocotinţei tale că nu cunoşti drumurile care duc la ascunzătoarea ta. Priveşte!

Dădui la o parte covoraşul soldatului — pe care îl vârâi în buzunar, spre a-il înapoia mai târziu — şi arătai spre gaura care se putea vedea:

— Cunoşti de mult văgăuna asta şi tot nu ştii că tocmai de aici duce un drum spre libertate. Dar eu am văzut, de la început, că aici e o cale de scăpare.

Privi ţintă spre colţul unde era gaura, fără să spună un cuvânt. Eu trăsei afară carabina mea, pe care el o văzu şi urmai:

— Puşca asta n-am avut-o la mine, când m-aţi târât încoace. De unde am luat-o? Trebuie s-o fi adus de undeva! Dacă te mai îndoieşti şi acum, atunci, pentru prostia ta meriţi şi mai multă bătaie decât am hotărât să-ţi dăm.

— *Ia Bidadullah* — oh, nedreptatea lui Dumnezeu! strigă el.

Apoi nu mai spuse nimic. Mirarea lui era atât de mare, încât parcă amuţise. Socotii că nu strică să-l lămuresc şi mai departe:

— Adu-ţi aminte cât de hotărât ţi-am spus ce se va întâmpla. Asta am putut s-o fac numai pentru că ştiam dinainte că voi ieşi din închisoarea asta, mai repede decât îţi închipuiai, pe când tu susţineai că nu-i voi mai trece niciodată pragul.

În sfârşit, nu se mai putu stăpâni şi izbucni:

— Câine, porcule, diavol ce eşti! Acum înţeleg tot! Nu ţi-a spus nimeni ce ştii, ci tu ai tras cu urechea. Dar nu-ţi va folosi la nimic, căci mă voi elibera chiar acum şi te voi zdrobi!

Ridică coatele în sus şi îşi apropie genunchii de trup, se îndoi, apoi se întinse cu toată puterea. Sforţarea lui n-avu însă nici un rezultat, căci legăturile ţinură bine şi în încordarea pe care o făcuse, funiile îi pătrunseră în carne şi nu putu să-şi stăpânească un ţipăt de durere.

— Nu te osteni degeaba, îi spusei eu. Ştiu să leg mai

bine decât tine. Acela pe care îl leg eu, nu poate scăpa fără voia mea. Şi acum ţin să-ţi mulţumesc pentru graba cu care m-ai lămurit despre cele mai însemnate taine ale voastre.

— Nu ştiu despre ce vrei să vorbeşti! se răsti el la mine.

— Despre sillani, îl lămurii eu.

— Nimic, n-am spus nimic!

— Despre emir-i-sillan.

— Aşa ceva nici nu există!

— Despre gul-i-şiraz.

— E o născocire de-a ta. N-am auzit niciodată de ea!

— Vasăzică, nici de bive-i-hakim?

— Nu!

— Sau despre schems-i-djamal?

— Nu, nu şi iar nu! Acestea sunt nume născocite de tine, care nu înseamnă nimic!

— Atunci şi cuvântul sill — adică „umbră” — e o născocire?

— Da.

— Dar o născocire nu se poate vedea cu ochii.

— Nici nu vezi nimic.

— Ba da! Văd ceva şi pentru că văd, nu poate fi numai o născocire.

— Ce vezi?

— Inelul de la mâna ta dreaptă.

Văzui cum tresări de spaimă, se stăpâni însă şi răspunse cu un râs silit:

— Asta e un inel ca toate inelele.

— Noi doi ştim mai bine. E inelul „Umbrelor”, cu insigna rangului pe care îl ai între ei.

— Câine!...

— Taci, îi curmai eu vorba. Fereşte-te să mai spui acest cuvânt. Dacă îl mai aud o dată, te învăţ eu cum trebuie să se poarte cineva cu un câine. Ia aminte ce-ţi spun! Fiindcă ştiu că în viaţa asta n-ai să mai ai nevoie de acest inel, mi-l vei da mie ca amintire a prieteniei

noastre.

— Nici nu mă gândesc!

— Nu e nevoie să te gândeşti, o să fac aşa cum vreau eu; de gândurile tale nu mă sinchisesc. Dă-l încoace!

Mă apropiai de el pentru a-i lua inelul. El îşi trase repede mâinile legate şi, tulburat la culme, răcni:

— Nu te încumeta să mă atingi. Nu-ţi dau voie.

— Ei, aş! Chiar dacă n-ai fi legat, nu mi-ar fi teamă de tine.

— Inelul ăsta e fermecat şi-ţi va aduce pieirea.

— Tocmai farmecul acesta vreau să-l cunosc.

— Dacă strâng pumnul, nu vei putea să-mi iei inelul. Poate doar să-mi tai mâna...

— Nu e nevoie de aşa ceva. Ajunge o singură strângere. Uite cum îţi voi deschide mâna asta cu aceeaşi uşurinţă cu care ţi-am însângerat-o pe cealaltă.

Îi apucai încheietura cu stânga, iar cu dreapta îi strânsei mâna atât de tare, încât scoase un ţipăt de durere şi o deschise. Ca o mişcare rapidă îi trăsei inelul de pe deget.

— Aşa, zisei eu râzând. Îl voi purta ca amintire de la tine şi îţi voi rămâne recunoscător pentru bunăvoinţa cu care mi l-ai dat. Şi ca să-ţi dovedesc recunoştinţa mea, îţi voi arăta acum că gaura asta dă într-adevăr într-un gang care duce afară.

Scoase un geamăt adânc şi păru cuprins de o furie atât de mare, încât nu mai fu în stare să se stăpânească. Şambelanul trebuia să mă ajute să curăţ gangul de moloz, coborâi în el, mă târâi până la capăt şi spusei soldatului care aştepta acolo să-mi dea armele lui Halef, apoi mă întorsei în închisoare.

Hagi Halef fu foarte bucuros când văzu ce îi aduc.

— Sihdi, abia acum mă simt iar om, zise el. Cât timp n-ai decât cele două mâini, eşti la cheremul oricui are o încărcătură de pulbere în puşcă. Acum însă, am ce-mi trebuie şi sunt gata să mă iau la luptă cu toţi sefirii din

lume. Priveşte-l pe ăla de colo! N-are să mai facă gălăgie.

Văzui că i se astupase gura sefirului cu o cârpă şi întrebai pentru ce se luase această măsură.

— După ce ai coborât în gang, a început iar să ne batjocorească; credea poate că eu am să fiu mai răbdător decât tine. Atunci am rupt două fâşii din haina lui, din care una i-am vârât-o în gură, iar pe cealaltă am legat-o pe deasupra. Dacă înainte spunea ce gândea, acum o să aibă prilejul să se gândească ce vrea să spună. Ce facem acum? Sunt iar înarmat şi gata la orice.

— Am prins pe căpetenie, să ieşim afară ca să punem mâna şi pe oamenii lui.

— Bine zici! Ce bucurie pe ei când vor vedea că în locul lui apar doi oameni atât de viteji ca noi! Ieşim prin gaură?

— Nu. Mergem prin gang, să-i luăm pe la spate. Mai înainte însă, trebuie să ne asigurăm mai bine de sefir.

— Cum?

— Îl vom lega în aşa fel, ca să se sugrume dacă face o încercare să se elibereze. Aduceţi-l după mine.

Halef şi şambelanul îl târâră în încăperea de la mijloc. Eu lăsai uşa de sârmă în jos şi împinsei zăvorul. Căutarăm pe urmă o frânghie bună şi după ce o găsirăm, rezemarăm pe sefir de zăbrele şi-l legarăm astfel că frânghia îi înconjura gâtul, aşa că la o sforţare mai mare de a se elibera, ar fi fost strâns de gât.

După ce isprăvirăm treaba şi luai lumânarea pentru a porni înaintea celorlalţi, şambelanul mă opri, spunându-mi:

— Ziceai că vrei să prinzi pe oamenii sefirului. Vrei să faci asta chiar acum, effendi?

— Da.

— Şi eu să te însoţesc?

— Bineînţeles! Sau vrei să rămâi singur aici?

— Nu, ferească-mă Allah! Nici mort nu rămân, cu atât mai puţin viu! Dar ia spune, va trebui să ne luptăm?

— Se prea poate.

— Şi eu o să iau parte la luptă?

Se vedea că-i era frică şi, pentru a-i mări teama, îi spusei:

— Înţeleg prea bine, că de-abia aştepţi să te poţi răzbuna, în sfârşit. Mi-ai spus că eşti un războinic foarte viteaz şi ne pare foarte bine că prin vitejia ta ne va fi mai uşor să ieşim noi învingători.

— Da, aprobă şi Halef, foarte serios. Avem nevoie de un erou ca tine, căci vom avea de înfruntat o adevărată ploaie de gloanţe.

— O ploaie de gloanţe?!... Din toate părţile? întrebă fricosul, speriat.

— Da.

— Atunci... a... tunci... o să aibă loc... o luptă... foarte frumoasă, dar îmi pare rău că nu, pot lua parte la ea.

— De ce nu?

— Vedeţi doar ca n-am arme; sunt deci silit să rămân aici până când mi se vor da înapoi puşca şi pistoalele care mi-au fost luate.

— De asta nu te îngriji, căci se vor găsi arme şi pentru tine şi dacă nu, effendi al meu îţi va împrumuta unul din pistoalele lui.

— Asta nu se poate, fiindcă eu nu ştiu cum să umblu cu astfel de pistoale.

— Îţi va arăta el.

— Vezi că am făcut jurământ să nu mă folosesc decât de armele mele... Vedeţi dar că nu vă pot da nici un ajutor.

— Ne pare rău, foarte rău, căci e păcat de jurământul acesta atât de frumos şi plin de vitejie! Tu ce spui, Sihdi?

— Când vom ajunge în Persia, am să povestesc acolo de vitejia asta şi de jurământul care îl împiedică să şi-o dovedească. Acum haideţi!

Oricât aş fi dorit să cercetez încăperile, totuşi

trebuia să renunţ deocamdată. Luminai calea şi trecurăm din încăperea numărul trei în aceea cu numărul unu, unde văzurăm treptele care duceau spre gang. Deoarece era de aşteptat ca acolo să se afle oamenii de încredere ai sefirului, am fost nevoit să sting lumina. Urcarăm scara pe dibuite, ca înainte, în urma mea Halef, apoi persanul. Când ajunserăm în gang, era întuneric, însă departe, înaintea noastră, se vedea o zare de lumină. Era intrarea, care era deschisă. Vrusei să înaintez, dar mă împiedecai de nişte lucruri care îmi stăteau în drum. Erau saci, lăzi şi baloturi, aşadar mărfurile de contrabandă care fuseseră aduse acolo.

— Aş vrea să ştiu pentru ce s-a închis aşa drumul prin gang cu lucrurile acestea? Întreba Halef în şoaptă.

— Nu poţi să-ţi închipui?

— Nu. De ce n-au fost duse îndată în jos pe scară?

— Pentru că nu era îngăduit tuturor membrilor din ceata contrabandiştilor să cunoască încăperile de jos şi drumul care duce la ele. Probabil că cei mai mulţi dintre ei nici nu ştiu de gang. Au voie, pesemne, să vină în ruină numai până la un anumit loc, până unde duc lucrurile. Vreo câţiva mai cunosc poate şi gangul, dar nimic mai mult. Aduc lucrurile până aici şi numai foarte puţini ştiu de încăperile de jos. Aceştia duc mărfurile până acolo şi, după trebuinţă, li se destăinuiesc şi alte secrete. Aşa îmi închipui eu că stau lucrurile şi fără îndoială că aşa şi este.

— Noi ce facem? Dacă ne vom căţăra peste grămezile acestea, facem zgomot.

— Chiar acum am descoperit că aici, în partea stângă, de-a lungul zidului, a fost lăsată o potecă îngustă de trecere; noi amândoi ne vom folosi de ea. Şambelanul va rămâne însă pe loc şi va aştepta până când ne vom întoarce să-l luăm.

— Vă întoarceţi repede? întrebă el.

— Asta n-o pot şti încă.

— Cred că nu va dura prea mult.

— Nu cumva ţi-e frică?

— Oh, nu, effendi, cunoşti doar îndeajuns vitejia mea!

— Cum să nu! Aşteaptă deci aici până când ne înapoiem.

— *Bera'i Khuda* — pentru Dumnezeu, dar dacă se întâmplă ceva până când vă întoarceţi?!

— Suntem încredinţaţi de vitejia ta şi ştim că te vei apăra dârz.

Ne strecurarăm fără zgomot între zid şi baloturi, spre ieşire. Cu cât ne apropiam de aceasta, cu atât mai puternică devenea lumina şi văzurăm că în vremea asta se făcuse ziua mare. Timpul trecuse mai repede decât ne putuserăm da seama.

Deodată mi se păru că aud glasuri omeneşti. Mă oprii în loc şi ascultai. Da, erau voci înfundate care se auzeau dinspre ieşire. Ne furişarăm mai departe si, după ce trecurăm de un balot mare, puturăm vedea pe cei care vorbeau. Erau trei inşi care şedeau jos unul lângă altul şi priveau afară. Păreau să fie tulburaţi dintr-o pricină oarecare. Cu cât ne apropiarăm, cu atât mai bine puturăm desluşi ce vorbesc. Când nu mai eram despărţiţi de ei decât prin doi saci, auzii lămurit pe unul din ei spunând:

— Nu, acum nu ne putem coborî la el. Ştiţi doar că cel ce nu ascultă, e pedepsit cu moartea.

— Dar o întâmplare atât de neaşteptată! Poate ne va pedepsi tocmai pentru că nu i-am dat de veste.

— Ai dreptate, încuviinţă al treilea. La urma urmei ce ne privesc câinii ăştia de ghazai? Se pare că numai pe ei i-au urmărit.

— Ba mie mi-e teamă că şi pe noi, răspunse al doilea.

— De ce crezi asta?

— Pentru că soldaţii nu pleacă. Au împresurat tot locul, aşa că nimeni dintre noi nu poate scăpa. Aşadar, aş fi de părere să înştiinţăm pe sefir.

Dacă se primea propunerea lui, atunci am fi fost descoperiţi într-o situaţie în care nu puteam să ne mişcăm liberi. Trebuia deci să le-o luăm înainte; şoptii hagiului:

— Apucă-l tu pe cel din stânga cu amândouă mâinile de gât, să nu poată ţipa. Totul trebuie să se facă pe tăcute. Eu îi înhaţ pe ceilalţi doi.

— Să-i omoram? întrebă el.

— Dacă nu va fi neapărată nevoie, atunci nu. Căluşuri şi frânghii avem destule aici.

Ieşirăm de după saci şi, pe când Halef îl apucă pe unul din ei, eu doborâi pe al doilea cu o lovitură de pumn şi înhăţai pe celălalt de gât, îi dădui şi acestuia o lovitură în tâmplă, şi-l lăsai în nesimţire. Pe cel pe care îl ţinea Halef de gât îl legai bine, apoi îi îndreptai cuţitul spre piept, ameninţându-l:

— Să nu scoţi o vorbă că te străpung! Halef fă trei căluşuri din turbanul lui, cu care le vom astupa gura să nu poată striga.

— Cu cea mai mare plăcere, effendi, răspunse hagiul. Dacă ticălosul nu cască botul de bunăvoie, atunci...

Se opri deodată; privirea lui se îndreptase spre peretele celălalt, pe care nu-l luaserăm încă în seamă. Ochii lui străluciră de bucurie şi urmă:

— *Hamdulillah!* Văd acolo gârbaciul şi cuţitul meu! Acum cucerirea tuturor ruinelor Babilonului şi de pe întreg pământul e doar o jucărie pentru noi!

Îşi luă întâi biciul lui drag şi apoi tăie în bucăţi turbanul contrabandistului şi-i astupă gura cu una din ele. Ceilalţi doi fură legaţi şi ei şi li se puseră căluşuri; pe urmă puturăm să ne îndreptăm atenţia în afară.

Ceea ce văzurăm era cât se poate de interesant. Pentru a nu fi observaţi, ne apropiarăm de capătul gangului cu mare băgare de seamă şi zărirăm la vreo treizeci de paşi de noi, lângă drumul acoperit de dărâmături, care ducea în jos, vreo cincisprezece inşi, ce

se ascunseră acolo după mormanele de ziduri. Nu voiau să fie văzuţi de soldaţi, ce se aflau încă în poziţia indicată de mine şi de sergent. Acesta stătea în mijloc şi privea spre ridicătura unde ne aflam noi. În faţa lui se aflau două şiruri de oameni întinşi la pământ, pe care soldaţii îi păzeau cu mare străşnicie. După cum puteam să văd de unde eram, am presupus că sunt legaţi.

Numărai cincisprezece inşi, probabil beduinii ghazai. Depărtarea era prea mare ca să pot deosebi îmbrăcămintea lor şi cu atât mai puţin trăsăturile chipurilor, dar ei trebuie să fi fost.

Cum făcuse oare Amuhd Mahuli de pusese mâna pe ei? Halef îmi urmări privirile; el văzuse bineînţeles acelaşi lucru şi zise:

— Sunt o mulţime de soldaţi acolo. Cum au venit aici? De altminteri nici nu mi-ai spus ce s-a mai întâmplat de când ai sărit în apă. Vei înţelege, cred, că tare aş vrea să aflu tot!

— Vei afla, deoarece văd că acum am timp de povestit.

— N-ai să fii împiedicat de ticăloşii aceia de acolo? întrebă el, arătând spre contrabandişti.

— Nu cred, căci presupun că n-au voie să vină încoace.

— De ce să n-aibă voie?

— Ca să nu cunoască gangul. Dacă le-ar fi fost îngăduit să vină până la el, atunci n-ar sta acolo unde sunt acum, ci s-ar fi retras înăuntru, unde ar fi fost mai bine ascunşi decât afară.

— Aşa e. Se văd înconjuraţi, însă fără ordinul sefirului n-au voie să facă nici o mişcare. Acum aşteaptă întoarcerea lui din ruină. Ce ochi au să facă când vom apărea noi în locul lui! Mă bucur de pe acum. Dar voiai să-mi povesteşti ce ţi s-a întâmplat.

Ne aşezarăm jos şi eu îi povestii ce se petrecuse. Bineînţeles că nu scăparăm din ochi pe cei din faţa noastră, dar nimic nu mă întrerupse în timpul povestirii

mele. Halef tăcea şi asculta cu luare-aminte. Când isprăvii de istorisit chicoti mai întâi pe înfundate, apoi zise:

— Sihdi, tu ai nas?

— Dacă îmi dai tu voie să am, da! răspunsei eu.

— Atunci să te ciupeşti de el, de câte ori îţi va mai da în gând să-mi faci mustrări pentru aşa-zisa neprevedere a mea. Cum a fost cu putinţă să mă iei drept ticălosul care s-a îmbrăcat cu hainele mele? Te-ai făcut de râs. Dacă stima şi dragostea mea pentru tine n-ar fi atât de mare, atunci respectul meu s-ar irosi pe loc. Cum să lămuresc eu Hannehei, cea mai drăgălaşă dintre toate frumuseţile pământului şi lui Kara Ben Halef, fiul şi însoţitorul meu, greşeala pe care ai făcut-o? Amândoi vor clătina atât de mult capul, până când capetele lor vor cădea de pe trup. Mă gândesc şi la Emmeh, care e singura podoabă a haremului tău. Ce va spune când va afla ce-ai făcut în noaptea asta? Dar stai, că nu e tot; mă gândesc la ceva şi mai rău.

— La ce?

— Ştiu că scrii cărţi în care povesteşti toate întâmplările noastre. Gândeşte-te la nenumăraţii oameni care vor afla pe calea asta că în creierul tău sunt câteva păţanii, care au nevoie de corectări. Asta nu e rău pentru tine? Vreau să-ţi dovedesc însă că-ţi sunt cu adevărat prieten şi-ţi dau voie nu scrii nimic despre astea în cărţile tale; cer însă, în schimb, ca nici tu să nu mai cauţi la mine astfel de păţanii care au nevoie de modificări. Şi acum, nu mai fi supărat! Nu e nici un om care să nu facă greşeli în viaţa lui, aşa că nu trebuie să deznădăjduieşti nici tu. Vreau să te mângâi şi de aceea îţi spun că, altfel, te-ai purtat destul de bine. Îmi place să recunosc întotdeauna adevărul. Pederul şi tovarăşii lui sunt la închisoare; pe sefir am pus mâna; ghazaii zac colo, legaţi şi acum e vorba să mai prindem şi pe aceşti cincisprezece contrabandişti. În ce chip crezi că vom putea face asta mai bine?

— Pe mine mă întrebi, Halef?

— Pe cine altul?

— Din partea mea pe oricine altul.

— De ce?

— Cine are nevoie de „corectări” ca mine, nu poate da sfaturi în împrejurări atât de însemnate. Socot că e mai bine să iei tu locul meu şi să duci afacerea la bun sfârşit.

Se scarpină la ceafă şi răspunse:

— Da, aşa eşti tu. Nu rabzi nici o mustrare, cu toate că mustrarea e străbunica îndreptării. Dacă iau în mână afacerea, atunci eu voi fi acela care va culege toate laudele şi cinstea, iar tu nu vei putea spune în cărţile tale nimic altceva decât că ai luat parte la toate. Asta nu se poate. Ca ocrotitor al tău, ţin să fii preţuit şi stimat ca tovarăş al meu; asta se va întâmpla însă numai dacă te las să faci cum crezi tu de cuviinţă. Aşadar poţi să hotărăşti, în toată liniştea, ce avem de făcut. Lucrurile au să meargă bine, căci te voi ajuta cu credinţă şi ştii că te poţi bizui pe mine.

— Îţi mulţumesc, scumpul şi devotatul meu prieten. Urechea mea e încântată de cuvintele tale şi inima bucuroasă de bunăvoinţa ta. Fiindcă îmi dai voie, îmi voi încorda mintea-mi mărginită şi voi găsi calea pe care...

— Nu, Sihdi, mărginit nu eşti, îmi curmă el vorba cu convingere. Nici n-am vrut să spun şi nici n-am spus aşa ceva. Mintea ta o întrece pe a mea în lungime, numai în lăţime n-o ajunge, deci de aşa ceva nici nu poate să fie vorba. Să ai încredere în tine şi atunci vei găsi calea cea bună. Mă ai doar şi pe mine, pe Halef al tău cel credincios.

— Bine. Că te ştiu lângă mine, asta îmi dă curaj. Cu ajutorul înţelepciunii şi al sfaturilor date totdeauna aşa de nimerit, voi găsi mijlocul să punem mâna pe contrabandişti fără prea mare primejdie pentru noi.

— Dar dacă se împotrivesc?

— Cum să se împotrivească fără arme?

— În orice caz au. Cuţite şi la unii văd chiar pistoale.

— Cuţitele le pot fi de folos numai în lupta corp la corp, noi însă nu-i vom lăsa să se apropie. Iar de departe nu ne pot ajunge gloanţele rablelor lor de pistoale. Puşti văd că n-au; pesemne că le-au lăsat undeva. Vreau să văd dacă nu le au pe aici prin apropiere.

Mă întinsei la pământ, mă târâi afară şi văzui că nu mă înşelasem. Puştile erau rezemate de zidul din stânga intrării. În dreapta se afla o grămadă de cărămizi, care erau fără îndoială pentru închiderea găurii prin care ieşisem eu. Mă furişasem afară cu partea dinainte a trupului, fără să fi fost văzut; tocmai voiam să mă retrag, când unul din contrabandişti se întoarse şi se uită în sus. Mă zări şi recunoscu îndată că eram străin de banda lor. Scoţând un strigăt, atrase luarea-aminte a tovarăşilor lui asupra mea. Sării repede în picioare, luai carabina din gang şi o îndreptai spre ei. Halef îmi urmă la iuţeală pilda.

— Effendi, îl auzii strigând, effendi! A scăpat! Allah să ne ocrotească!

Se ridicaseră, aşa că puteam fi văzuţi de sus. Se gândeau numai la Halef şi la mine, nu însă şi la soldaţi, de care voiseră să se ascundă. Le strigai:

— Staţi pe loc că tragem! Cine se mişcă, va fi împuşcat!

— Ba eu te voi împuşca întâi! strigă unul din ei, ridicând pistolul şi descărcându-l asupra mea. Alţi trei făcură la fel, dar nici unul nu nimeri ţinta.

— Aţi îndrăznit să trageţi asupra noastră, răspunsei eu. Bine. Acum luaţi-vă pedeapsa. Vă voi doborî, împuşcându-vă în genunchi. Băgaţi de seamă!

Am tras de patru ori repede una după alta şi cei patru contrabandişti se prăbuşiră cu genunchii zdrobiţi, scoţând ţipete de durere. Cu atât mai tăcuţi erau ceilalţi. Nu mai văzuseră niciodată să se tragă atât de repede patru focuri dintr-o puşcă şi rămaseră buimăciţi.

Halef se folosi de zăpăceala lor, pentru a le ţine una din predicile lui:

— De ce căscaţi aşa ochii şi gurile? Puşca lui effendi e fermecată şi dacă vrea poate să tragă cu ea zece mii de ani fără să înceteze şi fără să aibă nevoie s-o încarce. Aţi mai văzut de asemenea că gloanţele lui nu dau greş. Toţi care au fost aici, în ruină, sunt acum în puterea noastră. N-aveţi altceva mai bun de făcut, decât să vă predaţi, căci împotriva puştii fermecate nu puteţi face nimic. Effendi. Arată-le cât de repede ies gloanţele din puşca ta şi cât de bine nimeresc ţinta!

— Da, vreau să le arăt asta, răspunsei eu. Unsprezece din voi mai sunt în picioare. În toate cele douăzeci şi două de picioare ale voastre voi descărca câte un glonte şi voi nimeri unde trebuie.

Am pus puşca la ochi, dar în aceeaşi clipă toţi se lăsară la pământ, îşi ascunseră picioarele cu veşmintele sau cu mâinile şi răcneau cât îi ţinea gura. Cei răniţi urlau şi mai tare ca ceilalţi.

Bineînţeles că privirile tuturor erau îndreptate asupra noastră, aşa că nu văzură ce se petrecea jos, în faţa ruinei. Sergentul auzise împuşcăturile şi mă zărise. Îşi dăduse seama că mă aflam în luptă cu potrivnicii noştri şi poruncise soldaţilor săi să urce spre ruină. Aceştia alergară cât putură mai repede, fără să fie văzuţi de contrabandişti, ale căror priviri, după cum am spus, erau îndreptate asupra noastră. Sergentul fusese atât de prevăzător să nu lase pe soldaţi să înainteze unul după altul, ci toţi în rând, aşa că nici acum nu putea să scape vreunul din contrabandişti.

Cei patru răniţi înjurau şi se văitau de durere. Ticăloşii erau laşi şi de aceea sefirul nu-i întrebuinţase pe ei la atacul caravanei lui Pişkhidmet-başa, ci pe beduini. Pentru a le ţine atenţia îndreptată asupra noastră şi a nu-i lăsa să se uite înapoi, hagiul le ţinu o cuvântare, prin care voia să-i convingă că sunt drojdia omenirii, iar noi cei mai mari sfinţi şi eroi. Îşi ajunse cu

desăvârşire scopul, căci, cu mult înainte de a-şi sfârşi cuvântarea, sergentul şi ajunsese cu oamenii săi în faţa dărâmăturilor, în dosul cărora se aflau contrabandiştii. De aceea Halef se opri din vorbă şi îmi spuse:

— Soldaţii au venit şi îmi pare rău că trebuie să-mi întrerup cuvântarea tocmai la mijlocul ei. Acum e rândul tău, vorbeşte mai departe.

— Nici prin gând nu-mi trece; va fi de ajuns dacă voi face un semn cu mâna.

Sergentul, care venise cu oamenii săi pe nesimţite până în spatele contrabandiştilor, îşi îndreptase privirile întrebătoare spre mine. Îi făcui un semn, el dădu o comandă şi soldaţii se năpustiră asupra contrabandiştilor, atât de speriaţi de acest atac neaşteptat, încât nici nu le mai trecu prin gând să se împotrivească. Nici nu mai fu nevoie de ajutorul nostru, aşa că asistarăm la toată scena ca simpli spectatori. Numai Halef, neastâmpărat ca argintul viu, nu se putu stăpâni să nu zică:

— Am văzut în gang o frânghie din fire de palmier cu care voi putea lega pe ticăloşii ăştia într-un şirag, ca pe nişte curmale. Mă duc să aduc frânghia.

Se duse în gang, de unde se întoarse nu numai cu frânghia cea lungă, dar şi cu o mulţime de capete de sfoară pe care le găsise acolo şi le dădu acum soldaţilor. Era interesant de văzut cum supraveghea legarea prizonierilor care vroiau să se împotrivească. Când isprăviră treaba, cei legaţi fură duşi de acolo într-un şir lung. Pe răniţi, însă, trebuiră să-i poarte pe sus. Cei trei pe care îi surprinsesem la intrarea gangului, au fost luaţi împreună cu ceilalţi. Când coloana se puse în mişcare, sergentul se apropie de mine şi mă întrebă:

— Effendi, cum ţi-a fost cu putinţă să vii până aici? Când te-ai despărţit de mine, te-ai îndreptat doar spre partea cealaltă a ruinei. M-am mirat când te-am văzut apoi aici.

— M-ai recunoscut îndată? îl întrebai eu.

— Da. Noi ocupaserăm atât de bine suişul, spre ruină, încât era cu neputinţă să fi trecut prin rândurile noastre.

— Îţi voi povesti poate mai târziu, cum am putut zbura până aici.

— Să zbori? Nu, de zburat e sigur că n-ai zburat. Văd aici o intrare, poate e şi de partea cealaltă una pe care ai descoperit-o. Ai intrat pe acolo şi aşa ai putut ajunge până la noi.

— Lasă că o să afli mai târziu. Deocamdată spune-mi, cum ai reuşit să pui mâna pe beduinii ghazai?

— Foarte lesne. I-am pândit până când s-a îndepărtat persanul, prietenul sangeakului. Credeam că i-ai zdrobit mâna, dar rana se pare că n-a fost atât de gravă, căci, deşi era bandajat, putea să mişte degetele.

— Da, asta am văzut şi eu.

— După ce se depărtase el, se pregătiră şi ghazaii de plecare. La împărţirea prăzii li se dăduseră lor caii şi cămilele din caravana lui Pişkhidmet-başa. Dacă îi lăsam să încalece, cel puţin câteva din animale ar fi fost pierdute, aşa că trebuia să-i împiedic cu orice preţ. Îmi strânsei deci repede oamenii şi ne repezirăm atât de neaşteptat asupra lor, încât se speriară ca şi contrabandiştii acum. Câţiva care se împotriviră, au fost doborâţi în repeziciunea cu care îi atacasem. Bineînţeles că asta nu s-a putut face fără zgomot, aşa că contrabandiştii fură preveniţi. Trebuii deci să refac linia de împresurare, spre a nu-i lăsa să scape. Îşi dădură repede seama că sunt înconjuraţi şi se retraseră pe înălţimi, de unde nu se încumetară însă să ne atace. Ce s-a întâmplat pe urmă, ştii şi tu. Numărul lor îţi era cunoscut şi mi-ai pus condiţia să nu las pe nici unul să scape. Totuşi lipseşte persanul şi încă un om, dar nu cred să fie vina noastră. Sunt încredinţat că nu le-a fost cu putinţă să se strecoare printre noi.

— Nu te îngriji de răsplata ta. Pe ăştia doi i-am

prins noi.

Faţa lui, cam îngrijorată până atunci, se însenină. Zâmbi şiret şi-mi spuse:

— Atunci dă-mi voie să te întreb eu: a scăpat vreunul?

— Îi avem pe toţi în mână.

— Atunci condiţia pusă de tine e îndeplinită?

— Da.

— Fiindcă tu însuţi ai pomenit adineauri cuvântul „răsplată”, n-ai să fii supărat dacă îţi amintesc şi eu de ea?

— Nu sunt supărat deloc. Ai tot dreptul să-mi aduci aminte de făgăduiala mea. Altceva este dacă eşti încredinţat sau nu că mă voi ţine de cuvânt.

— Să dea Allah să fie aşa! exclamă el, răsuflând adânc.

— Hm, pari să nu fii chiar aşa de sigur!

— Iartă-mă, effendi. Tu eşti un om vestit, te afli sub ocrotirea padişahului — Allah să-l binecuvânteze — şi-ţi este îngăduit să scrii rapoarte pe care, fără îndoială, că le va citi seraskirul.

De asemenea am văzut cât de prietenos a vorbit paşa din Stambul cu tine. Sunt deci încredinţat că propunerile tale vor fi luate în seamă de stăpânire, dar... dar...

— Dar ce?

— Îmi dai voie să vorbesc deschis?

— Da.

— N-ai să te superi pe mine?

— Nu.

— Că voi fi avansat chiar acum îndată la gradul de bimbaşă, asta... asta...

— Vorbeşte mai departe.

— Asta nu cred că ai s-o poţi face.

— De ce nu?

— Mai întâi de toate eşti creştin, pe când ofiţerii superiori, care au să hotărască de soarta mea, sunt

musulmani.

— Bine. Şi apoi?

— Apoi nu poţi avea nici o înrâurire acum, fiindcă raportul tău nici nu este încă în mâinile seraskirului.

— Dacă asta e toată îndoiala ta, atunci afacerea cu bimbaşa nu stă rău deloc. Eu nu făgăduiesc niciodată ceva, dacă nu sunt sigur de tot că mă pot ţine de cuvânt. De seraskir n-am nevoie azi. Şi tocmai pentru că sunt creştin, poţi să te bizui şi mai mult pe cuvântul meu, decât dacă aş fi mahomedan. Ţi-am spus: dacă nu va scăpa nici unul din cei treizeci şi cinci de oameni, atunci vei deveni îndată bimbaşă şi cuvântul meu e cuvânt.

— Allah! Gândeşte-te, effendi, că n-a scăpat nici unul!

— Mă gândesc.

— Atunci ar trebui să fiu acum bimbaşă.

— Chiar eşti.

— Dar nu văd şi nu simt nimic despre aşa ceva.

— Atunci priveşte aici şi vei vedea şi vei simţi.

Scosei documentul primit de la Osman-paşa şi i-l dădui. Îl luă şi-l citi. Mă aşteptasem la o izbucnire zgomotoasă şi entuziastă de bucurie, dar mă înşelasem. După ce isprăvi de citit, rămase nemişcat şi privi tăcut înaintea lui. Apoi se cutremură uşor şi lacrimi se prelinseră pe faţa lui slabă şi arsă de soare. În cele din urmă căzu în genunchi, împreună mâinile, le ridică în sus şi începu să se închine:

— Slavă şi mărire Ţie Doamne, stăpânitorul lumii, îndurătorul, care va domni în ziua judecăţii. Ţie ne plecăm, Ţie ne rugăm să ne duci pe drumul cel drept, pe drumul celor care se bucură de îndurarea Ta şi nu pe drumul celor împotriva cărora îndrepţi mânia Ta şi a celor rătăciţi!

Era prima sură a *Coranului*, „sfânta Fatiha”, începutul, numit şi „mama *Coranului*”. Ea e ca la noi creştinii *Tatăl nostru*, rugăciunea de căpetenie a mahomedanilor şi se spune ca introducere la alte

rugăciuni. Apoi el urmă:

— Îţi mulţumesc, Doamne, că Te-ai îndurat de mine şi mi-ai dat binecuvântarea Ta! Era întuneric în sufletul şi în inima mea. Marea întristării mă cuprinsese şi valurile îngrijorării îmi ajunseseră până la buze. M-am închinat Ţie şi păreai că nu mă auzi, Te-am strigat şi am crezut că nu vei veni. Însă Tu văzuseşi nevoia mea, auziseşi cuvintele mele şi ai aşteptat numai timpul potrivit pentru a-mi arăta bunătatea Ta. Acum a venit clipa fericirii; iubirea Ta s-a îndurat de nenorocirea mea şi milostivirea Ta s-a revărsat asupra mea. Acum sunt la picioarele Tale şi-mi ridic privirile spre Tine, pentru a-ţi mulţumi. Numele Tău fie binecuvântat şi îndurarea Ta fie lăudată în vecii vecilor, Amin!

Apoi se ridică, îmi luă amândouă mâinile şi zise:

— Effendi, eşti om ca toţi oamenii şi totuşi solul lui Allah, pe care l-a trimis să-mi aducă împlinirea rugii mele de toate zilele. Iartă-mă dacă m-am îndoit că te vei ţine atât de repede de cuvânt. M-ai scăpat de la mare ananghie, acum s-au spulberat toate grijile şi te rog să-mi dai voie să mă rog în fiecare zi pentru tine, împreună cu toată familia mea. Allah nu va socoti că e un păcat, dacă un musulman se roagă pentru un creştin.

— Un păcat?! Dimpotrivă; rugăciunea ta o va asculta Allah cu îndoită plăcere. În sura a douăzeci şi doua stă scris: „Nu vezi că toţi din ceruri şi de pe pământ cinstesc pe Dumnezeu?” Nu-ţi închipui că numai religia ta e cea dreaptă. Şi dacă ar fi, cu atât mai mult ar trebui să te rogi lui Allah pentru acei care sunt de altă credinţă. Eu mă rog în fiecare zi pentru toţi oamenii care nu sunt creştini, deci şi pentru tine. Şi când mi-ai povestit de nevoile şi de grijile tale, m-am hotărât să te ajut, fără să mă gândesc că în ochii mei eşti un necredincios. Aşadar poţi să te rogi pentru mine cu sufletul împăcat. Nimeni n-are mai mare nevoie decât mine, ca să se roage cineva pentru el.

— Da, effendi, aşa o să fac. Şi acum spune-mi, ce

trebuie să mai facem?

— Eu mai am treabă cu Halef aici sus. Tu însă du-te la oamenii tăi şi păzeşte bine pe prizonieri, căci eşti răspunzător să nu lipsească nici unul când va veni generalul.

— Care general, Osman-paşa?

— Da.

— Vine încoace?

— Nădăjduiesc că da. Trimite un om călare la dânsul, la Hilleh. Omul îi va servi de călăuză până aici.

— Voi trimite pe cel mai bun călăreţ al meu. Încă o întrebare, effendi. N-ai să te superi dacă ţi-o pun?

— Ştiu că n-ai să mă întrebi nimic ce nu-mi place. Aşadar vorbeşte.

— Mă gândesc la făgăduiala pe care ai făcut-o soldaţilor mei...

— Ah, piaştrii!...

— Da. Nu fi supărat că îţi aduc aminte de ei. Le doresc din toată inima o asemenea bucurie, cum n-au mai avut-o niciodată. Eu sunt mulţumit, aşa că aş dori să fie şi ei la fel.

— Grija cu care te gândeşti la dânşii nu-ţi poate face decât cinste. Îţi spun, deci, că şi de data asta, mă voi ţine de cuvânt. Ei îşi vor primi banii.

— Îmi dai voie să le-o spun?

— Da.

— Îţi mulţumesc.

Plecă, însă după câţiva paşi se întoarse şi zise:

— Effendi, dacă în inimile tuturor creştinilor ar sălăşlui aceeaşi iubire şi bunătate ca într-a ta, atunci religia ta ar putea să devină foarte primejdioasă pentru a noastră. Allah să te binecuvânteze şi să te ocrotească.

După ce îşi descarcă sufletul cu această mărturisire, plecă spre soldaţii săi.

5. Înapoierea la Hilleh

Privirile noastre urmăriră pe bătrân — acum atât de voios — până când ajunse jos. Eram adânc mişcat de rugăciunea pe care o rostise şi de felul în care vorbise. Halef de asemenea era emoţionat şi spuse:

— Încă unul pe care l-ai făcut fericit, Sihdi. Eu ştiu mai bine ca el cât de primejdioasă este, pentru credincioşii Profetului, iubirea aproapelui pe care o propovăduieşti. În loc să te convertesc eu la islamism, cum am vrut, m-ai făcut tu să cred în Iisus, fiul Mariei şi recunosc că abia prin credinţa asta am devenit cu desăvârşire fericit, cum n-am fost niciodată. Mi-ai spus adineauri că fiecare soldat va primi o sută de piaştri şi fiecare gradat câte două sute; dar asta face mai mult de şase mii de piaştri. De unde vrei să-i iei? Din punga ta? Atunci trebuie să fie mai adâncă şi mai plină decât mi-am închipuit eu până acum.

— Avem bani destui, dragă Halef; mai mulţi decât ne trebuie.

— Unde?

— Am să-ţi arăt.

— Allah! Îmi închipui unde. Trebuie să fie aici în ruine.

— Aşa şi e!

— Câţi?

— Nu ştiu, dar mi se pare că nu vor fi puţini.

— *Maşallah!* Cine îi va căpăta?

— După părerea mea, sunt dator să-i predau paşei.

— Paşei? Cred că nu e decât un singur paşă căruia i se cuvin şi ăsta eşti tu.

— De ce?

— Pentru că tu i-ai găsit.

— Nu suntem de aceeaşi părere, după cum văd.

— Ai, însă, cel puţin dreptul la o răsplată fiindcă i-ai găsit şi trebuie să ceri cât mai mult.

— Aşa o să şi fac.

— Cât ai să ceri?

— Voi cere să i se restituie bimbaşei noastre din Bagdad, atât cât i-a luat sefirul.

— Asta îmi place şi mă bucură. Apoi?

— Apoi se va plăti din banii ăştia răsplata pe care am făgăduit-o soldaţilor.

— Cum? Pentru tine şi pentru mine nimic?

— Nimic!

— Ascultă, effendi, asta e una din părţile slabe ale mintii tale, care are nevoie de refacere. Gândeşte-te la tot ce am întâmpinat şi la primejdiile prin care am trecut pentru a descoperi tainele de la Birs Nimrud. Şi pentru toată osteneala asta să nu primim nici o răsplată? Nici un hamal şi nici un salahor nu lucrează degeaba şi noi, care suntem cei mai viteji eroi din împărăţia turcească şi din toate celelalte împărăţii de pe pământ, noi să ne fi primejduit viaţa de florile mărului, fără să căpătăm o para din banii a căror descoperire se datoreşte numai nouă? Oh, Sihdi, eşti mărinimos, mult prea mărinimos!

— Tocmai că nu sunt nici hamal, nici salahor, mă opreşte onoarea şi demnitatea mea să cer vreo răsplată. Sunt încredinţat că din aceeaşi pricină nu vei lăsa nici tu să fii tratat ca un salahor.

— Eu, salahor?! Ascultă, effendi, eu sunt şeicul cel mai mare al vestiţilor haddedihni din marele trib al sammarilor şi vai de acela care s-ar încumeta să nu-mi dea cinstea cuvenită! Nu vreau nimic din banii ăştia! Înţelegi, nimic! Nici măcar o para nu vreau! Sunt de aceeaşi părere cu tine, că suntem prea sus-puşi, ca să ne lăsăm ispitiţi de bani sau să aruncăm măcar o privire asupra lor. N-avem nevoie de ei! Am isprăvit deci cu afacerea asta; cealaltă e mult mai însemnată pentru mine.

— Care?

— Făgăduiala pe care mi-ai făcut-o. Fiindcă vrei să te ţii de cuvântul pe care l-ai dat sergentului — acum avansat la gradul de bimbaşă — şi soldaţilor săi, nădăjduiesc că te vei ţine şi de acela pe care mi l-ai dat mie.

— Ce anume?

— Să mă laşi să dau sefirului să guste şfichiul gârbaciului meu.

— Dorinţa ta se va împlini.

— Când?

— Îndată ce-l vom fi scos de acolo. Acum să mergem să vedem ce face. Vom cerceta mai întâi încăperile şi pe urmă îl scoatem. Tu ai să luminezi calea.

— Eu? Asta n-o poate face mai bine un soldat?

— Nu. Până la venirea paşei, nu trebuie să vadă nimeni ce este înăuntrul ruinelor, afară de tine, de mine şi de şambelan, care de altminteri le şi cunoaşte.

— Atunci să lumineze el calea.

— Nici asta nu se poate, căci a doua oară nu-l mai luăm cu noi. A văzut destul şi acum poate să se ducă la soldaţi. Va fi prea mulţumit să poată părăsi în sfârşit gangul cel întunecos.

— Să-l aduc încoace?

— Da.

Când se întoarseră amândoi, Pişkhidmet-başa nu-şi putu ascunde mulţumirea că scăpase din „pântecele ruinei”, cum spunea el. Răsuflă adânc, faţa îi strălucea de bucurie şi zise:

— Allah fie lăudat că mi-a îngăduit să văd iar lumina zilei. Eram cufundat în braţele întunericului şi ale morţii, însă încrederea mare pe care o aveam în Allah, m-a scăpat. Sefirul voia să mă omoare, dar n-a îndrăznit să se atingă de mine fiindcă sunt favoritul stăpânitorului şi se temea de vitejia mea. Eu sunt...

— Cum?... Ce-ai spus! îi curmă Halef repede vorba.

— Ce, n-ai auzit?

— Te-am auzit vorbind, dar nu mi-am crezut

urechilor. Ai spus într-adevăr că eşti favoritul stăpânitorului?

— Da.

— Şi asta l-a speriat pe sefir?

— Da.

— Şi s-a temut de vitejia ta?

— Da.

— Atunci mulţumită fricii lui de stăpânitor şi vitejiei tale, ai scăpat?

— Aşa este.

— Şi asta mi-o spui, aşa netam-nesam în faţă?

— Nu ţi-o spun numai ţie, ci oricui îmi va ieşi în cale.

— Aşa?! Atunci vreau să-ţi dau un sfat: să n-o spui nimănui când voi fi eu de faţă.

— De ce nu?

Micul hagiu îşi luă biciul de la brâu şi răspunse cu glas ridicat:

— Pentru că te voi arde pe loc cu gârbaciul ăsta, pe care l-ai mai simţit de altminteri. Frica de stăpânitor! Dacă stăpânitorul tău are numai supuşi ca tine, atunci e omul cel mai de plâns de pe faţa pământului. Păcătosule, eşti aşa de fricos, încât nu mint dacă spun că n-am întâlnit altul mai mare în toată viaţa mea. Uite-l, effendi ăsta al meu te-a scăpat şi nimeni altul. Un cerşetor îmi mulţumeşte pentru pomana cea mai mică şi un câine îmi linge mâna pentru ciolanul cel mai tare pe care i-l dau; tu însă, care te crezi mai presus de toţi oamenii, eşti mai josnic decât un cerşetor sau un câine, căci nu găseşti nici un cuvânt de mulţumire pentru acela care te-a scăpat din ghearele morţii. Dar să ştii: dacă vei îndrăzni să mai pomeneşti faţă de mine de stăpânitorul tău sau de vitejia ta, îţi tăbăcesc pielea, până ţi-o fac ferfeniţă — m-ai înţeles? Pentru mine nu eşti decât un vierme. Mi-e scârbă să te mai văd. Şterge-o repede din faţa noastră, că de nu, te plesnesc chiar acum.

Ridică biciul şi persanul făcu, de teamă, o săritură

atât de mare, încât trecu de marginea povârnişului şi se dădu de-a berbeleacul în jos.

— Uite-l cum se duce, Sihdi, nici călare, nici în căruţă! zise Halef râzând. Iartă-mă, dar aş fi în stare să omor pe un nemernic nerecunoscător. Bagă de seamă, Sihdi; ai să vezi că va cere de la tine să-l ajuţi să-şi redobândească lucrurile. Dar să ştii, dacă vei deschide numai gura sau vei mişca un singur deget pentru el, am să scriu Emmehei, podoaba haremului tău, o scrisoare lungă cât toate zilele, prin care îi voi lămuri şi îi voi dovedi că e cea mai nenorocită femeie de pe lume, dacă nu se va mărita cât mai repede cu un turc. Să ştii că am s-o fac; am s-o fac neapărat!

— Dacă te foloseşti de astfel de mijloace, dragă Halef, atunci sunt silit să iau dorinţa ta drept o poruncă căreia trebuie să mă supun.

— Nici nu mă aştept la altceva de la tine. Nu există ticălos mai mare pe pământ decât un om nerecunoscător. Aşa! Acum mi-am potolit mânia şi sunt iar Halef al tău cel blând şi tăcut.

— Tăcut? Hm!

— De ce „hm”? Nu crezi că sunt o fire foarte tăcută?

— Ba cred, numai altfel de cum înţelegi tu.

— Cum asta?

— Firea ta e atât de covârşitoare, încât ceilalţi trebuie să tacă în faţa ta.

— Ceilalţi?... Da, ai dreptate. De multe ori e nevoie ca omul să aibă o astfel de fire. Tu eşti prea bun, mult prea bun şi dacă nu ţi-aş sări în ajutor din când în când, ne-am face de râs în toate ţările Răsăritului. Şi în privinţa asta sunt călăuza şi ocrotitorul tău neobosit. Acum, haidem, să nu moară sefirul de dorul nostru.

Intrarăm din nou în gang şi ne îndreptarăm spre firida unde se aflau lămpile. După ce făcurăm lumină, ne duserăm spre ungherul de unde duceau în jos treptele. Nu dădurăm nici o atenţie mărfurilor care se aflau în gang. Deşi era de presupus că între ele se aflau şi

lucrurile de preţ furate de la caravana lui Pişkhidmet-başa, dar fiindcă ne hotărâsem să nu mai avem nimic de-a face cu el, nu ne mai sinchisirăm nici de lucrurile lui.

Ajungând în încăperea numărul unu, amânarăm pentru scurtă vreme cercetarea acesteia, pentru a vedea mai întâi ce face sefirul, care se afla în încăperea numărul trei. Îl găsirăm încă în aceeaşi poziţie neplăcută în care îl lăsasem. Nu putuse să se mişte şi trebuise să ţină capul mereu în sus, căci, dacă l-ar fi aplecat, ar fi fost sugrumat de frânghia pe care i-o pusesem în jurul gâtului. Trăise deci tot timpul cu teama să nu moară sugrumat; era deci lesne de înţeles că ne primi turbând de mânie şi zbieră când ne zări:

— În sfârşit, aţi venit! Aşa înţeleg creştinii şi sunniţii să se poarte cu oamenii? Dezlegaţi-mă, daţi-mi drumul, dacă ţineţi câtuşi de puţin la viaţă. Mă voi duce la sangeak şi vai de voi când va afla ce-aţi îndrăznit să faceţi cu mine. Numai intervenţia mea vă va putea scăpa de la moarte.

Halef se înţepeni dârz în faţa lui şi-l întrebă:

— A, vrei să fii protectorul nostru?

— Da, însă numai dacă încetaţi de a mai fi duşmanii mei.

— Oh, de-abia aştept să-ţi dovedim prietenia noastră. Din nefericire nu ne-ar folosi la nimic, căci mijlocirea ta e tot atât de neputincioasă ca şi sangeakul tău. El e la închisoare şi încheieturile mâinilor sale sunt împodobite cu lanţuri.

— Asta e o minciună!

— Să nu mă jigneşti, altfel îţi voi dovedi cu biciul că spun adevărul. Tocmai tu nu trebuie să te miri când mă auzi vorbind de închisoare, căci numai tu eşti vinovat, dacă el a ajuns acolo.

— Eu?...

— Da, tu! Ai făcut cea mai mare prostie din lume când ai trimis pe peder la el cu o scrisoare, care a fost găsită asupra lui şi i-a fost luată. Acum se ştie nu numai

ce cauţi aici la Birs Nimrud, dar se cunosc şi toate celelalte taine ale voastre. La urma urmei, nu ştiu de ce mai stau de vorbă cu unul ca tine.

Eu îi lăsasem să se certe şi trecusem cu lampa în încăperea numărul doi. Halef veni după mine. Aruncarăm o privire, atât în încăperea asta, cât şi în celelalte. Bătrâna noastră gazdă din Bagdad nu exagerase, povestindu-ne de mulţimea mărfurilor îngrămădite aci. Domnea o ordine desăvârşită, încât s-ar fi putut crede că eram într-un magazin bine condus. Fiecare pachet avea eticheta lui, pe care era însemnat conţinutul, aşa că era destul să citim eticheta, ca să ştim tot ce era acolo: tutun din Rescht, opiu de cea mai bună calitate, haşiş, miere de tamarisc, lac din Tebris, şofran, stafide, fructe uscate, săpunuri parfumate, pucioasă, arsenic, blănuri scumpe de miel din Bukhara, baloturi mari cu piele de marochin. Apoi stofe, catifea, mătase, lână şi bumbac, şaluri şi covoare de preţ.

Sefirul trebuie să se fi simţit aici sigur de tot, căci altfel n-ar fi îngrămădit în locul acesta mărfuri atât de scumpe. Ce va fi gândind el acum, văzându-ne cum examinam în toată liniştea comorile lui? Multă vreme nu spuse nimic, dar când ne apropiarăm de o anumită lădiţă, pentru a o deschide cu cheia pe care o luasem de la dânsul, răcni:

— Staţi! Nu vă apropiaţi de lada asta!

Cu toate acestea, eu vârâi cheia în broască şi o răsucii. Când auzi zgomotul, zbieră din nou:

— În numele lui Allah, nu vă atingeţi de ladă. Într-însa se află ascuns un farmec, care aduce pieirea pentru oricine o atinge.

— Asta mă bucură foarte mult, zise Halef, râzând. Farmecul ăsta al tău, face parte, fără îndoială, din vrăjitorie, la care eu mă pricep foarte bine şi am cel mai bun prilej să mă încredinţez dacă are vreo putere sau nu.

— Are... sigur că are... Fereşte-te! Nu te atinge de

nimic!

— Chiar dacă e adevărat ce spui, tot nu trebuie să ne fie teamă, căci effendi al meu e mare meşter în de-al de astea. Aşadar, Sihdi, deschide lada fără nici o grijă.

Ridicai capacul.

— Închide-l, închide-l repede! strigă sefirul cu glas sugrumat. Altfel farmecul te va ucide, îţi va răpi fericirea de apoi!

— Nu fii caraghios, răspunsei eu. Crezi într-adevăr că un european, un creştin poate să fie aşa de prost, să creadă în astfel de prostii de care la noi râd şi copiii? Uite, am deschis lada. Unde e vrăjitoria?

— Fii blestemat în viaţă şi în vecii vecilor!

La auzul acestor cuvinte, Halef se repezi la el. Lampa nu lumina aşa de departe, ca să pot vedea ce face, dar auzii o plesnitură, un ţipăt de durere, apoi se făcu linişte. Hagiul se întoarse înapoi fără să spună un cuvânt. Chiar dacă ar fi vrut să vorbească, cuvintele i s-ar fi oprit în gât, la vederea celor ce erau în faţa lui. Se uita năuc la grămada de aur, de argint şi de pietre scumpe care zăcea în faţa noastră. Lădiţa conţinea o întreagă avere. În fundul ei găsirăm pistoale, pumnale scumpe şi două cărţi, pe care le deschisei. Cine şi-ar fi putut închipui aşa ceva! Erau registrele comerciale, în care erau însemnate toate operaţiunile de mai mulţi ani încoace!

— *Maşallah!* strigă în sfârşit Halef. Mintea mi se opreşte în loc! Sihdi, dă-mi un ghiont în coaste, să se pună iar în mişcare!

— Mintea ta e între coaste? îl întrebai eu.

— Nu pot să ştiu unde e în clipa asta, simt numai că nu e acolo unde ar trebui să fie. Ce de bani! Ce pietre minunate! Nu sunt giuvaergiu şi nu ştiu cum le spune la fiecare. Le cunoşti tu numele?

— La ce bun să ţi le înşir pe toate? Tot n-ar deveni ale noastre.

— De altfel sufletul mi se întristează că nu-mi este

îngăduit decât să le privesc şi nu pot să le pun în buzunarul meu. Priveşte la brăţara asta minunată! Ce pietre sunt astea?

— Un diamant, un smaragd şi un rubin, înconjurate de trei şiruri de topaze.

— Oh, Sihdi, cum s-ar bucura Hanneh a mea, cea mai frumoasă din toate frumuseţile femeilor de pe pământ, dacă i-aş aduce podoaba asta pentru braţul ei scump! Suntem într-adevăr atât de sus-puşi, încât nu ne este îngăduit să luăm nimic?

— Da.

— Şi cinstea noastră e cu adevărat aşa de măreaţă, încât am jigni-o, dacă am lua câteva din aceste pietre?

— Fără nici o îndoială.

— Atunci gândeşte-te la Emmeh, drăgălaşa stăpână a haremului tău! Ei nu-i place să se împodobească?

— Podoaba cea mai frumoasă, atât a ei cât şi a mea, e cinstea; tot ce vedem aici, e lucru străin. Gândeşte-te bine la asta!

— Mă gândesc. Dar în acelaşi timp mă gândesc că e o ruşine să fi descoperit toate bogăţiile astea, fără să putem lua nimic din ele. Nădăjduiesc, însă, că e îngăduit să-mi vâr cel puţin mâinile până la coate în ele?

— Dacă îţi face plăcere, nu te opresc.

— O fac chiar acum. Priveşte cum sclipesc toate, cum aruncă raze pline de foc!

Micul meu hagiu era un om foarte cinstit, însă pietrele acestea preţioase îl buimăciseră. De aceea îi spusei, pe când el le răscolea cu amândouă mâinile:

— O rază lucitoare din ochii Hannehei tale e mult mai frumoasă şi de o mie de ori mai preţioasă decât toate aceste pietre la un loc.

La auzul cuvintelor mele, trase repede mâinile înapoi, îmi aruncă o privire caldă şi răspunse:

— Asta e adevărat, Sihdi. În ochii de care vorbeşti sălăşluieşte lumina iubirii, faţă de care toată strălucirea acestor comori e ca întunericul faţă de soare. Sunt mai

bogat, mult mai bogat decât nenorocitul căruia îi aparţin toţi aceşti bani şi aceste nestemate. N-aş schimba cu el. Un râs voios din gura Hannehei mele, cea mai drăgălaşă floare dintre flori, sună mai frumos decât zornăitul aurului şi argintului. În ochii şi în zâmbetul ei se oglindeşte sufletul, pe când toate comorile astea sunt moarte... Allah! Ce văd?...

Ca pentru a lămuri vorbele lui, vârâse mâna în ladă şi luase, la întâmplare, un lucru oarecare. Auzindu-i strigătul, îmi îndreptai şi eu privirea spre el.

— Un portret, Sihdi, un portret! urmă el. Trebui, să fi fost al unui creştin, căci unui musulman nu-i este îngăduit să lase să fie pictat. Şi totuşi îmbrăcămintea acestui bărbat şi a acestei femei nu este europeană, ci persană. Priveşte!

Îmi întinse micul portret, înrămat cu pietre scumpe. Când îmi aruncai ochii pe el, eram cât p-aci să scot un strigăt de uimire, căci cunoşteam pe persanul al cărui portret îl ţineam în mână. Nu era vorba de o asemănare întâmplătoare, ci era în adevăr Djafar, cu care mă-ntâlnisem odinioară în Statele Unite. Lângă chipul lui era acela al unei femei nespus de frumoase, cu ochi adânci şi plini de taine, însă cu buzele reci şi neîndurate şi cu trăsături enigmatice de sfinx, o faţă care captivează îndată nu pe bărbatul, ci pe psihologul din mine. Când mă uitai mai bine, zării pe rama de aur două inscripţii. Aceea de sub portretul bărbătesc era: „Djafar Mirza”, iar cealaltă: „Şahzadeh Khanum Gul”.

După cum am mai spus în altă parte, cuvântul „Mirza”, dacă e întrebuinţat înaintea unui nume, e un titlu obişnuit care se dă oricărui om cult, mai cu seamă unui savant, poeţilor şi altora. Dacă e pus însă după un nume, atunci înseamnă prinţ. Prinţilor înrudiţi de aproape cu şahul, li se dă şi titlul de şahzadeh. Dacă după acest titlu urmează şi cuvântul Khanum, care înseamnă doamnă, atunci e vorba de o prinţesă. Aşadar fostul meu tovarăş de călătorie era un prinţ şi femeia o

prinţesă înrudită cu şahul Persiei. Din faptul că cele două portrete erau împreună, reieşea că între cele două persoane era o legătură, dar nu puteam şti care anume. Că prinţesa se numea Gul, nu era nimic neobişnuit, dar, fără să vreau, îmi amintii de „Gul-i-Şiraz" — trandafirul din Şiraz. Poate că gândul acesta era datorat impresiei adânci pe care mi-o făcuse portretul. Trăsăturile de sfinx ale feţei se potriveau foarte bine cu taina de care era înconjurat „trandafirul din Şiraz".

Toate aceste gânduri mi se încrucişau fulgerător prin minte, dar Halef băgă totuşi de seamă că portretele treziseră în mine un interes deosebit de mare.

— Te uiţi cu o privire aşa de ciudată la portretele astea, Sihdi, zise el. Cunoşti cumva pe acest bărbat, sau pe femeia asta, ori poate chiar pe amândoi?

— Vorbeşte încet, îl prevenii eu în şoaptă, strecurând portretul în buzunar. Sefirul nu trebuie să afle nimic.

— Allah! Iei portretul? Vrei să-l opreşti?

— Da.

— Dar chiar adineauri ai spus că lucrurile astea sunt proprietate străină.

— Nu văzusem încă portretul.

— Pare să te fi scos din măreţia şi înălţimea cinstei tale. Ce-ar fi dacă m-aş lăsa şi eu ademenit de frumuseţea acestei brăţări?

— Asta e cu totul altceva. Portretul ăsta are rostul lui, pe care nu ţi-l pot lămuri acum. Nu pot să-l las aici, trebuie să-l iau cu mine. Poate îl voi întâlni pe adevăratul proprietar, căruia, fără îndoială, i-a fost furat. Afară de asta, pare să fie în legătură cu o taină care se află în calea noastră. Eu nu săvârşesc un furt, nici măcar o faptă urâtă, ci am dreptul — şi prevederea îmi porunceşte — să-l iau cu mine. Hai să mergem.

— Unde?

— La soldaţi.

— Pe sefir îl lăsăm aici?

— Nu, îl luăm cu noi.

— Şi cum rămâne cu bătaia care trebuie să-i dezmierde spinarea şi să-mi înveselească sufletul?

— Eşti atât de grăbit?

— Cum nici nu-ţi închipui, Sihdi! Nu-mi place să ţin la mine ce este al altora, nici o clipă mai mult decât e neapărată nevoie; prin urmare nici bătaia pe care ar fi trebuit să i-o dau de mult. Trebuie să mă scap de ea, căci îmi va strica tot cheful, dac... o voi mai duce multă vreme cu mine.

— Atunci să ne grăbim, ca să scapi cât mai repede de povara asta, care te apasă atât de greu.

Închisei iar lada şi luai cheia la mine. Când ne apropiarăm de sefir şi lumina căzu pe faţa lui, văzui pe obrazul său drept un început de umflătură. Era urmarea loviturii cu care Halef răspunsese adineauri la înjurătura lui. Îi dezlegarăm picioarele, dar îi strânserăm coatele atât de tare la spate, încât putea să meargă, fără totuşi să ne poată scăpa. Apoi urcarăm sus. El mergea fără împotrivire şi fără să spună o singură vorbă. Se părea că îl înăbuşă mânia care îi clocotea în piept. Când ieşirăm la lumina zilei, faţa lui căpătă o înfăţişare cu totul alta decât aceea pe care o avusese la lumina lămpii. Pe lângă cicatricea de pe obrazul stâng, se adăugase acum umflătura de pe cel drept, care creştea mereu, înroşindu-se tot mai mult. Barba îi era ciufulită, privirea ameninţătoare, ochii injectaţi de sânge şi buza de jos îi atârna. Fui cuprins de groază şi de scârbă la vederea acestui chip respingător.

El voi să coboare, însă eu îi poruncii să şadă jos. Ascultă fără să spună nimic, dar îmi aruncă o privire de ură nestăpânită.

— Să închidem intrarea, spusei eu lui Halef.

— Cu ce? întrebă el.

— Cu cărămizile care sunt aici.

La auzul acestor cuvinte, sefirul avu un rânjet batjocoritor. Ca răspuns la acesta, urmai:

— E foarte uşor, dacă ştii ce trebuie să faci. Îţi aduci aminte de scrisoarea pe care am luat-o din buzunarul pederului şi pe care am pus-o înapoi după ce am citit-o?

— Da, Sihdi.

— Conţinea un plan al acestei intrări. Nici nu e de crezut ce proşti au fost toţi oamenii ăştia. Din planul acela am aflat toată taina. În el era arătat cu amănunţime drumul care duce de jos până aici, precum şi inscripţia după care se poate recunoaşte cărămida care alcătuieşte adevărata cheie a acestor intrări. Era scrierea cuneiformă a babilonienilor, pe care mă pricep s-o desluşesc, aşa că mi-a fost uşor să-mi întipăresc semnele pe care nu le-am uitat. Oamenii ăştia nu cunosc defel limba şi scrierea asta şi trebuie să se ajute numai cu desenele pietrei. Semnele au următorul înţeles: *“... rumen'a. Illai in tat kabad bad'a Illai”*[1]. O să caut acum, pe care piatră sunt scrise aceste cuvinte.

Cărămizile erau aşezate cu grijă la rând, aşa că nu era nevoie decât de o singură privire, pentru a găsi pe aceea de care era nevoie. O arătai şi urmai:

— Iat-o. Pe ea se află semnele care au fost date în vileag de peder fără voia lui şi asta e cea din urmă care trebuie pusă la locul ei. Trebuie deci să încep cu cărămizile din partea cealaltă.

— Sfâşia-l-ar Allah pe nemernicul acela nesocotit, scrâşni sefirul. Pe tine însă te blestem până...

Înghiţi restul cuvintelor, căci Halef ridicase biciul.

— Ai noroc că ai înghiţit murdăria pe care ai vrut s-o scoţi din gura ta, zise el. Dacă n-ai fi tăcut ţi-ar fi vârât-o gârbaciul îndărăt pe gât. Effendi, să-ţi dau ajutor la aşezarea pietrelor?

— Nu, răspunsei eu. Treaba asta trebuie s-o fac singur. O să meargă mai uşor şi mai repede decât cu ajutorul tău.

Astupai intrarea, potrivind cărămizile la locul lor şi

---

[1] ...a se oferi zeului suprem, numai pentru a se arăta strălucirea lui.

când vârâi la urmă piatra care servea de cheie, nici unui cunoscător nu i-ar fi fost cu putinţă să ghicească că în dosul acestui zid se află ascuns un gang. Fiecare cărămidă se potrivea atât de bine una lângă alta şi fiecare deasupra celeilalte, încât se părea că nu fuseseră atinse de când lumea. Oamenii care descoperiseră gangul şi făcuseră această intrare lucraseră cu multă băgare de seamă şi grijă.

Pe cât mă mulţumise pe mine reuşita acestei lucrări, pe atât era de înfuriat sefirul de acest rezultat. Cu toată mustaţa lui stufoasă, vedeam cum buzele îi tremurau de mânie. Ar fi vrut să izbucnească în ocări, însă Halef avea biciul în mână şi teama de acest „tată al plăcerilor”, cum îl numea Halef, îl făcu să tacă.

Venise timpul să coborâm în vale. Halef mergea înainte, iar eu în urma lui şi sefirul la mijloc, sub supravegherea mea. Când ajunserăm la soldaţi, bimbaşa se ridică de la locul unde şedea şi îmi spuse:

— Ştafeta a plecat de mult la Hilleh şi i-am poruncit să se grăbească pe cât îi va fi cu putinţă. Pot să aduc acum caii aici?

— Da. În vremea asta eu voi aduce pe soldatul care a venit azi-noapte cu noi.

— Să nu trimit mai bine după el?

— Nu, căci n-ar putea fi găsit.

Plecai eu însumi, fiindcă nu voiam să afle mai mulţi, afară de acel soldat, locul pe unde intrasem cu şambelanul în turn. Când ajunsei la dânsul, îl găsii dormind. Îl trezii şi îi poruncii să mă urmeze. Se frecă la ochi şi mă urmă, când poticnindu-se, când în patru labe. Dinadins nu-l dusei de-a dreptul la loc, ci merserăm printre dărâmături, pe o potecă întortocheată, ca să nu-şi dea seamă pe unde trecem, ceea ce a fost cu atât mai uşor, cu cât era încă buimăcit de somn. După ce părăsiserăm ruinele şi ne oprirăm puţin în loc pentru a ne odihni, el se uită înapoi, clătină capul şi zise:

— Drumul ăsta n-a fost tocmai plăcut effendi.

Urcarea în timpul nopţii a fost mai uşoară. Era însă întuneric şi n-am putut vedea nimic. Apoi, când s-a făcut tăcere, am adormit. Dar spune-mi, unde am fost de fapt?

— Nu ştii? răspunsei eu, foarte mulţumit de reuşita şiretlicului meu.

— Nu ştiu nimic. Am trecut prin atâtea dărâmături, aşa că n-aş putea regăsi locul unde am dormit, dacă l-aş căuta.

— Nimeni nu-ţi va cere să-l cauţi, aşa că poţi fi liniştit. Haide acum, să mergem mai departe.

Înainte de-a ajunge la soldaţi, văzui de departe că trebuie să se fi întâmplat ceva neobişnuit acolo. Iuţii pasul şi când mă văzură, desfăcură cercul pe care îl formaseră. Halef veni în întâmpinarea mea şi strigă de departe:

— Sihdi, închipuieşte-ţi, ticălosul a încercat să-l sugrume pe bimbaşă.

— Care ticălos? Sefirul?

— Da.

— Cum a putut face aşa ceva? E doar legat şi afară de asta e rănit la mână!

— Rana nu e aşa de grea, cum ne-am închipuit noi. Poate mişca încă foarte bine degetele, cel puţin câteva din ele.

— Mâinile îi erau însă legate la spate, aşa că, după părerea mea, o astfel de încercare era cu totul cu neputinţă.

— Da, effendi, dar nu mai avea mâinile la spate.

— Atunci unde?

— Erau libere.

— Aşa! Fără îndoială, ai făcut iar una din prostiile tale. Halef, Halef, în toată viaţa ta n-ai să te schimbi, ci ai să rămâi aşa cum ai fost întotdeauna şi cum eşti şi acum!

— Oh, Sihdi, nu dori să mă schimb. Eu ţin la tine din toată inima şi dacă n-ar mai fi aşa, ar pieri dragostea şi prietenia mea, cu care se înfrumuseţează viaţa ta şi a

mea. Te rog să mă crezi că sunt aşa cum trebuie să fiu. Dacă crezi că am făcut o greşeală, te înşeli.

— Pesemne că i-ai dezlegat mâinile.

— Numai pentru o clipă.

— Pentru ce?

— Voiam să te răzbun.

— Foarte rău. Cunoşti doar părerea mea despre răzbunare. Un creştin nu se răzbună niciodată.

— Atunci am vrut să spun pedeapsă şi nu răzbunare.

— Dacă un om trebuie pedepsit din pricina mea, eu sunt acela care hotărăşte şi nu tu. Pentru ce voiai să-l pedepseşti?

— Fiindcă te-a ţinut legat în închisoare. Voiam să-l fac să simtă şi el ce-ai simţit tu atunci. Recunoaşte că a meritat aşa ceva.

— Bine, recunosc, dar nu-ţi era îngăduit să iei vreo măsură fără voia mea.

— Ai lipsit prea mult şi eram grăbit să-i dovedesc cât mai repede recunoştinţa pe care i-o port. De aceea am pus să i se dezlege mâinile de la spate şi să fie legat la fel cum ai fost tu. Cred că n-ai de spus nimic împotrivă.

— Asta e părerea ta, dar nu şi a mea. Aşadar i-aţi dezlegat mâinile şi bineînţeles că s-a folosit îndată de ele.

— Aşa este. Dar ticălosul ăsta n-a avut destulă minte să înţeleagă că aşa ceva nu-i este îngăduit. Pe când bimbaşă îi dezlega mâinile, i-a spus câteva cuvinte care l-au supărat; el şi-a încleştat degetele în beregata lui, l-a trântit la pământ şi l-a strâns atât de tare de gât, încât faţa i se înnegrise ca unul din acele jobenuri cu care europenii au obiceiul să-şi înalţe capetele la serbări mari. Noi ne-am speriat, când sefirul s-a înfipt în el ca un purice al deşertului, care muşcă piciorul gol al unui călător. A fost nevoie de mai mulţi oameni să i-l scoată din gheare, cu toată rana pe care o avea la mână.

Bineînţeles că a fost legat îndată în felul în care am vrut eu. Ocăra însă de mama focului. Îl auzi? Haide şi tu până acolo şi nădăjduiesc că acum îmi vei da voie să-i dovedesc că simţămintele cele mai plăcute le poate avea omul numai în acea parte a trupului pe care i-o voi arăta eu.

Porni grăbit spre locul unde se afla sefirul.

Acesta era legat în aşa chip, încât se părea că nici nu poate răsufla, totuşi zbiera ca un nebun, înjura şi ameninţa — ceea ce în situaţia lui era aproape caraghios.

Când mă zări, ridică şi mai mult glasul şi începu să mă blesteme şi să mă ocărască după cum îi venea la gură.

— Halef, bate-l până ce o amuţi, strigai eu indignat. Dă-i unde nimereşti şi fără milă.

— *Hamdulillah!* răspunse Halef. În sfârşit ţi-a venit mintea la loc, Sihdi. Porunca ta mă umple de bucurie. Te ascult cu cea mai mare plăcere.

Abia isprăvi de vorbit şi loviturile sale începură să curgă ca grindina peste trupul sefirului, care nu mai scotea acum ţipete de mânie, ci de durere. Halef nu încetă însă, până când nu se mai auziră nici aceste ţipete. Apoi mă întrebă, dezmierzându-şi gârbaciul cu dragoste:

— Ce zici, Sihdi, îi ajunge?

— Lasă-l acum că îi e destul.

— Îl las, dar numai deocamdată. Te rog, Sihdi...

— Eu nu numai te rog, dar cer să mai fie bătut, intră şi Amuhd Mahuli în vorbă. Uite în ce hal m-a adus, effendi. Era hotărât să mă strângă de gât. Zăceam sub el ca un miel în ghearele unei pantere turbate şi abia m-au scos din mâinile lui.

Spunând aceste cuvinte, îmi arătă părul său ciufulit, uniforma ruptă şi gâtul zgâriat, din care mai curgea şi acum sânge.

— Măcar de te-aş fi sugrumat, slugă netrebnică a

unui creştin! ţipă sefirul cu glas şuierător.

Halef ridică iar mâna şi îi arse câteva, spunând:

— Taci, nemernicule, că te omor, auzi?

Cu toate că se zvârcolea de durere, sefirul se răsti la el:

— N-ai să-mi porunceşti tu mie! Eşti un câine râios de care nu-mi pasă, iar locul tău şi al lui effendi al tău, este acolo unde putrezesc hoiturile. V-aţi născut porci, trebuie să fiţi dispreţuiţi ca porcii şi veţi pieri ca porcii!

Halef ridică repede biciul, dar îl apucai de braţ şi spusei:

— Stai niţel. Poate şi aici un cuvânt bun ar folosi mai mult decât unul rău. O să încerc.

— Încearcă şi vom vedea! strigă sefirul, hohotind batjocoritor.

— Da, o să încerc, dar nu de dragul tău, ci pentru mine. Ştiu că orice voi spune va fi în zadar, dar vreau să fiu convins că am făcut tot ce mi-a stat în putere pentru mântuirea sufletului tău.

— Mântuirea sufletului meu? Dar ce-ţi pasă de sufletul meu? Lasă-l să se ducă unde vrea. Dacă nu mă sinchisesc eu de asta, cu atât mai puţin ţi-e îngăduit ţie să te amesteci. Vrei poate să-mi vorbeşti de viaţa veşnică, de rai şi de iad? Cu prostii de astea să nu vii. Ceea ce spune Mahomed şi Hristos al vostru despre astea sunt palavre, căci după moarte nu mai e nimic… nimic!

— Eşti un rătăcit căruia…

— Nimic! repetă el, curmându-mi vorba.

— …nu vreau să-i precupeţesc mi…

— Nimic, nimic, nimic! zbieră el acum cât îl ţinea gura. Şi ăsta e norocul vostru, câini afurisiţi ce sunteţi! Pentru voi aş vrea să mai fie ceva. Ar trebui să fiţi blestemaţi cum n-a fost încă nimeni. În lumea cealaltă ar trebui…

Blestemele care urmară acum nu pot fi redate, îl lăsai să vorbească fără să-l întrerup, căci ar fi fost

caraghios din parte-mi să-i mai arăt un pic de milă. După ce îşi descarcă mânia, mă scuipă pe mine şi pe Halef, care eram mai aproape de el şi încheie cu cuvintele:

— Aşa ca mine ar trebui să vă scuipe şi să vă dispreţuiască toţi oamenii în vecii vecilor. Acum cunoşti părerea mea şi n-ai decât să sporovăieşti cât îţi place.

— Nu vei auzi decât lucruri jalnice, de care îţi vei aduce aminte mai târziu. Ai vorbit de torturi de care nu voi putea scăpa, unde sunt? Eu însă ţi-am spus că în zorii zilei va începe judecata ta. Cuvântul meu, de care ţi-ai bătut joc, s-a împlinit. Ţi-am mai prezis şi alte lucruri, pe care nu vreau să le mai spun a doua oară. Să aşteptăm seara. Acum vei fi tratat după propria ta părere: cu moartea se sfârşeşte tot. Dacă în lumea cealaltă nu există pedeapsă pentru tine, atunci nu trebuie să pierdem nici o clipă şi să-ţi dăm ce ţi se cuvine pe pământ. Mai înainte, însă, să-mi spui unde se află oamenii caravanei lui Pişkhidmet-başa, pe care i-aţi ucis?

Nu răspunse nici când repetai a doua şi a treia oară întrebarea. Îi întrebai şi pe beduinii ghazai, dar tăcură şi ei. De aceea mă adresai aceluia, care părea să fie căpetenia, fiindcă la preţuirea prăzii el fusese acela care se tocmise şi încasase banii. Singurul lui răspuns fu o strâmbătură batjocoritoare.

— Îţi voi deschide gura cu biciul! îl ameninţai eu.

— Îndrăzneşte! strigă el. Suntem beduini liberi şi nimeni n-are voie să se atingă de noi. Suntem oameni cinstiţi şi nu ştim pentru ce am fost prinşi şi legaţi.

— Oameni cinstiţi? Cu toate acestea v-aţi dat drept arabi din tribul solaibilor. În plus, v-am văzut cum şedeaţi în jurul focului şi v-aţi tocmit pentru preţul nelegiuirii voastre.

— Minţi!

— Eu însumi v-am văzut şi v-am auzit; asta îmi ajunge. Spune, deci, unde sunt leşurile?

— Nu ştiu de vreun leş. Dacă crezi că sunt undeva, n-ai decât să le cauţi.

După mutra lui ironică se putea citi încredinţarea că nu le voi găsi. De aceea răspunsei:

— Îţi voi dovedi că-mi este foarte uşor să le descopăr, dar totuşi te voi sili să-mi spui unde au fost duse. Biciul te va face să vorbeşti!

— N-ai să îndrăzneşti! Tot tribul meu s-ar năpusti asupra ta şi pentru fiecare lovitură ţi-ar da o sută.

— Pune să-l bată, să-l bată fără cruţare, îmi strigă bimbaşa. Mai înainte, însă, îngăduie să se dea sefirului ce i se cuvine.

— N-am nimic împotrivă, numai trebuie să îndepliniţi o condiţie pe care sunt nevoit să v-o pun neapărat.

— Care anume?

— Băteţi-l cât vreţi, numai să nu-l omorâţi. Trebuie să-l predăm paşei şi sunt încredinţat că va retrage avansarea ta, ba chiar te va degrada până la soldat prost, dacă nu i-l vom duce viu.

Spuneam într-adins aşa, ca să înlătur o pedeapsă prea sălbatică. Bimbaşa se grăbi aşadar să-mi dea asigurarea.

— Fii fără grijă, effendi, ar fi o binefacere pentru ticălosul ăsta, dacă l-am omorî. Pedeapsa lui trebuie să fie mai lungă. Îţi aduci însă aminte că la *mehkeme* a cerut să fii bătut cu beţele la tălpi; acum el va fi acela care va primi loviturile. Cred că vei da voie?

— Da.

— Numai bătaie la tălpi? întrebă Halef. Credeam că va avea şi gârbaciul meu ceva de spus. Sihdi, prin faptul că porunceşti să i se dea la tălpi, îmi răpeşti plăcerea de a-i arăta ce strânsă legătură e între sufletul meu şi pielea lui simţitoare.

Îl luai de mână şi, trăgându-l mai la o parte, îi spusei:

— Spune-mi Halef care e neamul cel mai mândru şi

mai renumit al beduinilor de pe toată întinderea stepei?

— Marele neam al sammarilor, răspunse el; ce mă întrebi, doar o ştii tot atât de bine ca şi mine?

— Şi care e cel mai de seamă trib al lui?

— Bineînţeles, haddedihnii.

— A căror căpetenie eşti tu?

— Fără îndoială.

— Prin urmare tu eşti cel mai viteaz şi mai de seamă din tot tribul sammarilor?

— Fireşte. Nu încape nici o îndoială despre asta.

— Deci tu trebuie să reprezinţi tot acest trib şi cinstea a multor mii de luptători?

— Negreşit.

— Aşadar, ceea ce faci tu, cinsteşte sau înjoseşte, după împrejurări şi după faptele tale, pe fiecare sammar sau haddedihn în parte!

— Desigur.

— Ce-ai face, dacă cineva ar spune că toţi sammarii şi haddedihnii sunt nişte schingiuitori şi călăi?

— I-aş înfige pe loc cuţitul între coaste.

— Atunci înfige-l!

— Cum?... Ce?... Cui?... întrebă el.

— Ţie însuţi!

— Mie... însumi...?

— Da, căci tu, fala întregului tău trib, mi-ai spus chiar acum că ai de gând să fii călăul şi schingiuitorul sefirului.

Mă privi nedumerit. Răspunsese cu mândrie şi plin de încredere în sine la întrebările mele, dar acum glasul său sună cu totul altfel, când zise:

— Sihdi, eşti un om primejdios şi foarte rău cu credinciosul tău Halef.

— De ce?

— Ştiu eu ce spun. Pentru că nu-mi vorbeşti mai bine deschis şi pe şleau!

— Pentru că „lăţimea minţii” tale, despre care vorbeşti întotdeauna cu atâta plăcere, e mai mare în faţă

decât la spate.

— Vasăzică, recunoşti că nu îndrăzneşti să te apropii de jumătatea din faţă a înţelepciunii mele, fiindcă ţi-e frică de ea?! Asta ar trebui să mă bucure; dar îmi anulează bucuria faptul că nu te porţi sincer cu mine. Eu însă te întreb în faţă: Nu ai făgăduit că o să mă laşi să mângâi niţel spinarea sefirului?

— Adevărat.

— Şi acum nu vrei să te ţii de cuvânt?

— Ba m-am ţinut.

— Cum?... E adevărat?... Ai şi...?

— Da. A căpătat bătaie de la tine sau nu?

— Hm, a cam căpătat...

— Atunci de ce-mi faci mustrări pe nedrept?

Clătină necăjit capul şi zise:

— Oh, Sihdi, Sihdi, dacă ai şti cât de mare e durerea dezamăgirii pe care mi-o pricinuieşti! Credeam că îi va fi dat gârbaciului meu să arate ce poate şi acum să mă mulţumesc cu cele câteva lovituri care mai rău i-au deschis pofta? Dacă aşa te ţii de cuvânt, trebuie să te asemuiesc cu o pungă de bani mare, dar goală, care nu e bună la nimic. Nu e pentru întâia oară că pui beţe în roate gârbaciului meu, aducându-mi aminte că sunt un om atât de însemnat. Biciul e al meu după cum şi mâna e a mea; e o parte din trupul meu. Biciul e tot atât de însemnat ca şi mine. Cum pot deci să mă înjosesc dacă îi dau şi lui cinstea cuvenită?

— Greşeşti, dragul meu, fiindcă porneşti de la o presupunere greşită.

— Defel, căci părerea mea e că sefirul trebuie să capete bătaie şi nu presupuneri.

— În cazul ăsta, lăţimea minţii tale se îngustează aşa de mult, încât nu se mai vede nimic din ea. Dar să nu ne certăm, ci să isprăvim cât mai repede. Dacă socoteşti că e dreptul tău să-l baţi pe sefir, nu vreau să-ţi iau acest drept. Din partea mea n-ai decât s-o faci, dar să nu te miri dacă nu te voi mai considera ca prietenul

meu, ci ca pe un călău, care pentru mine nu mai e nimic altceva decât o unealtă a legii. Eu plec.

Îi întorsei spatele.

— Unde te duci, Sihdi? întrebă el, repede, venind după mine şi apucându-mă de braţ.

— Mă duc să caut leşurile celor ucişi. Asta e o datorie de om şi nu treabă de călău.

— Ia-mă şi pe mine. Trebuie să dovedim sefirului şi ghazailor că n-avem nevoie de lămuririle lor şi că suntem destul de deştepţi ca să aflăm singuri ce vrem să ştim. Uite, îmi pun gârbaciul la brâu şi renunţ de a scrie pe spinarea persanului dovada ticăloşiei sale. Îl las în seama lui bimbaşă; are el grijă să-i dea atât cât i se cuvine.

— Bine faci, îl lăudai eu. Vezi, aşa te vreau!

— Cum adică?

— Hagi Halef Omar Ben hagi Abul Abbas Ibn Hagi Dawud el Gossarah, marele şeic al haddedihnilor din vestitul trib al sammarilor.

La auzul acestor cuvinte îşi sumeţi cât putu trupul, mă privi cu ochi strălucitori şi zise:

— Da, fără îndoială că sunt acela care spui tu. Sunt căpetenia bunilor şi dragilor mei haddedihni, care mă ascultă cum nu-l ascultă nici turcii pe padişah, sau persanii pe şahinşahul lor. N-aş face schimb cu nici un om de pe lume şi biciul îl am pentru a domni şi nu pentru a face treabă de călău cu dânsul. Cu cât omul e mai renumit, cu atât mai puţin e nevoit să mânuiască singur gârbaciul. Merg cu tine, care eşti tot aşa de renumit ca şi mine.

Îi spusei lui bimbaşa că plecăm, dar că ne vom întoarce repede şi că în lipsa noastră poate sta de vorba cu sefirul în „limba biciului”. Apoi încălecarăm şi plecarăm.

Mă gândisem să iau informaţii de la Pişkhidmet-başa, dar nevoind să mai am nimic de-a face cu acest om nerecunoscător, renunţai de a mai vorbi cu el sau de a-l

lua cu noi. De altminteri cred că nici n-ar fi putut să-mi dea vreo desluşire, căci nu cunoştea locurile. Era noapte când ajunsese aici şi atacul avusese loc pe întuneric, aşa că, mai puţin ca oricare altul putea să ştie unde fuseseră duse leşurile. Socotii deci că e mai bine să mă bizui numai pe mine însumi. Nici Halef nu-mi putea fi de mare ajutor, căci nu ştia să citească urmele. Îl luasem cu mine numai pentru a-l îndepărta de la locul execuţiei!

În timp ce călăream de-a lungul ruinelor, spre miazănoapte, de unde venisem, cercetai fără întrerupere drumul pentru a descoperi urmele pe care le căutam. Găsii când pe ale noastre, când altele, însă nu pe acelea pe care le căutam. O luarăm apoi spre apus, trecând peste urmele contrabandiştilor, care veneau dinspre canal şi dădurăm iar peste urma caravanei lui Pişkhidmet-başa. Acum eram încredinţat că atacul nu avusese loc la miazănoapte, ci la răsărit de locul unde se afla tabăra noastră. Caravana fusese condusă de sefir peste locul sub care se aflau încăperile subterane. Ar fi fost nechibzuit din partea lui s-o atace tocmai acolo, căci trebuia să considere că vor rămâne urme. Ne întoarserăm deci înapoi.

Când ne apropiarăm de tabără, căpetenia beduinilor ne strigă în batjocură:

— Ei, unde sunt ucişii pe care îi căutaţi? Cu marea voastră înţelepciune trebuie să-i fi găsit.

Ghicise deci intenţia noastră şi credea că după această încercare zadarnică vom descăleca şi vom rămâne acolo. Eu nu-i răspunsei, însă micului meu Halef nu-i fu cu putinţă să tacă.

În trecere îi aruncă ameninţarea:

— Am venit numai să-ţi spunem că după întoarcerea noastră, pentru fiecare mort pe care îl vom găsi, ai să capeţi câte cinci lovituri la tălpi.

Era aşa cum socotisem eu. Urmele caravanei duceau de aici mai departe şi se întâlneau cu ale bandiţilor. După vreo cinci minute de drum, urmele

încetară şi ajunserăm la locul atacului, plin cu pete de sânge. Urmele nu dovedeau că ar fi avut loc o luptă şi o apărare înverşunată. Persanii, oameni tot atât de laşi ca şi stăpânul lor, se lăsaseră măcelăriţi fără împotrivire.

Locul era la o depărtare de vreo două sute de metri de ruină şi de acolo duceau urme atât de adânci spre aceasta, încât spusei lui Halef:

— Leşurile au fost ascunse în dosul zidurilor.

— Ce te face să crezi? întrebă el.

— Dacă vei păşi într-acolo fără să duci vreo povară, atunci urmele picioarelor tale vor fi mai puţin adânci decât acestea. Ele sunt atât de bine întipărite, fiindcă acei care le-au făcut duceau morţii în spinare.

— Îi vom găsi oare?

— Fără îndoială. Leşurile nu sunt duhuri care vin şi dispar fără să lase urme. Haidem!

Ajungând la ruină, văzurăm că urmele se opreau în faţa unei grămezi de cărămizi, ridicată lângă zid. Adineauri, din depărtare, n-o putusem deosebi de zid.

Descălecarăm şi, după ce mutarăm o parte din cărămizi, descoperirăm o deschizătură largă, dar nu mai înaltă decât un stat de om, care părea că duce pieziş în interiorul ruinii. Mă vârâi înăuntru şi simţii un miros puternic de putregai, precum şi mirosul de hoit, atât de uşor de recunoscut, chiar dacă moartea n-a avut loc decât cu câteva ceasuri în urmă.

Înaintând cu băgare de seamă şi pipăind în toate părţile cu mâinile, văzui că tavanul deasupra mea înainta orizontal, pe când gangul în care mă aflam cobora şi devenea tot mai adânc. Păşeam pe nisip; pereţii şi tavanul erau netezi şi nu descoperii nici o crăpătură. Înaintasem vreo patruzeci de metri, când nisipul încetă şi mă aflai pe pământ bătut. Lovii cu piciorul în ceva. Mă aplecai şi pipăii cu mâna: era un trup cu desăvârşire gol. Îmi adusei aminte că mai aveam în buzunar chibrituri şi o lumânare. O aprinsei şi la lumina ei văzui pe cei unsprezece persani trântiţi

grămadă unul peste altul. Fuseseră despuiaţi de veşmintele lor. Deşi eram deprins cu astfel de privelişti, totuşi trebuie să recunosc că mă înfiorai. Pesemne că şi istoria locului contribui la asta. Mă aflam într-un canal astupat al turnului babilonian, în faţa mea leşurile goale şi însângerate, care holbau la mine nişte ochi sticloşi. Pâlpâirea luminii făcea să mi se pară că leşurile se mişcă, iar partea canalului care zăcea în întuneric mi se părea plină de mii de făpturi fantomatice, care se mişcau încolo şi încoace. Pe lângă toate acestea mirosul greu de putregai, care, pe măsură ce înaintasem, căpătase duhoarea de hoit. Putoarea asta nu putea să vină de la persani, care nu fuseseră ucişi de mult. Mă hotărâi să aflu pricina, aşa că păşii peste morţi şi mersei înainte.

Văzui atunci că mă aflam într-un adevărat cavou. Zării capete, oseminte şi alte rămăşiţe de cadavre. La fiece pas mă loveam de ele, până când ajunsei la un loc unde tavanul se prăbuşise şi nu mai putui înainta, aşa că mă întorsei. Vasăzică, aici aduseseră ghazaii pe cei ucişi. Cunoşteau deci acest mormânt îngrozitor şi fuseseră de mai multe ori aici pentru a ascunde urmele faptelor lor nelegiuite în acest loc tainic. Nu e de mirare, deci, că m-am hotărât să las să se îndeplinească ameninţarea lui Halef.

Când mă văzu, după câtva timp, ieşind din gaura aceea întunecată, se uită speriat la mine şi mă întrebă:

— Ce ai, Sihdi? Dacă faţa ta n-ar fi aşa de arsă de soare, aş spune că eşti galben ca un mort. Ai găsit pe cei ucişi?

— Da.

— Te-ai speriat de ei?

— Eu, să mă sperii? Nu mi-e frică de vii, cu atât mai puţin de morţi. Duhoarea aceea îngrozitoare din gaură e pricina.

— Ce-ai descoperit? Spune.

— Nu acum. Trebuie să mergem numaidecât la

beduini, unde îţi voi face o bucurie, o bucurie foarte mare.

— Care?

— Nu întreba, ci vino.

Încălecarăm din nou şi pornirăm spre tabără. Bătrânul ghazai părea să fie cu desăvârşire încredinţat de zădărnicia cercetărilor noastre, căci, încă înainte de a descăleca noi, mă întrebă zâmbind ironic:

— V-a arătat Allah drumul cel bun? Faci o mutră atât de veselă şi mulţumită, încât ştiu că voi primi acum loviturile. Cât de mult mă bucură asta!

Nu-i răspunsei, ci mă adresai lui Halef:

— Câte lovituri i-ai făgăduit?

— Câte cinci de fiecare mort, vasăzică, cincizeci şi cinci, răspunse hagiul.

— Le va primi chiar acum. Şi după el, fiecare din oamenii săi va primi câte treizeci, dar zdravene, încât să le plesnească tălpile.

Când auzi aceste cuvinte, bătrânul se răsti la mine:

— Să nu vă încumetaţi să ne atingeţi. Unde sunt morţii pe care spui că i-am ucis?... Arată-i!

— I-am găsit acolo în ruine, lângă rămăşiţele acelora pe care i-aţi ucis mai înainte, îi răspunsei eu.

— Din gura ta nu ies decât minciuni, iar creierul tău nebun nu doreşte decât neadevăruri care...

Nu apucă să mai spună ceva ci scoase un ţipăt de durere, căci, în sfârşit, ieşit şi eu din fire, smulsesem biciul de la brâul lui Halef şi îl plesnii cu atâta putere peste faţă, încât pielea crăpă şi ţâşni sângele.

— *Hamdulillah!* Effendi al meu se cuminţeşte! strigă Halef voios. E numai un singur grai în care se poate vorbi cu neruşinaţi de teapa ăstora; e graiul biciului, care e mai desluşit şi mai nimerit decât oricare altul. Sihdi, de când te cunosc, acum ai spus cuvântul cel mai frumos pe care l-am auzit din gura ta. În el e cuprinsă adevărata înţelepciune, care e mai presus decât toate cunoştinţele de pe lume. Să iau acum eu urmarea

fericită a binefăcătorului tău început?

— Da. Iată semnul puterii pe care ţi-o încredinţez, răspunsei eu, întinzându-i biciul. Nu-mi plac pedepsele sălbatice, dar câinii ăştia merită mai mult ca oricine să li se tăbăcească bine pielea. Bătrânul va primi cincizeci şi cinci de lovituri, ceilalţi câte treizeci şi dacă vreunul din ei va spune că, fiind beduin liber, nu e îngăduit nimănui să-l bată, atunci veţi începe încă o dată de la început. Ai auzit, Halef?

— Mai întrebi dacă am auzit, Sihdi? Am auzit aşa de bine, ca şi când mi-ai fi suflat în ureche cu o trâmbiţă lungă de zece poşte, sau cu un trombon de douăzeci de ori mai lung. Să vezi cu câtă râvnă voi îndeplini această dorinţă a ta.

— N-am să fiu de faţă, căci voi pleca întru întâmpinarea paşei.

— Păcat, mare păcat! Dar ştiu că poţi să porunceşti asemenea pedepse, însă nu-ţi place să iei parte la ele. Poţi să pleci însă liniştit, căci ai încredinţat executarea în mâini bune.

De adevărul acestor cuvinte eram tot atât de încredinţat ca şi de faptul că în lipsa noastră bimbaşa cinstise bine pe sefir, căci acesta zăcea la pământ ghemuit ca un arici, cu mădularele tresărind de durere şi scoţând gemete neîntrerupte.

Simţea acum ceea ce nu voise să recunoască: începutul pedepsei prezise de mine.

Amuhd Mahuli îşi închipuia pesemne că mi-e milă de cel pedepsit, căci mă întrebă:

— Faţa ta e aşa de serioasă şi aspră, effendi. Crezi poate că am fost prea darnici cu loviturile?

— Nu, bimbaşă, nu cred asta; însă mă doare când văd pe cineva care îşi zice om, fără să fie. Priveşte-l! Ticălosul ăsta a fost făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu; dar ce-a devenit? Vietatea cea mai josnică şi scârboasă nu e atât de respingătoare ca nemernicul ăsta, care era chemat să aibă un loc în cer.

— Nu va ajunge niciodată acolo, niciodată! Ai auzit vorbe din gura lui, care au făcut să te doară urechea ca şi pe mine. Dar după ce aţi plecat şi l-am legat pentru a-i da bătaia, a trebuit să auzim cuvinte cum nici nu pot fi mai nelegiuite. Omul ăsta e pierdut pentru vecii vecilor. Dar parcă ziceai că ai de gând să pleci întru întâmpinarea paşei?

— Da. Nu vreau să mai stau aici, să văd bătaia.

— Ai să raportezi ce s-a întâmplat azi aici?

— Da.

— Atunci te rog să-ţi aduci aminte şi de mine.

— Cu plăcere.

— Aşadar, eşti mulţumit de mine?

— Te-ai purtat ca un soldat viteaz, prevăzător şi credincios şi îmi pare bine să pot spune asta paşei.

— Mulţumesc lui Allah, dar şi ţie. Îmi dai voie să-ţi spun la ce mă gândesc?

— Spune.

— M-am străduit întotdeauna să-mi fac datoria şi să fiu om cumsecade. Dar de multe ori mi-a fost foarte greu, când vedeam că osteneala mea era numai spre răul meu, pe când alţii, care nu trăiau după poruncile lui Allah, mi-o luau înainte şi avansau repede. Eu a trebuit să mă lupt întotdeauna cu sărăcia şi în cele din urmă m-am deprins cu gândul că soarta mea era să trăiesc până la sfârşitul vieţii fără ca dorinţele mele să se împlinească. Eşti creştin şi nu te vei supăra, dacă am să-ţi spun că fatalismul, pe care ni-l propovăduieşte islamismul, e cu adevărat îngrozitor. El înfăşoară trupul şi sufletul omului în legături care nu se pot rupe şi îl ţine pe locul pe care l-a aruncat. Omul poate să se roage, să dorească o îmbunătăţire, să muncească din răsputeri, totul e în zadar. Zace doborât la pământ şi nu se poate ridica, fiindcă mâna de fier a *kismetului*[1] îl ţine încătuşat. Astfel, încetul cu încetul, pier toate dorinţele şi nădejdile; încrederea în sine şi într-un viitor mai bun

[1] Soarta (n. trad.).

se pierde şi omul devine un rob neputincios al sorţii. Într-un cuvânt e... mort. Poţi să-ţi închipui aşa ceva?

— Foarte bine chiar.

— Un astfel de sclav, o astfel de umbră am fost eu. Simţeam mâna care mă ţinea la pământ şi nu puteam face nimic. Încheiasem cu viaţa şi dorinţele mele le zăvorâsem în adâncul sufletului meu. Ştiam că pentru mine nu mai există nici o speranţă şi nici o ţintă. Atunci ai venit tu şi totul s-a schimbat pe neaşteptate. În inima mea a răsărit un soare şi au înflorit mii de flori minunate. Simt că nu sunt mort, ci trăiesc. Tu m-ai scăpat din robie, tu ai... oh, effendi, nici nu mai ştiu ce să spun; îmi vine să cred că ai învins soarta mea şi ai făcut-o neputincioasă. E un păcat dacă gândesc şi vorbesc astfel?

— Nu. Nu există ceea ce numiţi voi: „Aşa mi-a fost scris”. Allah nu este un tiran care îşi asupreşte supuşii, ci un părinte iubitor, care n-are sclavi, ci copii liberi şi voioşi.

— Aşa învaţă credinţa ta, creştinismul?

— Da.

— Atunci voi creştinii sunteţi mai fericiţi decât noi. Trebuie să-ţi fac o mărturisire, dar te rog să mă crezi că nu vreau să te linguşesc. Închipuie-ţi că te afli într-o ţară depărtată de la miazăzi, unde sunt numai oameni negri. Trăieşti o vreme îndelungată acolo şi ai devenit şi tu un negru. Vorbeşti ca un negru, mănânci şi bei ca un negru, gândeşti ca un negru şi simţi ca un negru. Însă în adâncul sufletului tău trăieşte conştiinţa că nu faci parte din aceşti negri şi dorinţa de a scăpa din această întunecime. Şi deodată vine un alb. Toţi se uită uimiţi la el, nu sunt în stare să-l înţeleagă, se miră de culoarea, de chipul, de mersul, de vocea şi graiul lui. Tu îl înţelegi însă îndată, începe să-ţi fie drag de la cea dintâi privire pe care o arunci asupra lui şi îţi dai seama că prin el se va îndeplini tot dorul tău ascuns. Effendi, înţelegi ce vreau să spun?

— Da.

— Aşa mi-a mers mie când te-am văzut şi am vorbit cu tine. Tu eşti acel alb. M-am gândit şi m-am întrebat de unde vine înrâurirea pe care o ai asupra mea. Nu-ţi cunosc nici credinţa, nici poporul, nici ţara. Poate nu eşti ca alţi creştini despre care am auzit vorbindu-se, ai altă fire decât ceilalţi oameni, dar, totuşi, îmi spun că ochiul, glasul şi graiul tău, că vitejia ta sunt însufleţite numai de religie. Am dreptate sau nu?

— Ai dreptate în aceea că islamismul îşi asupreşte şi îi face posomorâţi pe credincioşii săi, pe când creştinismul e o religie a libertăţii şi a iubirii.

— Ah, Sihdi, dacă ai avea timp să-mi predici şi să mă înveţi religia ta!

— Din nefericire n-am, însă îndată ce voi ajunge la Bagdad, îţi voi trimite o parte a *Sfintei Scripturi* şi anume *Noul Testament*. Îţi va fi o lumină pe calea vieţii tale.

— Îţi mulţumesc. Cât timp ai să rămâi la Hilleh?

— Poate plecăm chiar azi, sau poate mâine.

— Dacă rămâi până mâine, te rog din tot sufletul să fii în seara asta oaspetele meu. Sunt sărac şi nu pot să-ţi ofer mult, în schimb pot învăţa multe de la tine. Aş vrea să vorbesc cu tine despre credinţa ta, despre religia iubirii şi a luminii. Vrei să-mi faci bucuria asta mare?

— Da, cu plăcere. Chiar dacă am putea pleca azi, tot aş rămâne până mâine spre a-ţi îndeplini această dorinţă, care mă bucură mult.

— Mă faci fericit, effendi. Asta e o binefacere pe care ţi-o va răsplăti Allah. Dă-mi voie să-ţi sărut mâna.

O apucă şi o duse atât de repede la buze, încât n-avui timp să-l opresc. Apoi se îndreptă spre oamenii lui, cărora Halef le dădea tocmai porunci pentru executarea pedepsei. Nu am vrut să fiu de faţă la ea şi am plecat.

După ce călării vreo oră, întâlnii o ceată de călăreţi. Era paşa însoţit de câţiva ofiţeri şi de ştafeta pe care i-o trimisesem. Când se apropie de mine, îmi întinse mâna,

mă salută zâmbind şi spuse pe englezeşte:

— După cum am aflat, ai reuşit. Bineînţeles că am pornit îndată pentru a-ţi îndeplini dorinţa.

— Am reuşit mai bine decât îşi închipuie poate Excelenţa Voastră, răspunsei eu. De aceea mi-am permis să vă trimit vorbă să veniţi.

— Am venit cu plăcere. Situaţia la Hilleh e de aşa fel, încât pot lipsi pentru câteva ceasuri. Totul a mers bine?

— Dacă nu bine, cel puţin spre deplina mea mulţumire. Am prins toată banda.

— Şi pe persanul care se numeşte sefir?

— Da.

— Dar vezi că în privinţa lui nu ajunge să-l avem numai pe el, ci şi dovezi împotriva lui.

— Avem mai multe decât ne trebuie.

— Desăvârşite şi de netăgăduit?

— Atât de convingătoare, încât a şi primit prima pedeapsă.

— Ai pus să-l bată? Dacă n-ai fi dumneata, te-aş întreba dacă ai dreptul să faci una ca asta.

— Atunci vreau să mărturisesc, că în clipa în care am plecat, se făceau pregătiri să fie bătuţi şi cei cincisprezece bandiţi pe care i-am prins de asemenea.

— Cincisprezece oameni deodată? Şi aşa, fără judecată, fără voie? Dragă prietene, vei putea răspunde de asta?

— Să răspund? Doar nu sunt la Stambul, la Viena, la Londra sau în altă capitală din Europa, ci între tâlhari şi ucigaşi, în mijlocul unui popor care, în dispreţul legilor, face ce vrea şi după obiceiul său: ochi pentru ochi, sânge pentru sânge. Judecată sau voie? Doar ştiţi tot aşa de bine ca şi mine cât preţuiesc aici judecătorii. Ca să vedeţi ce se întâmplă aici aţi venit. Mă întrebaţi dacă voi putea răspunde? Pusei mâna pe armele mele şi urmai: iată răspunsul meu. Cine o vrea, n-are decât să vină să şi-l ia. Dacă respir un aer de nelegiuiri şi crime şi fac

curăţenie pentru a nu fi nevoit să mă înăbuş, atunci n-au decât să vină să mă tragă la răspundere reprezentanţii legilor, din pricina cărora domneşte aici această stare de lucruri. Am să le răspund în aşa fel, încât să se sature să mă mai întrebe.

— Ei lasă şi dumneata! zise paşa, râzând. Văd că te-ai făcut foc şi pară, încât începe să-mi fie şi mie teamă. Linişteşte-te; te cunosc şi nu mi-a trecut câtuşi de puţin prin gând să te jignesc. Ce-ai făcut şi ce-ai poruncit să se facă, e bine şi în orice caz se va executa întocmai. Locuiesc în reşedinţa califului, aşa că ai să înţelegi şi ai să mă ierţi dacă am vorbit de judecători şi de răspundere. Acum eşti mulţumit?

— Mai întrebi? Un singur lucru aş vrea numai să lămuresc. Am avut de-a face cu nişte oameni atât de nemernici, încât a trebuit să-i tratez cum meritau. Totuşi, în mocirla asta, am găsit şi o comoară de mare preţ.

— O comoară? Ce vrei să spui cu asta?

— Curatul adevăr. O comoară din mărfuri de contrabandă ascunse în mai multe încăperi. Am găsit şi bani, podoabe şi pietre scumpe.

— Ce spui? Trebuie să fie depozitul contrabandiştilor.

— Probabil.

— Şi lucrurile acelea au o valoare atât de mare?

— Fără nici o îndoială.

— Atunci ai făcut o captură bună şi o descoperire însemnată. Povesteşte-mi, te rog şi mie cum ai izbutit asta şi tot ce s-a întâmplat.

Îi făcui un raport amănunţit, fără a spune însă nimic de asociaţia secretă a „Umbrelor” şi despre presupunerile mele asupra acesteia. Socoteam că nu e nevoie să amintesc despre asta, ba chiar ar fi fost o nesocotinţă din partea mea, căci numai atunci puteam să reuşesc, dacă nu se afla că-mi sunt cunoscute afacerile „Umbrelor”.

Totuşi paşa deveni din ce în ce mai atent, mă întrerupse de multe ori prin exclamaţii de mirare şi surprindere, iar când îi povestii despre descoperirea celor unsprezece cadavre, fu atât de impresionat, încât păli şi când îi spusei că am fost atât de îndârjit din pricina nelegiuirii descoperite, încât la întoarcerea mea în tabără am dat îndată poruncă să fie bătuţi vinovaţii, el strigă:

— Bine ai făcut, effendi, foarte bine! Şi eu aş fi făcut acelaşi lucru. Au meritat bătaie ticăloşii ăştia; o bătaie straşnică. Te rog să mă ierţi dacă ţi-am vorbit adineauri de „judecători” şi de „răspundere”, căci ai procedat în totul cum aş fi făcut şi eu. Sefirul ăsta e un adevărat diavol. El are pe conştiinţă şi pe sangeak, pe care l-a ispitit. Să mă crezi că nu voi ţine seamă de nici o convenţie de stat şi nu-l voi elibera ca supus persan, ci voi proceda foarte sumar cu dânsul. Voi pune să-l spânzure chiar dacă ar fi fratele şakinşahului sau însuşi acesta. Astfel de oameni sunt în afară de lege şi trebui trataţi ca nişte animale sălbatice. Parcă îl şi văd atârnând de frânghie cu limba scoasă. Să ne grăbim pentru a ajunge mai repede la faţa locului.

Dădu pinteni calului; deşi prin aceasta nu puteam câştiga decât câteva minute, căci nu mai eram departe de Birs Nimrud.

Am vrut să-l duc mai întâi la locul pe unde intrasem cu şambelanul, însă el nu se învoi, ci zise:

— Înainte de toate vreau să-l văd pe sefir, apoi pe ghazai şi pe contrabandişti. Ţin mult să stau de vorbă cu ei.

Faţa lui luase o expresie atât de hotărâtă, că aproape mă înspăimântai.

Când fostul sergent şi actual bimbaşă ne văzu venind, porunci repede oamenilor săi să ia poziţia. Paşa nici nu-i luă în seamă, le făcu numai un semn cu mâna, sări de pe cal şi se apropie de sefir, care nu mai era legat, ci zăcea întins la pământ.

— Câine, tu ai atacat caravana şambelanului? îl întrebă el.

Faţa sefirului era atât de grozav de schimonosită, încât mă întorsei spre a nu-l mai vedea. Îl auzii zbierând ca o fiară turbată:

— Tu eşti, câine? Fii blestemat!

Atunci paşa îi porunci bătrânului bimbaşă:

— Pentru răspunsul ăsta îşi va primi pedeapsa. După cum văd, picioarele lui au şi făcut cunoştinţă cu băţul. Mai daţi-i treizeci de lovituri, dar nu la tălpi.

Apoi se întoarse spre bătrânul ghazai:

— Tu ai atacat caravana şambelanului?

— Nu, răspunse acesta.

— Încă douăzeci de lovituri!

În felul acesta întrebă pe toţi ghazaii pe rând şi toţi îi răspunseră cu un „nu” şi la fiecare răspuns poruncea alte douăzeci de lovituri.

Apoi se adresă contrabandiştilor cu întrebarea:

— Aţi făcut contrabandă?

— Da, îi răspunseră toţi într-un glas. Preferară să mărturisească, decât să primească loviturile de care se temeau ca da foc. De altminteri nici n-aveau de aşteptat o pedeapsă atât de aspră ca ghazaii.

— Sefirul e căpetenia voastră? întrebă paşa mai departe.

— Da.

— Aveţi anumite legi de care trebuie să ascultaţi?

— Da.

— Puteţi să mi le spuneţi şi mie?

— Nu.

— Ce pedeapsă vă aşteaptă dacă aţi vorbi?

— Moartea.

— Atunci ascultaţi ce vă voi spune. Căpetenia voastră e prizonier şi va fi pedepsit cu moartea, aşa că nu mai e primejdios pentru voi! Dacă îmi veţi spune legile, atunci voi interveni la judecători în favoarea voastră. Dacă nu vă hotărâţi să vorbiţi, atunci fiecare

dintre voi va primi cincizeci de lovituri şi, mai târziu, cea mai aspră pedeapsa care există. Aşadar, răspundeţi: vreţi să-mi spune-ţi care sunt legile voastre?

— Da, strigară cu toţii.

— Ăsta e norocul vostru. Eu mă voi ţine de cuvânt şi, dacă în adevăr veţi fi sinceri, am să vă mai dau o veste bună.

Apoi îmi spuse că acum pot să-l duc şi să-i arăt ce văzusem. Numai lui Halef îi fu îngăduit să ne însoţească.

Când urcarăm spre înălţime, noi doi înainte şi paşa în urma noastră, hagiul mă întrebă încet, aşa ca acela să nu-l audă.

— I-ai spus tot, Sihdi?

— Tot ce e nevoie să ştie, nimic mai mult. Aşadar, să nu vorbeşti de sillani, de luptele noastre şi de alte secrete.

— Nici prin gând nu-mi trece. Vreau să văd dacă va descoperi intrarea.

— Sunt încredinţat că nu. Pentru aşa ceva trebuie ochi mai buni decât ai lui.

Avui repede dovada că aveam dreptate. Când ajunserăm sus şi spusei generalului că se află în apropierea intrării, care acum e închisă, căută multă vreme locul, dar fără să-l poată găsi. În cele din urmă îşi pierdu răbdarea şi spuse:

— Acela care a aşezat cărămizile la locul lor, a lucrat cu mare îngrijire. Nu văd nimic, trebuie să-mi arăţi tu locul.

Mă tutuia acum, fiindcă vorbea arăbeşte, din pricina lui Halef. Pentru îndepărtarea primei cărămizi avui nevoie de cuţit, pe celelalte le putui scoate cu mâna. Le aşezai în aşa fel una lângă alta, încât să nu le amestec, când voi închide iar intrarea. Osman-paşa mă privi cu luare-aminte, care deveni şi mai mare când isprăvi treaba şi putu să vadă lucrurile îngrămădite în gang.

Bineînţeles că luaserăm lumânări cu noi. Deoarece lumina lor nu-l mulţumea pe general, luarăm şi lămpile

care se aflau în gang, pentru a lumina mai bine încăperile de jos. Paşa făcu ochii mari când ajunse acolo şi aruncă în treacăt o privire în jurul său. Uimirea lui crescu la culme, când îi arătarăm rând pe rând lucrurile adunate acolo.

— Ai avut dreptate, mărturisi el. O adevărată avere e îngrămădită aici. Cine şi-ar fi putut închipui aşa ceva?!

— Cine a ştiut, răspunsei eu.

— Cine?

— Bătrânul meu bimbaşă din Bagdad, despre care ţi-am vorbit.

— Da, adevărat. Pe omul ăsta trebuie să-l pedepsim foarte aspru.

— Să-l pedepsim? Pentru ce?

— Pentru că n-a denunţat acest depozit.

— N-a putut, fiindcă era legat prin jurământ să tacă. În loc de pedeapsă, i se cuvine mai curând o răsplată mare, căci numai datorită lui s-a putut descoperi locul acesta. Tot ceea ce putem face pentru dânsul, e înapoierea sumei pe care i-a stors-o sefirul.

— Cât?

— Nu ştiu, căci nu mi-a spus şi am socotit că ar fi lipsă de tact să-l întreb.

— Aşadar, eşti în adevăr de părere că merită mai curând o răsplată decât pedeapsă?

— Da. Fără a-i cere voie, îţi voi povesti despre trecutul său foarte interesant, dar tot atât de nenorocit; atunci ai să înţelegi intervenţia mea pentru dânsul. Şi el a fost creştin şi a devenit ofiţer al padişahului, pentru că...

— Bine, lasă acum, îmi curmă el vorba, fiindcă înţelesese comparaţia mea. Îmi vei vorbi mai târziu amănunţit despre el; deocamdată îmi ajunge că omul te interesează. Spui că lui i se datorează descoperirea acestui loc, cu toate că tu eşti acela căruia îi revine acest merit. Voi ţine deci seamă de prietenia şi intervenţia ta pentru dânsul, aşa cum doreşti. Însă

pentru restituirea pagubei sale, avem nevoie de bani. N-ai spus că aici sunt şi bani?

— Da. Acolo, în lada aceea. Vino, te rog, să vezi.

Aveam cheia, aşa că putui deschide lada. În clipa aceasta uimirea paşei ajunse la culme. Trecu mai mult timp până când fu în stare să cerceteze în linişte ce se afla în ladă. Numără întâi banii. Era o sumă foarte mare. Apoi începu să cerceteze podoabele şi pietrele preţioase.

— Surprinderea mea nu mai cunoaşte margini, strigă el. Sefirul ăsta trebuie să fi fost cu desăvârşire încredinţat că locul acesta nu se va descoperi niciodată. Nici nu mi-am închipuit că se face contrabandă pe o scară atât de întinsă şi că e o afacere aşa de bănoasă. Aş vrea să ştiu dacă ticălosul şi-a adunat aici toată averea lui, sau dacă mai are şi alte ascunzători ca aceasta.

— Poate vom afla ceva în privinţa asta de la contrabandiştii prinşi. Nu-mi vine să cred că sefirul e singurul stăpân sau căpetenia acestei întreprinderi. Fără îndoială că şi omul pe care l-ai trimis astă-noapte la sangeak cu scrisoarea, îi este tovarăş. Poate e o întreagă societate de oameni bogaţi şi oameni sus-puşi. Am bănuielile mele în privinţa asta.

— Pe care te rog să mi le spui şi mie. Ce bine că voi şi nu alţii aţi descoperit ascunzătoarea asta. Un altul ar fi tăcut şi ar fi pus mâna pe lucruri, căci ispita ar fi fost prea mare.

— Pentru noi, nu, — îl întrerupse Halef. Eu mi-am îngăduit numai să spun cât de fericită ar fi fost Hanneh a mea, dacă ar fi avut brăţara de colo. Dar să fi auzit pe effendi al meu, când am spus asta!

— Care brăţară? Asta de aici? întrebă paşa, luând-o în mână.

— Da.

— Hanneh o cheamă pe stăpâna haremului tău?

— Da. E încântarea ochilor, sufletul, soarele zilelor mele...

Urmă câtva timp să-l lămurească pe paşă, în cuvinte

poetice, că Hanneh e cea mai însemnată femeie şi că nu poate fi asemuită cu nici o alta de pe lume. Atunci Osman-paşa îi întinse brăţara şi zise:

— Iat-o, e a ta, dragă Halef, Du-o Hannehei, ca ochii ei să se bucure la vederea acestei brăţări. Nu te împotrivi; te încredinţez că pot să ţi-o dau. Tot ce se află aici e al padişahului şi eu sunt locţiitorul lui, aşa că pot să fac ce vreau. Cunoaşteţi doar situaţia. Drumul la Stambul e lung şi ceea ce dăruiesc aici unui om care merită, nu va dispărea pe drum în mâinile vreunui neîndreptăţit.

Avea dreptate. Halef nici nu se codi, ci vârî repede brăţara în buzunar şi mulţumi prin cuvinte înflăcărate. Paşa mă îndemnă să-mi iau şi eu ceva ca amintire, dar refuzai. Nu-i spusei că luasem portretul, căci ar fi trebuit să-i arăt şi motivele pentru care făcusem asta. Eu nu consideram acest portret ca proprietate a padişahului, ci ca avere fără stăpân. Aveam parcă o presimţire că-mi va fi de folos în cursul călătoriei mele. Era portretul unui cunoscut al meu, pe care nădăjduiam să-l întâlnesc, aşa că nici nu-mi trecu prin gând să consider ca un furt faptul că-l luasem la mine.

Atrasei atenţia paşei şi asupra registrelor de contabilitate. Se miră de existenţa lor şi le răsfoi cu luare-aminte. După cum am spus, registrele conţineau operaţiunile pe mai mulţi ani în urmă. Deodată se opri şi se uită mai bine la pagina pe care tocmai o întorsese. Mă întrebă de numele bătrânului bimbaşă din Bagdad şi după ce i-l spuse-i, adăugă:

— E ca şi când m-ar fi îndemnat cineva să-i înapoiez pierderea pe care a suferit-o. Aici e trecută data, numele său şi suma. Contabilitatea asta e, de fapt, o obrăznicie nemaipomenită a sefirului. Suma care e trecută aici se ridică la cinci mii de tumani persani. Ce să fac acum?

— Vrei să mă asculţi pe mine?

— Da, dacă nu vei lungi vorba prea mult.

— Voi fi scurt, dar totuşi socotesc că e nevoie să-ţi

povestesc ce am de spus despre dânsul.

Îi repetai pe scurt ceea ce aflasem de la polonezul meu şi mă străduii să-l câştig pe paşa de partea lui. Reuşii să-mi ating scopul, căci, după ce isprăvii povestirea mea, Osman-paşa dădu binevoitor din cap şi zise:

— Ăsta e iar felul de a fi a lui Kara Ben Nemsi! M-ai mişcat adânc. Bătrânul şi bravul tău prieten nu va primi înapoi numai ce i s-a luat, ci mă voi gândi şi în altă privinţă la el şi voi vorbi cu paşa din Bagdad despre dânsul. Banii sunt aici şi ţi i-aş da pe loc; însă aurul e greu şi nu-l vei putea căra cu tine.

Atunci Halef răspunse repede:

— De ce să nu-l putem căra, avem doar cai buni. Şi chiar de ne-ai da lada întreagă, am lua-o cu noi. Încearcă numai. Aici e pânză destulă în care să învelim aurul. Voi face îndată pachetul.

În câteva minute cei cinci mii de tumani fură număraţi şi împachetaţi şi generalul, căruia îi plăcu zelul lui Halef, mă îndemnă să-i spun fără grijă, dacă suma va fi alta decât aceea trecută în registru. Apoi urmă:

— Bineînţeles că voi pune să se ia tot de aici şi voi începe încă azi cu asta. Voi distruge pe urmă ascunzătoarea cu praf de puşcă, spre a nu mai putea servi de cuib unor astfel de păsări de noapte. Apoi voi împrăştia şi ceata de contrabandişti şi voi pune să se astupe gaura prin care am intrat. Dar deocamdată să ieşim iar la lumina zilei. Trebuie să fac „curăţenie" şi tu mi-ai spus mijlocul: sânge pentru sânge!

Dacă prin aceste cuvinte exprimase şi părerea mea, rămâne de discutat. Eu îi predasem tot şi eram mulţumit acum că scăpasem de toată afacerea asta. Ce trebuia să se întâmple mai departe, nu mai era treaba mea, ci a lui. Însărcinarea lui Halef şi a mea era îndeplinită.

Când ajunserăm din nou în tabără, bimbaşa raportă că loviturile poruncite fuseseră date. Nici nu era nevoie

de acest raport, căci puturăm vedea cu ochii ce se întâmplase.

Înainte de toate fuseseră scoase leşurile celor unsprezece persani din canalul astupat. La lumina zilei priveliştea lor era şi mai înfiorătoare decât în canalul întunecos. Pe faţa severă şi împietrită a paşei era întipărită o hotărâre nestrămutată. Se apropie de sefir şi-l mai întrebă o dată:

— Tu ai atacat caravana şambelanului?

— Nu, se răsti la el cel întrebat, ca un animal înfuriat.

— Bine. Fiindcă nu vrei să mărturiseşti, vei fi spânzurat încă astăzi.

— Sunt persan. Nu uita asta!

— Eşti un ucigaş, aşa că vei fi spânzurat!

Apoi puse din nou aceeaşi întrebare şi ghazailor. Nici aceştia nu fuseseră muiaţi din cauza loviturilor şi tăgăduiră cu încăpăţânare.

— Atunci veţi fi spânzuraţi şi voi, hotărî paşa. Voi aduna juriul să vă judece.

— Să nu îndrăzneşti să faci aşa ceva, răspunse bătrânul. Suntem beduini liberi şi trebuie să fim judecaţi după legile noastre.

— Fie şi asta. Se va face cum vreţi voi. Cum sună legea voastră, cu privire la omor?

— Sânge pentru sânge, moarte pentru moarte; dar noi nu suntem ucigaşi.

— Ştiu foarte bine ce sunteţi, fie că mărturisiţi sau nu. Sânge pentru sânge. Veţi fi deci împuşcaţi şi nu spânzuraţi.

— Nici nu ne pasă de ameninţarea ta. Tribul nostru ne-ar răzbuna şi de el ţi-e teamă.

— De oameni ticăloşi nu mi-e teamă niciodată. Şi dacă vreţi să râdeţi de ameninţarea mea, râdeţi repede, căci nu vă mai rămâne mult timp. Bimbaşă, ai între oamenii tăi unul care să se roage pentru sufletele lor?

— Da, răspunse bătrânul.

— Atunci treaba se va isprăvi repede şi n-am nevoie să mai trimit în oraş după cineva. Să iasă din rând acel om. Deşi n-o merită, dau acestor câini de ghazai un sfert de ceas timp să se pregătească de moarte. Acum n-au decât să râdă sau să se închine; cum le va veni mai bine!

După aceste cuvinte, faţa lui se mai lumină, îmi făcu semn să vin cu dânsul, se apropie de contrabandiştii care se aflau mai de o parte şi le spuse cu vocea coborâtă:

— V-aţi făcut vinovaţi de fapte foarte grele şi ar trebui să fiţi aruncaţi în temniţă pentru multă vreme; dar cel puţin nu sunteţi ucigaşi şi v-aţi mărturisit vina. De aceea vreau să fiu îngăduitor cu voi şi vă spun următoarele: împotriva contrabandei trebuie luate măsurile pe care le-a poruncit padişahul, aşa că e nevoie ca fiecare slujbaş de la vamă să cunoască tertipurile contrabandiştilor tot atât de bine cum le cunoaşteţi şi voi. Am de gând să vă iert de pedeapsă şi să vă fac vameşi, dacă îmi veţi spune tot ce ştiţi. Dar să ştiţi, că pentru acela care va fi prins cu o neregularitate ca vameş, pedeapsa va fi îndoită. Aşadar pedeapsa nu se iartă cu totul, ci se amână numai. Cel cinstit va fi iertat, iar pentru cel necinstit va fi îndoită. Cine se învoieşte, să spună da.

Toţi răspunseră într-un glas un „da” voios.

Paşa dădu mulţumit din cap, mă luă la o parte şi spuse:

— N-ai să râzi de felul cum am înţeles să pedepsesc pe ticăloşii ăştia?

— Nu, căci deşi ai procedat împotriva legii, totuşi sunt încredinţat că ai procedat cu înţelepciune.

— Asta îmi ajunge. Nu-mi va fi greu să-mi împac conştiinţa cu legea. Ai spus singur că aici nu suntem la Stambul sau la Paris. Altă ţară, alţi oameni şi alte moravuri! Ghazaii vor fi împuşcaţi, fără a fi judecaţi mai înainte. Vrei să fii martor la execuţie?

— Ba te rog să-mi dai voie să mă retrag. Noi am

venit încoace să vizităm câteva localităţi pe care le cunoşteam mai de mult, dar până acum n-am avut timp pentru asta. Vrem să fim astă-seară iar la Hilleh, aşa că e timpul acum să plecăm.

Halef ar fi vrut să fie de faţă la împuşcarea ucigaşilor, totuşi, se supuse hotărârii mele. Călăririm până la drumul spre Kerbela şi de aci pe îndelete mai departe, cufundându-ne în amintiri din trecut. În acelaşi loc unde ne întorseserăm atunci înapoi ne întorseserăm şi de astă dată şi urmarăm exact acelaşi drum, pe care am mers în ziua aceea, eu fiind atins de ciumă. Astfel ajunserăm şi la locul unde găsiserăm cadavrele celor care ne-au fost atât de dragi şi făcurăm un popas mai lung.

De aici ne îndreptarăm iar spre turn, dar nu direct, ci îl ocolirăm prin partea de la miazăzi şi astfel, tocmai în timpul celei mai mari călduri, ajunserăm la apa cea mică, unde fusese tabăra noastră de bolnavi, căci după mine se îmbolnăvise şi Halef de ciumă. Găsind aici puţină iarbă, descălecarăm pentru a lăsa caii să pască, iar noi vorbirăm despre zilele triste pe care le petrecuserăm aici. Apoi ne-am dus călare la acel loc al ruinei, unde săpaserăm mormântul scumpilor noştri morţi.

Când ne întoarserăm în tabără, ni se spuse că paşa şi ofiţerii se află în interiorul ruinei pentru a face o listă a obiectelor care urmau să fie duse de acolo. Trimisese în oraş după cămile de povară şi soldaţi, aceştia din urmă pentru a schimba pe Amuhd Mahuli şi oamenii lui. Cei din oraş trebuiau să aducă cele necesare pentru înmormântarea persanilor şi ucigaşilor lor, care fuseseră împuşcaţi în lipsa noastră. Sefirul zăcea chircit şi tăcut pe locul său, nesinchisindu-se de nimic ce se întâmpla în jurul lui. Şambelanul mă întrebă ce se va face cu lucrurile sale, pe care le cerea înapoi; îi spusei scurt să se adreseze generalului. Contrabandiştii fuseseră dezlegaţi şi lucrau cu râvnă să scoată din

ascunzătoare mărfurile pe care le aduseseră ei înşişi acolo.

Bimbaşa îmi spuse că schimbul trebuie să sosească în curând şi că el se va întoarce la Hilleh. Îi făgăduii să merg cu dânsul şi să fiu până a doua zi oaspetele său. Pachetul cu cei cinci mii de tumani îl lăsaserăm în încăperea numărul trei, fiindcă acolo era la loc sigur şi ne duserăm acum să-l luăm.

Când paşa află că am de gând să mă întorc în oraş, mă invită să locuiesc împreună cu el în palatul guvernului, însă am fost nevoit să-l refuz, din pricina făgăduielii pe care o făcusem bătrânului bimbaşă. Pentru a mă linişti, îmi spuse că nu se simte jignit în urma refuzului meu, căci din cauza lucrului mult pe care îl avea, tot n-ar fi putut să petreacă seara cu mine. Cu prilejul acesta îi spusei ceea ce scăpasem din vedere până atunci, îi mărturisii că, pentru a aţâţa râvna soldaţilor să nu lase să scape nimeni, făgăduisem fiecăruia câte o sută de piaştri şi gradaţilor câte două sute. El mă lăudă şi numără îndată suma, din banii care se aflau acolo.

Încurajat de această bunăvoinţă a lui, îi spusei că sărmanul bimbaşă nu-şi primise de mult solda. El îmi răspunse jumătate în glumă, jumătate în serios:

— Mi se pare că vrei să răspândeşti asupra lumii întregi belşugul din turnul babilonian. Opreşte-te la timp, căci izvorul care s-a deschis aici ar putea să sece repede. Dă-i asta ca răsplată, însă nu pentru solda neplătită, căci de asta voi îngriji eu mâine.

Îmi dădu o mână de monezi de aur pe care le luase din ladă. Îi mulţumii şi pentru azi îmi luai rămas-bun de la el. Halef, plin de mândrie, luă pachetul greu cu banii bătrânului nostru prieten din Bagdad.

Bucuria lui Amuhd Mahuli fu mare când îi dădui monezile de aur, dar mai mare fu încă bucuria soldaţilor când li se împărţiră premiile făgăduite.

După scurt timp veni schimbul, iar noi, împreună cu

călăreţii, părăsirăm vechiul turn, care şi de astă dată fusese atât de primejdios pentru noi. Şambelanul, însă, rămase acolo, pentru a vorbi cu paşa în privinţa cererii sale. Eram mulţumit, căci nu mai voiam să am nimic de-a face cu acest om.

În oraş se răspândise ştirea despre expediţia noastră de peste noapte la Birs Nimrud, despre scopul acesteia şi reuşita ei. Când intrarăm în oraş, ne aştepta o mare mulţime de oameni, dar nu pentru a ne primi cu urale. Faptul că un blestemat de creştin, care fusese dat în judecată şi scăpase, avusese o izbândă atât de frumoasă, nu era deloc pe placul şiiţilor, cu atât mai mult, cu cât mulţi din ei erau în ascuns tovarăşi de-ai contrabandiştilor. Astfel, cele mai multe din privirile îndreptate asupra noastră erau duşmănoase.

Bimbaşa locuia într-o căsuţă veche, în curtea căreia adăpostirăm caii. Adăpostul pe care putu să ni-l ofere nouă, nu era decât un colţişor şi totuşi ne simţirăm bine la el, fiindcă ne primea cu inima deschisă. Din pricina duşmăniei populaţiei, avu prudenţa să posteze afară o santinelă pentru toată noaptea. Avurăm plăcerea să cunoaştem nu numai casa lui, ci şi pe soţia şi copiii săi, oameni modeşti dar buni, cărora le era de dorit o îmbunătăţire a situaţiei.

Petrecurăm împreună o seară pe care, cu drept cuvânt, aş putea-o numi „biblică” şi sunt încredinţat că sămânţa aruncată acolo a căzut pe pământ rodnic.

Când ne sculărăm dimineaţa, bimbaşa şi fusese la general, care îi spusese că trebuie să plece la Bagdad, pentru a duce paşei un raport scris despre întâmplările de ieri, la care putea să mai adauge şi verbal ceea ce ştia. Pe semne că generalul se gândise să-mi facă şi mie o surpriză plăcută, căci mă bucurai mult să am pe bimbaşă ca tovarăş de drum.

Înainte de plecare, ne-am dus, bineînţeles, la „palatul guvernului” pentru a-mi lua rămas-bun de la Osman-paşa şi spre a-i mulţumi. Îmi spuse că i-ar face

plăcere să mă vadă la Stambul, la întoarcerea mea din Persia, şi-mi povesti tot ce mai aflase ieri de la contrabandişti, pe care îi iertase, cu condiţia să se facă oameni de treabă. Pentru dânsul era mult, dar pentru mine nimic care m-ar fi putut lămuri în privinţa sillanilor şi a „trandafirului din Şiraz”.

În cursul călătoriei noastre la Bagdad nu ni se întâmplă nimic vrednic de povestit. După ce ne despărţirăm însă de Amuhd Mahuli, care trebuia să se ducă mai întâi la paşa şi ajunserăm în faţa porţii gazdei noastre primitoare, unde auzirăm, ca altădată, paşii târşiţi ai papucilor, Halef zise:

— Acum încep surprizele. Lasă-mă pe mine să vorbesc, iar tu să taci, Sihdi. Te rog din suflet...

În poartă apăru nasul ascuţit şi faţa îmbătrânită şi palidă, dar simpatică a gazdei noastre.

— Noi suntem, noi! anunţă hagiul.

Un strigăt puternic de bucurie, în limba poloneză, ieşi de pe buzele subţiri ale bătrânului, apoi acesta deschise larg poarta. Halef călări îndată până la uşa casei, acolo descăleca, dezlegă pachetul cu bani de pe şa şi strigă:

— Să intrăm în odaie. Mai înainte nu spun nici un cuvânt.

Intră în camera polonezului, care îl urmă în tăcere. Abia ajunserăm acolo, când auzirăm în urma noastră pe cineva gâfâind, ca şi când alergase două ceasuri în galop. Era Kepek cel gras. Halef întrebă pe bimbaşă:

— Îţi mai aduci aminte de tot ce am vorbit?

— Da, încuviinţă acesta, dând din cap.

— Ţi-am spus că niciodată nu mă voi duce la Birs Nimrud fără bici. Am mai spus că aş dori ca sefirul să ne închidă odată în turn şi că vei vedea cât de repede vom scăpa, prinzând în schimb pe ticălos. Îţi aduci aminte de asta?

— Da.

— Câţi bani ţi-a stors atunci sefirul?

— Două sute de mii de piaştri în cap, răspunse bătrânul, care încă nu înţelesese ce înseamnă bucuria ce se putea citi pe faţa lui Halef.

— Asta nu face tocmai cinci mii de tumani persani?

— Da, poate să facă atât.

— Atunci, ascultă: am fost prizonierii sefirului!... Biciul l-am luat cu mine în turn!... Noi am scăpat!... Pe sefir l-am prins, l-am legat şi l-am bătut!... Şi iată aici cei două sute de mii de piaştri ai tăi!... Sefirul a trebuit să-i dea înapoi şi acum va fi spânzurat!... Aşa, deocamdată asta e ceea ce voiam să-ţi spun. Ne-am întors şi te, dezlegăm de jurământul de a tăcea şi a nu părăsi niciodată Bagdadul. Acest jurământ nu mai are nici o putere, căci banda a fost împrăştiată şi nu-ţi mai poate face nimic.

După ce Halef isprăvi de vorbit, auzii deodată un zgomot în spatele meu şi, când mă întorsei, văzui pe Kepek, căzut la pământ, dând din mâini şi din picioare, ca o broască ţestoasă. Copleşit de bucurie, se prăbuşise pe duşumea. Pentru a-l ridica, trebuii să-mi încordez toate puterile, căci era greu al naibii.

Îndată ce se văzu iar în picioare, se repezi la Halef, îi luă pachetul din mână şi, fără a spune un singur cuvânt. - Ieşi pe uşă. Se vedea că cea dintâi şi mai mare grijă a lui era să pună banii la loc sigur, grijă în care nu fu împiedicat de nimeni, nici măcar de stăpânul său.

Acesta stătea înmărmurit în faţa noastră şi, cu ochii holbaţi, se uita când la mine, când la Halef.

— Aşadar... aţi... la...? întrebă el, în sfârşit, fără să poată lega bine cuvintele.

— Da, îi răspunsei eu. E chiar aşa cum a spus Halef. Tu ţi-ai redobândit banii, iar sefirul a fost făcut nevătămător pentru totdeauna.

La auzul acestor cuvinte căzu în genunchi, împreună mâinile şi se închină cu atâta evlavie, încât furăm adânc mişcaţi şi ochii ni se umplură de lacrimi. Mulţumi lui Dumnezeu că-l scăpase de chinul

neîntrerupt pricinuit de jurământul pe care fusese silit să-l facă. După ce isprăvi rugăciunea, se ridică şi voi să ne pună întrebări, dar nu avu răgaz, căci uşa se deschise. Kepek vârî capul înăuntru şi zise:

— Pachetul cu bani a fost tare greu; l-am ascuns bine.

— Unde? îl întrebă stăpânul său.

— În bucătărie. L-am pus sub mirodenii, unde nu-l va putea găsi nici un pungaş. Dă-mi cincizeci de piaştri, stăpâne.

— Cincizeci de piaştri? Pentru ce atâţia bani? N-am astăzi. Pentru ce îţi trebuie?

— Ca să cumpăr cafea, tutun, carne, făină şi multe alte lucruri.

— Allah, Allah! Iar? Doar de-abia ieri ai făcut târguieli. Ai plecat îndată după prânz şi ai venit tocmai seara!

— Oh, effendi, oh, emirule, iar vrei să mă copleşeşti cu mustrări nedrepte? În oraşul ăsta nu-i nici un servitor care să alerge aşa de repede ca mine. Îmi pierd răsuflarea, picioarele îmi tremură de tulburare sufletească şi inima neliniştită cere atunci un locşor de odihnă.

— Şi de pălăvrăgeală. Mi se pare că ăsta e lucrul de căpetenie.

— Nu-mi amărî iar inima obosită de muncă. La cafenea stau tot atât de tăcut, ca un mort în groapă. Ieri am făcut cumpărături pentru tine şi pentru mine; ştii că pentru noi sunt de ajuns lucruri mai de mâna a doua, dar când avem musafiri aşa de rari, atunci se scumpesc şi cumpărăturile. Cred că n-ar fi fost nevoie să-ţi spun asta chiar de faţă cu ei. Trebuie să sărbătorim întoarcerea lor şi pentru asta am nevoie de cincizeci de piaştri; mai puţin nu se poate.

— Dar n-am atâţia bani.

— Ce nenorocire, ce griji! Ce va spune cafegiul, când voi veni la dânsul cu mâinile goale?! Îmi voi pierde

cinstea şi încrederea tuturor semenilor mei!

— De ce?

— Pentru că îi sunt dator douăzeci de piaştri pe care i-am împrumutat de la el şi de care am avut nevoie să cumpăr o oală nouă de lut.

— Dar o oală de lut nu costă douăzeci de piaştri!

— Nu. Am dat numai cincizeci de parale pe ea, dar am spart-o pe drum. Atunci a trebuit să cumpăr alta, pe care mi-a spart-o un măgar care a trecut în goană pe lângă mine. Am cumpărat încă una şi m-am dus la cafenea să uit de supărarea mea cea mare. Când am vrut să stau jos, m-am aşezat tocmai pe oală şi, la greutatea mea, îţi închipui lesne că s-a prefăcut şi asta în hârburi, care mi-au pricinuit dureri într-un anumit loc, aşa că nu m-am mai putut scula şi a trebuit să rămân locului spre a cugeta asupra răutăţii hârburilor acestei oale blestemate. Atunci cafegiul, prietenul meu, s-a îndurat de mine şi s-a dus el să cumpere o a patra oală. Asta era mai mare şi a costat şaptezeci de parale. Prietenii şi cunoscuţii care erau de faţă se înduioşară de nenorocirea mea şi îmi propuseră să le fac cinste cu câte o cafea şi o limonada, ca să se roage să nu se spargă şi aceasta a patra oală şi eu am primit cu plăcere. Având în vedere că înduioşarea acestor oameni buni era foarte mare, dintr-o cafea şi o limonada se făcură mai multe, încât, ca om înţelept, ai să înţelegi cum datoria mea către cafegiu s-a urcat la douăzeci de piaştri, pe care trebuie să-i dau repede înapoi, dacă nu vreau să-mi pierd cinstea pentru totdeauna.

Îmi venea să râd de povestea asta cu oalele, dar mă stăpânii când văzui faţa jalnică a bietului bimbaşă, care începu să se vaite:

— Douăzeci de piaştri pentru trei oale sparte şi una întreagă! Ce poate folosi unei oale dacă se bea pe socoteala mea cafea şi limonada, ca să nu se spargă? Nu mai sunt defel mulţumit de tine! Şi acum mai vrei cincizeci de piaştri, pe care nici nu-i am!? Cum să fac?

— Îi ai doar.

— Unde?

— În bucătărie, ascunşi sub mirodenii. Acolo sunt mulţi, foarte mulţi! Sunt două sute de mii! Cred că n-ai uitat asta?

— De banii aceia nu vreau să mă ating.

— Atunci fii atât de bun şi caută, dacă nu mai ai şi altundeva câţiva piaştri, de care ai uitat poate.

Ne venea să murim de râs, văzând seriozitatea cu care se trata afacerea asta. Şi Halef se străduia din răsputeri să nu izbucnească în hohote, îmi făcu întrebător cu ochiul şi când dădui din cap, zise către bimbaşă:

— Am călărit toată ziua, aşa că ar fi o binefacere pentru mine să fac o plimbare pe jos. Dacă îmi dai voie, mă voi duce până în oraş şi voi cumpăra lucrurile de care are nevoie Kepek.

Fără a mai aştepta ce va zice stăpânul său, Kepek răspunse repede:

— Da, îţi dăm voie, cu mare plăcere îţi dăm voie. Tu vei plăti, iar eu voi târgui.

— Ba să faci bine să rămâi acasă, zise hagiul. Dacă te-aş lua cu mine, s-ar putea întâmpla să ne întoarcem abia mâine; aş fi legat de tine ca o pasăre de un melc uriaş.

— Dar trebuie să plătesc cafegiului meu şi tu nu-l cunoşti şi nu ştii unde locuieşte.

— Cafegiul poate să aştepte, hotărî bătrânul. Pe tine nu te mână la dânsul cei douăzeci de piaştri pe care îi datorezi.

— Dar ce atunci? întrebă Kepek cu mutra cea mai nevinovată.

— Vrei să stai de vorbă; să povesteşti despre cei două sute de mii de piaştri; vrei să-i arăţi înţelepciunea şi prevederea ta, ba chiar să-i şi spui unde i-ai ascuns. Lasă, că te cunosc eu!

— Ce învinuire grozavă! Dacă vrei, voi spune mai

puţin, mult mai puţin. Îţi convine să spun numai de o sută cincizeci de mii, sau chiar numai de o sută de mii?

— N-ai să vorbeşti deloc de banii aceştia. Hagiul Halef Omar va merge singur.

— Spui asta cu atâta hotărâre! E o poruncă de care trebuie s-ascult?

— Da.

Atunci Kepek se îndreptă spre perete, se propti cu mâinile în el, se lăsă să alunece la pământ şi spuse suspinând:

— Aşa? Iacă mă aşez jos şi nu mă mai scol deloc. Dacă cumpără lucrurile fără să mă ia şi pe mine în oraş, n-are decât să gătească tot el mâncarea. Trebuie să mă supun, fiindcă mă sileşti. Acum sunt curios să aflu ce vi s-a întâmplat în timpul cât aţi fost plecaţi, aşa că te rog, Kara Ben Nemsi effendi, să povesteşti.

Auzind acestea, Halef interveni cu hotărâre:

— Nu, effendi, făgăduieşte-mi că ai să taci şi n-ai să spui nici un cuvânt până când mă voi întoarce. Ştii că numai eu am darul de a povesti frumos. Mi-ai răpi una din cele mai mari plăceri de pe pământ, dacă nu mă vei lăsa să povestesc cel dintâi despre întâmplările de la Birs Nimrud. Te rog, deci, din tot sufletul, să aştepţi până când mă întorc. Spune, vrei, dragul meu Sihdi?

— Da, răspunsei eu.

— N-ai să vorbeşti nimic, nici un cuvânt?

— Nu vreau să-ţi stric bucuria. Dar dacă vei întârzia mult în oraş şi apoi vei avea treabă şi la bucătărie, atunci răbdarea bătrânului bimbaşă va fi pusă la grea încercare.

— Mă voi grăbi cât voi putea. În ce priveşte mâncarea, nici prin gând nu-mi trece s-o gătesc eu, ci voi cumpăra numai astfel de lucruri care se pot mânca aşa cum sunt. Vasăzică o să aştepţi şi o să taci?

— O jumătate de ceas; mai mult nu.

— Atât îmi ajunge; ba voi veni chiar mai repede, mult mai repede. Deocamdată la revedere şi să taci din

gură.

Nici nu spuse bine aceste cuvinte şi ieşi grăbit pe uşă, iar când se întoarse, nu trecuse, încă jumătatea de oră pe care i-o îngăduisem. Se grăbise atât de mult, încât era scăldat în sudoare.

— Am dus toate lucrurile în bucătărie, spuse el. Cu ce începem, cu povestirea sau cu mâncarea?

— Cu povestirea, răspunse bimbaşa.

— Ba cu mâncarea, strigă Kepek.

— Ce-ar fi să începem cu amândouă odată? întrebai eu.

— Nu odată, se rugă Halef. Doar gura mea nu-i o poartă prin care să se poată intra şi ieşi în acelaşi timp! Dacă vâr o bucată de carne în ea, nu poate să apară totodată pe buze frumuseţea cuvântării mele. Te rog deci să nu îngădui ca strălucirea cuvintelor mele să fie întunecată de pofta stomacului şi de măcinatul dinţilor.

— Atunci povesteşte întâi şi pe urmă vom mânca. Cred că în vremea asta Kepek nu va muri de foame.

Acesta răspunse cu un suspin tot atât de adânc pe cât de resemnat, punându-şi mâinile împreunate pe pântece. Halef îşi luă însă o poziţie impunătoare şi începu povestirea cu o mutră din care se putea deduce că va scoate la iveală o capodoperă de oratorie orientală.

Şi, într-adevăr, aşa s-a întâmplat. Câteodată sărea în picioare, pentru a întări cuvintele sale cu gesturi energice şi în cele din urmă reuşi să captiveze prin povestirea lui nu numai pe bimbaşă, dar şi pe Kepek, care de emoţie se întinsese cu totul la pământ.

— Ce întâmplare minunată, dar şi primejdioasă! strigă bătrânul cu însufleţire. Nici nu mi-aş fi putut închipui că veţi trece prin asemenea primejdii.

— Eu m-am pierdut cu firea, sunt buimăcit! se văietă Kepek. Încordarea cu care am ascultat, m-a omorât şi toate mădularele mă dor de tulburare. Ajutor! Ajutor! Hagiule, Halef, ajută-mă te rog, să mă scol!

Halef îşi dădu toată osteneala să-i împlinească dorinţa. Când reuşi în sfârşit să ridice pe servitor, care se făcuse roşu ca racul de încordare, acesta împreună mâinile, plin de admiraţie şi mărturisi, rotind ochii săi mici, înecaţi în grăsime:

— Sunteţi într-adevăr nişte viteji. Totul vă e cu putinţă. Vasăzică sefirul, leul ăla turbat, e cu adevărat prizonier?

— Da, răspunse Halef cu mândrie. Totul s-a întâmplat aşa cum am povestit. Leul acela turbat, cum îi spui tu, e acum un vierme strivit, care nu mai poate face nimic.

— Poate da, răspunse bimbaşa. E un om atât de primejdios, încât teama de el nu poate înceta decât în clipa când va fi mort. A fost o mare îndrăzneală din partea voastră că v-aţi atins de el, cu toată prevenirea mea. Effendi, admir curajul, prevederea, sângele rece şi înţelepciunea de care ai dat dovadă. Îţi voi rămâne veşnic recunoscător că te-ai gândit cu prilejul acesta şi la mine. Nimeni altul n-a fost în stare să facă ce-aţi făcut voi, însă abia atunci voi fi liniştit, când voi şti sigur că nu mai trăieşte.

În clipa când vrui să-i răspund, se auzi o bătaie puternică în poartă.

— Vine cineva, emirule, zise Kepek către stăpânul său. Du-te şi vezi cine e, căci eu am obosit ascultând povestirea şi trebuie să stau puţin jos.

Se lăsă iar să alunece de-a lungul peretelui, până când ajunse pe duşumea şi bimbaşa cel ascultător se îndreptă, cu paşi târşiţi, spre uşă. Trecu mai mult timp până când se întoarse şi când intră pe uşă, era însoţit de Amuhd Mahuli, căruia îi spusesem unde vom locui.

— Iartă-mă, effendi, că te supăr chiar azi, începu el. Voiam să vin mâine, dar paşa mi-a încredinţat aceste două scrisori, spunându-mi că trebuie să le predau încă azi.

Scoase din buzunar două scrisori, adresate una mie

şi alta către bimbaşă. Pe aceea care era pentru mine era scris: „Emirului Kara Ben Nemsi effendi din Germanistan”, iar pe aceea pentru gazda noastră nu era titlul de bimbaşă ci *mir-alai*[1].

— S-a făcut o greşeală, sau scrisoarea nici nu e pentru mine, zise acesta.

— Nu e nici o greşeală şi scrisoarea e pentru tine, răspunse Amuhd Mahuli zâmbind. Am adus un raport lung şi amănunţit de la Osman-paşa, care s-a îngrijit de aproape de noi, căci după ce paşa de aici a citit scrisoarea, deveni şi mai prietenos ca înainte, îmi dădu mâna şi întări avansarea mea la gradul de bimbaşă. Porunci să se aducă repede cafea şi narghilele şi ceru să-i povestesc ce s-a întâmplat. Apoi scrise aceste scrisori şi mă trimise încoace. Eu citii adresele şi îmi îngăduii să-i atrag luarea-aminte că pe una era scris *mir-alai* în loc de bimbaşă. Atunci îmi spuse că aşa e voinţa lui Osman-paşa. Mâine seara vă va aduce la cunoştinţă ce mai are de spus.

Deschiserăm scrisorile prin care ne poftea la cină pentru seara următoare.

— La cină, la paşa? Şi gradul acesta superior?! strigă polonezul emoţionat. Ce înseamnă asta?

— Că Osman-paşa şi-a ţinut cuvântul pe care mi l-a dat, răspunsei eu. Ai fost, ceea ce numim noi reabilitat, ba încă mai mult, căci bănuiesc că mâine vei fi numit colonel. Când auzi aceasta, scăpă scrisoarea din mâini şi spuse:

— Ar fi într-adevăr cu putinţă aşa ceva?! Atunci nu-mi mai lipseşte decât executarea sefirului, ca să-mi redobândesc liniştea şi pacea cel puţin în privinţa asta.

— Executarea sefirului? întrebă Amuhd Mahuli. Dar ăsta e mort!

— Mort? întrebai şi eu acum. Nu ştiu nimic de asta.

Amuhd Mahuli îmi aruncă o privire plină de înţeles şi răspunse:

---

[1] Colonel.

— A murit aşa cum i-ai prezis.

— Când şi unde?

— Când?... încă în seara aceleiaşi zile. Unde?... la închisoare. S-a spânzurat singur.

— S-a... el însuşi?

— Da, el însuşi. Osman-paşa fusese în celula lui pentru a-l interoga, apoi îl închisese iar. Când paznicul se duse după o jumătate de ceas să-i ducă apă, l-a găsit spânzurat.

— Când şi de la cine ai aflat asta?

— În dimineaţa pe când dormeai încă în casa mea şi când m-a chemat Osman-paşa pentru a-mi spune că trebuie să vă însoţesc la Bagdad. Atunci mi-a spus şi vestea asta.

— Şi de ce mi-ai ascuns-o până acum?

— Fiindcă Osman-paşa mi-a poruncit să nu-ţi vestesc moartea sefirului decât aici la Bagdad. Poate cunoşti pricina.

Bineînţeles că puteam să mi-o închipui. Paşa spusese sefirului că va fi spânzurat încă în aceeaşi zi şi cuvântul lui se împlinise. Pentru a mă lămuri asupra felului în care se întâmplase asta, n-aveam nevoie să mă întorc la Hilleh şi să întreb pe asprul judecător. Tot nu mi-ar fi spus nimic şi, de altminteri, răspunsul la această întrebare puteam să mi-l dau şi singur.

Ştirea despre moartea sefirului făcu o impresie nespus de puternică asupra viitorului colonel. Se văzu scăpat o dată pentru totdeauna de teamă şi de toate grijile şi de bucurie începu să ţopăie prin odaie ca un tânăr. Şi Kepek îşi manifestă bucuria prin tot felul de sunete ciudate, dar nu scăpă din vedere să întrebe pe Halef dacă mâncărurile sunt într-adevăr în bucătărie. Aceste cuvinte amintiră stăpânului datoria sa de gazdă, rugă pe Halef să aducă mâncarea şi pofti pe Amuhd Mahuli să mănânce cu noi, nu numai de data asta, ci pentru tot timpul şederii sale la Bagdad. Adăugă că era loc pentru toţi în casa lui. Mahuli primi cu plăcere

invitaţia, pe care pesemne o aşteptase în sinea lui, pentru a fi vreme mai îndelungată împreună cu mine şi pentru a mai petrece o „seară biblică”, întocmai ca aceea de la Hilleh.

Tot timpul mesei domni veselie şi voie bună. Halef era într-o dispoziţie minunată, căci ascultarăm răbdători toate lăudăroşeniile sale despre vitejiile înfăptuite.

După masă îngrijirăm şi de cai să aibă nutreţ destul, iar când se întunecă ne urcarăm pe acoperiş unde, fumându-ne ciubucurile, vorbirăm iar despre întâmplările din ultimele zile.

Spusei că izbânda noastră nu era meritul nostru, ci era datorită puterii dumnezeieşti. Astfel convorbirea luă o întorsătură care era cea mai plăcută nu numai mie şi lui Halef, dar de astă dată şi celor doi ofiţeri. Stăturăm de vorbă până târziu în noapte; în sfârşit, ne ridicarăm voioşi şi, când ne strânserăm mâinile, polonezul o reţinu pe a mea şi spuse:

— Effendi, pe fiece clipă ce trece îmi devii mai drag şi mărturisesc că cele ce ai vorbit în astă seară, le preţuiesc mai mult decât toate cuvintele şi viziunile lui Mahomed. Mi-ai şi cucerit sufletul care e acum al tău şi al Aceluia care te face să vorbeşti aşa cum ai vorbit. Dar arată-mi numai o urmă a acelora care îmi sunt dragi şi atunci voi fi totdeauna al tău.

— Văd că pui iar condiţii, răspunsei eu. Dumnezeu nu îngăduie să i se poruncească şi nici să stai la tocmeală cu el. Închină-te şi roagă-te Lui, căci, după cum ţi-am spus, rugăciunea e drumul spre cer, pe care se urcă încrederea oamenilor şi pe care coboară milostivirea celui Atotputernic.

— Bine, mă voi ruga. Noapte bună, effendi.

— Noapte bună.

Invitaţia paşei nu fusese numai pentru mine, ci şi pentru Halef. De asemenea şi Amuhd Mahuli trebui să meargă cu noi. Când ajunserăm, văzurăm că era vorba de o primire oficială, la care erau de faţă militarii şi

funcţionarii superiori ai paşei. În primul sfert de ceas domni oarecare stinghereală, dar când fură aprinse ciubucele, aceasta dispăru, în timpul mesei paşa mă rugă să povestesc despre aventurile mele şi ale lui Halef, dar eu răspunsei că Halef e un povestitor mult mai bun decât mine. Micul meu hagiu se simţi foarte măgulit şi îşi îndeplini atât de bine însărcinarea, încât, la sfârşit, paşa mărturisi zâmbind că nu i se întâmplase încă să întârzie atât de mult la culcare din cauza unei povestiri.

Îşi luă rămas-bun de la fiecare în parte şi când dădu mâna cu polonezul, care venise îmbrăcat în vechea lui uniformă de maior, îi spuse:

— Îţi aduc la cunoştinţă că padişahul — Allah să-l ocrotească — te-a avansat la gradul de colonel, ca răsplată pentru meritele tale. Numirea în scris o s-o primeşti peste câteva zile. Nu-mi mulţumi mie, ci prietenului tău Kara Ben Nemsi effendi, căruia, pe cât se pare, chiar stăpânitorul tuturor credincioşilor îi îndeplineşte toate dorinţele.

La aceste cuvinte îmi scutură şi mie mâna, râzând; apoi ne retraserăm, trecând printre două rânduri de funcţionari, care se închinară adânc şi plecarăm spre casă, călare pe măgari albi.

O urmare neaşteptată a avansării polonezului a fost faptul că Halef nu mai vorbea acum numai despre „un fost *kol agasi*[1] şi actual bimbaşă”, ci şi de „un fost bimbaşă şi actual *mir-alai*” şi că Kepek era acum şi mai lăudăros ca înainte, fiind mândru de a fi servitorul şi omul de încredere al unui colonel.

Amuhd Mahuli mai rămase două zile la Bagdad, iar când se întoarse la Hilleh, eram convins că Mahomed şi *Coranul* nu mai preţuiau nimic în ochii lui. Îi dăruii *Noul Testament*, în limba arabă şi îmi făgădui că seara, când nu va avea serviciu, îl va citi din scoarţă în scoarţă.

---

[1] Sergent.

6. O enigmă

Avusesem de gând să-mi urmez călătoria la Şiraz îndată, sau cel mult la scurt timp după întoarcerea noastră de la Birs Nimrud. Însă, din întâmplare, am întâlnit la Bagdad un negustor care vindea o alifie de înfrumuseţare, renumită în tot Djezirehul. Alifia se fabrica în Kermanşah.

Întâlnirea a avut loc într-o cafenea, unde omul ne oferi şi nouă marfa lui. Credeam că Halef îl va goni; însă, spre mirarea mea, îl auzii întrebându-l:

— Îmi dai voie să te întreb de la cine ai acest minunat mijloc de înfrumuseţare?

— Nu mă opreşte nimic să-ţi spun, răspunse negustorul, căci sunt mândru de a fi singurul căruia îi e îngăduită vânzarea sa în ţinutul acesta. Toate haremurile mă aşteaptă, cu nerăbdare, să le aduc această alifie minunată.

— E într-adevăr atât de făcătoare de minuni cum spune toată lumea?

— Mult mai mult încă decât se spune. Cum te ungi niţel pe faţă cu ea, dispar toate cutele şi bubele care sluţesc obrajii.

— Ei aş!

— Jur pe Allah că aşa e.

— Ştii cumva din ce se face alifia asta?

— Nu. Cum poţi să-ţi închipui că aceea care o face e atât de nesocotită să-mi spună. Ea a moştenit taina de la străbunicele ei.

— Cum o cheamă?

— Numele ei adevărat nu-l cunosc. Toată lumea îi spune „mama frumuseţii”.

— Unde locuieşte?

— Nu stă într-un singur loc, căci tribul ei umblă de

colo până colo, cutreierând ţara. Sunt idizii din tribul bahtiarilor, care poate fi găsit de cele mai multe ori dincolo de Kermanşah.

— Dar când ai nevoie de ea trebuie doar să ştii unde o poţi găsi pe femeia aceea?

— Asta aflu întotdeauna la spiţerul din Kermanşah, care vinde şi el alifia şi care cunoaşte locul unde poate fi găsită. Atunci când am nevoie mă duc la ea şi iau câtă alifie îmi trebuie. Pot să-ţi spun că e o femeie bătrână, dar cu toate acestea pe faţa ei nu se vede nici cea mai mică zbârcitură. Câte cutii vrei să cumperi?

— Cât costă una?

— Un rijal medjidi[1].

— Atunci nu cumpăr.

— De ce?

— Pentru că e prea scumpă.

— Prea scumpă? Sau eşti nebun, sau un zgârcit fără pereche. Ce fel de om eşti tu că nu te înduri să cheltuieşti nici măcar atât pentru frumuseţea haremului tău?! Întâi îmi pui o sumedenie de întrebări, la care ţi-am răspuns în chipul cel mai cuviincios şi pe urmă eşti atât de nerecunoscător, că te plângi de scumpetea mărfii mele şi mă faci să roşesc de ruşine. Allah să te pedepsească!

Negustorul se depărta şi, spre surprinderea mea, Halef nu răspunse nimic. Făcu numai o mişcare dispreţuitoare cu mâna şi-mi spuse:

— N-aş fi cumpărat alifia asta chiar de ar fi costat numai o singură para, căci Hanneh a mea, cea mai frumoasă floare de pe pământ, n-are ce face cu ea.

— De ce nu? întrebai eu.

— Pentru că... hm!...

Se opri stingherit şi urmă după câtva timp:

— Dacă îţi spun, n-ai să-ţi faci o părere rea despre Hanneh, care e cea mai neasemuită făptură dintre toate neasemuirile?

---

[1] Monedă turcească.

— Nu, fireşte că nu.

— Atunci te rog să-mi mărturiseşti adevărul: Emmeh, luceafărul haremului tău, n-are zbârcituri pe faţă?

— Nu.

— Sau cel puţin cute?

— Nu.

— Nimic, nimic?

— Nu.

— Adu-ţi aminte bine, Sihdi. Sunt încredinţat că, dacă te vei gândi bine, o să găseşti măcar una.

Ştiam ce îl făcea să stăruie atât. Femeile din Orient se trec repede şi Hanneh era orientală; avea zbârcituri. Faptul acesta, însă, nu micşora deloc iubirea lui pentru dânsa; ea era pentru el, ca şi cu ani în urmă, cea mai frumoasă dintre femei. De aceea răspunsei cu cruţare:

— Emmeh încă n-are într-adevăr cute. Dar gândeşte-te la lungul şir de ani în care Hanneh a ta a trebuit să îngrijească cu iubire de tine, de Kara Ben Halef şi de întregul trib al haddedihnilor. Grijile pricinuiesc cute, de aceea respectă-le.

Mulţumit de acest răspuns, îmi curmă vorba:

— Effendi, eşti un om bun, tot atât de bun ca şi mine. Dar la urma urmei, ceea ce este, nu se poate ascunde. Ai ochi buni, aşa că, deşi Hanneh a mea e cea mai frumoasă dintre toate femeile de pe faţa pământului, totuşi trebuie să fi văzut şi tu că obrajii ei au început să se zbârcească. Asta nu mă opreşte însă să o iubesc şi mai mult. A încercat ea toate mijloacele să împiedice încreţiturile alea, dar zadarnic. La urmă mi-a spus că numai alifia renumitei „mame a frumuseţii” i-ar putea reda frăgezimea feţei. De aceea Hanneh a fost atât de încântată când ai spus că doreşti să te însoţesc în Persia. Mi-a îngăduit cu bucurie să plec cu tine, dar mi-a pus condiţia să-i aduc atâta „alifie a frumuseţii” cât îi trebuie să înlăture încreţiturile de pe faţa ei.

— Mie nu mi-a zis nimic despre asta.

— Ţie să-ţi spună? Oh, effendi, cum nu cunoşti tu femeile! Dacă Hanneh ar bănui numai că ai văzut măcar o singură zbârcitură pe faţa ei, ar muri de ruşine şi supărare. Cum îţi închipui că ar fi putut să vorbească cu tine despre aşa ceva! Am să-ţi dau un sfat bun, Sihdi. Dacă vrei să fii şi să rămâi fericit, nu trebuie să vezi niciodată cutele de pe obrajii unei femei şi cu atât mai puţin la a ta, altfel se duce dracului liniştea haremului tău. Eu ştiu ce înseamnă asta, aşa că te rog să iei aminte la sfatul meu. Nici eu nu mai vreau să văd vreo cută, îmi ajunge şi de aceea am să cumpăr alifia pentru mine şi pentru Hanneh.

— Şi pentru tine?

— Da. Nu crezi că şi fruntea mea a început să se încreţească? De aceea mi-a părut bine când am aflat adineauri, de la negustor, unde o pot găsi pe „mama frumuseţii”. Să plecăm cât mai repede la Kermanşah.

— Să plecăm? Noi? Ce vrei să spui cu asta?

— Că vom pleca amândoi, tu şi eu. Doar n-ai să mă laşi să plec singur şi tu să aştepţi aici până când mă întorc?

— Nici prin gând nu-mi trece să plec cu tine. Drumul nostru duce la Şiraz şi nu la Kermanşah, unde, de altminteri, nici n-ai nevoie să te duci, fiindcă poţi să găseşti alifia şi aici. De ce n-ai cumpărat adineauri?

— Oh, Sihdi, cât de puţin te pricepi la alifii pentru înfrumuseţare! Să cumpăr aici? Dar tocmai de asta mi-a spus Hanneh să mă feresc. Negustorii ăştia falsifică alifia ca să câştige bani mai mulţi şi o amestecă cu tot felul de lucruri nefolositoare. Nu numai că o strică, dar o fac chiar primejdioasă, căci se poate foarte uşor întâmpla, ca din şapte cute pe care le are o femeie pe faţă, să se facă şaptezeci şi şapte, dacă se unge cu o astfel de alifie falsificată. Pentru Hanneh a mea trebuie să cumpăr alifia chiar din mâna „mamei frumuseţii” şi de aceea trebuie să plecăm neapărat şi cât mai repede la Kermanşah.

Micul meu Halef spuse aceste cuvinte într-un ton atât de hotărât, ca şi când ar fi fost vorba de viaţă şi de moarte şi orice împotrivire din partea mea ar fi fost zadarnică. Începui să-mi dau seama că va trebui să-i fac pe plac, totuşi mai încercai să-l abat de la hotărârea lui.

— Halef, mai îmi vine să iau cuvintele tale drept glumă, dar din tonul tău înţeleg că vorbeşti serios. Ştii ce departe e de aici până la Kermanşah? Cu siguranţă că va trece o săptămână până când vom fi îndărăt la Bagdad. Să pierdem atâta vreme din pricina unei alifii, care sunt de pe acum încredinţat că nu va aduce nici un folos.

— Sihdi, nu e vorba de alifie, ci de întinerirea, înfrumuseţarea şi netezirea unei feţe care mi-e cea mai dragă de pe lume. Crezi că n-are să aibă folos? Oh, effendi, voi germanii vă credeţi totdeauna oamenii cei mai deştepţi şi mai învăţaţi; dar Allah, în bunătatea lui, ne-a înzestrat şi pe noi cu daruri, de care habar n-aveţi, cu toată ştiinţa voastră. Se ştie că arhanghelul Gavriil a adus alifia asta din al şaptelea cer şi cum voi n-aveţi un al şaptelea cer, nu puteţi avea nici o astfel de „alifie a frumuseţii”. Asta e limpede ca lumina zilei. Şi că e într-adevăr bună şi folositoare, poţi să te încredinţezi din sutele de mii şi milioanele de zbârcituri care au dispărut de frica ei. Ştii că am cea mai mare încredere în cuvintele tale, dar de alifia asta nu trebuie să te atingi, n-ai voie să spui că nu face două parale, căci o cunosc mai bine dacă tine. Sau eşti tu cumva străbunul străbunicii care a inventat alifia asta?

— Nu, răspunsei eu, potrivit adevărului.

— Ai încercat-o? Ţi-ai uns haremul tău cu ea şi zbârciturile n-au dispărut?

— Nici asta.

— Ei, atunci? Întreabă în toate haremurile din Djesireh, pe toate femeile şi fetele de acolo, întreabă şi la Teheran, Ispahan, Kerind şi Hamadan şi ai să afli că în faţa alifiei „mamei frumuseţii” dispar toate cutele şi

zbârciturile. Toată lumea ştie asta; mai bine de o sută de ori am auzit-o de la oameni şi te rog să nu mă superi.

Hagiul se înfierbântase bine vorbind şi îmi dădui seama că orice aş fi spus, ar fi fost zadarnic, aşa că încercai pe altă cale să-l fac să-şi schimbe gândul.

— Drumul nostru ne va duce probabil de la Şiraz la Ispahan şi Teheran, aşa că ne vom putea întoarce prin Kermanşah. Cred, dar, că vom avea atunci timp să căutăm pe fabricanta de alifie.

— Ştii bine că vom urma calea asta?

— Aşa cred.

— Crezi! Dacă crezi numai, atunci alifia mea e mai presus de tot ce crezi tu. Eşti oare în stare să faci să dispară zbârciturile cu ceea ce crezi tu?

— Trebuie să mărturisesc că aşa ceva n-am încercat încă.

— Nici n-ar folosi la nimic încercarea ta, căci alifiile se fabrică din grăsime, dar nu şi ideile. Şi chiar de ar fi sigur că vom trece prin Kermanşah, cât timp ne va trebui până să ajungem acolo?

— Fără îndoială vreo câteva luni.

— Câteva luni? *Allah kerihm!* Ce nu se poate întâmpla în vremea asta cu faţa scumpei mele Hanneh? Ţi-am spus doar că zbârciturile sunt moartea frumuseţii. Vrei să le laşi timp să se înmulţească atât de mult, încât mai târziu să-mi trebuiască de zece ori mai multă alifie decât acum? Aşadar, eu voi pleca chiar îndată şi dacă nu vrei să mă însoţeşti, mă duc singur. M-ar durea sufletul, dacă aş vedea că nesocoteşti şi că prea puţin îţi pasă de o dorinţă a lui Halef al tău, care în orice clipă e gata să se arunce în ghearele morţii pentru tine.

După ce spuse aceste cuvinte, îmi întoarse spatele şi tăcu.

Cine dracu' ne scosese în cale pe negustorul de alifii, care să-i amintească lui Halef de zbârciturile „haremului” său?! Era într-adevăr o prostie să facem un drum atât de lung şi destul de primejdios pentru un

fleac ca ăsta! Orientalul nu ştie, însă, să preţuiască timpul. Afară de asta, aici mai era vorba de împlinirea unei dorinţe a Hannehei, pe care Halef o iubea: mai presus ca orice, aşa că mi-ar fi fost cu neputinţă să-l înduplec să renunţe la hotărârea lui, oricât aş fi fost de încredinţat că alifia nu va folosi la nimic. Apoi era adevărat ce spusese el: nu o dată îşi primejduise viaţa pentru mine şi chiar acum îşi părăsise iar soţia, copilul şi tribul, pentru a mă însoţi, gata să-mi aducă orice jertfă. Puteam eu să-i nesocotesc rugămintea? Motivul care îl făcea să mă abată şi pe mine din drum era — nu-i vorbă — cam ciudat, dar îmi adusei aminte că bahtiarii, la care urma să ne ducem, erau una din seminţiile ali-ilahilor, aşa că făceau parte dintr-o sectă despre care auzisem şi citisem, dar pe care n-avusesem încă prilejul s-o cunosc mai de aproape. Poate îmi va fi cu putinţă să aflu mai multe despre ei, dacă mă voi abate pe la Kermanşah. Totuşi mai făcui încă o încercare să schimb hotărârea lui Halef.

— Halef, cunoşti neamul bahtiarii, din care face parte „mama frumuseţii”? îl întrebai eu.

— Nu, fu răspunsul său scurt.

— Mi se pare că nu sunt oameni în care să poţi avea încredere.

— De ce?

— Ai auzit adineauri pe negustor spunând cuvântul *idiz*. Ştii ce înseamnă această vorbă?

— Nu ştiu.

— E un cuvânt din limba kurdă şi înseamnă pungaş. Aşadar vom avea de-a face cu nişte pungaşi.

— Ei şi! Tocmai pentru că sunt pungaşi vreau să mă duc la ei. Poate vom avea niscai aventuri. Acesta e doar scopul călătoriilor noastre. Mă bucură şi mai mult drumul pe care îl vom face şi mai târziu sunt sigur că îţi va părea rău dacă nu te vei duce la ei. Ia spune-mi, dragă effendi, tu nu poţi să înţelegi dorinţa mea de a vedea pe Hanneh cât mai frumoasă?

— Ba înţeleg foarte bine, dar nu-mi intră în cap cum poate o femeie să-şi ungă faţa cu untură.

— Nici nu e vorba ca untura să intre în capul tău, ci să ajungă pe obrajii Hannehei. De altminteri Emmeh a ta nu-şi dă şi ea toată osteneala să-ţi placă?

— Nu, căci ştie că-mi place şi fără să-şi dea osteneală.

— Pentru că faţa ei e încă netedă şi fără zbârcituri, cu toate acestea sunt încredinţat că se foloseşte şi ea de tot felul de mijloace să se facă mai frumoasă.

— Nu ştiu nimic.

— Fără îndoială îşi unge părul cu pomadă!

— Nu, căci nu-mi place mirosul pomezii.

— Atunci îşi dă cu pudră pe faţă?

— Nici asta. Culoarea naturală a obrajilor e frumoasă şi ce e frumos nu trebuie acoperit cu un strat de făină.

— Aici ai dreptate. Făina e pentru pâine, nu pentru faţă. Dar buzele şi le înroşeşte?

— Nu. Gura ei e aşa de frumoasă că n-are nevoie s-o vopsească.

— Atunci trebuie cel puţin să-şi încondeieze ochii pentru a face privirea mai pătrunzătoare, mai plină de foc.

— Nici asta. Ochii ei sunt destul de strălucitori.

— Ce parfum întrebuinţează, pentru a-ţi desfăta nasul?

— Nici unul.

— Nici măcar puţin mosc, al cărui miros durează două săptămâni?

— Asta nici atâta. De mirosul de mosc aş fugi de mi-ar scapără călcâiele. Nu pot să-l sufăr.

— Oh, Sihdi, ce barbar eşti. Dacă nu-i dai voie Emmehei tale să se îndeletnicească cu înfrumuseţarea trupului ei, atunci cu ce-şi trece timpul să nu se plictisească?

— Îmi dă lecţii.

— *Allah akbar* — Dumnezeule mare! Ea... ţie?!

— Da.

— Sihdi, asta nu-i cu putinţă! Te cunosc doar! Mintea ta e isteaţă şi ştie multe. Ce-ai mai putea învăţa de la o femeie?

— Tocmai asta e marea şi neînţeleasa greşeală a oamenilor, că nu vor să trimită mintea la şcoala sufletului. Ei nu cunosc legătura dintre minte şi suflet şi cred, cu totul greşit, că profesorul trebuie să înveţe de la şcolar.

— Nu înţeleg ce vrei să spui.

— Nu te întrista din pricina asta. Multora li se întâmplă la fel, dar tocmai aceştia îşi închipuie că sunt mai deştepţi. Ei lasă sufletul în părăsire şi se străduiesc să-şi împodobească numai mintea.

— Atunci cele mai frumoase miresme ale haremului nu preţuiesc nimic pentru tine?

— Ce întrebare! În Ben Şir stă scris: „Allah a fost întâi creator apoi poet. După ce a făcut pământul, i-a dăruit pentru înfrumuseţarea lui, o poezie dumnezeiască şi anume: femeia!” Ce-ai spune acum, dragă Halef, dacă această poezie s-ar mâzgăli cu pomadă şi făină, şi-ar vopsi buzele, obrajii, ochii şi mâinile şi şi-ar acoperi astfel toată frumuseţea dăruită de Allah?

— Ce-aş spune, Sihdi? Că m-aş lipsi de toate astea, numai de „alifia frumuseţii” nu.

— Odată am numit-o pe Hanneh o poezie. Cutele de pe faţa ei sunt versurile care trebuie să stârnească recunoştinţa şi respectul tău.

— Atunci socoteşti că „alifia frumuseţii” e de prisos?

— Da.

— Pesemne că zbârciturile din Apus nu sunt atât de mâhnitoare ca cele de la Răsărit. După gustul nostru, o faţă netedă e mult mai frumoasă, decât una cu zbârcituri şi dacă am putinţa să dau Hannehei mele o faţă netedă, atunci mă lipsesc cu plăcere de versurile născătoare de respect. Aşadar, cu toată frumuseţea

naturală a Emmehei tale, eu tot mă duc la Kermanşah. Acum hotărăşte-te dacă vrei să mă însoţeşti sau nu. Nădăjduiesc că dragostea ta pentru mine nu e mai mică decât aceea pe care ţi-o port eu ţie.

— Această nădejde a ta nu va suferi nici o dezamăgire, căci te voi însoţi.

În supărarea lui îmi întorsese spatele, dar la auzul acestor cuvinte, se întoarse repede spre mine şi ochii îi străluciră de bucurie când mă întrebă:

— E adevărat ce aud?

— Da.

— Nu glumeşti?

— Nu.

— *Hamdulillah!* Am învins, l-am învins pe Kara Ben Nemsi effendi, pe care nu l-a putut birui nici un om până acum! Sihdi, îţi mulţumesc; îţi mulţumesc din toată inima! Nu voi dobândi numai „alifia frumuseţii”, dar vom înfăptui şi vitejii a căror faimă o vor moşteni copiii, nepoţii şi strănepoţii noştri!

— Vor moşteni şi alifia?

— Taci, Sihdi! Vorbesc, bineînţeles, numai de vitejiile noastre. Haidem, să ne întoarcem acum la bimbaşa al nostru, care a avansat la gradul de mir-alai. Trebuie să-i spunem că plecăm mâine la Kermanşah. Se va bucura dinainte de faptele glorioase pe care i le vom povesti la întoarcere. Cât sunt de fericit că am fost în stare să înfrâng împotrivirea ta! Căci, adăugă el, aruncându-mi o privire şireată, acum pot să-ţi spun că fără tine n-aş fi plecat.

— Şiretule!

— Da, ştiu prea bine că sunt un mare şiret. Asta o am din născare — urmă pe un ton confidenţial — şi de când am un harem, m-am făcut şi mai şiret.

Redevenise vechiul Halef, pentru care era lucru firesc că drumul nostru la Kermanşah va fi în legătură cu „fapte de vitejie”.

Părăsirăm cafeneaua şi ne îndreptarăm spre casă,

unde spuserăm „fostului bimbaşă şi actual mir-alai” hotărârea noastră. Ne întrebă de scopul acestei mici excursii în munţii persano-kurdistani. Halef îi mărturisi cu toată sinceritatea pricina; spre surprinderea mea, auzii că bătrânul se arată de aceeaşi părere. Şi el cunoştea faima de care se bucura „mama frumuseţii”, şi-mi spuse că această faimă e pe deplin îndreptăţită. Ştia şi el că alifia ei făcuse adevărate minuni şi Kepek grăsunul, auzind cuvintele bătrânului său stăpân, le întări cu gesturi grave:

— Da, „mama frumuseţii” îşi poartă numele pe bună dreptate. Alifia ei înfrumuseţează faţa cea mai urâtă şi în cafenelele unde mă duc, am auzit povestindu-se de multe ori că şi bărbaţii s-au folosit de binefacerile ei. Eu însă n-o întrebuinţez.

Da, pentru el era într-adevăr de prisos, căci natura avusese grijă să-i umple pielea cu atâta grăsime, încât n-ai fi putut găsi vreo zbârcitură cât de mică pe faţa lui.

Călătoria la care mă hotărâsem, împotriva voinţei mele, deveni cât se poate de interesantă. Trecurăm prin multe întâmplări neobişnuite şi, mai curând decât ne-am fi putut aştepta, găsirăm pe „mama frumuseţii” care era căpetenia tribului ei. O întâmplare fericită făcu să-i putem aduce un serviciu, pe care dânsa îl preţui mult; devenirăm oaspeţii tribului, a cărei stăpână îmi arătă multă bunăvoinţă şi prietenie. Încă înainte de plecarea noastră, „mama frumuseţii” îi dărui lui Halef mai multă alifie decât i-ar fi trebuit şi îi dădu un om care s-o ducă fără întârziere Hannehei. Mie însă mi se făcu o favoare şi mai mare, căci — bineînţeles, între patru ochi — „mama frumuseţii” îmi destăinui reţeta alifiei făcătoare de minuni şi îmi spuse că un străbun de al ei, care fusese un doctor renumit, o aflase de la Şeherezada, favorita lui Harun al Raşid, drept răsplată că, prin arta lui, reuşise să o scape de o boală grozavă pe povestitoarea celor *O mie şi una de nopţi*.

Când ne-am luat rămas-bun de la ea şi oamenii ei şi

îi spuserăm că nu ne vom întoarce la Bagdad prin Kermanşah, Kerind şi Khanekin, căci ar însemna să facem un ocol prea mare, ea ne sfătui să ne îndreptăm spre Tşaisu, un afluent al râului Djala, dar să ne ferim de o întâlnire cu triburile kurde ale hamawanzilor şi dawudi-jilor, care sunt nişte tâlhari primejdioşi şi se aflau tocmai în duşmănie, aşa că prin faptul acesta ţinutul lor devenise şi mai primejdios.

Prevenirea era dată cu gând bun, dar nu putea să ne oprească sau să ne abată din calea noastră. În privinţa asta aveam părerea noastră despre kurzi, socotiţi de unii ca hoţi.

Aceste triburi, atât de ponegrite şi atacate chiar de ziarele din Apus, sunt cât se poate de ospitaliere faţă de călătorii care se arată binevoitori faţă de ele. Chiar un duşman de moarte e în siguranţă în cortul sau tabăra unui kurd, dacă s-a pus sub scutul lui. Bineînţeles că acela care vine la ei cu intenţii rele, sau care, după cum fac îndeosebi călătorii europeni, îi consideră ca oameni de jos, nu poate să se aştepte la o primire bună. Dacă de la astfel de oameni ei cer vamă pentru voia de a trece prin ţinutul lor, nu trebuie să li se ia asta în nume de rău, când şi-o iau cu de-a sila, dacă nu li se dă de bunăvoie. Cuvântul hoţie are cu totul alt înţeles pentru ei decât pentru noi. Am avut odată prilejul să stau de vorbă în privinţa asta cu un înalt funcţionar din partea locului şi pe când îi flutura pe buze un zâmbet cu înţeles, el îmi spuse:

— Vorbeşti de hoţie şi de hoţi? Ferească-te Allah, să fii nedrept! Cunosc un om care a fost în ţara voastră; afară de asta a citit mult despre voi şi mi-a povestit şi mie, aşa că ştiu cum stau lucrurile: la noi se practică hoţia pe faţă, cinstit, iar la voi cea politicoasă şi pe ascuns. Voi o numiţi faliment, ruină, crah, trust şi speculaţiune, cu care păgubiţi nu numai pe străini, dar chiar şi pe aceia care vă sunt aproape. Voi puneţi oamenilor cuţitul în piept pe furiş, pe când cei de aici,

pe care îi numiţi hoţi, au curajul s-o facă pe faţă şi numai împotriva străinilor sau a duşmanilor, niciodată împotriva unuia din ai lor. Care hoţi merită deci o mustrare mai mare, ai noştri sau ai voştri?

Puteam să-i spun că n-are dreptate?

Părerea mea asupra kurzilor o împărtăşea şi Hagi Halef Omar. De aceea, când auzi ce se spune despre hamawanzi şi dawudiji, zise zâmbind:

— Cum să ne fie nouă frică de ei, Sihdi? De oameni care ne ies înainte făţiş, cu armele în mână, nu trebuie să ne temem, iar laşitatea nu există la ei. Ba m-aş bucura chiar dacă am avea o ciocnire cu dânşii. Ştii că nu mă dau niciodată înapoi de la o luptă cinstită.

— Totuşi ar trebui s-o faci, răspunsei eu.

— De ce?

— E într-adevăr nevoie să-ţi aduc aminte de ultima dorinţă a Hannehei, pe care ţi-a spus-o înainte de plecare, Halef?

— Ultima dorinţă? Crede-mă, Sihdi, că nu e cea din urmă, căci după întoarcerea mea acasă, va mai avea ea multe, foarte multe. În ce priveşte dorinţa despre care vorbeşti, nu e îndreptată împotriva vitejiei mele renumite, ci împotriva nechibzuinţei noastre.

— A noastră?

— Da, a noastră. A cui altcuiva?

— Spunând cuvântul „noi”, presupun că vorbeşti de tine şi de mine?

— Bineînţeles.

— Atunci trebuie să-ţi spun că Hanneh nici n-a pomenit de o nechibzuinţă din partea mea.

— Să pomenească de aşa ceva?! Asta n-o face niciodată căci „bucuria zilelor mele” e prea bine educată. Dar în mintea ei se gândea la tine şi eşti destul de înţelept să pricepi, fără să fie nevoie să ţi-o spun eu.

— Trebuie să-ţi mărturisesc cu toată umilinţa că nu sunt aşa de înţelept cât presupui tu.

— Adevărat că nu? Îmi pare şi de astă dată rău că

nu pot recunoaşte decât lungimea minţii tale, căci în lăţime — care e doar atât de trebuincioasă — văd că nu prea are cu ce se lăuda. Mi se pare chiar că eşti de părere că dorinţa Hannehei mă priveşte numai pe mine singur.

— Cam aşa ceva.

— Deci crezi că Hanneh s-a gândit la vreo nechibzuinţă numai din partea mea?

— Da.

— Sihdi, nu te supăra dacă îţi voi vorbi o dată sincer de tot şi fără înconjur. Am tăcut multă vreme, dar acum nu mai pot răbda, când văd că mereu ne confunzi unul cu altul: pe mine cu tine şi pe tine cu mine.

— Cum aşa?

— Ca să pricepi, trebuie să-ţi pun câteva întrebări. Vrei să-mi răspunzi sincer la ele?

— Da.

— Bine. Atunci ascultă: Dacă cineva se află lângă tine şi vrei să-i spui ceva, ai să-i trimiţi o ştafetă sau ai să-i vorbeşti de-a dreptul?

Înţelesei unde vrea să ajungă, totuşi răspunsei:

— Dacă e lângă mine o să-i vorbesc de-a dreptul.

— Foarte bine. Când ai fost în tabăra haddedihnilor, eram eu plecat undeva?

— Nu.

— Aşadar eram acolo, lângă Hanneh a mea?

— Da.

— Putea să vorbească cu mine?

— Da.

— Atunci ceea ce ţi-a spus ţie, putea să fie pentru mine?

— Trebuie să te exprimi altfel, dragă Halef. De spus mi-a spus mie, însă era menit pentru tine.

— Cu asta te contrazici tu însuţi, căci chiar adineauri ai spus că pentru ceea ce poţi vorbi de-a dreptul n-ai nevoie de un al treilea. Eram doar acolo! Dacă Hanneh ar fi avut de gând să mă prevină de vreo

nechibzuinţă, mi-ar fi spus-o în faţă. Fiindcă ţi-a spus-o ţie, înseamnă că a fost vorba de tine şi nu de mine.

— A spus numele tău şi a vorbit despre pripirea ta prea mare.

— Asta e adevărat, dar nu înţelegi de ce a vorbit aşa şi nu altfel?

— Ca să te cruţe şi să nu te jignească. Ştii ce suflet gingaş are.

— Effendi, ăsta e singurul cuvânt adevărat şi potrivit pentru ea; dar explicaţia ta nu-i dreaptă, căci nu faţă de mine, ci faţă de tine şi-a arătat Hanneh, cea mai minunată femeie din toate femeile de pe lume, gingăşia asta. Înţelegi acum?

— Înţeleg numai ce spui tu şi motivul care te face să vorbeşti aşa.

— Nu e nevoie să înţelegi motivul meu, ci pe acela al Hannehei, căci nu eu am vorbit cu tine şi te-am rugat ce te-a rugat ea.

— E adevărat; pe mine m-a rugat, dar nu pentru mine ci pentru tine.

— Vezi, tu, Sihdi, ăsta e cusurul tău, că nu vrei să iei în seamă că de mine a vorbit, dar la tine s-a gândit. Era îngrijorată din pricina curajului tău mare şi a vrut să te roage să fii mai cu băgare de seamă ca de obicei. Dar, ca să nu te întristeze cu rugămintea ei, ţi-a vorbit ca şi când aş fi fost eu în locul tău.

— Crezi într-adevăr ceea ce spui, Halef?

— Ca şi în Hanneh a mea, al cărei suflet ales e mai presus de toate sufletele alese.

— Aşa e, a dovedit-o prin aceea că rugămintea care te-ar fi supărat, mi-a spus-o mie şi nu ţie.

— Ce face? Ah, effendi, cât mă doare lipsa ta de înţelegere! Eşti un om tare înţelept, dar ţi-am mai spus o dată că în capul tău este un loc care are nevoie de îndreptare. Cum poţi să spui că rugămintea Hannehei mele mă privea pe mine şi nu pe tine?

— Fiindcă e nevasta ta şi nu a mea. Aşadar, datoria

ei este să fie prevenitoare numai cu tine, nu şi cu alţi bărbaţi! Pricepi?

— Allah! La asta nu mai găsesc nici un răspuns. E adevărat că buna-cuviinţă şi gingăşia cu care e înzestrată sunt numai ale mele. Bineînţeles că nu i-aş da voie să fie şi cu alţii tot aşa de drăguţă ca şi cu mine. Adevăratul stăpân al bunătăţii ei neasemuite sunt numai eu.

— Prin urmare ne-am înţeles. Gingăşia sufletului ei nu era pentru mine, ci pentru tine şi deci nu era vorba de nechibzuinţa mea, ci de a ta.

— Iacă, tac! Dar înainte de a mă învălui cu totul în această tăcere, trebuie să-ţi spun că mi se pare că locul din capul tău, despre care ţi-am vorbit, a fost reparat deodată, dragă effendi. M-ai dat gata şi acum mai că-mi vine să cred eu însumi în nechibzuinţa mea, dacă n-aş fi încredinţat că Hanneh se înşală amarnic. I-am povestit doar de multe ori de vitejiile noastre, cu prilejul cărora te-ai purtat de multe ori mai mult decât îndrăzneţ. Dar a trecut multă vreme de atunci, aşa că nu e de mirare că ne-a luat unul drept altul şi că a spus numele meu în loc de al tău. Prin urmare ea e vinovată de încurcătura asta şi iau înapoi mustrarea pe care ţi-am făcut-o adineauri.

— Dragă Halef, eu cred, dimpotrivă, că numai tu eşti vinovat de această încurcătură şi nădăjduiesc că-ţi dai tu însuţi seamă de greşeala ta.

— Doamne fereşte! Dacă nici acum nu vrei să-mi dai dreptate, atunci mă văd silit să-ţi lămuresc pe larg că...

— Adineauri doreai parcă să te învăluieşti în tăcere desăvârşită, îi curmai eu vorba.

— Da, asta voiam, răspunse el.

— Atunci, te rog, învăluieşte-te. În afacerea asta, tăcerea e un veşmânt care îţi va sta de minune. De aceea stărui cu tot dinadinsul să-l îmbraci.

— Bine, Sihdi, m-am şi îmbrăcat. M-am învelit în el. Dar să vedem cum o să-l scoţi de pe mine.

Pentru a-şi întări cuvintele, se învălui strâns în

burnuzul său, plecă bosumflat capul şi tăcu multă vreme. Când ajunserăm însă la o apă mică, unde mă oprii pentru a examina locul din faţa noastră, nu mai putu să se stăpânească şi întrebă:

— Crezi că apa asta face parte din Tşaisu, de care ne-a vorbit „mama frumuseţii”?

— Parcă ziceai că vrei să taci, răspunsei eu.

— Asta era adineauri. Dar când ar putea să se întâmple ceva neplăcut trebuie să vorbesc. De altminteri te rog să-mi spui, pentru ce are omul ochi?

— Ca să vadă.

— Şi urechi?

— Ca să audă.

— Ai să închizi ochii şi ai să-ţi astupi urechile, dacă ai de văzut şi de auzit ceva?

— Nu.

— Atunci şi gura e pentru vorbit şi nu înţeleg s-o ţin închisă când e nevoie să vorbesc ca, de pildă, acum. Vreau să-ţi spun că nu cunosc numele de Tşaisu, pe care nu l-am auzit niciodată.

— Nici eu.

— Ai de gând să-l cauţi şi să-l găseşti?

— De ce nu? Numele e lucru fără importanţă pentru noi. Tşaisu e un cuvânt turco-kurd. *Tşai* înseamnă râu. *Su* vrea să zică apă sau şi râu. În orice caz trebuie să fie vorba de un afluent din dreapta râului Djalah şi cum ne aflăm pe malul drept al acestuia, fără îndoială că vom da de el. Aici m-am oprit numai pentru a chibzui dacă trebuie să urmăm cursul pârâului acesta sau nu. El duce spre stânga în valea care face un arc mare, pe când râpa merge mai departe în linie dreaptă. Dacă vom înainta pe aici, vom da probabil iar de pârâu şi anume încă în seara asta, când va trebui să facem un popas şi vom avea nevoie de apă. Dacă am urma cursul apei, ar însemna să facem un ocol.

— Şi pentru că nu vrem să-l facem, vom rămâne în deal.

Ne despărţisem dis-de-dimineaţă de bahtiari şi acum era amiază. Ne aflam pe înălţimea munţilor Kurdistanului şi de aici o luarăm spre sud-vest, fiindcă în direcţia asta ducea drumul nostru.

În ce priveşte cursul pârâului, avusesem dreptate. Valea în fundul căreia curgea se îndreptase întâi departe spre stânga, dar pe măsură ce înaintam se apropia iar de noi şi când ajunserăm spre seară la capătul şirului de dealuri, zărirăm pârâul în apropierea noastră, unde se unea cu o altă apă venită dintr-o vale lăturalnică. De aici trebuia să pornească afluentul pe care nădăjduiam să-l găsim.

Coborârăm în vale spre a căuta un loc potrivit pentru popas. Îl găsirăm acolo unde se uneau pâraiele. Descălecarăm, adăparăm caii şi îi lăsarăm să se bălăcească puţin în apă, ceea ce făceam totdeauna după un drum mai lung, dacă aveam apă la îndemână.

Pe urmă, în timp ce armăsarii noştri păşteau, ne aciuirăm sub nişte copaci, ale căror coroane dese aveau să ne apere de rouă în timpul nopţii.

Aleseserăm în aşa fel locul, încât puteam cuprinde cu privirea întreaga vale principală şi o parte din cea lăturalnică. Nu socotirăm de trebuinţă să aprindem un foc, căci mâncarea noastră de seară era friptură rece, pe care ne-o dăduse „mama frumuseţii”. Ţânţarii pe care am fi fost nevoiţi să-i gonim prin fum, nu erau, iar timpul călduţ, aşa că n-aveam nevoie de foc. Şi apoi un foc ar fi putut să ne dea de gol. Nici nu ne trecu prin gând să ne temem de vreo întâlnire neaşteptată, dar, într-un ţinut ca acela în care ne aflam, era mai bine dacă ne feream de oameni străini.

Dorinţa noastră de a rămâne singuri, n-avea însă să se împlinească. Mai era vreo jumătate de oră până să se înnopteze, când zărirăm venind, din valea lăturalnică, o ceată de şase călăreţi bine înarmaţi şi recunoscurăm, după îmbrăcămintea lor, că erau kurzi.

După cum îi văzuserăm şi noi îndată, tot aşa ne

zăriseră şi ei, căci nu ne despărţea nici un obstacol care să împiedice vederea. Privirile lor căzuseră întâi asupra cailor noştri, care păşteau prin apropiere, pe urmă şi asupra noastră. Se opriră în loc, ne priviră câtva timp, se sfătuiră şi în cele din urmă veniră spre noi, cu puştile întinse gata să tragă. În frunte mergea un ins cu un turban mare pe cap. Faţa lui era rasă, pe când ceilalţi purtau bărbi mari şi stufoase. Atitudinea lor faţă de purtătorul turbanului era plină de respect şi supunere, aşa că bănuirăm în el pe căpetenia lor.

Aveau cai foarte buni, totuşi, nu i-aş fi schimbat pe ai noştri nici pentru cincizeci, sau chiar o sută de ai lor, căci armăsarii noştri erau nepreţuiţi.

Când ajunseră la vreo douăzeci de paşi de noi, se opriră din nou şi ne cercetară cu priviri bănuitoare.

— Sallam, salută căpetenia.

Acest salut nu-l spusese în limba kurdă, fiindcă îşi dăduse pesemne seama, după înfăţişarea noastră, că nu eram kurzi. Numai necredincioşi sau oameni în care n-ai încredere se salută în felul cum făcuse el.

— Sallam! răspunsei eu tot atât de dispreţuitor.

Trăsăturile sale erau foarte regulate şi prea fine pentru un bărbat. Se puteau asemui mai curând cu ale unei femei. Vârsta nu i-o puteam ghici, fără să ştiu nici eu din ce pricină. Uitându-mă mai bine la el, aş fi putut susţine că faţa lui nu cunoscuse încă briciul. Deodată îmi trecu prin gând: dacă acest călăreţ n-ar sta aşa de sictir în şa, călărind bărbăteşte şi n-ar fi fost îmbrăcat ca bărbat, l-aş fi luat drept o femeie, deşi privirea lui era atât de gravă şi sigură de sine ca şi aceea a unui bărbat deprins să-şi impună întotdeauna voinţa.

Când auzi răspunsul meu, tot atât de scurt cum fusese şi salutul său, kurdul încruntă sprâncenele şi urmă:

— *Maşallah!* Pare să fiţi oameni foarte suspuşi, dacă eşti aşa de scurt la vorbă.

Şi de astă dată vorbise tot în limba arabă. Eu

răspunsei:

— După felul tău tot atât de scurt, pari să nu fii nici tu mai prejos decât noi.

— Cine sunteţi?

Spuse aceste cuvinte cu glas poruncitor, ca un om deprins să dea ordine.

— Nu-ţi este cunoscut, că întâiul venit are dreptul să pună întrebări şi că cel sosit în urmă e dator să răspundă?

Se întoarse şi spuse câteva cuvinte în şoaptă însoţitorilor săi, apoi se îndreptă iar spre mine şi urmă zâmbind uşor:

— N-are însemnătate cine vine întâi şi cine pe urmă, ci rangul fiecăruia. Cel mai umil trebuie să răspundă celui mai mare. De aceea cer să-mi spuneţi cine sunteţi.

Vorbea atât de hotărât, încât Halef — ale cărui ciudăţenii în această privinţă sunt cunoscute — nici nu mai aşteptă să răspund eu, ci luă cuvântul cu râvna-i obişnuită:

— Ce aud? Tu ceri?... Porunceşti?... Şi noi trebuie să răspundem? Cine cere ceva cu tonul poruncitor cu care ai îndrăznit tu s-o faci, trebuie să fie mult mai sus — pus decât ceilalţi. Prin urmare spune-ne cu câte cocoaşe de cămilă eşti mai sus-pus decât noi?

— Stau aşa de sus deasupra ta, încât am dreptul să cer respect şi ascultare de la tine.

— Aşa? Vasăzică două lucruri deodată? Şi respect şi ascultare? Avem poate fericirea să vedem în faţa noastră pe padişahul, pe sultanul nostru binecuvântat de Allah, pe califul tuturor drept-credincioşilor?

— Nu sunt padişahul,

— Atunci poate şahinşahul, înaltul şi gloriosul stăpânitor al împărăţiei persane?

— Nu.

— Nu cumva eşti împăratul Elveţiei, sau regele Cretei, sau chiar renumitul stăpânitor al Alpilor şi al marelui regat al Croaţiei?

— Nici ăsta.

— Nu? Ciudat lucru! Îţi dai ifose ca şi când ai fi cel mai mare stăpânitor al pământului şi cu toate astea nu eşti nici unul din aceia pe care i-am numit eu. Ascultă ce-ţi spun: chiar dacă ai fi unul din oamenii de seamă amintiţi, ba mai mult încă, dacă i-ai întruchipa pe toţi la un loc, tot nu ne-ai putea sili să-ţi dăm respectul şi ascultarea pe care ni le ceri. Cu respectul nostru ne onorăm numai pe noi înşine şi pe nimeni altul, iar ascultarea o cauţi zadarnic la noi. De obicei facem numai ce vrem şi cine îşi închipuie că ne vom supune voinţei sale, aceluia îi dovedim foarte repede că în privinţa asta nu-i de făcut nimic cu noi.

— Atunci sunteţi chiar mai mari decât sultanul şi decât şahul? întrebă kurdul zâmbind. În cazul ăsta, vă rog cu umilinţă şi supunere să binevoiţi a ne spune ce boieri mari avem în faţa noastră.

— Nu vom spune nimic până când nu vom afla cine sunteţi voi.

— Asta n-o spunem.

— Atunci tăcem şi noi.

— Vă vom sili să vorbiţi.

— Încercaţi!

— Suntem şase şi voi numai doi.

— Şi de aţi fi şase sute sau şase mii, noi vom face tot numai ce vrem.

La auzul acestor cuvinte străinul izbucni într-un râs mai mult vesel decât mânios, la care se întovărăşiră şi însoţitorii săi. Descălecă şi se apropie de noi, pe când noi rămaserăm la locurile noastre, fără să ne ridicăm şi zise:

— Am hotărât să rămânem aici pentru noaptea asta, aşa că ne veţi face loc.

— Nici prin gând nu ne trece, răspunse Halef.

— Vă vom sili.

— Cu ce?

— Cu armele noastre.

— Te sfătuiesc să te astâmperi. În toată lumea asta mare nu există nici o armă de care să ne fie teamă. Şi dacă fiecare dintre voi ar avea la el câte zece sau chiar mai multe tunuri încărcate, încă nu ne-am sinchisi de ele.

— Eşti nebun. M-aş fi mâniat de mult pe tine, dacă n-aş vedea că faci parte din acei oameni demni de compătimit, care se numesc pitici. De aceea nici nu poţi să mă superi, ci, cel mult, să-mi insufli milă. Prin urmare, plecaţi de bunăvoie din locul ăsta, altminteri vă vom sili noi. Dacă nu ascultaţi îndată, vă împuşc.

Scoase pistolul de la brâu şi ridică cocoşul.

Am mai avut prilejul să amintesc că nimic nu-l scotea pe Halef mai mult din fire decât dacă i se vorbea de micimea trupului său. Aşa se întâmplă şi acum. Sări pe neaşteptate în picioare, cu o lovitură aruncă cât colo pistolul din mâna kurdului, îl apucă de amândouă braţele, îl aruncă lângă mine, îngenunche deasupra lui, cu stânga îl apucă de beregată, cu dreapta ridică cuţitul, gata să lovească şi spuse:

— Ticălosule, „piticul” o să te înveţe minte! Să nu faci nici o mişcare şi dacă vreunul din oamenii tăi va îndrăzni să pună mâna pe armă, atunci îţi împlânt cuţitul în inimă. Eu pitic, ai? Faţă de degetul cel mic al meu sunteţi numai nişte sugaci fără apărare. Nu vă clintiţi, căci altfel înjunghii pe căpetenia voastră!

Era interesant de văzut cum cei cinci kurzi rămaseră încremeniţi pe caii lor. Nu se aşteptaseră la o lovitură atât de îndrăzneaţă şi fulgerătoare din partea micului Halef. Cuţitul ridicat, tonul energic cu care vorbise şi privirea lui ameninţătoare îndreptată asupra lor, îi impresionase atât de puternic încât nu îndrăzniră să facă vreo mişcare sau să spună măcar un cuvânt. Şi căpetenia, cuprinsă de spaimă, zăcea ţeapănă sub genunchii lui Halef, care se întoarse spre ea şi urmă:

— Acum sileşte-ne să părăsim locul, dacă îţi da mâna! Sunt curios să aflu cum ai să faci asta. Încearcă

să te eliberezi şi vâr cuţitul în tine. Să nu-ţi închipui că glumesc! Dacă tu crezi că puterea se măsoară după înălţimea şi lăţimea trupului, te înşeli amarnic. Cele mai mari căpetenii ale pământului s-au tăvălit în ţărână la picioarele mele şi tocmai tu ţi-ai găsit să-ţi baţi joc de oameni! Acum cer eu să-mi spui îndată cine sunteţi. Să nu stai mult pe gânduri, dacă nu vrei ca cuţitul meu să fie mai harnic decât limba ta.

— Dă-mi întâi drumul ca să pot să vorbesc, gemu kurdul sub încleştarea puternică a mâinii lui Halef.

— Bine, te voi lăsa să răsufli, dar să nu încerci să scapi. Acum răspunde, cine sunteţi?

— Suntem kurzi, răspunse cel întrebat, deoarece Halef îi mai dăduse puţin drumul din strânsoare.

— Asta vedem şi noi. Dar vrem să ştim din ce trib faceţi parte.

— Din tribul dumbelilor.

— Unde se află acum tribul ăsta?

— Aici în apropiere. Locul anume nu-l cunoaştem, căci ne întoarcem dintr-o călătorie lungă şi acum eram în drum spre casă. Ca să nu fim nevoiţi să-l căutăm mult, ne înţeleseserăm să ne întâlnim cu ai noştri aici. De aceea trebuie să rămânem pe loc şi v-am cerut să plecaţi. Daţi-mi drumul şi feriţi-vă, căci dacă vor veni războinicii noştri şi vor afla că v-aţi purtat duşmănos cu noi, se vor răzbuna amarnic.

— De ei şi de răzbunarea lor ne temem tot atât de puţin ca şi de voi. Ai făcut atâta gură şi ai îndrăznit să ne porunceşti, ca şi când n-ai face parte din războinicii de rând ai tribului tău. Lămureşte-mă, cine eşti?

— Sunt căpetenia tribului.

— Cum te cheamă?

— Numele meu e Adir Beg.

— Atunci ascultă, Adir Beg, vreau să-ţi spun ceva şi dacă te supui, îţi voi da drumul, însă de bunăvoie, nu de frică.

— Mai aşteaptă, mă amestecai eu în vorbă, căci nu

puteam să-i îngădui să ia hotărâri fără să mă fi întrebat şi pe mine.

— Ai de spus ceva? mă întrebă el.

— Da.

— Anume?

— Omul ăsta nu ţi-a spus adevărul. Nu face parte din tribul dumbelilor.

— Crezi că m-a minţit?

— Da. Nici numele de Adir Beg nu e cel adevărat.

— Ba ăsta e numele meu, mă întrerupse kurdul. Şi tribul ţi l-am spus potrivit adevărului. Ce nevoie aş avea să vă spun alte nume?

— Fiindcă... dar despre asta vom vorbi mai târziu. Pe noi nu ne poţi înşela.

— Vorbeşti de înşelăciune? Cum puteţi să ne învinovăţiţi de aşa ceva, voi care, după cum văd, nici nu sunteţi kurzi, aşa că nu puteţi şti nimic despre noi?

— Ba ştiu mai multe decât voi înşivă, răspunsei eu. Şi am să ţi-o dovedesc, cu toate că nu mă sileşte nimic să stau de vorbă cu voi despre asta. Deşi ai vorbit arăbeşte cu noi, din felul tău de a rosti cuvintele, am înţeles că tribul tău vorbeşte graiul kurmandji şi nu saza. Dumbelii sunt însă din tribul saza şi numele fals de Adir, care ţi l-ai dat, e un cuvânt din graiul saza.

— Eşti tare deştept! răspunse el, jumătate încurcat, jumătate batjocoritor. Nu ştii, pesemne, că de multe ori cuvinte dintr-un grai se întrebuinţează şi într-altul?

— Ba ştiu. Dar mai ştiu că dumbelii nu se află în ţinutul ăsta, ci foarte departe de aici. Ne-ai minţit şi cine nu e sincer cu noi, nu se poate aştepta la îngăduinţă din partea noastră.

Kurdul se codi să-mi răspundă îndată. Mă privi cercetător şi în sfârşit spuse:

— Îmi vine să cred că eşti un om bun. De aceea, cu toate că sufletul meu se împotriveşte, vreau să-ţi mărturisesc că n-am spus adevărul. Dar n-am voie să-ţi spun cine suntem. Am făcut un jurământ pe Allah, care

ne sileşte să păstrăm tăcere. Mă crezi?

— Da. Văd pe faţa ta că de data asta nu minţi.

— Dacă ne-ai sili să-ţi răspundem, am fi nevoiţi să te minţim iar. Numai din pricina asta n-am spus cine suntem. Alte motive n-avem să ascundem numele nostru şi pe acela al tribului din care facem parte. Dimpotrivă, suntem atât de mândri de cine şi ce suntem, încât am avea mai curând motiv să vorbim cât de mult despre asta. Acum când v-am spus asta, cred că nu te vei mai împotrivi să ne spui cine sunteţi? Din ce trib faceţi parte?

— Din nici unul.

— Dar eşti beduin. Dacă un beduin nu face parte din nici un trib, atunci a fost izgonit pentru fapte necinstite şi nu e primit în nici un alt trib. Dar nu-mi faci impresia să fii un om necinstit, un izgonit.

— Nu sunt beduin.

— Atunci eşti persan?

— Nu.

— Turc?

— Nici. Sunt creştin şi am venit din ţările apusene.

— După cât ştiu, acolo sunt mai multe ţări cu nume deosebite. Cum se numeşte ţara ta?

— Germanistan.

— Germanistan? Asta e o ţară renumită de care se vorbeşte mult. Trebuie să fie mulţi viteji pe acolo. După cât am auzit, se spune că şi hagiul Kara Ben Nemsi e din ţara ta.

Abia pronunţase acest nume, când Halef îi curmă vorba:

— Kara Ben Nemsi? Îl cunoşti?

— Da.

— De unde?

— Cine nu-l cunoaşte şi cine n-a auzit şi de credinciosul său Hagi Halef Omar?! Toată lumea ştie de faptele lor vitejeşti şi că n-au fost niciodată înfrânţi. Numele lor nu sunt lăudate numai de prieteni, dar şi

dușmanii le spun cu respect și chiar teamă.

Halef se afla încă cu genunchii deasupra kurdului; dar când auzi din gura acestuia cuvintele „credinciosul Hagi Halef Omar”, ridică întâi piciorul drept, iar când urmă calificativul „viteaz”, trase și piciorul stâng la o parte, așa că acum kurdul putu să se ridice în capul oaselor și să vorbească mai liber.

Cuțitul îl păstra Halef încă în mână. Dar când potrivnicul său mai vorbi de „respect și venerație” micul hagiu puse arma amenințătoare la o parte și spuse cu glas prietenos:

— Ar fi trebuit să spui îndată că cunoști pe acești doi viteji renumiți. Am fi vorbit altfel cu voi, decât până acum. Ești liber, liber de tot.

— Îi cunoști și tu? întrebă kurdul ridicându-se repede și luând pistolul care îi căzuse din mână.

Fără a da atenție acestei mișcări, Halef răspunse:

— Bineînțeles că îi cunosc pe amândoi și chiar foarte bine.

— Ați auzit despre ei?

— Nu numai atât.

— Poate i-ați și văzut?

— Ba mai mult.

— Ați vorbit cu ei?

— Și mai mult.

— Ați poposit, ați mâncat, ați băut și ați dormit împreună cu dânșii?

— Mai mult încă.

— Atunci ați călătorit și ați fost vreme mai îndelungată la un loc cu ei?

— Nici asta n-ajunge.

— Dar ce încă? Nu poate fi mai mult decât am spus eu!

— Ba mult mai mult.

— Ce?

— Suntem în fiece clipă împreună cu dânșii.

— Vrei să spui din când în când?

— Ba întotdeauna.

— Atunci aţi trebui să fiţi şi azi şi chiar acum cu ei.

— Aşa şi este.

— Cum? E adevărat? Unde sunt? Spune repede. S-au îndepărtat pentru scurt timp şi se vor întoarce? Îi aşteptaţi?

— Nu.

— Atunci cum?

— Sunt aici.

— Ar trebui să-i vedem.

— Îi vedeţi doar!

— Vă vedem numai pe voi. S-au ascuns poate? S-au retras când ne-au văzut pe noi venind?

— Nu, sunt aici.

Aceste întrebări şi răspunsuri scurte se succedară foarte repede. Kurdul se arăta cât se poate de interesat şi devenea din ce în ce mai stăruitor. Se uita când la Halef, când la mine şi nu mai ştia ce să spună. Deodată unul din însoţitorii săi strigă:

— Caii, caii pe care i-am văzut! Cine poate să aibă asemenea cai?

Auzind aceste cuvinte, căpetenia aruncă o privire spre armăsari, apoi se întoarse repede spre noi şi urmă:

— Se spune că Halef e foarte mărunt şi Kara...

— Măruntel la trup, dar mare în vitejie, îi curmă Hagi Halef vorba.

— Şi Kara Ben Nemsi effendi — continuă kurdul după această întrerupere — poartă la gât dinţi de urşi, lei, tigri şi pantere, pe care i-a vânat el însuşi. Tu eşti mărunt, iar tovarăşul tău are la gât două şiraguri în felul cum am spus. Nu cumva?...

Se opri nedumerit.

— Cumva... ce? întrebă Halef.

— Nu cumva sunteţi chiar voi?

— De ce n-am fi?

— Tu eşti Hagi Halef Omar?

— Da.

— Şeicul haddedihnilor din marele trib al sammarilor?

— Chiar eu.

— Adevărat? Nu mă minţi?

— Ceea ce spun eu, e întotdeauna adevărat.

— Şi el este Kara Ben Nemsi?

— Da.

— E chiar adevărat? Nu e minciună?

— Ceea ce ţi-am spus e adevărat.

— Atunci, fie binecuvântată clipa în care ne-am întâlnit. În sfârşit vedem şi noi pe oamenii pe care doream atât de mult să-i cunoaştem. V-am găsit într-un timp şi într-un loc, când avem nevoie de sfatul vostru. Descălecaţi fraţilor şi daţi mâna cu aceşti viteji.

Ne ridicarăm de jos, ei descălecară, puseră armele la o parte şi ne întinseră mâinile cu grabă, ca şi când am fi fost cei mai vechi şi mai buni prieteni din lume. După ce ne cerură voie, luară loc lângă noi, aşa că acum situaţia era cu totul alta ca cea dinainte.

Căpetenia se aşezase în faţa mea. Era un personaj foarte interesant pentru mine şi tare aş fi vrut să-l examinez mai de aproape, pentru a mă lămuri asupra lui. Se făcuse însă întuneric, căci noaptea se lăsa acolo repede şi kurzii spuseră că vor urma pilda noastră şi nu vor aprinde nici ei foc.

Bineînţeles că acum dorinţa noastră dintâi era să aflăm adevărul asupra tribului din care făceau parte. Halef îşi spuse dorinţa în felul cunoscut:

— Aţi vrut să aflaţi cine suntem. V-am spus-o de bunăvoie, fără să ne fi supus poruncii voastre. Acum, după ce vi s-a împlinit dorinţa, credem că e timpul să ştim şi noi cu cine avem de-a face şi nădăjduiesc că nu vă veţi mai învălui în taina de până acum, în care v-aţi îmbrăcat ca într-o manta, prin care nu se poate vedea decât după ce s-a învechit şi s-a găurit toată.

La aceste cuvinte, omul din faţa mea răspunse:

— V-am mai spus că am făcut un jurământ prin care

ne-am legat să nu spunem; singurul lucru ce-l puteţi afla e că suntem din tribul hamawanzilor.

— Eşti şeicul lor?

— Nu, dar sunt o rudă apropiată de-a lui.

— Şi numele tău?

— Nici pe acesta nu ţi-l pot spune. Numeşte-mă — se gândi câteva clipe, apoi urmă: Numeşte-mă Adsy. La numele ăsta voi răspunde.

Kurdul se gândise poate la cuvântul turcesc *adsys*, care înseamnă „fără nume”. Halef încuviinţă din cap şi urmă:

— Un jurământ nu trebuie călcat; de aceea ne ajunge dacă ne spui un nume, care sună frumos la ureche. Noi am fost în munţi, la bahtiari şi acum vrem să ne întoarcem la Bagdad. Pentru că v-am spus asta, cred că ne veţi destăinui şi voi încotro mergeţi?

— Tocmai pentru asta vroiam să cerem sfatul vostru. De fapt şi călătoria noastră este o taină, dar atât de primejdioasă încât nici n-o să v-o destăinuiesc şi vouă. De aceea m-am bucurat atât de mult când m-am întâlnit cu doi oameni atât de înţelepţi şi de viteji ca voi, căci ne veţi putea spune ce aţi face, dacă aţi fi în locul nostru, înainte de toate însă, aş vrea să ştiu ce părere aveţi despre kurzii din tribul dawudijilor?

— Ce părere avem despre ei? Hm! exclamă Halef, de astă dată mai prevăzător decât îi era obiceiul.

Apoi, întorcându-se spre mine, adăugă:

— Ar fi mai bine să vorbeşti tu în locul meu, effendi. Ştii bine că nu-mi place să sporovăiesc mult, mai cu seamă când nu sunt sigur de ceea ce trebuie să spun.

Îmi lăsa mie răspunderea, dar nici eu nu prea aveam ce să spun, căci nu ştiam, dacă în clipa aceea hamawanzii şi dawudijii erau prieteni sau se aflau în duşmănie. De aceea socotii că e mai cuminte să-mi spun părerea adevărată.

— Dawudijii nu socotesc tâlhăria ca o ruşine; sunt viteji şi îndrăzneţi. Şeicul lor, Ismael Beg, e viteaz; dar,

după cum a dovedit de multe ori, viclenia lui e încă mai mare decât vitejia sa.

— Asta e adevărat, foarte adevărat, effendi. L-ai văzut vreodată?

— Nu.

— Dar el pe tine?

— Nu cred. Am auzit numai despre dânsul şi mi-l pot închipui cum este.

— E întocmai aşa cum mi-l închipui şi eu, căci de văzut nu l-am văzut niciodată. Avem de gând să mergem la el.

— Aşa? Tribul vostru e prieten cu al lui?

— Prieteni nu suntem, dar deocamdată nici duşmani. Pentru cea din urmă vrajbă dintre noi ne-am răfuit, aşa că nu mai avem nici o socoteală împreună. De la oameni, între care a curs atât de mult sânge ca între noi, trebuie să te aştepţi însă în fiece clipă la posibilitatea să curgă iar.

— Atunci călătoria voastră e cam primejdioasă?

— Oh, e mult mai primejdioasă decât îţi poţi închipui. Ba suntem chiar încredinţaţi că ne punem viaţa în joc ducându-ne la dawudiji. Trebuie însă, căci am aflat că au luat prizonier pe fratele meu.

— Din ce pricină?

— Nu ştiu.

— De ce s-a dus la ei dacă ştia că nu e în siguranţă acolo?

— A trebuit să se ducă, pentru a salva viaţa fiului său, care se rănise cu o armă otrăvită.

— Nu înţeleg. Te rog să fii mai lămurit.

— Bine; voi fi. Am un frate mai mare, pe care îl cheamă Şevin. Allah i-a dăruit un fiu, un băiat frumos şi voinic, care e mândria şi fericirea părinţilor săi. Îl cheamă Khudyr. Din întâmplare i-a căzut în mână un cuţit indian otrăvit. Cred că ştii ce primejdioase sunt astfel de otrăvuri?

— Da, ştiu. Pricinuiesc dureri grozave şi o moarte

rapidă, dacă pătrund în trup printr-o rană.

— Aşa şi e. Toată lumea ştie că otrava cu care se otrăvesc armele în India e cea mai primejdioasă de pe lume. Se scoate dintr-un copac care creşte în „Valea Morţii” şi mireasma ei se împrăştie până departe, aşa că prin apropiere nu mai poate creşte nici o altă plantă. Orice vietate care vine prin apropiere, fie animal sau om, cade moartă pe loc.

— Chiar aşa de grozavă nu e.

— Nu? Atunci nu cunoşti bine otrava asta. Eu îţi spun că orice vietate se apropie de locul unde creşte, trebuie să moară pe loc. De aceea „Valea Morţii” e presărată cu atâtea oseminte de oameni şi animale, încât tot pământul ei e acoperit de la un capăt la altul.

— Îţi voi dovedi îndată că te înşeli.

— N-ai să poţi.

— Ba da, şi încă foarte lesne. Susţii că orice om care se apropie de valea aceea trebuie să moară?

— Da, fără nici o îndoială.

— Îţi este cunoscut că sunt mii de tăişuri de arme şi vârfuri de săgeţi care au fost îmbibate cu acea otravă?

— Da.

— Atunci au existat oameni care au adus-o din „Valea Morţii”?

— Bineînţeles.

— Deci, acei care au adus-o n-au murit. Cum se potriveşte asta cu spusele tale?

— Mărturisesc că la întrebarea asta nu ştiu ce să-ţi răspund, effendi. Eu ţi-am spus ce mi s-a povestit şi toată lumea crede că aşa şi e.

— Pentru mulţumirea ta, pot să-ţi spun că povestea despre „Valea Morţii” e răspândită şi în ţările apusene şi e crezută de mulţi oameni care nu cugetă mai adânc asupra ei. De otrava asta poate muri cineva numai dacă îi pătrunde în sânge printr-o rană. Bineînţeles nu vreau să spun cu asta că nu e foarte primejdioasă, căci eu însumi am văzut cum o rană făcută cu o armă otrăvită

aduce îndată moartea după sine.

— Aşa trebuie să fie. Khudyr a luat în mână cuţitul de care ţi-am spus, fără ştirea părinţilor lui şi s-a zgâriat numai puţin. După scurt timp fu cuprins de un tremur grozav, care se repetă când şi când şi de fiecare dată era gata să-şi dea sufletul. Nici nu pot să-ţi spun ce spaimă au tras ai lui.

— N-aţi întrebuinţat nici o contraotravă?

— Se spune că nu există nici una. Am adus pe toţi doctorii din împrejurimi, dar nimeni nu i-a putut da vreun ajutor. E numai o singură femeie care cunoaşte antidotul, dar era foarte primejdios să ajungi până la ea.

— E drumul atât de greu?

— Nu. Dar ea se afla şi se află încă la kurzii din tribul dawudijilor, cu care eram în duşmănie când s-a întâmplat nenorocirea. Prin urmare nimeni dintr-ai noştri n-a îndrăznit să se ducă la ei. Din pricina băiatului ne-am dat îndată toată osteneala să facem pace. Potrivnicii noştri ne puseră condiţii foarte grele, dar în cele din urmă ne ajunserăm scopul, aşa că ne puturăm gândi să ne ducem la femeie, pentru a lua leacul.

— Ştiţi bine că ea cunoaşte şi are leacul adevărat?

— Da; pentru că poate vindeca orice boală, prin urmare şi o rană otrăvită.

— Hm! Cu putinţă ar fi, totuşi m-aş mira foarte mult. Ar fi fost mai bine să ne fi întâlnit noi mai de mult.

— Noi? întrebă el, devenind atent.

— Da.

— Cunoşti tu leacul?

— Nu ştiu dacă e acelaşi ca al femeii de care ai vorbit, însă sunt sigur că leacul meu va folosi.

— *Maşallah!* E un secret, sau poţi să mi-l spui şi mie?

— Nu e nici un secret. Bolnavul trebuie uns cu suc de habahd şi sukutan şi trebuie să bea apă fierbinte în care s-a fiert kurat sălbatic.

— Şi asta ajută, effendi?

— Fără cea mai mică îndoială.

— Allah, dacă am fi ştiut asta! Poate mai e încă timp. Se mai poate întâmpla ca femeia să aibă un leac care nu ajută. Sunt încredinţat că Allah mi te-a scos în cale pentru a scăpa pe... pe... Khudyr al nostru de la moarte.

Fără îndoială, kurdul voise să întrebuinţeze altă denumire pentru băiat, dar se oprise în ultimul moment şi spusese numai numele. Am observat că vorbea despre el cu o dragoste şi îngrijorare cu totul neobişnuite în Kurdistanul pe jumătate sălbatic, din partea unei rude de sex bărbătesc.

— Leacul meu nu se poate întrebuinţa chiar aşa de uşor cum îţi închipui tu! Trebuie să-l văd pe bolnav, să examinez rana, care între timp s-a închis poate. Apoi cele două sucuri trebuie amestecate în anumite cantităţi, căci habahd e mai slab decât sukutanul şi nici din kurat nu trebuie dat prea mult sau prea puţin.

— Aşadar, ar trebui să fii de faţă când se dă leacul?

— Nu e neapărată nevoie, dar ar fi de dorit.

— Atunci, te rog, effendi, fii atât de bun şi rămâi cu noi.

— Asta e o dorinţă cam îndrăzneaţă, răspunsei eu cu toată sinceritatea.

— Ştiu. Eşti un om atât de renumit, încât e nevoie de mare curaj să...

— Nu asta am vrut să spun, îi curmai eu vorba, dar ai cerut să rămân cu voi fără să ştii dacă am timp sau vreau să-ţi îndeplinesc dorinţa, mai cu seamă că nu ştiu încă ce drum ai şi ce te aşteaptă în cale. De aceea retrage-ţi deocamdată dorinţa şi povesteşte-mi mai bine despre băiat.

— Bine; am să fac cum vrei tu, dar te previn că am să repet rugămintea. După ce făcurăm pace, plecă... Şevin cu băiatul pentru a-l duce la femeie.

Şovăise iar la pronunţarea numelui, pesemne că şi de astă dată era să spună un altul. Lucrul acesta mă

interesa foarte mult, totuşi tăcui şi îl lăsai să-şi urmeze povestirea.

— El luă câţiva războinici voinici cu dânsul, pentru a nu fi fără apărare nici pe drum, nici când va ajunge la dawudiji. Ştiam cât trebuia să dureze călătoria şi drumul înapoi, aşa că puteam socoti timpul când avea să fie iar acasă. Dar timpul ăsta a trecut şi încă o săptămână pe deasupra fără să se fi întors. Văzând aşa, bineînţeles că ne-am îngrijorat şi am trimis câteva iscoade să afle de ce întârzie atât de mult. Când se întoarseră, aflarăm că fratele meu nu se putuse înapoia, fiindcă fusese făcut prizonier împreună cu băiatul şi cu însoţitorii săi.

— De ce a fost făcut prizonier?

— Nu ştiu.

— Iscoadele n-au putut să afle nimic în privinţa asta?

— Nimic.

— Ciudat, foarte ciudat...

— Nu-nţeleg ce vrei să spui?

— Voi, pe care vă priveşte afacerea asta, nu ştiţi nimic, în schimb eu, care sunt străin, bănuiesc pricina.

— Bănuieşti? Nu e cu putinţă. Ar fi o minune!

— O minune? Nicidecum. Nu e nevoie decât să te gândeşti bine.

— Vrei să ne spui şi nouă, effendi, care e presupunerea ta?

— Da, cu toate că prin asta ceri să fiu mai deschis faţă de tine, decât ai fost tu faţă de mine.

— Cum aşa?

— Vei afla îndată. Răspunde-mi însă adevărul la o întrebare. Fratele tău, tatăl băiatului, se numeşte într-adevăr Şevin?

— De ce îmi pui întrebarea asta? răspunse el şovăind.

— Pentru că e de mare însemnătate în cazul de faţă.

Se codi câtva timp, dar în cele din urmă zise:

— Bine; să presupunem că ai dreptate. Dar ce

legătură are asta cu dawudijii?

— Mai întâi presupun că tribul vostru s-a întâlnit de multe ori cu al lor.

— Asta e adevărat.

— Cel puţin războinicii voştri cei mai însemnaţi le sunt cunoscuţi?

— Da.

— Şevin e unul dintre aceşti războinici?

— Da.

— Ei ştiu cine e el cu adevărat?

— Da.

— Atunci gândeşte-te ce-şi vor închipui şi ce vor face ei, dacă dânsul s-a dus acolo sub un nume străin?

— Effendi, cuvintele tale fac să mă gândesc la teama care mă frământă de câteva zile. Trebuie să-ţi mărturisesc acum că într-adevăr se numeşte altfel şi că şi-a dat un nume fals.

— În ce scop?

— Pentru a putea trece necunoscut şi nebăgat în seamă.

— Trebuia să-şi spună că se va întâmpla întocmai contrariul.

— Nu s-a aşteptat la asta. Credea că va trece mai uşor neobservat, dacă nu va fi recunoscut de nimeni.

— Asta nu era cu putinţă, fiind un om bine cunoscut şi apoi, din pricină că şi-a schimbat numele, oricine ar putea crede că urmăreşte scopuri ascunse. Trebuie să recunoşti că am dreptate.

— Recunosc, dar din nefericire, gândul ăsta mi-a venit abia mai târziu, când nu se mai putea face nimic, căci Şevin plecase. De fapt situaţia nu e aşa cum crezi, căci, neavând gânduri rele, poate fi bănuit, dar nu dovedit ca duşman.

— N-are nici o însemnătate, chiar dacă nu ar nutri gânduri rele. Pentru oameni cum sunt aceşti dawudiji, e de ajuns să pară că le are.

— În astfel de împrejurări lucrurile stau mai rău

decât îmi închipuiam. Mă mai gândesc însă la ceva: femeia aceea nu se află de bunăvoie la dawudiji, ci le-a fost încredinţată numai, s-o păzească. Ea e prizoniera turcilor şi câţiva dawudiji sunt totdeauna în jurul ei, pentru a o împiedica să fugă. Aşadar, cine are treabă cu dânsa nu e neapărat nevoit să se ducă la adevărata reşedinţă a tribului dawudijilor.

— Bătrâna asta mă interesează foarte mult, dar vom vorbi mai târziu despre ea. Deocamdată trebuie să văd ce rost are faptul că una spui şi altfel te arăţi.

— Anume?

— Cauţi să te linişteşti în toate felurile şi totuşi mi-ai spus că Şevin a şi căzut în mâinile dawudijilor, care nu mai voiesc să-i dea drumul. Ba ai şi pornit la drum pentru a-l scăpa. Spune-mi, cum se potriveşte una cu alta?

— Ai să înţelegi îndată, când îţi voi spune că Şevin e prizonierul lor, dar nu îndrăznesc să-i facă nimic, fiindcă nu pot dovedi intenţiile rele de care e bănuit. Dacă însă un singur hamawand de-al nostru se va face vinovat de cel mai mic lucru faţă de un dawudij, ceea ce se poate întâmpla în fiece clipă, atunci se vor răzbuna împotriva lui Şevin şi de aceea sunt îngrijorat pentru dânsul, care e fratele meu mai mare. Nici nu mai vreau să mă gândesc la faptul că atunci şi băiatul va fi în primejdie.

Şi de astă dată tonul acestor cuvinte era aşa de jalnic, cum nu era de aşteptat din partea unor oameni cum sunt kurzii.

— Iscoadele voastre au putut vorbi cu Şevin?

— Cum îţi închipui că aşa ceva ar fi cu putinţă?

— De ce nu?

— O iscoadă nu se poate apropia decât în taină şi cu mare băgare de seamă. Cum poate deci să vorbească cu un prizonier?

— În ce priveşte asta, am fost şi eu de multe ori iscoadă şi ştiu ce se poate face. Oamenii tăi nici nu l-au văzut măcar?

— Nu.

— Dar au întrebat de dânsul?

— Da.

— Au aflat unde e ţinut ascuns?

— Nu tocmai, căci spuneau când într-un fel, când într-altul. De netăgăduit însă este faptul că îl ţin ca ostatic.

— Prin urmare a fost recunoscut?

— Se pare că da. Am pornit deci trei sute de oameni pentru a-l scăpa.

— Ce spui? îl întrebai surprins. Trei sute de oameni? Dar asta e o întreagă armată!

— Aşa şi este. E însă vorba de eliberarea lui, aşa că nu vom fi niciodată prea mulţi.

— Prin urmare e un om însemnat al tribului vostru şi fiind fratele tău, nu eşti nici tu un războinic de rând!

— Nu. Şi cei cinci oameni care mă însoţesc sunt luptători aleşi. Am plecat înaintea armatei noastre, ca iscoade, iar ceilalţi ne urmează la o oarecare depărtare.

Urmă o pauză, în timpul căreia nu spusei nimic, voind să chibzuiesc bine, căci lucrul îmi dădea de gândit. După câteva clipe Adsy mă întrebă iar:

— De ce taci? Poate nu eşti de acord cu ceva din ce am spus sau am făcut?

— Nu sunt de acord când e vorba de cei trei sute de hamawanzi.

— De ce nu?

— Abia aţi încheiat pacea şi acum întreprindeţi o expediţie, care va stârni şi mai mult ura şi răzbunarea. Asta e cu ce nu mă pot învoi.

— Încă nu e o expediţie războinică, dar poate deveni astfel. Dacă dawudijii vor da drumul lui Şevin şi însoţitorilor săi, noi ne retragem şi-i lăsăm în pace.

— Ştiţi pentru ce l-au oprit? Le-a făcut cumva ceva care i-a silit să ia măsura asta?

— O s-aflăm noi. Suntem pregătiţi şi pentru pace şi pentru război. În amândouă cazurile însă, vom socoti că

e un ajutor trimis de Allah, dacă Kara Ben Nemsi şi Hagi Halef Omar vor fi cu noi.

— În amândouă cazurile?

— Da.

— De ce?

— Dacă veţi trata pacea, cuvântul vostru va cântări mai greu decât al nostru, al tuturora. Iar dacă vom ajunge la luptă, puştile tale fermecate, despre care am auzit atâtea, vor fi de ajuns, ele singure, să ne asigure izbânda. Te rog deci, foarte mult, effendi, să iei parte la expediţia noastră.

Omul meu nu era prost; dar, fiindcă nu vroiam să-i spun chiar pe faţă ce gândeam despre propunerea lui, îi răspunsei:

— Îndeplinirea dorinţei tale ne-ar face plăcere şi ne-ar lăsa o amintire frumoasă, dar din păcate n-avem timp.

— N-aveţi timp?... spuse Adsy cu mirare, căci orientalul nu se plânge niciodată de lipsă de timp; el nu înţelege ce preţ trebuie să aibă fiecare ceas din viaţa omului.

— Da. N-avem timp, repetai eu. Chiar şi la bahtiari am zăbovit mai mult decât aveam de gând.

— Ce-aţi făcut pentru ei puteţi face şi pentru noi, mă întrerupse el.

— Nişte prieteni ne aşteaptă la Bagdad.

— N-au decât să aştepte.

— Afară de asta avem de gând ca drumul de la Bagdad la Basra să nu-l facem călare, ci cu vaporul.

— Şi ăsta poate s-aştepte.

— Vaporul nu aşteaptă, ci pleacă la vremea hotărâtă.

— Veţi prinde altul mai târziu. Nimeni nu moare mai înainte de ziua pe care a hotărât-o Allah şi nici voi nu veţi ajunge la Basra mai devreme sau mai târziu decât vă stă scris în cartea vieţii.

— Uiţi că nu sunt musulman, ci creştin. Prin urmare am alte păreri despre destin decât tine.

— Socotesc religia noastră mai bună decât a ta, cu toate că n-o cunosc. Se pare, totuşi, că sunteţi oameni deştepţi, căci şi bătrâna care trebuie să vindece rana băiatului nostru e şi dânsa o credincioasă a Profetului din Nazaret.

— E creştină? E cumva din ţinutul ăsta?

— Nu ştiu, dar se spune că e străină şi că ar fi aşa de bătrână, încât nu i se mai pot număra anii. Faţa ei este ca a unei moarte şi cozile pârului ei, lung şi alb, ar fi de pe vremea când Mahomed, profetul lui Allah, mai sălăşluia pe pământ.

Abia spusese kurdul aceste cuvinte, când Halef strigă cu glas tare:

— Sihdi, Sihdi, auzi? *Hamdulillah!* O vom revedea pe aceea, pe care o credeam de mult în ţara celor morţi. Bătrâna asta este...

— Taci, îi curmai vorba, înainte ca dânsul să-i poată spune numele.

— Să tac? De ce să tac, când inima mi-e plină de bucurie? Nu mă înţelegi, nu ştii de cine vreau să vorbesc. Când e vorba să ghiceşti ceva, lungimea minţii tale e mai mare decât lăţimea minţii mele, dar de data asta lăţimea mea pare să fi crescut mult mai mult decât lungimea ta. Ştiu de care femeie bătrână e vorba, ştiu bine, dar tu n-ai ghicit şi...

— Te rog să ţii bine renumita lăţime a minţii tale, ca să n-o pierzi, îl întrerupsei eu. Te-am oprit vreodată în mijlocul vorbei, dacă n-am avut un motiv serios s-o fac?

— Nu, răspunse el, vădit surprins.

— Şi acum îţi închipui că m-ai bătut la o întrecere între lăţimea ta şi lungimea mea? Dragă Halef, dă-mi voie să-ţi amintesc de Hanneh a ta, ori nu vrei?

De data asta mă pricepu şi recunoscu că e mai bine să nu vorbim faţă de un hamawand despre presupusa noastră cunoştinţă, aşa că răspunse:

— Da, Sihdi, îmi amintesc întotdeauna de aceea care nu e numai cea mai drăgălaşă floare, dar şi cea mai

înţeleaptă dintre femei. Oricum, e de o mie de ori mai frumoasă şi mai tânără decât creştina aia bătrână, care se aseamănă la chip cu moartea.

Kurdul, care nu pricepuse nimic din scurtul nostru schimb de cuvinte, se folosi de acest prilej pentru a urma cu descrierea începută de Halef:

— Da, se spune că are înfăţişarea unei moarte ieşită din mormânt. Poate a şi fost chiar în lumea duhurilor, pentru a se întoarce apoi în trup, căci ştie să vorbească despre viaţa de apoi, ca şi când ar fi trăit-o şi poate să vadă şi să audă lucruri care rămân veşnic o taină pentru ceilalţi oameni.

— Hm... ciudat..., îi curmai eu vorba, pentru a-l îndemna să dea şi alte amănunte, pe care ţineam să le cunosc.

— E aşa cum îţi spun, effendi, mă încredinţa el.

— Că aude şi vede lucruri nefireşti?

— Da. Poate nu crezi în minuni?

— Dumnezeu face în fiecare zi minuni.

— Nu numai Allah, ci şi oamenii. Mahomed, profetul profeţilor, a fost doar şi el numai un om şi cu toate astea a făcut multe, foarte multe minuni. Şi despre Iisus al vostru se spune acelaşi lucru, deşi minunile lui n-au fost aşa de mari ca ale lui Mahomed al nostru.

— Te înşeli. Nu vreau să mă cert cu tine când e vorba de lucruri şi oameni în legătură cu religia, însă Hristos a spus: „A mea este puterea în ceruri şi pre pământ”. Şi prin minunile sale, a dovedit că într-adevăr a avut această putere.

— Prin urmare crezi că e mai presus decât Mahomed?

— Da.

— Atunci şi Ierusalimul, oraşul sfânt al creştinilor, ar trebui să fie mai presus decât Mecca, la care ne închinăm?

— Vrei să ne ciorovăim pentru însemnătatea a două oraşe?

— Nu. Dar despre Ierusalim se ştie numai că acolo va avea loc Judecata de Apoi, pe când Mecca e mult mai presus, fiindcă aici după cum ştii se află sfânta Kaaba.

Îndeobşte nu-mi prea place să mă încurc în dezbateri religioase, totuşi o fac acolo unde am prilejul să dovedesc superioritatea creştinismului faţă de alte religii, aşa că răspunsei şi acum.

— În ce priveşte locul unde se va ţine Judecata de Apoi mahomedanii au două presupuneri care se bat cap în cap. După unii, în ziua aceea Hristos va pogorî din cer pe moscheea Omeiazilor din Damasc, pentru a judeca vii şi morţii. Prin urmare Hristos o va face şi nu Mahomed, după cum o spune chiar religia voastră. Aşadar, cine e mai mare?

— Effendi, înainte de a-ţi da un răspuns la întrebare, trebuie să mă mai gândesc.

— Bine, gândeşte-te. După alţii, Judecata de Apoi va avea loc la Ierusalim. Când vor răsuna trâmbiţele, în ziua aceea, sufletele tuturor oamenilor se vor aduna în valea Iosafat şi printre ele va fi şi acela al lui Mahomed. Un trunchi de coloană, ieşit din zid, arată de pe acum locul unde va sta. Sus de tot însă, deasupra lui şi a tuturor sufletelor adunate acolo, va trona Hristos pe Muntele Măslinilor, încât va vedea pe toţi şi nimeni nu-i va scăpa, când va despărţi pe cei buni de cei răi. Cei buni şi credincioşi vor fi conduşi de îngerii lor păzitori, iar cei răi vor fi prăbuşiţi pe vecie în întuneric. Deci şi aici Hristos va fi mai presus de Mahomed. Chiar voi spuneţi la fel.

— După cât se vede, effendi, cunoşti bine, nu numai religia voastră, dar şi pe a noastră. Nici acum nu-ţi pot da un răspuns. Totuşi ai să recunoşti că sfânta Kaaba a noastră din Mecca e locaşul cel mai sfânt de pe lume.

— Nu, nici asta nu recunosc.

— Pentru că eşti creştin. Dacă ai fi musulman, mi-ai da dreptate.

— Ca să-ţi dovedesc că nu e aşa, o să-ţi vorbesc

acum ca şi când aş fi musulman şi nu creştin. Cunoşti regulile bunei-cuviinţe pe care oamenii trebuie să le aibă unii fată de alţii?

— Da.

— Dacă dintre doi oameni unul e mai presus decât celălalt şi se iveşte nevoia unei vizite, cine trebuie s-o facă mai întâi?

— Acela care e mai mic.

— Aşadar, acela care primeşte vizita e mai mare?

— Da.

— Acum să-ţi mai spun ceva: locaşul sfânt al mahomedanilor din Ierusalim se numeşte Haram eş Şerif şi învăţătorii voştri spun că sfânta Kaaba de la Mecca va veni la Ierusalim să viziteze pe Haram eş Şerif, spre a lua parte împreună la Judecata de Apoi. Înţelegi?

— E adevărat, effendi?

— Da. Întreabă şi vei afla că e aşa cum spun eu.

— Sfânta Kaaba se va duce la Haram eş Şerif? N-am ştiut asta.

— Cine e deci mai mare?

— Haram eş Şerif.

— Prin urmare, care oraş e mai mare: Mecca musulmanilor, sau Ierusalimul creştinilor?

— Ierusalimul.

— Ai să mai susţii şi acum că minunile lui Hristos sunt mai mici decât acelea ale lui Mahomed?

— Effendi, nu mă pot măsura cu tine, căci eşti mai înţelept şi mai învăţat decât mine.

— Nu din pricina asta, ci din lipsă de dovezi. Voi recunoaşteţi minunile lui Hristos, noi însă nu cunoaştem nici o minune de-a lui Mahomed. Ale lui se povestesc numai prin tradiţii, pe când ale lui Hristos le recunoaşte însuşi Mahomed şi sunt scrise în Cartea Sfântă pe care a citit-o şi el. Prin urmare, minunile cui sunt mai de crezut?

— Te rog, taci, effendi. Ai acum de gând să-mi

răpeşti credinţa mea? Eu nici n-am vrut să vorbesc despre minunile lui Mahomed sau ale lui Iisus Hristos, ci de acelea pe care se spune că le face femeia aceea bătrână.

— Se spune dar adevărate nu sunt.

— Ba sunt adevărate. Am văzut; bolnavi de nevindecat, pe care i-a tămăduit prin rugăciunile ei şi atingându-i apoi numai cu mâinile. Cunoaşte gândurile tuturor oamenilor, mânia se potoleşte în faţa ei şi chiar animalele i se supun.

— Cum o cheamă?

— Numele nu i-l cunosc, căci nu l-am auzit niciodată. I se spune numai „vrăjitoarea”.

— Ştii din ce ţară e?

— Nu. Dar lumea crede că ar fi din ţinutul Hakkiari sau Rowandiz, căci uneori pomeneşte nume de oraşe şi de sate de pe acolo. Numai paşa din Suleimania poate să ştie ceva mai mult despre dânsa.

— Cine, ăla? Îi spui paşă? Ce s-ar mai bucura când ar afla că a fost înaintat la un rang atât de înalt. Ce te face să crezi că el trebuie să cunoască patria bătrânei?

— Pentru că el a silit-o să locuiască în turnul pe care n-are voie să-l părăsească.

— N-o tine la dânsul în Suleimania?

— Nu. Nu vrea s-o aibă aşa de aproape, fiindcă se teme de ea. A poruncit să fie dusă în munţi, unde se află un turn clădit din vechime pentru paza graniţei şi a închis-o acolo.

— Vasăzică e prizonieră?

— Da.

— Totuşi spui că vindecă bolnavi şi face şi alte minuni!

— Ce am spus e adevărat.

— Se vede că nu e păzită cu prea mare asprime!

— Nimeni n-are voie să intre în turn. Când cineva vrea să vorbească cu dânsa, i se îngăduie să vină până la uşă, dar pentru asta trebuie făcut un dar dawudijilor.

— Aşadar n-au voie să lase pe nimeni să pătrundă la bătrână, prin bacşişuri însă se poate totuşi călca porunca paşei. E ciudat că n-a pus soldaţi s-o păzească, ci dawudiji.

— Nu ştiu nici eu de ce.

— De când e închisă în turn?

— Nu ştiu de când, dar e mult de când am auzit pentru întâia dată de ea.

— Ce limbă vorbeşte?

— Arabă, turcă, kurdă şi chiar persană.

— Cunoşti ţinutul unde se află turnul?

— Da.

— Destul de bine, ca să-mi poţi sluji de călăuză?

— Da. Am fost de mai multe ori acolo, pe când vrăjitoarea nu era închisă în turn.

— Foarte bine, căci eu nu-l cunosc încă.

— Vrei să te duci acolo? întrebă el repede.

— Da.

— Dar spuneai că n-ai timp!

— Timpul meu e într-adevăr măsurat, încât, fără motive foarte serioase, n-aş întârzia să mă întorc la Bagdad. Când însă e vorba să văd o femeie care face minuni, pot să jertfesc o parte din timp.

— Vasăzică rămâi cu noi?

— Da.

— *Hamdulillah!* Dacă e aşa, fără îndoială că vom reuşi să scăpăm pe Şevin, pe băiat şi pe însoţitorii lor. Effendi, îţi mulţumesc, căci o bucurie mai mare ca asta n-ai fi putut să-mi faci. Dawudijii pot să facă acum ce vor vrea, nu ne mai pasă de ei. Chiar dacă va trebui să ne luptăm, biruinţa va fi a noastră.

— În privinţa asta trebuie să te previn de un lucru. După cum ai spus adineauri, ai auzit multe despre noi. Nu suntem oameni fricoşi, dar ne place pacea şi de aceea ocolim duşmănia, pe cât se poate. Tot aşa vom face şi de data asta.

— Dar dacă dawudijii vor fi mai puţin paşnici şi ne

vor sili la luptă?

— Ne mai rămâne vicleşugul, cu care se poate ocoli mai curând vărsarea de sânge, decât cu armele. N-ar fi pentru întâia oară că mi se întâmplă aşa ceva.

— Nici noi nu ţinem cu tot dinadinsul să dobândim cu de-a sila ceea ce putem căpăta pe altă cale. Am luat cu mine pe cei trei sute de războinici numai pentru a fi pregătit la orice.

— Atunci ne-am înţeles şi putem hotărî măsurile care trebuie luate.

— De ce măsuri vrei să vorbeşti?

— Mai întâi de toate trebuie să ştiu încotro s-o luăm pentru a găsi pe cei căutaţi.

— Unde se află nu ştim. Spusele iscoadelor noastre nu se potrivesc unele cu altele.

— Asta e ca şi când nici n-aţi fi trimis iscoade. Nu trebuiau să se întoarcă până când nu aflau ce trebuie să ştie. Eu, cel puţin, aşa am făcut întotdeauna. După câte ştiu sunt dawudiji nomazi şi alţii care s-au statornicit între boziani şi kafri. De care din ei este vorba?

— De toţi, căci cei statornici se unesc întotdeauna cu ceilalţi când pun la cale ceva ce le-ar aduce câştig. Deosebirea între ei nu e mare.

— Unde sunt acum acei nomazi?

— Mai în sus de Suleimania.

— Şi unde e turnul în care e închisă vrăjitoarea făcătoare de minuni?

— Spre răsărit, la depărtare de o zi de aici.

— Şi cu cât sunt în urmă cei trei sute de oameni ai tăi?

— Vor ajunge aici mâine dimineaţă, un ceas după răsăritul soarelui.

— Când aveţi de gând să porniţi?

— În zorii zilei.

— Vasăzică înainte de sosirea războinicilor voştri?

— Da.

— Ştiu în ce direcţie trebuie să vă urmeze?

— Da, fiindcă ne-am înţeles să lăsăm semne în drumul nostru.

— Încotro aţi fi luat-o mâine, dacă nu ne-am fi întâlnit?

— În privinţa asta aveam de gând să ne sfătuim astă-seară.

— Atunci sfătuiţi-vă. Sunt curios să ştiu ce veţi hotărî.

— Nu vrei să ne dai ajutor?

— Vreau să ştiu ce-aţi face dacă n-am fi noi aici. Vă voi spune poate, la urmă, ce gând am. Nu vreau să vă stingherim şi ne vom depărta pentru scurt timp. Haidem, Halef!

Ne sculărăm şi pornirăm agale de-a lungul malului. După ce ne depărtarăm îndeajuns, pentru a nu mai putea fi auziţi de hamawanzi, Halef zise:

— Bine ai făcut Sihdi. Putem vorbi fără să ne audă. Te-ai supărat când am vrut să spun numele bătrânei?

— Supărat? Nu tocmai.

— Dar de ce voiai să tac?

— Te miri?

— Credeam că n-are nici o însemnătate dacă ştiu şi ei că şi eu cunosc numele bătrânei.

— Când dăm peste astfel de oameni, ceea ce facem sau vorbim are întotdeauna însemnătate. Iată încă o dovadă că nu eşti destul de chibzuit. Eu de ce-am tăcut? De ce n-am spus îndată numele ei?

— Credeam că nici prin gând nu-ţi trece cine este femeia aia.

— Atât de puţin mă cunoşti? Astfel de lucruri le ghicesc de obicei mai repede decât tine. De altminteri nici nu e atât de sigur cum îţi închipui, că este ea. Se poate să ne înşelăm.

— Cum? S-ar putea?...

— Da.

— Să nu fie Marah Durimeh?

— S-ar putea prea bine.

— Sihdi, dacă nu e ea, îţi dau voie să-mi spui că sunt un nătărău. Ştiu însă că nu mă înşel..

— Nici eu nu cred să ne înşelăm, dar mai sunt şi alte femei bătrâne în Kurdistan.

— De o sută de ani?

— Se prea poate.

— Creştine?

— Da.

— Din ţinutul Hakkiari?

— Da.

— Se poate, nu zic ba, dar sunt încredinţat că femeia de care a vorbit kurdul nu e alta decât Marah Durimeh.

— Aşa cred şi eu, n-aş putea însă să jur. Şi chiar dacă e ea, n-avem nevoie să ne pripim şi să spunem că o cunoaştem, căci nu ştim ce întorsătură vor lua lucrurile. Pare să fie prizonieră şi e luată drept o vrăjitoare. Nu ştim dacă oamenii de aici îi sunt prieteni sau duşmani, cu atât mai mult că e creştină. Trebuie deci s-o scăpăm şi n-avem nevoie să afle asta hamawanzii; sunt în stare să o spună dawudijilor, pentru a elibera pe ai lor. Vezi, deci, că trebuie să chibzuim bine lucrurile şi să nu ne pripim. Să fim cu băgare de seamă, Halef. Gândeşte-te la Hanneh.

— Sihdi, la dânsa mă gândesc tot timpul; n-o uit nici o clipă, căci ea este întruchiparea întregii fericiri şi bucurii care se poate găsi la Răsărit şi la Apus.

— Păstreaz-o pentru Răsărit, căci Apusul nu l-a putut înţelege încă nici Emmeh a mea.

— Bine, fie! Dar acum spune-mi cum vom face să pătrundem în turn, la Marah Durimeh?

— Nu pot încă să ştiu.

— Nu? Am crezut că faimoasa lungime a minţii tale îţi stă întotdeauna la îndemână.

— Când îmi vor trebui idei, vor veni ele; deocamdată n-am încă nevoie.

— Eu aş crede că da.

— Nu. Mai întâi trebuie să cunoaştem împrejurările.

— Dacă vei face atâta caz de împrejurări, ţi se vor arăta de partea cea mai urâtă.

— Îţi închipui că gluma asta e bună? Deocamdată nu putem lua nici o hotărâre, căci nu ştim încă nimic. Înainte de toate trebuie să cunoaştem turnul. Până când nu-l vom vedea, nu e cu putinţă să facem vreun plan. Lasă asta în seama mea şi fii fără grijă. Haidem acum, să ne întoarcem.

Căpetenia hamawanzilor ne chemase şi când ne apropiarăm, ne primi cu următoarele cuvinte:

— Am isprăvit consfătuirea şi vă vom spune ce am hotărât.

— Vorbeşte.

— Nu vom pleca mâine dis-de-dimineaţă, ci vom aştepta sosirea războinicilor noştri.

— Pentru ce?

— Ca să vadă şi ei. Vreau să ştie şi dânşii ce oameni renumiţi am întâlnit aici şi cu cine ne-am împrietenit. Ţin să fiu şi eu de faţă, să văd bucuria lor când vor afla vestea asta.

— Mă învoiesc să aşteptăm până când vor veni, dar nu pentru ce spui tu, ci din prevedere, căci faptul că o ceată atât de mare de războinici vă urmează de aproape poate să strice tot.

— Cum asta?

— Nu înţelegi ce vreau să spun?

— Nu. Până acum am crezut că, luând pe aceşti trei sute de oameni cu mine, am făcut foarte cuminte şi deodată aflu că asta ar fi o neprevedere.

— Nu te mira că eu am dreptate. Spune-mi de ce n-aţi pornit împreună cu aceşti trei sute de oameni şi aţi trimis iscoade înainte?

— Fiindcă trebuia să ştim mai întâi ce s-a întâmplat cu prietenii noştri, care nu s-au mai întors.

— Acum ştiţi?

— Nu. N-am putut afla mai mult decât că au fost

opriţi de dawudiji.

— Deci, cu toate că iscoadele voastre n-au aflat ce ar fi trebuit să afle, totuşi aţi făcut ce n-ar fi trebuit să faceţi înainte ca însărcinarea lor să fi fost îndeplinită. Recunoşti că ar fi fost o greşeală să înaintezi cu trei sute de războinici, fără să cunoşti mai întâi situaţia; cu toate astea, tot aţi pornit. E sau nu o greşeală?

— Effendi, aşa cum pui tu întrebările trebuie să ţi se răspundă aşa cum vrei tu.

— În cuvintele astea e cuprinsă mărturisirea pe care o voiam. Ceea ce n-au făcut iscoadele, trebuie să facem noi. Sunteţi şase inşi; destui pentru acest scop. Cred chiar că pentru aşa ceva sunteţi chiar prea mulţi. Bineînţeles că aceştia trebuie să fie oameni încercaţi, cu băgare de seamă şi vicleni. Voi însă, în loc să vă daţi seama de asta, căraţi după voi trei sute de oameni.

— Vasăzică eşti de părere să lăsăm în urmă pe cei trei sute de războinici, şi deocamdată să înaintăm şi noi numai ca iscoade?

— Da.

— Dar încotro s-o luăm? Nu ştim unde e ţinut ascuns Şevin.

— Greşeala de a fi luat trei sute de oameni cu voi e atunci şi mai mare. Avându-i cu voi, veţi afla oare mai uşor ceea ce nu ştiţi şi totuşi trebuie să aflaţi?

— Nu.

— Văd că n-aţi chibzuit bine. Eu în locul vostru, aş fi ştiut imediat încotro s-o iau.

— Te rog, spune-ne şi nouă.

— Foarte simplu: spre turnul în care este închisă bătrâna vrăjitoare.

— De ce într-acolo?

— Fiindcă acolo se află femeia aceea. Habar n-am de ce aşa-zisul paşă din Suleimania o ţine închisă în turn, dar faptul că a poruncit să fie dusă acolo e o dovadă că e locul cel mai potrivit din tot ţinutul. Lucrul ăsta îl ştiu, bineînţeles şi dawudijii, care sunt însărcinaţi

cu paza prizonierei. E deci aproape de mintea omului că şi Şevin a fost dus tot acolo, fiindcă, în primul rând, nu este un alt loc mai potrivit şi, în al doilea, acolo se găseşte şi paza trebuincioasă.

— Effendi, ideea asta e bună, foarte bună. Mă miră că nu ne-a venit şi nouă, fiind cea mai apropiată de adevăr.

— Vezi dar că am avut dreptate când am spus că n-aţi chibzuit bine. În furia voastră împotriva dawudijilor, aţi pornit la drum cu trei sute de războinici, fără să ştiţi pentru ce au luat prizonier pe Şevin şi fără să vă spuneţi că numai atunci va fi nevoie de o luptă, când prin blândeţe şi viclenie nu se poate atinge ţinta. În locul vostru, aş lăsa aici pe cei trei sute de oameni şi m-aş duce la turn, ca să văd cum stau lucrurile. Chiar dacă Şevin şi însoţitorii săi nu s-ar afla acolo, totuşi s-ar putea găsi urme, care să ducă la locul unde trebuie căutaţi.

— Înţeleg, effendi; văd că v-am întâlnit aici spre binele nostru. Te rog, deci, încă o dată, să-mi spui dacă vrei să ne însoţeşti?

— Cuvântul dat, îl ţin: rămân.

— Mulţumesc. Dacă sunteţi cu noi, ştiu că totul va merge bine. De aceea nu voi face nimic fără să te întreb.

— Cu atât mai bine, căci, drept să-ţi spun, vă cred mult mai nesocotiţi decât îmi închipuiam.

— Sunt încredinţat că această presupunere a ta e neîntemeiată. Nu suntem ciobani proşti, ci războinici încercaţi, şi dacă am făcut greşeala să pornesc la drum cu o ceată aşa de mare nu credeam că ne-ar fi dăunător. Se poate prea bine întâmpla ca ideea mea să se dovedească bună.

Aşadar, kurdul luase în nume de rău spusele mele. Dacă n-aş fi fost Kara Ben Nemsi, fără îndoială că m-aş fi putut aştepta la o mustrare aspră. Cei şase inşi erau războinici de frunte ai tribului lor şi aveau, desigur, un simţ al demnităţii foarte dezvoltat, pe care nu trebuia să-l zgândăresc.

Când şeful lor îmi spuse că mă va întreba întotdeauna pe mine înainte de a întreprinde ceva, doi dintre ei îşi arătară nemulţumirea printr-un murmur. Era deci nevoie să le dovedesc ca e mai bine dacă vor ţine socoteală de sfaturile mele, aşa că urmai, fără a mă sinchisi de îmbufnarea lor:

— Ceea ce o să vă spun acum n-o pot dovedi, dar presupun că aşa e. Socotesc că e nevoie să te întreb: au căutat să afle ceva iscoadele voastre?

— Fireşte!

— De la cine?

— De la dawudiji, căci de la alţii tot n-ar fi putut afla nimic.

— Când întrebi de cineva, nu e aşa că e nevoie să-i spui numele, să-l descrii, să dai amănunte despre el?

— Da.

— Prin urmare au făcut iscoadele voastre acelaşi lucru?

— Bineînţeles.

— Ar fi fost foarte bine dacă ai putea să-mi spui cum şi în ce fel au făcut cercetările.

— S-au împrăştiat şi au hotărât un loc unde aveau să se întâlnească iar. Apoi fiecare din ei a cercetat pe câte un dawudij, care le-a ieşit în cale.

— Şi ce-au făcut aceşti dawudiji?

— Ce vrei să spui cu asta?

— Mai întâi de toate e foarte puţin probabil să fi spus adevărul. Eu, de pildă, nu m-aş lăsa iscodit de nici un străin. Apoi, cu siguranţă că dawudijii ăştia n-au răspuns numai la întrebările iscoadelor voastre, ci au cugetat în sinea lor asupra acestor întrebări. Afară de asta, nu încape nici cea mai mică îndoială că au vorbit şi cu alţi dawudiji despre cercetările oamenilor voştri, aşa că s-a aflat... Dar, ia spune, câţi inşi aţi trimis?

— Opt.

— Aşa de mulţi? S-a aflat deci că opt străini, în locuri diferite, au întrebat de aceleaşi persoane pe mai

mulţi dawudiji. Faptul ăsta a bătut la ochi, a dat loc la bănuieli şi de aceea sunt încredinţat că dawudijii au aflat cine au fost străinii. Ar trebui să fie prea mărginiţi la minte, dacă n-au mers şi mai departe cu presupunerile lor. Poţi să fii sigur că s-au pregătit să te primească cum se cuvine, împreună cu cei trei sute de războinici ai tăi.

— Effendi, asta e într-adevăr părerea ta? întrebă el repede şi cu îngrijorare în glas.

— Da, asta e părerea mea.

— Atunci nici în drumul nostru n-am mai fi la adăpost de vreun atac.

— Asta ar fi trebuit să ţi-o spun mai de mult, dar se vede că nici nu ţi-a trecut prin minte s-o faci. Eu, în locul tău, m-aş fi gândit şi mai departe.

— La ce?

— La locurile voastre de popas.

— I'Allah! De ce tocmai la ele?

— Ascultă: îmi închipui că sunt şeicul dawudijilor şi mă gândesc că am fost la hamawanzi cu un băiat pe care...

— Aici trebuie să te întrerup, zise el. Şevin şi tovarăşii lui au tăgăduit că fac parte din tribul hamawanzilor.

— Tocmai asta e partea rea. Prin minciuna asta mi-au trezit bănuiala şi de aceea îi fac prizonieri. Nu mai încape nici o îndoială, că în urmă au avut loc fapte care m-au jignit şi au aţâţat răzbunarea mea. Apoi au mai venit, rând pe rând, opt oameni din tribul meu, de la care am aflat că opt străini au întrebat, în diferite locuri, de aceşti hamawanzi mincinoşi. Îmi vine îndată în gând că şi aceşti străini au fost hamawanzi. Mai departe îmi spun că aceste iscoade vor spune acasă că m-am purtat duşmănos cu ai lor şi i-am făcut prizonieri. Mai ştiu, deci, că hamawanzii se vor hotărî să vină în ajutorul oamenilor lor. Ce voi face eu în asemenea împrejurări?

Kurdul tăcu o clipă, dar când repetai întrebarea,

răspunse:

— Vrei să mă nelinişteşti, effendi.

— Nu vreau altceva decât să-ţi arăt lucrurile în lumina lor adevărată.

— Crezi, prin urmare, că dawudijii ştiu că vom veni?

— Da.

— Şi că au luat măsuri?

— Da. Cu toate că sunt din Apus, totuşi cunosc ţinuturile şi popoarele de aici, cel puţin tot atât de bine ca şi tine. Punându-mă în situaţia dawudijilor, ceea ce ar fi trebuit să faci şi tu de mult, ştiu ce vor gândi şi ce vor face. Dacă n-ar fi luat măsuri împotriva atacului vostru, ar fi buni de bătut pentru prostia lor. Îi cred însă mai deştepţi.

— Eu nădăjduiam să-i pot lua pe neaşteptate.

— Nu prea cred. Aş putea face rămăşag cu tine că mâine te-ai fi dus de-a dreptul la moarte cu cei trei sute de oameni ai tăi, dacă n-ai ţi avut aici prilejul să devii prevăzător.

— Aşadar, eşti de părere să ne întoarcem?

— Nu.

— Păi spui că ne aşteaptă şi că vom da peste ei, dacă vom înainta.

— Am spus doar ca războinicii tăi să rămână aici.

— Şi ce facem noi şase?

— Veţi merge cu noi la turn.

— Asta e şi mai primejdios... Şase oameni nu sunt cât trei sute.

— Ai dreptate; dar deosebirea asta e spre binele nostru. Şase inşi, cu noi doi, opt, pot trece mai uşor neobservaţi, decât trei sute. Asta trebuie s-o recunoşti şi tu.

— Atunci... ce facem?

— Ne ducem să iscodim. Ceilalţi vor rămâne în urmă, pentru a ne veni în ajutor, dacă va fi nevoie. Asta e calea cea mai bună.

— Ai dreptate, încuviinţă Halef. Dacă ascultaţi de

effendi al meu, nu vi se poate întâmpla nimic. Noi ştim ce trebuie să facem în astfel de împrejurări. Aveţi şi cai buni; aşa că puteţi fi fără grijă. Noi doi suntem hotărâţi să mergem la turn. Dacă vă este teamă, n-aveţi decât să vă întoarceţi, noi nu vă silim să ne însoţiţi.

Auzind aceste cuvinte, kurdul spuse repede:

— Se poate să ne crezi aşa de fricoşi!

— Hm... parcă aşa mi s-a părut, zise Halef cu nepăsare.

— Te rog să nu crezi că hamawanzii sunt fricoşi. Şi apoi trebuie neapărat să scăpăm pe Şevin şi pe băiat.

— Aşadar, veniţi cu noi?

— Da.

— Atunci trebuie să vă spun ceva.

— Ce?

— Aveţi urechi bune?

— Da, răspunse Adsy, fără să bănuiască ce urmăreşte Halef cu întrebarea lui.

— Şi noi! Urechile noastre nu sunt numai bune, ci şi foarte simţitoare. Sunt anumite zgomote pe care nu le putem suferi, de pildă mormăitul. Nădăjduiesc că ştii ce vreau să spun.

— Nu ştiu.

— Nu? E neapărată nevoie să ţi-o spun?

— Dacă e ceva însemnat, da.

— E de mare însemnătate, de foarte mare chiar. Adineauri, când ai spus că nu vei face nimic fără să ne întrebi, ăştia doi de lângă mine, nu ştiu ce dracu' au mormăit. Astfel de zgomote pătrund adânc în urechile noastre şi ajung până în mâini şi atunci mâinile obişnuiesc să ia măsuri, care fac să treacă tuturor pofta de a mormăi. Prin urmare, dacă e vorba să călătorim împreună, să nu mormăiţi prea des, nu de alta, dar ca să nu vă căiţi pe urmă. Acum cred că m-aţi înţeles! Sau trebuie s-o mai spun o dată?

— Nu, ajunge, răspunse Adsy stingherit. Am dat murmurelor un înţeles greşit.

— Se poate, v-aş ruga însă să nu se mai întâmple.

A trebuit să-mi dau toată osteneala ca să risipesc nemulţumirile care se iviseră din amândouă părţile. Noroc că lui Halef îi trecea repede mânia şi în curând începu să povestească, în felul cum obişnuia el, despre vitejiile noastre. Kurzii îl ascultau cu cea mai mare luare-aminte, minunându-se de faptele măreţe pe care Halef le descria cu o nespusă bogăţie de cuvinte. Eu îngrijii în vremea asta de cai, apoi mă învelii în manta cu gândul să mă odihnesc puţin. Bineînţeles că n-am putut să adorm îndată din pricina pălăvrăgelilor lui Halef, însoţite de exclamaţiile de uimire ale kurzilor. Afară de asta, eram preocupat de acţiunea noastră de a doua zi.

Gândurile mi se duceau mereu şi la „vrăjitoare”, la Marah Durimeh, pe care o cunoscusem în alte împrejurări. Nu întâlnisem încă în viaţa mea o fiinţă atât de demnă de veneraţie, ca această bătrână, urmaşa unor regi. Când m-am despărţit odinioară de ea, credeam că n-am s-o mai văd niciodată în viaţa asta. Să fie într-adevăr ea? Adsy vorbise de o femeie foarte bătrână, ai cărei ani nu se mai puteau număra. Asta se potrivea. Şi celelalte lămuriri ale sale se potriveau cu Marah Durimeh, numai cuvântul „vrăjitoare” nu. Fără îndoială că porecla asta i-o dăduseră kurzii. De altminteri, cum spusesem şi lui Halef, se putea prea bine să nu mai fi văzut pe această „vrăjitoare”; totuşi aveam presimţirea că era Marah Durimeh şi îmi amintii de multe întâmplări din trecut. Somnul mă prididi şi adormii.

— Scoală, Sihdi, că s-a luminat de mult de ziuă şi în curând vor veni războinicii hamawanzilor.

Când m-am trezit am văzut că eram singurul care mai dormeam şi soarele răsărise de mai bine de un ceas. După ce mă spălai în apa pârâului, îmbucai ceva împreună cu Halef şi noii noştri tovarăşi de drum.

Abia isprăviserăm de mâncat, când văzurăm ceata celor trei sute de războinici ivindu-se din valea lăturalnică. La vederea noastră se opriră în loc, căci nu

se aşteptaseră să mai găsească aici pe cei şase tovarăşi ai lor şi mai cu seamă cu nişte străini, după a căror îmbrăcăminte se putea vedea că nu erau kurzi.

Când recunoscură însă pe ai lor, se apropiată şi ne salutară. Din vorbele lor înţelesei îndată că numele noastre le erau cunoscute. Ne arătară mult respect, fapt de care Halef se simţi foarte măgulit. Se folosi de o clipă prielnică pentru a-mi şopti, fără să fie auzit de ei:

— Sihdi, ai băgat şi tu de seamă ce respect au de noi aceşti hamawanzi? Stai drept şi ţine-te mândru. Trebuie să le arătăm că e o mare cinste pentru ei să stea la un loc cu doi războinici aşa de renumiţi ca noi.

Toţi aveau cai buni şi erau bine înarmaţi. Din vorbele lor înţeleserăm că aşteaptă cu încredere şi fără teamă întâlnirea cu dawudijii, fiind încredinţaţi că-i vor birui. De aceea se arătară dezamăgiţi când Adsy le spuse ce vorbisem aseară în privinţa asta. Ne mai sfătuirăm o dată cu cei mai de frunte dintre ei şi rezultatul a fost că primiră ca bună părerea mea. Cei trei sute de oameni trebuiau să rămână pe loc şi să posteze santinele care aveau însărcinarea să oprească pe oricine se va apropia de ei până la întoarcerea noastră, sau până când vor primi o veste de la noi. Ei înşişi primiră ordin să nu se arate nimănui.

Se ştia că dawudijii cunoşteau bine locurile de popas ale hamawanzilor şi că după aşezarea munţilor, ar fi însemnat un ocol mare, dacă ar fi luat alt drum decât acela prin valea lăturalnică în care ne aflam. Era deci de aşteptat că atenţia dawudijilor, fie pentru atac, fie pentru apărare, va fi îndreptată asupra acestui ţinut. Asta nu mă opri însă să spun hamawanzilor că trebuie să se uite şi înapoi, fiindcă se putea ca dawudijii să-i ia pe la spate.

După ce făcurăm toate pregătirile trebuincioase, pornirăm la drum. Halef înainta zâmbind, şi când îl întrebai de ce zâmbeşte, îmi răspunse:

— Sihdi, dacă există în adevăr un destin — ceea ce

nu mai cred, de când te cunosc pe tine — atunci al nostru trebuie să aibă cel puţin zece mii de vârcolaci în trup, căci nu mai are astâmpăr şi nici pe noi nu ne lasă în pace. Şi trupul trebuie să fie de cauciuc, căci nu stă niciodată locului ci îşi schimbă mereu înfăţişarea. Se rostogoleşte încolo şi încoace şi ne târăşte şi pe noi după el. Ieri am fost încredinţaţi că ne vom duce de-a dreptul la Bagdad, astăzi suntem în căutarea unui turn, într-o direcţie cu totul alta. Unde ne va mai trimite mâine trupul ăsta de cauciuc? Totuşi trebuie să mărturisesc că felul ăsta de viaţă îmi place, îmi place chiar foarte mult.

Avea întrucâtva dreptate, numai descrierea pe care o făcuse despre destin, ar fi putut să fie ceva mai frumoasă.

Se înţelege de la sine că n-aveam de gând să înaintăm mereu de-a lungul pârâului, căci pe calea asta am fi căzut de-a dreptul în mâinile dawudijilor. După cum spusese, Adsy cunoştea bine ţinutul în care se afla turnul. După părerea lui, trebuia să ţinem drumul drept până pe la amiază, apoi s-o luăm la dreapta, în munţi, dincolo de care se afla aşezat turnul. Nu ştia cum era drumul pe acolo, dar era de aşteptat că nu va fi neted.

Însoţitorii noştri erau şi ei cu băgare de seamă, totuşi nu aveau acea atenţie deosebită care nu scapă din vedere nici un firicel de iarbă, nici cea mai mică adiere a vântului, cum învăţasem noi de la pieile roşii. Chiar Halef, care ştia multe de la mine, greşea câteodată.

Aşadar nu mă puteam bizui decât pe mine însumi şi, călărind în frunte, eram cu ochii pretutindeni, nelăsând să-mi scape nimic din jurul meu. Totuşi am încercat să-l observ cu atenţie şi pe Adsy, care călărea alături. Ieri, când îl văzusem pentru întâia oară, începuse să se întunece, aşa că deşi nu-i dădusem prea mare atenţie, totuşi îmi făcuse de la început o impresie ciudată. Acum, la lumina zilei, această impresie devenise mai puternică. Mişcările sale şi felul de a se ţine în şa, dovedeau că era

un călăreţ foarte îndemânatic, un om puternic şi energic. Când mă uitam însă cu luare-aminte la faţa lui, nu-mi venea să spun cu hotărâre că e bărbat. Fruntea joasă, rotunjimea delicată a bărbiei şi obrajilor, lipsa mustăţii şi a bărbii, grosimea buzelor şi, înainte de toate — când se credea neobservat — privirea blândă a ochilor săi mari, totul era femeiesc. Nici vocea, deşi puternică şi poruncitoare, nu părea să fie aceea a unui bărbat. Din toate astea, rămăsei încredinţat că aveam lângă mine o femeie şi nu un bărbat.

Îndată ce am căpătat această convingere, mi-am dat seama şi cine era de fapt.

Cel mai de seamă conducător al hamawanzilor în vremea aceea, mai renumit chiar decât cunoscutul şeic Hussein Aga, era şeicul Jamir. Cu toate că se trăgea din părinţi fără un rang social deosebit, ajunsese prin vitejia şi însuşirile sale războinice să fie stăpânitorul întregului trib. Avea ca tovarăşă credincioasă şi curajoasă pe soţia sa, care îl însufleţea şi era alături de dânsul chiar în lupte. Nimic nu respectă kurzii mai mult ca vitejia şi, cu atât mai mult la o femeie. E deci uşor de înţeles că soţia lui Jamir se bucura de o faimă nespus de mare. Nici un hamawand n-ar fi îndrăznit să se împotrivească poruncilor ei, ştiind că ea pedepsea nesupunerea cu mai mare asprime decât un bărbat.

Pentru mine nu mai încăpea nici o îndoială că aveam lângă mine pe această femeie şi călătoria căpătă în ochii mei o însemnătate cu totul alta. Vasăzică din pricina asta spusese că o cheamă Adsy, adică „fără nume”. Se înţelegea de la sine, că Şevin, despre care spusese că e fratele ei, nu era nimeni altul decât însuşi Jamir, soţul ei şi Khudyr, fiul lor.

Mă hotărâi să-i dau tot ajutorul pentru aşi scăpa soţul şi copilul, însă fără a-i destăinui că o recunoscusem. Nici lui Halef nu voiam să-i spun nimic, căci limbut cum era, ar fi putut foarte uşor să dezvăluie taina. Acum totul îmi era lămurit şi aventura mă atrăgea

mai mult ca oricând. E o mare deosebire dacă ştii sau nu pentru cine îţi pui în primejdie viaţa. Aici era vorba de o mamă, căreia voiam să-i redau copilul.

Trecuseră vreo două ore de când porniserăm la drum şi mergeam acum de-a lungul unei văi înguste şi întortocheate, unde trebuia să fiu cu ochii în patru, căci după fiecare cotitură a văii putea să ne aştepte ceva neplăcut.

Nu putui ascunde îngrijorarea mea. Adsy zâmbi şi spuse că e de prisos să pierdem timp, oprindu-ne la toate cotiturile drumului pentru a vedea dacă nu stă ascuns la pândă vreun dawudij. Tăcui şi urmai să observ cu băgare de seamă mai departe, până când ajunserăm la drum drept. La capătul acestuia valea părea să se împreune cu alta lăturalnică, din care curgea o apă care se revarsă în aceea de-a lungul căreia mergeam noi.

Nevăzând nici acolo nimic care să dea de bănuit, înaintarăm fără grijă şi străbăturăm aproape toată distanţa, când zării ceva ce mă făcu să îndrept pe dată calul meu între tufişurile de pe marginea drumului.

— Veniţi şi voi încoace, repede! îndemnai pe ceilalţi.

Halef, care îmi cunoştea felul, mă urmă imediat. Kurzii şovăiră însă şi Adsy, care se oprise în mijlocul drumului, întrebă:

— De ce să ne ascundem în tufiş? Spune-ne şi nouă pricina.

— Din partea aceea vine cineva, răspunsei eu. Ascundeţi-vă repede, să nu vă vadă.

În sfârşit se apropiară şi ei, dar nu cu prea mare grabă. Mă încredinţai că nu pot fi văzuţi, apoi le zisei:

— Când vă spun eu să vă ascundeţi, trebuie să ascultaţi imediat, fără să staţi mult la gânduri. Asta s-o ştiţi pentru viitor.

— Ai văzut pe cineva? întrebă Adsy.

— Da.

— Pe cine?

— Două păsărele.

— Două păsărele? Şi din pricina lor trebuie să ne ascundem?

— Da.

— Le-am văzut şi eu. Erau doi cintezoi care zburau spre noi, dar când ne-au văzut, s-au îndreptat spre tufe.

— De ăştia vorbesc şi eu.

— Dar ăsta nu e un motiv de atâta îngrijorare.

— Ba e un motiv foarte serios. Aceste păsări mi-au spus că într-acolo sunt oameni.

— *Maşallah!* Eu am auzit numai ciripitul lor speriat. Tu cunoşti poate limba păsărească?...

Pusese întrebarea asta cam în batjocură şi îi răspunsei:

— De data asta o cunosc şi nu e nevoie să zâmbeşti. Zeflemiseala ta n-are nici un rost.

— Da, zâmbeşti, se amestecă şi Halef în vorbă, încet însă mânios. Să ştii, când effendi al meu spune că ştie limba păsărească, aşa şi e. El cunoaşte toate limbile oamenilor, animalelor şi plantelor şi cine zâmbeşte de asta, să bage de seamă că la urmă să nu fie el luat în râs.

Descălecasem şi mă aşezasem la marginea tufişului pentru a privi în drum. Nu văzusem însă pe nimeni şi puteam deci să-i lămuresc pe kurzi.

— Păsările au venit din valea lăturalnică. Am văzut, fiindcă ochii mei sunt mai ageri decât ai voştri şi privesc cu mai multă încordare. Au vrut să zboare drept înainte, de-a curmezişul văii în care ne aflăm noi, dar deodată au cotit repede spre stânga, îndreptându-se spre noi... Ia spune-mi, Adsy, au ajuns până la noi?

— Nu, răspunse el.

— De ce nu?

— Fiindcă ne-au văzut şi au zburat spre tufiş.

— Vasăzică au fugit, fiindcă ne-au văzut?

— Da.

— Atunci de ce s-au abătut din drum, când au venit din valea lăturalnică?

— Pentru că... Ah, vrei să spui că au văzut şi acolo pe cineva?

— Da. Când o pasăre îşi schimbă deodată zborul drept, poţi să fii încredinţat că a făcut-o fiindcă s-a speriat de ceva. Acum crede ce vrei dar eu îţi spun că cintezoii au văzut oameni acolo.

— Effendi, dacă e aşa cum spui, atunci tot ce mi s-a povestit despre tine trebuie să fie adevărat.

— Aşa şi este. De altminteri nici nu trebuie să te prindă mirarea, căci nu e nevoie decât de puţină atenţie, să poţi cunoaşte din zborul păsărilor dacă sunt oameni prin apropiere. Acum fiţi, cu băgare de seamă; descălecaţi şi astupaţi cu mâinile nările cailor. Iată-i că vin, îi văd. Vor trece pe aici.

Doisprezece călăreţi kurzi se iviră la îmbucătura pârâului, călărind câte doi sau trei alături şi înaintară de-a lungul malului spre noi. Vorbeau atât de tare încât puturăm auzi de departe glasurile lor.

De astă dată oamenii noştri ascultară repede de sfatul meu. Kurzii se apropiară agale, ca şi când n-ar fi fost deloc grăbiţi şi trecură pe lângă noi, fără să ne zărească. Eu ascultai cu luare-aminte la ce spuneau, dar nu auzii nimic ce ne-ar fi putut fi de folos. Când calul celui care călărea în frunte o luă niţel mai repede, unul din urma lui îi spuse mai mult în glumă:

— Ce te zoreşti aşa?

Din aceste cuvinte şi din încetineala cu care călăreau, se putea înţelege că nu erau grăbiţi. Apoi îi auzii spunând ceva despre o „a doua apă” şi despre un loc unde sunt şopârle, lucruri care pentru noi n-aveau nici o însemnătate.

După ce trecură, îl întrebai pe Adsy dacă erau dawudiji.

— Da, ei erau, effendi şi se duc spre locul unde am poposit şi unde se află acum războinicii mei.

— De unde ştii?

— Din vorbele lor. Au pomenit de un „loc cu

şopârle”. Pesemne că au de gând să se ascundă acolo şi să stea la pândă până când vom veni noi, pentru a da de veste şeicului lor.

— Vezi acum că presupunerea mea a fost dreaptă? Ei sunt încredinţaţi că veţi veni. Să speram că oamenii tăi vor fi cu băgare de seamă şi îi vor prinde.

— Fără îndoială că au s-o facă. De-am şti numai unde se află ceata dawudijilor, care desigur că ne aşteaptă pentru a se năpusti asupra noastră.

— Am găsi repede locul, dar nu asta ne este ţinta, căci, înainte de toate, vrem doar să mergem la turn.

— Ai putea să ghiceşti locul?

— Da.

— Fără să mai fi fost prin ţinutul ăsta?

— Da.

— Mă uimeşti, effendi.

— Nu trebuie să te miri deloc, se amestecă Halef în vorbă. Dacă ţii seamă de lungimea uriaşă a minţii pe care o are Sihdi al meu şi de lăţimea nesfârşită a minţii mele, vei înţelege uşor că putem descoperi lucruri care pentru ceilalţi oameni rămân veşnic o taină de nepătruns.

— Dacă ştii si tu unde e locul, atunci spune îl îndemnai eu, spre a-l pedepsi pentru lăudăroşenia lui.

Halef făcu o mişcare dispreţuitoare cu mâna şi răspunse:

— Cine a fost întrebat, tu sau eu? Şi cine a spus că poate ghici locul, tu sau eu? Prin urmare vorbeşte tu, iar eu voi adeveri spusele tale.

Cu asta voia să scape din încurcătura în care îl pusesem. Nevoind să-l fac de ruşine, lămurii lui Adsy:

— Nu încape nici o îndoială — cu atât mai mult cu cât cele douăsprezece iscoade au trecut pe aici — că dawudijii se află în josul acestui pârâu şi trebuie să fie un loc unde nu numai că se pot ascunde mai multe sute de călăreţi, dar unde e şi spaţiu destul pentru un atac. Poate vă este cunoscut un astfel de loc, unde valea se

lărgeşte?

— Sunt numai două şi le cunosc, răspunse Adsy. Dar care din două să fie?

— Asta ai s-o afli îndată.

— De la tine?

— Da.

— Cu toate că nu cunoşti ţinutul?

— Cu toate acestea.

— Eşti atotştiutor, effendi?

— Nu, însă chibzuiesc, ceea ce ai putea face şi tu. Recunoşti că cele douăsprezece iscoade pe care le-am văzut trebuie să fi plecat azi de la locul unde se află ceata mare a dawudijilor care vă aşteaptă pe voi?

— Da, căci altfel nici nu se poate.

— Ai văzut buchetul de şovârf pe care călăreţul din fruntea lor îl avea la turbanul său?

— Da. Ştii ce înseamnă acest buchet?

— Da; e o superstiţie.

— Nu e superstiţie, ci se întâmplă într-adevăr. Cine vrea să întreprindă ceva, trebuie să poarte un astfel de buchet; atunci reuşeşte să-şi atingă ţinta, căci spiritele cărora le place şovârful, îl ajută.

— Da? Atunci spune-mi de ce omul acela şi-a pus azi la turban un astfel de mănunchi?

— Ca să-i reuşească iscodirea împotriva noastră.

— Crezi că-i va reuşi?

— Nu, căci atât el cât şi oamenii săi vor fi prinşi de războinicii mei.

— Îi va veni în ajutor şovârful?

— Nu. Recunosc că ai dreptate.

— Bine că recunoşti şi vezi să nu uiţi.

— Dar de ce vorbeşti de buchet?

— Ai să înţelegi îndată. Când trebuie cules şovârful?

— Chiar în clipa în care porneşti să întreprinzi ceva, nu înainte.

— Aşa ştiam şi eu. Când a cules oare acest dawudij şovârful?

— Cu puţin înainte de plecare.

— Aşadar vechimea lui e în legătură cu durata drumului?

— Da.

— Atunci află că şovârful pe care îl purta la turban a fost cules de vreo trei ceasuri, nici mai mult, nici mai puţin.

— De unde ştii?

— Planta era veştedă. Am multă experienţă în privinţa asta. Prin urmare dawudijii aceştia au pornit la drum de vreo trei ceasuri, aşa că se poate ajunge în acelaşi timp la locul unde poposesc duşmanii voştri, dacă vom călări tot aşa de încet în josul pârâului, adică în direcţia de unde au venit ei.

— Asta e adevărat, effendi, foarte adevărat. Acolo se află întâiul din cele două locuri de care ţi-am vorbit. Valea face o cotitură spre stânga, pe când peretele din dreapta duce drept înainte. Buchetul acesta ţi-a spus adevărul şi recunosc că e mai bine să te întreb pe tine înainte de a întreprinde ceva.

La auzul acestor cuvinte, Halef întrebă repede:

— Ei, are cineva ceva de zis?

— Aţi râs adineauri de cuvintele mele, îi curmai eu vorba, pe care le-aţi socotit de prisos. Recunoşti acum că au fost trebuincioase?

— Da, effendi, răspunse Adsy. Fără tine am fi căzut în mâinile acestor doisprezece dawudiji şi o luptă ar fi fost de neînlăturat.

— Aşadar n-a fost de prisos că am privit cu luare-aminte la zborul păsărilor? De asemenea, ai văzut ce mi-a destăinuit buchetul de flori. Înţelegi, deci, de ce e bine să observaţi totul când iscodiţi sau vă aflaţi la drum? Cel mai neînsemnat lucru vă poate aduce moartea, sau vă poate scăpa de ea. Acum aş vrea să ştiu, înainte de toate, dacă eşti încredinţat că războinicii tăi îşi vor face datoria şi nu vor lăsa să scape vreun dawudij.

— Îi vor prinde.

— Dar dacă vor lăsa să fie văzuţi, atunci nu vor pune mâna pe ei.

— Nu vor face nici o greşeală; îi cunosc eu. Ei ştiu că trebuie să vă facă dovada că sunt războinici buni şi vor fi cu băgare de seamă.

— Bine; atunci ne putem vedea de drum.

— Dar nu aşa de departe în josul apei, cum aveam de gând la început.

— Nu. Voiam s-o luăm la dreapta abia pe la amiază. Acum, când ştim că dawudijii sunt la o depărtare numai de trei ceasuri, trebuie să ne abatem mai devreme din drumul nostru.

— Când şi unde?

— Îndată ce vom găsi un drum potrivit prin munţi.

— N-ar fi bine să cotim chiar acum în valea lăturalnică ce se deschide în faţa noastră?

— Nu, ar fi prea devreme. Afară de asta bănuiesc că nici nu duce în direcţia în care vrem noi. Să mergem deci mai departe, până când vom găsi una potrivită.

Scoaserăm caii din tufiş, încălecarăm şi pornirăm mai departe. Văzurăm îndată că valea de care vorbise Adsy ducea spre nord-est în loc de nord-vest, aşa că nu puteam merge pe acolo.

Din pricină că trebuia să fim cu băgare de seamă, nu puturăm înainta atât de repede după cum am fi vrut. Trecu mai bine de un ceas, fără să fi găsit un drum spre dreapta. Deodată avurăm iar o întâlnire, pe care nici Halef, nici eu, n-am fi crezut-o cu putinţă. Ajunserăm la un loc, unde pârâul îşi tăia albia adânc printre stânci, aşa că a trebuit să ne urcăm pe malul înalt, acoperit cu copaci, în mare parte stejari. Tocmai voiam să coborâm iar devale, când văzurăm acolo două femei, care aveau nişte coşuri în faţa lor. Eram prea departe ca să le putem vedea la faţă şi afară de asta capul îl aveau înfăşurat în basmale. Bineînţeles că ne oprirăm, pentru a chibzui ce să facem.

— Sunt nişte femei, de care nu trebuie să ne

sinchisim, zise Adsy cu dispreţ.

— De ce nu? întrebai eu. Aici orice copil poate să ne devină primejdios, dacă ne trădează.

— Sunt culegătoare de ghindă, care nici nu ne vor lua în seamă. Nişte femei sărace!

— Că sunt sărace, se vede după îmbrăcămintea lor. Dar nu-mi vine să cred că sunt culegătoare de ghindă.

Cu prilejul acesta trebuie să amintesc că Kurdistanul e ţara cea mai mare producătoare de ghindă.

— Sunt încredinţat că au ghindă în coşurile lor, stărui Adsy.

— Şi eu, dar tocmai faptul acesta îmi dă de bănuit.

— De ce?

— Care om cuminte culege ghindă tocmai acum, când e udă toată de apa rămasă după urma zăpezii? Cine o face, urmăreşte alt scop. Cunosc triburi de kurzi de la miazănoapte, care întrebuinţează femeile ca iscoade.

— Crezi oare...?

— Nu cred nimic, decât că-mi dau mult de bănuit, tocmai din pricina ghindei, aşa că trebuie să le cercetăm de aproape.

— Au să fugă îndată ce ne vor vedea.

— Atunci să nu ne arătăm până când nu vom fi siguri că nu ne mai pot scăpa. Voi descăleca împreună cu Halef, ne vom furişa în apropierea lor, iar voi nu ne urmaţi decât după ce le vom fi prins. Haidem, Halef! Tu rămâi pe partea asta a văii, iar eu trec pe cealaltă.

— *Hamdulillah!* strigă Hagi Halef. În sfârşit o să-mi mai dezmorţesc niţel picioarele. Pornim la vânătoare de femei! Le prind eu pe amândouă, Sihdi. Tu n-ai nevoie să faci nimic.

— Fii cu băgare de seamă, Halef!

— Vai de mine, Sihdi! Dacă Hanneh, cea mai drăgălaşă ghindă... Aoleu, Allah să mă ierte...! Voiam să spun cea mai drăgălaşă din toate florile primăverii, dacă

sunt cu ea atât de prevăzător, cu atât mai mult mă voi feri de aceste femei străine. Fii fără grijă, effendi.

Se furişă fără zgomot printre copaci, pe când eu trebuii să mă întorc o bucată de drum înapoi, ca să găsesc un vad, unde să pot trece apa, aşa că Halef avea să ajungă înaintea mea la femei. În loc să mă aştepte, ieşi dintre copaci şi se repezi la ele cu cuţitul ridicat. Când văzui asta, alergai cât mai repede ca să le tai calea în partea cealaltă, observai însă îndată, că nu era nevoie, căci cele două femei săriseră în picioare, dar rămaseră pe loc, încremenite de spaimă.

Spre surprinderea mea, Halef stătea tot atât de nemişcat ca şi ele. Când mă zări strigă cu glas tare:

— Sihdi, vino încoace, vino repede!

După o clipă însă, îmi făcu semn cu amândouă braţele şi ţipă cât îl ţinea gura:

— Stai pe loc şi nu mişca!

Mă oprii, căci dacă cerea asta, trebuia să fie încredinţat, că cele două femei nu vor fugi. Eram însă foarte curios să aflu de ce îmi spusese întâi să vin repede, apoi să mă opresc. Pesemne că era ceva la mijloc. Dar ce?

— Sihdi, urmă el cu faţa veselă şi ochi strălucitori de bucurie, tu cu mintea ta lungă, te pricepi la ghicit. Ei bine, ghiceşte şi acum?

— Ce să ghicesc?

În loc să-mi răspundă îndată, strigă celor două femei, care se pregăteau să se întoarcă spre mine:

— Staţi, nu vă întoarceţi! N-are voie să vă vadă faţa. Nu vă uitaţi la el, dacă nu vreţi să nu stricaţi bucuria. Vă rog să nu vă mişcaţi.

Apoi îndreptându-se iar spre mine, zise râzând:

— Ce să ghiceşti? Spune cine crezi că sunt aceste două femei?

— Nu sunt ghicitor, şi-apoi, pe ce să mă bizui?

— Pe ce să te bizui? Oh, Sihdi, cum poţi să vorbeşti aşa! Nu sunt eu aici, renumitul tău însoţitor şi ocrotitor?

Nu e destul?

— Doar nu pe tine trebuie să te ghicesc.

— Nu; căci oricât ţi-ai încorda mintea tot n-ai putea să pricepi adâncimea înţelepciunii mele. E vorba să ghiceşti cine sunt aceste două femei. Hai, spune repede!

— Nu pot să ghicesc, aşa din senin...

— Din senin? *Allah akbar!* Nu mă vezi cum stau în faţa lor şi le arăt cu degetul. Asta nu-i de ajuns?

Vroia să mai spună ceva, dar una din femei îi curmă vorba şi o auzii zicând:

— Tu eşti Hagi Halef Omar nu e aşa? Te-am recunoscut îndată. Dar cine e acel Sihdi cu care vorbeşti şi la care n-avem voie să ne uităm?

— Ghiceşte şi tu.

— Ce bucurie nespusă aş avea, dacă ar fi acela la care mă gândesc!

— Ei, spune, la cine te gândeşti?

— Nu e cumva effendi cel bun din Germanistan, cu care ai fost la noi?

— Ai ghicit; el e!

— Atunci de ce nu mă laşi să-l văd? Am dorit atât de mult să-l revăd şi acum când mi s-a împlinit dorinţa, de ce să nu mă uit la el?

Cu o mişcare repede se întoarse spre mine. O zării şi recunoscui în ea pe Madana, pe care avusesem prilejul s-o cunosc odinioară, într-una din călătoriile mele prin ţara Kurdistanului.

Îndată ce mă văzu, alergă cu paşi mari spre mine, îmi apucă amândouă mâinile şi, ducându-le la pieptul ei, spuse cu bucurie:

— Acum văd că eşti într-adevăr tu, Sihdi. Oh, ce fericire! De când ai plecat de la noi, n-a fost zi în care să nu ne gândim şi să nu vorbim de tine. Am auzit că ai fost iar în Djezireh şi în Kurdistan, dar nu şi în ţinutul unde locuim noi. Nu ne mai aşteptam să te revedem, dar Dumnezeu a fost milostiv şi ne-a îngăduit acum să ne mai întâlnim o dată în viaţă. Oh, effendi, nu găsesc

cuvinte să-ţi spun cât de fericită sunt de venirea ta. Ingdja, ce stai şi nu spui nimic? Doar te-ai gândit. Şi ai vorbit mereu de el şi acum când îl ai în faţa ta, te prefaci că nu-l cunoşti!

Cealaltă femeie era într-adevăr Ingdja, frumoasa fiică a lui Nedjir-Bey, reissul din Şord, care odinioară îmi devenise prieten, după ce fusese mai întâi duşmanul meu. Anii care trecuseră de la întâlnirea noastră nu lăsaseră nici o urmă pe faţa ei. Stătea lângă Halef, tot atât de sfioasă ca la prima noastră întâlnire şi faţa îi era tot atât de rumenă şi îmbujorată ca odinioară.

Şi ea era îmbrăcată sărăcăcios, dar se putea vedea că nu era deprinsă să poarte astfel de veşminte. Trebuia dar să aibă un motiv deosebit, care o făcuse să se îmbrace astfel. Rămase nemişcată, fără să ia în seamă cuvintele bătrânei Madana. Mă dusei la ea, îi luai mâinile şi spusei:

— Bine te-am găsit, dragă prietenă, din vremuri frumoase de demult. Şi eu m-am gândit la voi şi mă bucur că v-am întâlnit. De ce nu vorbeşti? Nu-ţi pare bine că mă vezi?

Obrajii i se îmbujorară şi mai mult, plecă ochii în pământ şi, negăsind cuvinte să-mi răspundă, începu să plângă. Atât eu cât şi Halef eram adânc mişcaţi; cu deosebirea că acesta nu putu să-şi ascundă emoţia, ci trebui s-o manifeste într-unui din chipurile obişnuite lui, aşa că zise:

— De ce v-aţi întors? Acest effendi ar fi putut să se gândească mult şi bine şi tot nu i-ar fi dat în gând cine sunteţi. Prin graba voastră mi-aţi stricat toată bucuria. Şi acum, Madana râde, iar Ingdja plânge. Ne siliţi să facem şi noi la fel: unul să plângă şi altul să râdă. Dar de ce să curgă lacrimi, când sufletele noastre sunt pline de bucurie? Nu înţeleg de ce... Sihdi, întoarce-te!

— De ce? îl întrebai eu, cu toate că vedeam că abia îşi reţinea lacrimile.

— Încă o dată îţi spun: întoarce-te! ţipă el la mine.

N-ai nevoie să ştii că Hagi Halef Omar, cel mai mare şeic al haddedihnilor, nu poate să vadă o prietenă plângând, fără să facă şi dânsul la fel. Prin urmare, întoarce-te, altfel plec şi n-ai să mă mai vezi niciodată în viaţă!

Îi făcui pe plac şi cu acest prilej văzui pe hamawanzi coborând în vale. Nu mai avuseseră răbdare să aştepte.

— Vezi că am avut dreptate? zise Adsy, arătând coşurile. Am spus că sunt pline cu ghindă.

— Dar şi eu am avut dreptate, îi răspunzi. Aceste femei nu sunt culegătoare de ghindă.

— Ce, le cunoaşteţi?

— Da, sunt prietene de ale noastre, a căror patrie e în munţi, în susul râului Zab.

— De ce au venit până aici?

Înainte de a putea răspunde, Madana luă cuvântul:

— Tocmai asta voiam să vă spun. Cât de bine îmi pare că v-am întâlnit. Nu numai pentru că ne sunteţi dragi, dar se pare că Dumnezeu v-a adus în calea noastră. Vă miraţi, fără îndoială, că ne-am depărtat aşa de mult de locuinţele noastre şi că ne vedeţi îmbrăcate ca nişte culegătoare de ghindă, ceea ce nu suntem?

— Pesemne că un motiv foarte serios v-a hotărât să faceţi asta, mai cu seamă pe Ingdja? spusei eu.

— Da, un motiv foarte însemnat, încuviinţă ea, dând din cap. O să vă speriaţi când vi-l voi spune.

— N-o să ne speriem, căci îl şi cunoaştem.

— Cum se poate? De unde veniţi?

— Din Persia.

— Atunci nu e cu putinţă să-l cunoaşteţi.

— Cu toate acestea îţi spun încă o dată că-l cunoaştem şi că suntem chiar în drum spre aceea din pricina căreia vă aflaţi aici ca iscoade.

— Ca iscoade? întrebă ea cu mirare. Îţi închipui deci de ce ne aflăm în ţinutul acesta, îmbrăcate ca nişte culegătoare de ghindă? Ba spui chiar că vă duceţi la cineva? De cine vorbeşti?

— De Marah Durimeh.

— Dumnezeule! Într-adevăr ştii!

— Ştiu chiar unde se află.

— Acum ştim şi noi. Oh, effendi, ce fericire că putem vorbi tocmai cu tine despre afacerea asta! Şi cum se va bucura reissul, când va afla că eşti aici!

— Care reiss?

— Cel de la Şord, tatăl Ingdjei.

— E şi el pe aici?

— Da şi am să-ţi spun cu ce scop, însă dă-mi voie să stau jos. De bucurie nu mă mai ţin picioarele.

— Simt şi eu că bucuria asta a fost mare, zise Halef, căci n-au slăbit numai picioarele tale, dar şi ale mele. Dă-mi voie să mă aşez lângă tine.

După ce luară loc unul lângă altul, ea urmă:

— Ştiţi că Marah Durimeh n-are o locuinţă statornică. E când ici, când colo şi apare când ai nevoie de ea. Se spune că ar fi o favorită şi trimisa lui Ruh'i Kulian.

Madana nu ştia că Marah Durimeh era ea însăşi Ruh'i Kulian — „duhul peşterii”. Ea urmă:

— Fiindcă nu se ştie când vine, când pleacă, sau unde se află la un anumit timp, ne este aproape cu neputinţă să îngrijim de ea. Ba se poate chiar întâmpla să moară fără nici un ajutor, într-un loc singuratic, fără ca cineva să afle de moartea ei. Pretutindeni unde e cunoscută, e iubită şi venerată şi poate să meargă fără grijă, ca sub ochii lui Dumnezeu. Însă unde nu e cunoscută, i se poate întâmpla foarte uşor o nenorocire. De aceea am rugat-o să ne spună întotdeauna, înainte, când are de gând să facă un drum, de care nu e tocmai sigură. În anii din urmă a făcut întotdeauna aşa şi n-am avut niciodată prilej să fim neliniştiţi. În toamna trecută a fost pentru ultima oară la Şord. Când a plecat, ne-a spus să nu ne îngrijim de ea, căci se duce la cunoscuţi şi se va întoarce peste câteva zile. Au trecut săptămâni şi luni de atunci, dar n-am mai revăzut-o, aşa că am fost

cuprinşi de grijă. Ştii, effendi, cât de mult o preţuim pe această femeie şi n-ai să te miri când îţi voi spune că oameni din toate părţile au pornit s-o caute. Am cutreierat ţara întreagă până la munţii Djudi şi toată iarna am căutat-o, fără să fi putut da de urma ei. A dispărut cu desăvârşire şi am plâns-o ca pe cineva care a murit în vreun colţ neştiut de nimeni şi fără nici un ajutor.

Dar, într-o zi, veni la noi un negustor din Khormadu şi ne povesti despre o femeie bătrână care locuieşte într-un turn nu departe de Suleimania şi face multe minuni. El n-o văzuse, însă auzise multe despre dânsa şi din spusele lui înţeleserăm că trebuie să fie vorba de Marah Durimeh a noastră. Trimiserăm îndată soli la Suleimania, de la care aflarăm, la întoarcere, că acea femeie trebuie să fie prietena noastră, dar că e prizonieră şi bine păzită de dawudiji. Cine dorea s-o vadă, trebuia să ceară voie şeicului dawudijilor şi să-i facă acestuia un dar potrivit cu averea fiecăruia. Trimişii noştri n-au putut să se ducă la el, ci au trebuit să se ferească atât de dânsul cât şi de oamenii lui, fiindcă între noi şi tribul lor e duşmănie.

Când făcu o pauză în povestirea ei, o întrebai:

— Aţi aflat pentru ce e ţinută închisă în turnul acela?

— Nu. Pare să fie o taină pe care o cunosc foarte puţini.

— Presupun că v-aţi hotărât îndată să alergaţi în ajutorul ei!

— Da; toţi eram hotărâţi. Stăpânitorii ţinuturilor noastre se adunară pentru a ţine o consfătuire. O expediţie războinică nu era cu putinţă, pentru că ar fi însemnat să atacăm pe omul padişahului care domneşte în Suleimania. Se luă deci hotărârea să se întrebuinţeze vicleşugul. Toţi şi-au adus aminte cum ai scăpat pe Amad el Ghandur din închisoarea de la Amadijah şi se întrebară ce-ai face tu, pentru a scoate pe Marah

Durimeh din turn. Se hotărâră să trimită o ceată mică de războinici viteji, care să încerce s-o scape. Trebuia să fie puţini, pentru a se putea ţine ascunşi. Ca iscoade n-aveau să servească bărbaţi, ci femei, fiindcă ele trezesc mai puţină bănuială şi nu sunt luate în seamă. Când fu vorba să se aleagă un conducător, reissul din Şord se oferi de bunăvoie. Voia să facă asta ca ispăşire pentru fapte din trecut, când aplicase pe căi greşite şi când îţi fusese şi ţie duşman. Toţi primiră propunerea lui. Când află asta Ingdja, fiica sa, care fusese întotdeauna favorita Marahei Durimeh, ea ceru de la tatăl ei s-o trimită ca iscoadă, nevoind să lase pe seama altuia salvarea scumpei şi veneratei ei ocrotitoare. Când reissul, după oarecare şovăire, îi dădu voie, nu mă îndurai s-o las pe Ingdja singură în primejdie. O rugai să-mi îngăduie s-o însoţesc şi ea îmi îndeplini rugămintea.

— Bărbatul tău nu s-a împotrivit?

— Nu, căci şi el face parte din expediţie. Când l-ai cunoscut odinioară, n-a fost tocmai ce-ar fi trebuit să fie, dar acum vei fi mulţumit de el. Din seara aceea, când ai dus pe stăpânitorii noştri la Ruh'i Kulian, domneşte pace între acei care se duşmăneau din pricina deosebirii obârşiei şi credinţei lor. De atunci n-a mai avut loc nici o neînţelegere.

— Câţi sunteţi aici?

— Zece bărbaţi, împreună cu reissul şi două femei, adică Ingdja şi cu mine. S-a socotit că suntem destui, căci voiam să lucrăm după pilda ta — pe cât se va putea, numai cu vicleşugul.

— Aţi reuşit?

— Până acum încă nu. Am găsit numai turnul şi am aflat că aceea care stă acolo e într-adevăr Marah Durimeh. Dar, fiindcă nu ne era îngăduit să ne arătăm, ne-am străduit zadarnic să pătrundem înăuntru sau să-i facem cel puţin un semn.

— Ştiu însă că altora li se dă voie să se ducă la ea.

— Da; asta am văzut şi noi. Vin mulţi care doresc să vorbească cu dânsa, dar nu sunt lăsaţi să intre la ea, ci trebuie să stea afară la poartă unde e adusă Marah. Cu un astfel de prilej ne-am ascuns o dată în apropiere şi am văzut-o, aşa că ştim că e într-adevăr ea.

— Aşadar înăuntru nu se dă drumul nimănui?

— Nu. Numai o singură dată am văzut intrând nişte oameni, dar aceştia n-au mai ieşit. Pesemne că au fost opriţi acolo.

— Ştiţi cine au fost?

— Nu îi cunoaştem. Am văzut numai că au fost kurzi. Aveau un copil cu ei.

Adsy se amestecă repede în vorbă.

— Ei au fost. Şevin, Khudyr şi însoţitorii lor! Ştii poate de ce nu li s-a dat drumul să iasă?

— Nu. Cum am fi putut afla, dacă trebuia să ne ascundem şi nu ne era îngăduit să întrebăm? Afară de asta, dawudijii nici n-ar fi spus nimic.

Adsy puse o sumedenie de întrebări, care dovedeau îngrijorarea lui, nu însă şi prevederea trebuincioasă în împrejurările de faţă, aşa că-l rugai:

— Dă-mi voie să vorbesc eu cu Madana. Tu întrebi cu inima şi nu cu mintea. Câţi dawudiji păzesc turnul?

— La început au fost vreo douăzeci, răspunse bătrâna. Dar acum, de când au venit străinii, trebuie să fie un număr îndoit de mare.

— Păzitorii stau înăuntrul turnului?

— Da; doi sunt însă întotdeauna la poartă.

— Ziua şi noaptea?

— Ziua sunt numai doi, dar îndată ce se întunecă se aprinde un foc la intrare, la care stau şase sau opt oameni.

— Au aceşti oameni un anumit conducător?

— Da, dar nu e kurd, ci un locotenent turc, care are cinci soldaţi cu el.

— În cazul ăsta Marah Durimeh e într-adevăr prizoniera paşei din Suleimania şi duwudijii ajută numai

la paza ei. Ei trebuie să asculte de acest locotenent. Unde e turnul?

— De aici putem ajunge într-un ceas la el.

— Numai într-un ceas?

Mă întorsei spre Adsy şi îi spusei:

— Vezi acum cât de puţin te poţi bizui pe iscoadele voastre; şi au fost opt inşi! Dacă n-am fi întâlnit pe Ingdja şi Madana, am fi putut rătăci mult şi bine şi am fi fost în primejdie să fim prinşi. Se poate merge şi călare până la turn?

— Da, răspunse Madana. Vreţi să vă duceţi într-acolo?

— Bineînţeles. Nici prin gând nu ne trece să părăsim ţinutul ăsta înainte de a fi salvat pe Marah Durimeh.

— Şi pe oamenii noştri, effendi, se rugă Adsy. Ai auzit că şi ei sunt în turn. Cum ai să faci însă să-i scapi?

— Asta n-o pot şti de pe acum. Trebuie să cunosc mai întâi turnul şi împrejurimile lui, precum şi măsurile de pază pe care le-a luat locotenentul. Afară de asta e nevoie să vorbesc şi cu reissul din Şord, pentru a afla părerea lui. Abia după ce voi şti tot ce se poate afla, voi fi în măsură să întocmesc un plan. Prin urmare mă întrebi prea devreme.

— Spune-mi cel puţin dacă socoteşti că va fi cu putinţă să-i scăpăm?

— Trebuie să fie cu putinţă, căci, după cum am spus, nu voi pleca de aici până când nu voi reuşi.

— Îţi mulţumesc. Cuvintele tale mi-au uşurat inima. Pot să-mi închipui însă că înfăptuirea va fi grea.

— Pentru a te linişti, priveşte la Hagi Halef Omar. Faţa lui străluceşte de încredere.

— Străluceşte într-adevăr? întrebă Halef râzând. De când ştiu că în sfârşit e iar vorba de o faptă pentru care avem nevoie de curaj şi viclenie, inima îmi tresaltă de bucurie. De locotenentul ăla cu cei cinci soldaţi al lui şi de cei patruzeci de dawudiji, nu ne este câtuşi de puţin

teamă. Cel mai mare turn din lume a fost turnul Babel, care acum se numeşte Birs Nimrud. Nu de mult am pătruns în măruntaiele întunecate ale acestui turn, pentru a ne lupta cu balaurii crimei şi ai contrabandei. I-am biruit şi am ieşit apoi la lumina zilei ca nişte eroi încununaţi de glorie. Dacă nu ne-am temut de turnul Babel, credeţi oare că ne va putea înfricoşa fleacul vostru de turn? E atât de caraghios de mic, încât e destul să întindem o singură mână pentru a scoate pe acei care sunt închişi acolo.

Îţi creştea inima să-l auzi pe micul Halef vorbind, mai cu seamă că ascultătorii lui erau orientali care nu găseau nimic deosebit în felul său de a se exprima. Nici eu nu credeam că ajungerea scopului va fi legată de prea mari greutăţi, cu atât mai mult cu cât era vorba de un ofiţer turc, faţă de care legitimaţia mea putea să-mi fie de mare folos.

În ce priveşte pe prizonierii hamawanzi, trebuia să aflăm dacă între ei şi dawudiji avusese loc vreo ciocnire, care ar putea să aibă ea urmare o luptă sângeroasă, ceea ce ar fi îngreuiat mult planul nostru. De aceea întrebai pe Madana:

— Oamenii care au fost duşi în turn împreună cu băiatul erau înarmaţi?

— Nu, răspunse ea.

— Au venit călare?

— Ei nu, însă dawudijii care îi însoţeau, da.

— Vasăzică au fost trataţi ca prizonieri?

— Da. Fiecare din ei era legat de câte un cal.

— Era vreunul rănit?

— Asta n-am putut vedea.

— Ce făceau? Se împotriveau?

— Nu. S-au lăsat duşi în turn fără nici o împotrivire. Unul din ei, care ducea pe băiat în braţe, părea să nu fie războinic de rând. Am înţeles asta din cuvintele pe care le-a spus.

— Ce-a spus?

— Când l-au dezlegat şi a fost nevoit să intre prin poartă, kurdul a strigat ameninţător: „Am venit ca oameni paşnici şi de aceea v-am predat armele noastre. Să nu ne ţineţi prea mult închişi, căci ar putea să vină Jamir şi să ne ceară de la voi cu arma în mână”. Cuvintele astea le-am auzit desluşit.

— Asta mă linişteşte, căci din ele se poate înţelege că nu s-a întâmplat nimic ce-ar putea stârni răzbunarea. Unde se află reissul cu oamenii săi?

— În apropierea turnului. Am găsit acolo pentru noi şi pentru cai o ascunzătoare minunată, care nu poate fi uşor descoperită.

— Cum se face că voi două v-aţi depărtat aşa demult de acolo?

— Voiam să supraveghem iscoadele care au trecut acum câtva timp pe aici.

— De unde ştiţi că oamenii aceia erau iscoade?

— Am spionat ieri pe dawudiji. Ei se află în josul pârâului, la o cotitură largă a văii, unde aşteaptă atacul hamawanzilor. Sunt sub conducerea şeicului lor, Ismael Beg.

— Asta aţi aflat-o spionându-i?

— Da. Ingdja şi cu mine. Descoperiseră că iscoade de ale hamawanzilor au fost pe aici, aşa că au trimis şi ei de ale lor la hamawanzi. Aceştia au aflat că hamawanzii vor veni în număr de trei sute şi când i s-a spus asta lui Ismael Beg a adunat pe dawudiji pentru a aştepta pe duşmani. Apoi a hotărât să trimită şi azi iscoade care să-l înştiinţeze îndată ce se vor apropia cei trei sute de hamawanzi. Am spionat azi-dimineaţă pe aceşti trimişi, fiindcă voiam să aflăm încotro vor apuca.

— De ce voiaţi să ştiţi asta?

— Pentru ca să aflăm unde sunt hamawanzii, pe care voiam să-i prevenim, în nădejdea că, drept recunoştinţă, ne vor ajuta să scăpăm pe Marah Durimeh. Găsindu-vă însă pe voi, nu mai avem nevoie de ajutorul lor.

— Totuşi vi se va împlini şi această dorinţă, căci războinicii pe care îi vedeţi aici fac parte din tribul hamawanzilor. Ne-am întâlnit cu ei aseară. Mi-au povestit despre tovarăşii lor prizonieri şi despre bătrâna care e închisă în turn. Am bănuit îndată că era vorba de Marah Durimeh şi ne-am unit cu hamawanzii ca să mergem la turn împreună. Aşa s-a întâmplat că v-am găsit şi pe voi în drum.

— Asta e de la Dumnezeu, effendi şi acum, când eşti cu noi, suntem încredinţaţi că vom scăpa repede pe Marah Durimeh din turnul unde stă închisă.. Ce bucurie vor avea războinicii noştri, când te vor vedea pe tine şi pe Halef Omar! Nici n-or să creadă, că într-adevăr voi sunteţi. Să vă ducem la ei?

— Da, te rog. Nădăjduiesc că ţinutul prin care trebuie să trecem e sigur!

— Nu cred să întâlnim vreun dawudij.

— Cu toate astea să fim cu băgare de seamă. Ingdja cunoaşte drumul tot aşa de bine ca şi tine?

— Da.

— Atunci să rămână cu noi pentru a ne conduce, iar tu vei porni înainte, spre a ne preveni, dacă se va întâmpla să vezi pe cineva.

— Bine, efendi; aşa să facem.

Deşertă coşurile, le puse unul într-altul, le luă în spinare şi porni în josul râului. Unul din hamawanzi descălecă şi oferi Ingdjei calul său. Ea primi cu bucurie această propunere prietenoasă, apoi pornirăm pe urmele Madanei.

Drumul era îngust, aşa că numai doi cai puteau să meargă unul lângă altul. Făcui astfel încât Ingdja să călărească alături de mine. Tăcuse tot timpul şi când încercai să încep vorba cu ea, îmi răspunse pe scurt la întrebări, nu după cum aş fi dorit eu.

La un moment dat lăsai pe Halef să treacă lângă mine. Micul meu Hagi Halef nu-şi mai putea stăpâni bucuria pe care i-o făcuse această întâlnire neaşteptată.

Ingdja ne îndemnă deodată să descălecăm, deoarece trebuia să trecem dealul, dincolo de care aveam să găsim iar drum bun. Am fost nevoiţi să ducem caii de căpăstru şi pe alocurea urcuşul era atât de greu, încât animalele se poticneau deseori. Când am ajuns pe partea cealaltă, drumul deveni iar bun, aşa că a fost posibil să călărim în galop. Ajunserăm pe Madana din urmă şi cum ea mergea pe jos, încetinirăm iar pasul cailor, ca să o lăsăm să ne-o ia înainte.

Nu mersese mult când se opri şi ne făcu senin să stăm pe loc; era însă prea târziu, căci pe de o parte eram prea aproape de ceea ce o făcuse să ne oprească, iar pe de alta nu era nici un loc potrivit unde să ne putem ascunde. Totodată zărirăm şi pricina care o făcuse să ne oprească prin semne. Era un călăreţ singuratic, care se uita în jurul său, ca şi când ar fi căutat ceva, părând mulţumit că întâlneşte pe cineva. El îşi îndreptă calul spre Madana. Deoarece ne văzuse şi pe noi şi cum era cu putinţă ca dânsa să-i dea răspunsuri care n-ar fi fost după placul nostru, pornirăm în galop şi ajunserăm lângă Madana în acelaşi timp cu călăreţul.

Era un ofiţer cu gradul de căpitan. Văzându-ne, nu se mai adresă ei, ci nouă, întrebându-ne scurt:

— Sunteţi din tribul dawudijilor?

— Da, răspunse repede Halef, cu pripirea-i obişnuită, care în împrejurarea de faţă îmi conveni, căci mă scutea de o minciună.

— Cunoaşteţi deci pe şeicul vostru, Ismael Beg?

— Bineînţeles, încuviinţă Halef cu îndrăzneală.

— L-am căutat în tabăra sa, dar n-am găsit pe nimeni acolo. Unde e?

— E cu războinicii noştri pe malul râului de colo, unde aşteaptă pe hamawanzi, care voiesc să ne atace.

— Iarăşi? Câinii ăştia nu se mai astâmpără! Căutam pe Ismael Beg să mă conducă la turnul unde e închisă vrăjitoarea aceea bătrână. Am venit pentru ea tocmai de la Kerkuk. Paşa de acolo mă trimite în locul

locotenentului, care n-a putut afla nimic de la dânsa.

Omul acesta era necugetat de sincer. Pentru ca Halef să nu facă vreo greşeală trebuia să intervin, aşa că-l întrebai pe ofiţer:

— Ai fost la caimacamul din Suleimania, superiorul locotenentului?

Căpitanul îmi aruncă o privire cercetătoare, ca şi când ar fi vrut să se încredinţeze dacă sunt în drept să-i pun o astfel de întrebare. Examinarea păru să fie mulţumitoare, căci îmi răspunse:

— Bineînţeles că am fost. I-am arătat împuternicirea paşei şi mi-a dat semnătura lui, pe care o voi arăta locotenentului.

— E neapărată nevoie? Locotenentul nu te cunoaşte?

— Nu.

— Dar dintre războinicii noştri trebuie să te cunoască cineva.

— Nu cred, căci n-am fost niciodată pe la voi.

— Vasăzică, tu vei lua locul locotenentului?

— Da.

— Şi el trebuie să plece?

— Da.

— Când?

— Astăzi încă, sau mâine — după cum vrea el. Nu mai are nimic de spus. N-a fost destul de îndemânatic să afle taina acestei femei. Caimacamul mi-a spus unde e tabăra voastră, dar n-am găsit pe nimeni acolo. Apoi am căutat turnul, se vede însă că m-am rătăcit. Ştiţi voi poate unde se află?

— Da.

— Atunci duceţi-mă acolo.

Spuse aceste cuvinte atât de poruncitor, încât, răspunsei:

— Crezi pesemne că avem timp pentru aşa ceva?

— Dacă aveţi sau nu aveţi, de asta nu-mi pasă mie. Mă veţi conduce şi anume pe drumul cel mai scurt. Sunt

ofiţer al paşei! M-aţi înţeles?

— La ordin! Ne vom supune. Binevoiască Măria Ta să treacă lângă mine.

Făcui un semn Madanei, care porni înainte şi noi o urmarăm. Căpitanul părea să fie un om foarte mândru şi încrezut şi nu vorbi nici un cuvânt cu mine, lucru ce îmi convenea însă, căci prin întrebări, m-ar fi putut pune în încurcătură. Era de dorit să nu întâlnim pe nimeni, căci în mintea mea luase naştere un plan, pe care l-ar fi zădărnicit întâlnirea cu vreun dawudij şi ar fi fost păcat.

După ce merserăm câtva timp în tăcere, căpitanul crezu în sfârşit nimerit să spună ceva şi mă întrebă:

— Eşti un kurd de rând?

— Nu, răspunsei eu.

— Asta am văzut îndată; cu toate că nici unul din voi nu-şi poate ascunde felul de a fi. Tâlharul rămâne tot tâlhar.

Cuvintele acestea erau iarăşi nechibzuite din partea lui. Îşi închipuia, pesemne, că uniforma îl apăra de orice primejdie. Ce-ar fi făcut un kurd în locul meu, la auzul acestor cuvinte? Aşadar, crezui şi eu de cuviinţă, faţă de această jignire, să iau o atitudine potrivită planului meu şi la care ofiţerul, fără îndoială, nu se aştepta.

Trecuserăm pajiştea şi începea pădurea. Văzui pe Madana luând-o într-acolo. Dar înainte de a intra în pădure, se opri şi, printr-un anumit semn, mă făcu să înţeleg că ne apropiem de ascunzătoarea oamenilor ei. Înainte de a ajunge acolo, trebuia să isprăvesc cu căpitanul. Trebuia să-l fac să înţeleagă că nu suntem dawudiji şi de aceea era bine să-l înlătur de pe acum din cale. Aşadar, răspunsei:

— Tâlhari? Vrei să spui că suntem tâlhari?

— Da, zise el râzând.

— Ştii cum răspunde un războinic kurd la asemenea cuvinte?

— Tace, pentru că aşa e.

— Într-adevăr nu spune nimic, dar în schimb face

ceva.

— Ce anume?

— Asta!

Spunând acest cuvânt, ridicai mâna şi îi dădui un pumn în ceafă, care îl făcu să cadă cu faţa înainte. Apoi îl apucai de spate, îl smulsei de pe şa şi îl aruncai lângă calul său, unde rămase înlemnit de spaimă şi pe jumătate ameţit.

— Bine ai făcut effendi! strigă Halef vesel, sărind de pe cal. Acum cunoaşte pumnul unui tâlhar de dawudij. Ce să facem cu el?

— I-ai armele, pune-i un căluş în gură, să nu poată striga, leagă-l şi prinde-l de scara şeii mele. La cea dintâi mişcare de împotrivire, îl împuşc!

Scosei revolverul şi îl îndreptai asupra ofiţerului, pe care Halef îl înhaţă şi-l ridică de jos, fără cea mai mică împotrivire din partea lui. Când îmi văzu arma, bâlbâi:

— Un kurd... cu revolver...?! Cum se poate?!

— Cine e aşa de obraznic să ceară servicii de la un războinic liber, atât de poruncitor şi pe deasupra să-l mai facă şi tâlhar, poate să se aştepte la minuni şi mai mari, răspunsei eu. Paşa n-a găsit pe altul mai deştept şi mai prevăzător să-l trimită încoace? Nu suntem tâlhari şi nu ţi se va întâmpla nimic, numai cu condiţia să faci ce-ţi voi spune eu. Şi acum, marş înainte!

Omul cu adevărat curajos e modest, lăudărosul însă e laş; asta se dovedi şi aici. Ofiţerul se lăsă legat de scara şeii mele fără nici o împotrivire şi acum mergea frumuşel lângă noi. Calul său îl călărea kurdul care dăduse pe al său Ingdjei.

Mergând pe urmele Madanei, cotirăm într-un labirint de stânci, umbrit de brazi deşi; părea la prima vedere că nu este nici o potecă, dar trecurăm uşor. Coborârăm o coastă dreaptă, aşa că am fost nevoiţi să descălecăm iar şi să ducem caii de căpăstru. Ajunserăm într-o vale adâncă unde fusese înainte un lac, dar care acum secase, nemaiprimind pesemne apă de nicăieri.

Ingdja se opri aici, arătă cu mâna înainte şi spuse:

— După tufişul acela sunt oamenii noştri. Îi auzi? Madana le-a spus cu cine ne-am întâlnit.

Auzii glasuri vesele; câteva crăci trosniră şi primul care apăru fu însuşi uriaşul reiss, tatăl Ingdjei, care odinioară se purtase atât de duşmănos cu mine, dar îşi schimbase pe urmă părerea din pricina lui Ruh'i Kulian. Faţa îi strălucea de bucurie când îmi întinse amândouă mâinile, zicând:

— Effendi, e adevărat? Tu eşti? Veniţi repede să vă vadă toţi. Nici nu le vine să creadă că într-adevăr voi sunteţi!

— Bineînţeles că noi suntem şi tot aşa de bineînţeles este că şi eu sunt aici, adăugă Halef. A văzut cineva pe acest effendi fără mine, fără care nu poate trăi şi nici nu poate face ceva cuminte. Da, să mergem, să se bucure şi ceilalţi la vederea noastră.

Ar dura prea mult, dacă aş descrie aici scena revederii şi aş înşira schimbul de întrebări şi răspunsuri care nu mai lua sfârşit. Trebuii să-mi dau multă osteneală să opresc pe oamenii aceştia să nu spună lucruri nechibzuite, deoarece căpitanul nu trebuia să afle cine eram într-adevăr. Când, în sfârşit, se liniştiră, reissul ne povesti despre dispariţia Marahei Durimeh şi de zadarnicele lor străduinţe de a o elibera din turnul în care era ţinută închisă. Erau cam aceleaşi lucruri pe care le aflasem şi de la Madana.

Ofiţerul fu legat de un copac, destul de departe, ca să nu poată auzi ce spunea reissul. După ce acesta sfârşi, se îndreptă spre mine şi urmă:

— Madana ne-a spus că vrei să ne dai ajutor. E adevărat, effendi?

— Da, răspunsei eu.

— Te luasem ca pildă şi voiam să folosim vicleşugul. Dar ce foloseşte toată înţelepciunea, dacă... dacă...

— Dacă n-o ai, îl întrerupse Halef, râzând.

În loc de a se supăra, reissul încuviinţă:

— Da, cam acelaşi lucru vroiam să spun şi eu. Suntem acum de atâta vreme aici, fără să ne fi venit în minte vreun plan bun.

— În schimb, Sihdi al meu abia a venit şi planul său e gata. Înţeleg asta după un anumit semn. Când face un ochi mai mic, are întotdeauna o vulpe şireată în cap. Nu-i aşa effendi?

Dădui din cap.

— Vedeţi? A închis un ochi, prin urmare ştie ce are de făcut. Şi ideea pe care o are e fără îndoială o şotie. Văd asta după mutra lui.

— E adevărat ce spune Halef? întrebă uriaşul.

— Da, îi răspunsei, dar nici eu n-am ştiut până acum că-mi trădez gândurile prin clipirea din ochi. Pe viitor voi fi mai prevăzător.

— Mărturisim că suntem uimiţi, effendi. Noi am chibzuit fără încetare pentru a găsi un plan bun, dar toate străduinţele noastre au fost zadarnice. Tu, în schimb, ai şi găsit unul, cu toate că ai venit abia de câteva minute.

— Îl aveam când am venit. Asta nu e o dovadă de înţelepciune deosebită, ci m-a ajutat întâmplarea. Halef, îţi aminteşti de întrebările pe le-am pus căpitanului?

— Da, Sihdi.

— Atunci ştii că nici dawudijii, nici locotenentul din turn nu-l cunosc. El are legitimaţii la dânsul cărora trebuie să se supună locotenentul. Ei, nu e de la sine înţeles că mă voi duce eu în locul lui la turn?

— Tu... în locul lui... dându-te drept căpitan? Sihdi, asta e în adevăr o idee atât de măreaţă şi de impunătoare, ca şi când n-ar fi luat naştere în capul tău, ci într-al meu!

— Îţi mulţumesc pentru cuvintele astea, dragul meu Halef. O laudă mai mare nici n-ai fi putut să-mi aduci şi sunt mândru de ea.

— Cred, căci pentru tine e simţământul cel înălţător, când ştii că sunt mulţumit de tine. Dar nu eşti

de părere că ar fi mai bine să mă prefac eu într-un căpitan turc, în locul tău?

— Nu.

— De ce nu? Crezi poate că sunt prea prost pentru rangul ăsta?

— Prost? Ştii că te-am socotit întotdeauna ca întruchiparea înţelepciunii. Dar priveşte, te rog, la statura căpitanului şi spune dacă ţi s-ar potrivi uniforma lui.

— Allah, Allah! Aici ai dreptate! Cine vrea să meargă în locul său la turn, trebuie să se vâre în hainele astea, dar lungimea şi lăţimea lor ar fi nepotrivite pentru mine.

— Recunoşti, deci, că se cuvine să mă duc eu? Afară de asta trebuie să cercetez mai înainte turnul. La ce depărtare e?

— Numai la un sfert de oră, răspunse uriaşul. Sunt gata să ţi-l arăt. Ascunzătoarea asta nici nu putea să fie mai bine aşezată. Madana a descoperit-o. Se pare că dawudijii habar n-au de existenţa acestui loc.

— Bine, condu-mă. Ceilalţi vor rămâne aici, iar noi vom merge singuri.

Halef vru cu tot dinadinsul să meargă cu noi, dar eu l-am oprit, căci n-aveam nevoie de el. Cu cât ştia mai puţin, cu atât mai greu putea să-i vină gândul să întreprindă ceva după capul lui. Trebuia să iau măsuri să nu facă vreo boroboaţă.

Aveam de mers vreo două sute de paşi prin albia secată a pârâului, ca să ajungem la fosta lui matcă. Aceasta forma o deschizătură îngustă şi întortocheată, acoperită de ferigi şi tufe atât de dese, încât se putea trece pe acolo fără să se vadă locul.

După ce trecurăm, ajunserăm printr-o crăpătură în vale, unde zărirăm turnul aşezat pe coasta opusă. Avea forma unui cub mare, cu ziduri puternice, în care erau aşezate creneluri înguste, iar de acest cub era alipit un turn înalt şi rotund, cu creasta pe jumătate dărâmată.

Ne furişarăm până aproape de locul unde începea drumul ce ducea spre turn. De un drum, în adevăratul înţeles al acestui cuvânt, nu putea fi vorba, dar se cunoştea că în timpul din urmă se umblase pe acolo. Clădirea părea pustie şi aş fi putut crede că nu era nici ţipenie de om în ea, dacă n-aş fi ştiut ce ştiam. Mai departe nu ne era îngăduit să înaintăm, pentru a nu fi văzuţi.

Cu aceeaşi băgare de seamă cu care venisem, ne întoarserăm la ascunzătoarea noastră, unde Hagi Halef mă întrebă îndată ce văzusem şi ce hotărâre luasem. Socotii că nu e nevoie să i-o spun de pe acum. Era destul dacă ştia deocamdată că mă voi duce la turn, în hainele căpitanului turc. Restul putea să-l afle când totul se va fi isprăvit, căci şi fără asta, voia să se amestece în treabă într-un fel care nu-mi convenea şi îmi făcu următoarea propunere:

— Sihdi, deoarece croitorul căpitanului i-a făcut uniforma ca să se potrivească pe mărimea trupului său şi nu-mi poate fi îngăduit să mă împodobesc şi eu cu ea, n-ai decât s-o îmbraci tu. Eu o să fac pregătirile trebuincioase.

— Ce pregătiri?

— Mă duc la căpitan să-i spun că trebuie să-şi scoată hoitul din uniformă. Apoi ţi-o aduc s-o îmbraci.

— De ce să nu mă duc eu la el?

— Fiindcă îţi lipseşte minunatul dar al vorbirii de care ai nevoie ca să-l faci să înţeleagă ce trebuie să ştie.

— Dragă Halef, fii atât de bun şi aşteaptă cu faptele tale vitejeşti până când îţi voi spune eu să le faci.

— E vorba de ceva aşa de deosebit?

— Da. Şi chiar de n-ar fi aşa, în afacerea asta, care mă priveşte numai pe mine, n-am nevoie de dădacă.

— Cum ai spus?... Dădacă?... Da' ce?... M-ai văzut vreodată alăptând un copil? Ai zărit la mine burdufurile alea rotunde şi lăptoase, de care o dădacă are neapărată nevoie, pentru ca să-şi poată îndeplini menirea? Oh,

Sihdi, cât de mult nesocoteşti dragostea cu care mă străduiesc să îndepărtez de tine toate neplăcerile vieţii!

— Taci! Vrei să faci pe stăpânul, pe şeful... De altminteri recunosc meritele tale neasemuite şi îţi voi dovedi asta, dându-ţi acum o însărcinare de mare însemnătate.

— De mare însemnătate întrebă el, în timp ce se lumină iar la faţă. Da, poţi să mi-o încredinţezi fără nici o grijă; nici n-ai putea s-o dai în mâini mai bune.

— Ştiu, şi de aceea ţi-o încredinţez ţie. Presupun că ai putea fi un arhitect minunat, dragă Halef.

— Eu?... Arhitect?... întrebă el făcând o mutră atât de caraghioasă, încât cu greu îmi putui stăpâni râsul.

— Da, arhitect, repetai eu foarte serios.

— E vorba să se clădească ceva?

— Da.

— Ce anume?

— O închisoare.

— Adevărat? O închisoare? Pentru cine?

— Pentru căpitan, pentru locotenent cu cei cinci soldaţi ai lui şi pentru dawudijii care se află în turn.

— Adică la un loc, vreo cincizeci de inşi?

— Da. Aici sunt o mulţime de pietre, mari şi mici. Nu e nevoie decât să le potriveşti bine una peste alta; de tencuială ne lipsim, căci n-avem. Închisoarea trebuie să fie destul de încăpătoare pentru cincizeci de oameni şi să fie gata până mâine înainte de prânz; dacă se poate, chiar până diseară. Ceilalţi toţi vor da ajutor, însă planul trebuie să-l faci tu, căci eu n-am timp.

Îmi tăie repede vorba:

— Şi chiar de-ai avea timp, nu te-aş lăsa să te amesteci în meseria mea. Văd că ştii să-mi preţuieşti destoinicia în a clădi închisori. Voi ridica o clădire de a cărei măreţie ai să te minunezi. Să fie şi încălzită?

— Da.

— Asta o să fie mai greu, dar sper să fii mulţumit. Am să fac un cuptor şi deasupra am să ridic un cămin.

Din ce să fie acoperişul acestui palat al închisorii?

— Te las pe tine să hotărăşti, căci tu eşti arhitectul căruia n-am nevoie să-i dau îndrumări.

— Bine-ai zis, Sihdi, foarte bine. Nu las pe nimeni să se amestece în treburile mele, ci mă voi folosi numai de înţelepciunea minţii mele. Altă dorinţă mai ai?

— Doar una singură: totul să se facă în cea mai mare linişte, fără zgomot. Locuitorii din turn, care se află în apropiere, nu trebuie să audă nimic.

— Asta se înţelege de la sine. Vom lucra aşa de încet, încât nici noi înşine nu vom auzi nimic. Poţi să te bizui pe mine. Tu ce o să faci în vremea asta:

— Mă duc la turn. Sper să nu ai nevoie de mine. Vezi deci ce încredere am în tine.

— Aşa şi trebuie. Nici nu-ţi poţi închipui ce idei măreţe au şi luat naştere în capul meu. Aşadar, dă-mi voie să mă retrag în singurătate, căci numai departe de muritorii de rând pot să se nască ideile de seamă.

Plecă şi se plimbă câtva timp pe sub copacii de la marginea pădurii, cufundat în gânduri, fără să bănuiască măcar că-l făcusem arhitect numai pentru a scăpa de el, ca să nu-mi facă vreo încurcătură. Acum puteam să mă duc la căpitan.

— Cer să fiu dezlegat imediat, se răsti acesta la mine. Vă veţi căi că aţi îndrăznit să vă atingeţi de mine.

— Fă bunătatea şi-ţi ţine gura! îi zisei eu. Nu mă sperii eu de ameninţările tale. Crezi că nu ştim ce e cu tine? Nici nu eşti acela drept care te dai. Un ofiţer pe care paşa îl trimite la dawudiji, nu poate să fie atât de prost, încât să-i facă pe aceştia tâlhari.

— Cum? Eu nu sunt ofiţer? Ce-ţi trece prin gând! Vâră mâna în buzunarul tunicii mele şi ai să găseşti ordinul caimacamului, cu numele şi gradul meu.

Făcui ceea ce spuse el, căci tocmai asta voiam şi eu. Ordinul era deschis, aşa că-l putui citi, fără a fi nevoie să rup plicul. Nici n-ar fi putut să fie mai bun pentru planul meu. Ofiţerul fu dus la un loc dosnic, unde trebui să se

dezbrace, rămânând numai cu mantaua. Izbucni în ocări şi blesteme, de care, însă, mă sinchisii prea puţin. După nume părea să fie arnăut, aşa că nu era nevoie să mă port prea delicat cu dânsul. Arnăuţii, mai cu seamă cei mutaţi în Irak, sunt oameni brutali şi violenţi, ceea ce căpitanul dovedise cu prisosinţă.

Când fui îmbrăcat cu uniforma, reissul declară că nimeni n-ar putea bănui că nu e a mea.

Halef îmi strigă de unde se afla:

— Sihdi, oricine te-o vedea, te ia drept căpitan. Mai mult nu pot să-ţi spun, căci sunt foarte ocupat, închisoarea cu ziduri, cu acoperiş, cu cuptor cu tot, îmi umblă mereu prin cap.

Fiind nevoit să iau armele arnăutului, le dădui pe ale mele în păstrarea reissului. Numai unul din revolverele mele îl luai cu mine. Spusei reissului să aibă grijă ca nimeni să nu părăsească ascunzătoarea până la întoarcerea mea şi să nu se facă zgomot. Când luai calul arnăutului de căpăstru, Ingdja şi Madana se apropiară de mine şi mă rugară să nu mă expun unor primejdii prea mari. Le liniştii, făgăduindu-le să mă feresc pe cât îmi va sta în putinţă, deşi ştiam că drumul la turn era cât se poate de primejdios.

A trebuit să urc din nou coasta pe care coborâsem în vale, apoi am dus calul spre dreapta, în strâmtoarea prin care mă furişasem cu reissul, spre valea unde era clădit turnul. Mărturisesc sincer că simţii o oarecare îngrijorare când văzui turnul înălţându-se în faţa mea. Până la el voi ajunge eu, dar înapoi? Poate nici nu-mi va fi dat să mă întorc. Planul meu era mult mai primejdios decât lăsasem să se înţeleagă. Totuşi, eram hotărât să fac orice, numai să nu mă las prins în turn.

Se părea că paza dawudijilor nu era prea serioasă, căci ajunsei aproape până sus, fără să fi văzut pe vreunul din ei. Partea din urmă a drumului ducea pe sub nişte stejari uriaşi şi după ce trecui de ei, zării în apropiere poarta turnului. Lângă ea erau întinşi pe

pământ vreo cinci kurzi, care săriră în picioare la vederea mea. Mă cercetară scurt cu privirea, apoi patru din ei făcură câţiva paşi în întâmpinarea mea; al cincilea dispăru prin poartă, pesemne pentru a anunţa venirea mea. În clipa asta dispăru orice urmă de îngrijorare din sufletul meu. Frica de primejdie e de obicei mai mare decât însăşi primejdia.

— Sunteţi kurzi din tribul dawudijilor? întrebai scurt, aruncând unuia din ei frâul calului meu.

— Da, aga, răspunse el.

— Aveţi un conducător?

— Da, se numeşte Rebat.

— Aşa e. Unde se află?

— În camera de gardă.

— Şi locotenentul?

— Doarme în camera lui. Să-l trezim?

— Am să-l trezesc eu. Duceţi-mă la el.

Pe când vorbeam cu ei, veni un lungan slab, înarmat până în dinţi, luă poziţia în faţa mea şi zise cu respect:

— Fii bine venit, căpitane. Eu sunt Rebat, de care trebuie să asculte aceşti războinici.

— Ştiu. Cunoşti locul unde se află Ismael Beg, şeicul vostru?

— Da. Aşteaptă... pe...

Stătu o clipă la îndoială, dacă să-mi mai dea alte lămuriri. De aceea urmai eu:

— Vrei să spui că aşteaptă pe cei trei sute de hamawanzi. Şi-a cam greşit socoteala; iscoadele voastre ar fi trebuit să fie mai cu prevedere. Am venit cu o veste însemnată şi grabnică, dar nu pot s-o spun decât după ce mă voi fi încredinţat că totul e în bună regulă aici. Du-mă la locotenent.

— Iacă îndată, căpitane! Dă-mi voie să merg eu înainte.

Trecurăm prin poartă şi ajunserăm într-o curte pătrată, prevăzută de jur-împrejur, la înălţimea unui stat de om, cu acoperişuri dărăpănate. La dreapta şi la

stânga erau înşiraţi caii. De o parte şi de alta a porţii, precum şi la intrarea turnului se aflau kurzii, în felurite poziţii. Când mă zăriră, se ridicară de jos. Respectul pe care îl arătară faţă de uniforma mea, mă linişti şi puteam nădăjdui că vor asculta de ordinele mele.

Rebat sui câteva trepte spre uşa ce dădea în turn şi eu îl urmai. La dreapta era o scară cu treptele năruite iar în fund o intrare acoperită cu o pătură veche. Jumătate din încăpere avea podeaua de lut, pe care zăceau îngrămădite câteva frânghii lungi din coajă de copaci. Întrebuinţarea lor o aflai mai târziu. Apoi zării o gaură pătrată, adâncă, din care ieşea un miros respingător de putregai. Kurdul arăta spre perdea şi spuse:

— Acolo e locotenentul. Să intru la el?

— Nu. Aşteaptă afară în curte până când voi veni eu. Sunt trimis în locul lui. Vă va adeveri şi el asta. Paşalele din Kerkuk şi Suleimania sunt supărate că n-aţi putut afla nimic de la vrăjitoarea cea bătrână. Ce dracu', nici atâta lucru nu sunteţi în stare?

Lunganul se zăpăci la auzul acestor cuvinte Şi încercă a se dezvinovăţi.

— Gândeşte-te, căpitane, că e vrăjitoare. E în stare se răzbune grozav pentru orice jignire.

— Mofturi!

— Îţi spun că aşa e, crede-mă. Vedem asta la oamenii care vin la ea. Tot ce spune bătrâna, se împlineşte. De fapt, paşa nici nu trebuie să...

Se opri speriat, plecând şi mai adânc capul şi nu-mi fu greu să ghicesc de ce tăcuse.

Mă folosii pe dată de acest prilej şi urmai cu asprime:

— Ce spui? Vin oameni cărora li se îngăduie să intre la bătrână!

— Da, stăpâne. L-am rugat pe locotenent şi ne-a dat voie. Nădăjduiesc că şi tu vei face la fel şi îţi vom da şi ţie o parte din darurile pe care le aduc oamenii, cum am

dat şi locotenentului.

Deodată se auzi un glas dojenitor de la scară:

— Cine vorbeşte aşa de tare acolo? Nu ştiţi că acum e timpul meu de odihnă?!

— Asta e locotenentul, mă lămuri kurdul în şoaptă. Se vede că nu e în odaia lui, ci sus pe scară, unde spune că are aer mai bun.

— Aşteaptă-mă afară. Mă duc la el.

Kurdul se depărta, iar eu urcai treptele. Pesemne că locotenentul auzise numai zvon de glasuri fără să desluşească cuvintele, căci atunci s-ar fi purtat altfel. Nimic nu putea fi mai prielnic pentru planul meu, decât ceea ce aflasem de la lunganul acela. Minunile Marahei Durimeh erau numai în închipuirea kurzilor, care povesteau basmele mai departe, numai pentru a căpăta daruri. Acum eram sigur de reuşita planului meu.

Abia urcasem câteva trepte, când auzii de sus vocea răstită a locotenentului:

— Cine îndrăzneşte să se urce aici? Pentru ce îmi tulburaţi liniştea?!

Bineînţeles îmi continuai urcuşul şi, când trecui de cotitura scării, zării pe locotenent, cu mâinile sub cap, întins pe duşumeaua murdară. Înălţă capul şi vru să înceapă cu ocări, dar când dădu cu ochii de mine, sări în picioare şi rămase câtva timp nemişcat, fără să spună un cuvânt. După înfăţişarea lui, văzui că şi el era arnăut.

— Dă-mi voie să-ţi tulbur liniştea, zisei eu. Şi tulburarea nu va fi de scurtă durată, ci mai lungă decât îţi închipui.

Îl examinai mai de aproape şi îmi dădui seamă că voi putea isprăvi repede cu el.

— Iartă-mă! zise el în sfârşit. Cre... credeam. Că... e un kurd!

— Te-ai înşelat. Priveşte cine sunt.

Scosei documentul din buzunar şi i-l întinsei, îi trebui mult timp până când isprăvi de citit, apoi lăsă în jos mâna în care ţinea hârtia şi spuse:

— Vasăzică trebuie să plec de aici? Ai venit în locul meu? Nici că se putea mai bine. Prefer să stau între stafii, decât în apropierea acestei femei, de care mi-e mai groază decât de moarte.

— Se vede că nu eşti prea viteaz.

— Asta o spui acum, dar peste câteva zile ai să vorbeşti altfel. Mi-am făcut datoria şi am vrut s-o iscodesc; ea are însă înfăţişarea unui cadavru şi e tăcută ca mormântul. Nici tu n-ai să afli nimic de la dânsa.

Mult aş fi dat să ştiu ce vroia să afle de la ea, dar orice întrebare din partea mea în privinţa asta ar fi dovedit că habar n-aveam de însărcinarea mea, aşa că mă stăpânii şi urmai:

— Ai îngăduit unor oameni străini să vorbească cu bătrâna?

Tăcu.

— Şi ai primit daruri pentru asta?

Nici de data asta nu răspunse.

— Vorbeşte! N-auzi ce te întreb?

— Da. Am făcut cum spui tu, mărturisi el în sfârşit. Şi tu ai să faci la fel; dacă nu chiar în primele zile, dar mai târziu. Plictiseala grozavă care domneşte aici te va cuprinde şi pe tine şi ai să fii mulţumit să ai o distracţie. Sunt nespus de fericit că scap din pustietatea asta şi din vecinătatea acestui cadavru viu. Ai de gând să mă denunţi?

— Nu. Nu vreau ca un camarad să fie pedepsit.

— Îţi mulţumesc. Când pot să plec?

— Când vrei.

— Atunci cât mai repede.

— Dar mai înainte trebuie să-mi predai postul aşa cum l-ai primit.

— O voi face chiar acum şi eu multă plăcere. Am luat în primire numai pe această femeie. Hamawanzii pe care i-a trimis şeicul, nu ne privesc pe noi; dar ţi-i voi arăta şi pe ei.

— Ce fac?

— Se ţin mândri şi tăcuţi. Nici nu le trece prin gând să îndeplinească cererea şeicului, care drept tribut că au venit fără ştirea sa în ţinutul lui le pretinde două sute de puşti, ca să le dea drumul. Prin asta s-ar dezarma în parte şi s-ar pune într-o situaţie de inferioritate faţă de dawudiji. Ei sunt încredinţaţi că oamenii lor vor veni să-i scape. Mi-e milă de ei, fiindcă au fost aruncaţi într-o gaură plină de murdărie.

— Ştii cine sunt?

— Tot atât de bine ca şi tine. Şeicul n-a putut să mi-o ascundă. A fost o nechibzuinţă de neiertat din partea lui Jamir că a venit încoace sub un nume de împrumut. Un şef atât de renumit ca dânsul trebuie să se aştepte oricând şi oriunde să fie recunoscut.

— Îi aduci mustrări şi totuşi îl ai pe conştiinţă.

— Eu?

— Da.

— Cum asta?

— Dacă n-aţi fi răspândit zvonul că bătrâna face minuni, n-ar fi alergat atâţia oameni încoace şi nici el n-ar fi venit.

— Asta au făcut-o dawudijii pe socoteala lor. Eu nu i-am îndemnat.

— Însă ai îngăduit.

— Pentru că singurul meu venit aici era partea ce mi se dădea din darurile pe care le aduceau oamenii. Doar ştii şi tu cum ni se plăteşte solda! Trebuie să trăim şi noi şi ne facem venituri cum putem.

— Dar bătrâna n-a ştiut că trece drept făcătoare de minuni?

— Nu. Ei nu i s-a spus nimic.

— Cum ai putut sta de vorbă cu oamenii, fără să afle asta?

— Am lăsat-o să creadă că dorinţa lor e ca să se roage pentru ei. Îi dădeam voie să iasă până la poartă, dar nu să vorbească cu oamenii. Le punea mâinile pe cap şi se ruga. Asta era tot ce făcea. Vrei să ţi-o arăt

acum?

— Da. Cunoşti numele ei adevărat?

— Nu. Mi s-a interzis să întreb de el. Tu îl cunoşti?

— Da.

Atunci ştii mai multe decât mine. De altminteri tu ai fost trimis de paşa şi nu de caimacam. Vrei să-mi spui şi mie numele?

— Nu. Dacă nu-l ştii, n-am voie să ţi-l spun.

— Să mergem acum la dânsa. E aici sus.

Ţineam mult ca Marah Durimeh să nu mă recunoască, sau chiar dacă o va face, să nu se trădeze că ştie cine sunt. Urcarăm câteva trepte şi ajunserăm în faţa unei uşi închisă cu două bârne puse de-a curmezişul. Locotenentul le dădu la o parte şi deschise uşa. Intrarăm într-o încăpere destul de mare, dar foarte murdară, în care aerul şi lumina pătrundeau prin două deschizături înguste. Bătrâna şedea pe o pătură zdrenţuită, întinsă pe duşumea; avea mâinile împreunate şi părea că tocmai făcuse o rugăciune.

Da, era într-adevăr Marah Durimeh! Ca şi odinioară, era învelită într-o manta largă, de culoare închisă, din care ieşea faţa ei slabă, ca a unui cap de mort. La vederea noastră se ridică şi văzui că mai purta şi acum cozile ei albe ca zăpada şi atât de lungi, încât îi ajungeau până la călcâie.

Ba se aşteptase, pesemne, să vadă intrând numai pe locotenent. Când mă zări, mă cercetă cu o privire ce părea venită din altă lume, dar faţa ei n-avu nici cea mai mică tresărire.

La vederea ei mă simţii cuprins, nu de groază, ci de o adâncă veneraţie.

— Căpitanul ăsta a venit să mă schimbe şi te va păzi în locul meu, zise locotenentul. Nădăjduiesc că ai să fii tot atât de cuminte cum ai fost până acum.

Glasul lui tremura; îi era frică de ea.

— Venirea lui fie binecuvântată, răspunse ea cu glas solemn şi blând, din care dedusei că tot mă

recunoscuse.

— Ai vreo dorinţă? o întrebai eu.

Ea înclină capul într-o parte şi ascultă cu luare-aminte la vorbele mele, ca şi când ar fi auzit un glas drag ei. Un zâmbet îi lumină faţa şi răspunse:

— Singura mea dorinţă e Dumnezeu. Cine îl iubeşte şi trăieşte după poruncile Lui, n-are nevoie de alte dorinţe.

— Ai grăit adevărul. El ştie tot ce e bine pentru mântuirea noastră.

După ce spusei aceste cuvinte, ieşii din încăpere. Locotenentul veni după mine şi închise uşa. Mă conduse apoi jos, la gaura pe care o văzusem şi zise:

— Colo jos sunt hamawanzii. Nu se aude nimic, căci groapa e adâncă şi întunecoasă, iar ei sunt prea mândri să spună ceva. Numai vocea tânguitoare a băiatului străbate din când în când până aici.

— Au fost lăsaţi în jos cu ajutorul acestor frânghii? întrebai eu.

— Da.

— Cum li se dă mâncare şi băutură?

— O dată pe zi le dăm apă într-un dovleac scobit şi pâine, pe care unul din kurzi o face din făină şi apă şi o coace la foc. Mai ai nevoie de alte lămuriri?

— Nu, îmi ajunge. Ştiu tot ce doream să aflu.

— Vasăzică eşti dispus să iei în primire postul ăsta?

— Da.

— Şi eu pot să plec?

— Chiar îndată, dacă vrei.

— Atunci te rog să-mi dai adeverinţa.

— O voi scrie chiar pe scrisoarea caimacamului.

— Bine. Vino cu mine în odaie.

Dădu perdeaua la o parte şi intrarăm în mica încăpere, în care nu se afla nimic altceva, decât o pernă veche, care ziua servea drept scaun, iar noaptea ţinea loc de pat. Ca plapumă locotenentul întrebuinţa mantaua lui. Frumoasă cameră de gardă pentru un

ofiţer!

— După cum vezi, n-ai să locuieşti chiar într-un palat, zise locotenentul, râzând cu amărăciune. Sunt mulţumit că pot să plec îndată după ce vei fi scris adeverinţa.

— Cerneală ai?

— Nu. Aşa ceva nu există pe aici.

Scosei carnetul şi scrisei pe una din foi, cu creionul, câteva cuvinte mulţumitoare pentru locotenent, apoi rupsei foaia şi i-o întinsei. O citi, o vârî în buzunar şi întinzându-mi mâna, spuse:

— Sunt cuvinte camaradereşti; îţi mulţumesc. Acum nu mă mai reţine nimic aici.

Ieşirăm în curte, unde locotenentul dădu ordin să se pună şaua pe calul său. În vremea asta, făcu semn lui Rebat să se apropie şi îi spuse cu glas tare, ca să fie auzit de toţi:

— Acest căpitan viteaz şi renumit a fost trimis de paşa în locul meu. El se bucură de încrederea şi prietenia şeicului vostru şi vă va fi un stăpân bun. Eu însă plec bucuros de aici. Allah să vă aibă în paza lui.

Recomandaţia asta era urmarea rândurilor prieteneşti pe care le scrisesem pe foaia de carnet. După câteva minute îmi întinse mâna şi plecă.

Mă plimbai câtva timp prin curte, uitându-mă la cai şi cu prilejul acesta observai privirile cercetătoare ale kurzilor îndreptate asupra mea. Din înfăţişarea şi felul meu de a fi voiau să vadă care va fi purtarea mea faţă de ei.

Rebat mergea alături de mine, pentru a răspunde la întrebările mele. Părea să aibă ceva pe cuget, dar nu îndrăzni să spună nimic, până când nu-l încurajai cu felul meu prietenos de a fi.

— Căpitane, n-ai vorbit adineauri de o veste însemnată şi grabnică?

— Da, răspunsei eu. E de la şeicul vostru: dar m-am răzgândit, căci am nevoie de voi aici şi nu vă pot da

drumul.

— Cum, trebuia să plecăm de aici?

— Da, dar după cum am spus, nu se poate.

— Şi pentru ce trebuia să plecăm? întrebă el stăruitor.

— Am aflat că iscoadele voastre s-au înşelat. Nu vor veni numai trei sute de hamawanzi, ci soţia lui Jamir, pe care, fără îndoială, o cunoaşteţi, a pornit încoace în fruntea unei cete mult mai mari. Şeicul îi aşteaptă azi după-amiază.

— I'Allah! Dacă e aşa cum spui, atunci are prea puţini oameni cu el.

— La asta s-a gândit şi dânsul, încuviinţai eu.

— N-a trimis curieri?

— Ba da, însă e îndoielnic dacă ajutorul va sosi la timp.

— Se pare că a vorbit şi de noi?

Rebat se înflăcărase, iar ceilalţi dawudiji se îngrămădiră şi ei în jurul nostru.

— Bineînţeles că a vorbit şi de voi, răspunsei eu, nepăsător. Voia să vă trimită îndată un curier; însă, fiindcă eu tot veneam încoace şi cum din pricina numărului mare al duşmanilor nu voia să se lipsească nici măcar de un singur om, s-a folosit de prilejul acesta şi m-a însărcinat pe mine să vă duc ştirea.

— Ce a poruncit? Ce vrea să facem? Spune repede!

— Să vă duceţi cât mai neîntârziat la dânsul, căci nu vrea să lase la turn o trupă atât de însemnată ca a voastră, pe când ceilalţi trebuie să lupte cu un duşman de două ori mai puternic.

Auzind aceste cuvinte, se răsti mânios la mine:

— Asta... asta trebuia să ne spui şi vorbeşti abia acum, când puteam să fim plecaţi de mai bine de un ceas?

— Să plecaţi? Ce-ţi trăsneşte prin cap? Am nevoie de voi aici. Nu pot să îngădui nici măcar unui singur om să plece. Paşa...

— Nici să nu-mi pomeneşti de paşa! Ce ne pasă nouă de dânsul, când războinicii noştri vor fi atacaţi de un duşman mult mai puternic! Trebuie să plecăm!... Femeia lui Jamir?! Diavoliţa aceea!.. Nu mai putem întârzia nici o singură clipă. Haideţi, camarazi; puneţi repede şeile pe cai! Ne aşteaptă lupta!

Mă prefăcui că mă împotrivesc plecării lor, dar îmi răspunseră cu ocări grosolane şi când, în cele din urmă, mă încumetai chiar să trag sabia şi să le dau un ordin energic, Rebat se răsti la mine:

— Taci din gură! Crezi că ne temem de sabia ta? Suntem dawudiji liberi şi independenţi şi nu primim porunci de la nici un căpitan. Prizonierii sunt la loc sigur şi nu pot să scape şi, până când ne vom întoarce, ai pe cei cinci soldaţi ai tăi; mai mult decât trebuie. Cu ei ai putea să aperi turnul luni de zile. Prin urmare, ţine-ţi gura, căci orice vorbă e de prisos.

Era tocmai ce voiam şi eu. Mă prefăcui şi mai departe foarte supărat, dar nimeni nu se sinchisi de mine, orice aş fi spus sau aş fi făcut. După puţin timp, coborâră grăbiţi dealul şi eu rămăsei cu cei cinci soldaţi.

Ce succes! Locotenentul plecase cu adeverinţa pe care i-o dădusem şi acum se depărtaseră şi dawudijii. Rămăseseră numai soldaţii, după mutrele cărora văzui că ar fi preferat să se facă şi ei nevăzuţi. Stăteau la poartă şi se uitau cu jind după dawudiji. Între ei nu era nici unul care ar fi putut să mă stânjenească în executarea planului meu. Păreau tot atât de puţin dispuşi la fapte ca şi caii lor slăbănogi, care rămăseseră singuri în curte, împreună cu al meu. Nu era greu să-i fac nevătămători.

Deocamdată intrai din nou în turn şi mă urcai la Marah Durimeh. Dădui la o parte bârnele, deschisei uşa şi intrai în încăpere. O găsii pe bătrână în picioare, iar când mă văzu, îmi întinse mâinile şi zise:

— Ştiam că te vei întoarce repede. Fii binecuvântat, effendi! Dumnezeu te-a trimis la timp, căci aveau de

gând să mă ducă departe, acolo unde în loc de dragoste şi adevăr, aş fi găsit ură şi nedreptate. Când ne-am despărţit ultima dată, mi-am luat rămas-bun de la tine pentru toată viaţa; dar iată, am avut fericirea să te mai revăd o dată. Ce bucurie! Mă vei duce la aceia care mă iubesc. Nu te întreb de unde şi cum ai venit şi nici unde mă vei duce. Eşti aici şi te voi urma oriunde. Iată mâna mea.

Îi sărutai mâinile, apoi o condusei în curte, unde poruncii soldaţilor să facă din mantalele lor o pernă, pe care Marah Durimeh se aşeză. Apoi spusei celor cinci soldaţi să mă urmeze în încăperea unde fusese închisă bătrâna. Aveau numai săbiile asupra lor. După ce intrară, scosei revolverul, îl îndreptai spre ei şi, retrăgându-mă spre uşă, le spusei:

— Acum voi închide uşa, apoi voi pleca cu prizonierii. Până diseară trebuie să staţi liniştiţi, după aceea veţi putea începe să desfaceţi bârnele de la uşă, ceea ce vă va fi cu putinţă, folosindu-vă de săbiile voastre. După ce veţi isprăvi treaba asta, veţi putea face ce veţi vrea. Eu nu mă voi împotrivi.

Nici unul din ei nu se clinti. Nu izbuteau să priceapă purtarea mea. Închisei uşa, fără ca ei să mă împiedice, pusei bârnele de-a curmezişul şi coborâi scara. Jos găsii frânghiile pe care le zări—în la venirea mea. Mă apropiai de gaura cea întunecoasă şi strigai:

— Jamir!... Răspunde! Mă auzi?

Neprimind nici un răspuns, urmai:

— Soţia ta a venit cu noi. Mi-a povestit că ai auzit despre mine. Sunt Kara Ben Nemsi effendi şi am venit să vă scap. Printr-un şiretlic am izbutit să îndepărtez pe locotenent şi pe dawudiji. Voi lăsa frânghia în jos. Legaţi copilul de capătul ei şi-l voi trage sus.

— Nu, răspunse atunci un glas din adâncime, înainte de a ţi-l încredinţa, trebuie să te văd la faţă. Voi veni eu însumi. Ţine bine frânghia.

Lăsai funia şi legai capătul de sus de un cârlig bătut

în uşă. După câteva clipe văzui în faţa mea un kurd şi îmi dădui pe dată seama că nu era un om de rând. Îmi aruncă o privire pătrunzătoare.

— Ai spus aici că te numeşti Şevin, dar eşti Jamir? îl întrebai eu, susţinându-i privirea.

— Da, răspunse el. Şi tu susţii că eşti Kara Ben Nemsi? Dovedeşte-mi!

— Cum pot să-ţi dovedesc? Priveşte în jurul tău şi vei vedea că toţi păzitorii voştri au dispărut.

— Ştiu că effendi Kara Ben Nemsi are la gât semnul unei tăieturi de cuţit. Arată-mi-l!

Mă întorsei astfel, încât să poată vedea semnul.

— Într-adevăr tu eşti! *Hamdulillah!* Şi spui că nevastă mea e şi ea aici?

— Da.

— Ştiam că va veni. Unde este?

— Deocamdată într-o ascunzătoare din apropiere.

— Cum şi unde te-a întâlnit? Cum se face că eşti singur aici şi...

— Te rog, nu mă întreba acum, îi curmai eu vorba. Va trebui să povestesc şi altora ceea ce vrei să afli şi n-am poftă s-o spun de două ori. Mai bine să ne grăbim şi să plecăm de aici. Apucă frânghia asta, să scoatem şi pe ceilalţi din groapă.

Strigă câteva cuvinte oamenilor săi, pentru a le spune că se încredinţase de adevărul vorbelor mele. Trimiseră întâi pe Khudyr, apoi veniră şi ei. N-arătau deloc bine. Suferiseră mai mult din pricina murdăriei şi a aerului infect, decât de foame şi sete.

Îmi puseră o sumedenie de întrebări la care cereau răspuns. Îi rugai să aibă răbdare câtva timp şi deocamdată să părăsească turnul cu mine. Nu ştiau nimic de prezenţa Marahei Durimeh şi, când ajunseră în curte, rămaseră uimiţi la vederea bătrânei.

— Cine e femeia asta? mă întrebă Jamir.

— E şi dânsa o prizonieră, răspunsei eu. Patria ei e ţinutul din partea de sus a râului Zab.

— Cam pe la Lizan, Raola, Şord şi alte locuri din ţinutul acela?

— Da.

La răspunsul meu se apropie de bătrână, îngenunche în faţa ei şi zise:

— Nu eşti alta decât Marah Durimeh, favorita Cerului, a îngerilor şi a tuturor oamenilor. Binecuvântează-mă!

La auzul acestor cuvinte, bătrâna păru că se trezeşte dintr-o meditaţie adâncă; un zâmbet divin îi lumină faţa şi, punându-i mâinile pe cap, spuse:

— Cine doreşte binecuvântarea lui Dumnezeii, e binecuvântat prin însăşi această dorinţă. Domnul fie cu tine, acum şi în vecii vecilor! Aripile trimişilor Săi să te ocrotească şi calea ta să nu se apropie niciodată de prăpastia unde se află acei care i se împotrivesc. Marah Durimeh îţi urează asta, fiul meu!

În apropierea uşii se aflau, rezemate de perete, puştile soldaţilor. Kurzii le luară; în schimb nici nu se uitară la caii hămesiţi, care rămaseră mai departe proprietatea padişahului. Ridicai pe Marah Durimeh pe calul meu, care fu condus cu îngrijire de doi hamawanzi şi coborârăm dealul. Când venisem, avusesem, bineînţeles, nădejdea ca planul meu să izbutească, dar nu-mi închipuisem că va merge aşa de repede şi uşor şi asta o datoram mai mult întâlnirii mele cu căpitanul arnăut.

Ajungând în vale, intrarăm în pădure şi trecurăm prin trecătoarea cea mică. Pentru a scuti pe Marah Durimeh de un drum greu, mă oprii la vechea scurgere a lacului, unde o dădui jos din şa. Voiam să le fac celorlalţi o surpriză, aşa ca rugai pe însoţitorii mei să aştepte aici, până când voi trimite pe cineva să-i cheme. Apoi trecui printre stânci şi tufişuri, spre ascunzătoarea noastră.

Când am ajuns acolo, nu m-am putut stăpâni şi izbucnii în râs. Toţi, afară de căpitan, care era legat de

un copac, cărau de zor pietre, pentru a le aşeza una peste alta, după planul şi însemnările lui Halef. Acesta însemnase pe pământ un pătrat atât de mare, încât ar fi fost de ajuns să închizi în el un întreg trib de kurzi. De remarcat era tăcerea adâncă în care lucrau. Nici Halef nu vorbea; în schimb, comanda prin gesturi a căror vioiciune nu lăsa nimic de dorit. Sărea dintr-un loc într-altul şi lucra cu o râvnă nemaipomenită. Când auzi râsul meu, se întoarse repede şi când mă zări, scăpă din mâini o piatră mare şi grea, pe care tocmai o căra.

— Te-ai întors, Sihdi? Şi râzi atât de tare? N-ai spus tu însuţi, înainte de a pleca, să păstrăm cea mai mare tăcere?

— Acum puteţi vorbi tare, ba puteţi ţipa chiar, dacă vă face plăcere, răspunsei eu. M-am încredinţat că dawudijii nu vă pot auzi.

— Lăudat fie Allah! E o jale să nu poţi spune măcar un cuvânt, când trebuie să lucrezi aşa din greu. Priveşte opera mea! Nu te cuprinde uimirea? Nu vezi cum fiecare piatră e o dovadă a talentului meu? Închisoarea asta va fi un monument al lăţimii înţelepciunii mele. Lungimea minţii tale ar fi în stare să clădească aşa ceva? Răspunde, te rog, la întrebarea mea!

— Recunosc, dragă Halef, că abia acum am izbutit să-mi dau seama de toată măreţia ta. Ar fi trebuit să te faci arhitect.

— Mulţumesc. Mă simt mai bine ca şeic al haddedihnilor. Căratul acestei pietre grele îmi tulbură bătaia regulată a inimii şi-mi cam dăunează sănătăţii: Mă declar mulţumit că recunoşti felurite mele talente. Dar tu ce treabă mi-ai făcut? Voiai să te duci la turn. Ai fost acolo?

— Da.

— Şi te-ai şi întors? Pesemne că cei de acolo n-au catadicsit să te primească cu onorurile cuvenite unui căpitan? Numai tu eşti de vină că vrei să faci toate singur. Dacă m-ai fi luat şi pe mine, le-aş fi impus

respect prin vorbele şi cu ajutorul biciului meu. Acum însă sunt încredinţat că ai zădărnicit tot planul.

— Nu chiar de tot.

— Aşa?! Nu chiar de tot? Mai e rost de făcut ceva?

— Da.

— Pot să iau şi eu parte?

— Fireşte.

— Bine. Ce trebuie să fac?

— Deocamdată să te duci cu toţi oamenii la locul pe unde am venit acum şi să tai, cu cuţitele, tot mărăcinişul, pentru a face drum. Dar nu zăbovi mult. Haide, repede!

— Bine; se va face îndată. Veniţi, viteji războinici ai Kurdistanului, lăsaţi acum bolovanii! Avem de făcut un drum pe care vor veni la închisoare dawudijii prizonieri!

Îndemnă cu aprindere pe hamawanzi, care îi dădură ascultare. Numai Adsy rămase locului şi mă întrebă cu îngrijorare:

— Effendi, ai putut afla ceva de fratele meu Şevin şi de fiul său Khudyr?

— Nimeni nu cunoaşte pe un om cu numele de Şevin, răspunsei eu.

— Atunci cei pe care îi căutăm nu sunt în turn. Trebuie să cercetăm mai departe.

— Ce rost ar avea să căutăm pe cineva despre care nu ştim adevărul?

— Nu ştim adevărul? Ce vrei să spui cu asta?

— Pe fratele tău îl cheamă într-adevăr Şevin?

— Da.

— Şi e fratele tău cu adevărat?

— Da.

— Şi pe tine te cheamă Adsy?

— Da.

— Dacă e aşa, îmi pare rău că nu te pot ajuta. În turn au fost nişte prizonieri, dar nu sunt acei pe care îi cauţi tu. Era un kurd, renumit prin vitejia lui, cu fiul său şi mai mulţi războinici.

— Allah! Îi ştii numele? întrebă ea cu încordare.

— Îl cheamă Jamir.

— Jamir!... Jamir!?... A fost în turn?... Şi acum nu mai este acolo? Spune-mi repede unde e!

— Caută-l singur. Dacă ai aşa de puţină încredere în Kara Ben Nemsi, încât îi ceri ajutorul, dar îi ascunzi numele tău şi cine eşti, nu trebuie să te prindă mirarea că nu mai vreau să te ajut. Îţi închipui, oare, că privirea mea e atât de slabă, încât nu poate să deosebească un bărbat de o femeie? Din partea mea fă ce vrei, dar pe mine să mă laşi în pace cu Şevin al tău!

O lăsai locului, stingherită şi mă apropiai de Ingdja, care stătea lângă Madana şi privea la oamenii care lucrau de zor.

— Am o rugăminte, spusei eu. Ai să mi-o îndeplineşti?

— Din toată inima, effendi, dacă stă în puterea mea, răspunse ea.

— Poţi. Strecoară-te pe lângă oamenii ăştia şi treci printre stânci. Ai să vezi pe cineva care-ţi va face plăcere.

Mă dusei la tufişul unde îmi lăsasem hainele, pentru a le îmbrăca iar. Nu isprăvisem bine cu treaba asta, când auzii strigăte de bucurie; sosise clipa revederii. Deodată zării pe Halef, venind ca o vijelie printre tufişuri; ţipă la mine, roşu de mânie:

— Rău om mai eşti, effendi. La aşa înşelăciune şi trădare nu m-aş fi aşteptat din partea ta.

— Ce înşelăciune?

— Fără să spui măcar un cuvânt, mi-ai şterpelit dinaintea nasului toată gloria.

— O şi aveai înaintea nasului?

— Da, căci turnul era tot atât de aproape de nasul tău ca şi de al meu. Cum te-ai îndurat să eliberezi pe prizonieri, fără să mă chemi şi pe mine?

— Ţi s-a potrivit uniforma căpitanului?

— Nu. Dar ăsta nu-i un motiv să săvârşeşti această

faptă în lipsa mea. Ar fi trebuit să mă chemi şi pe mine.

— Şi să pierd prilejul? Atunci bieţii oameni ar fi putut să lâncezească în turn până la sfârşitul vieţii lor. Vai, Hagi Halef, ce om rău eşti!

— Eu?...

— Da, tu. Mi-ai spus mie că sunt rău, dar n-ai avut dreptate. Cine lasă pe oameni în nenorocire, pentru a-i scăpa atunci când îi vine bine şi numai pentru a se lăuda cu fapta lui, acela e un ticălos. Aşa, acum ştii care din noi doi e rău.

Îi întorsei spatele şi plecai, ştiind prea bine că după scurt timp va veni după mine.

Când ieşii de după tufiş, Ingdja veni întru întâmpinarea mea, cu faţa strălucind de bucurie, îmi întinse mâna şi zise:

— Ce bucurie mare mi-ai făcut effendi! Prin bunătatea ta, am fost cea dintâi care am revăzut pe Marah Durimeh şi pe ceilalţi. Îţi mulţumesc.

Veni şi Madana, al cărei entuziasm nu mai cunoştea margini, dorind cu tot dinadinsul să mă îmbrăţişeze.

Şi Adsy, pe care n-o voi mai denumi de aici înainte cu „el”, veni spre mine şi îmi mărturisi:

— Effendi, nu m-am purtat frumos faţă tine şi ai avut dreptate să fii supărat pe mine. Mi-ai vrut binele şi ţi-ai primejduit viaţa pentru a-mi salva soţul şi copilul; în schimb te-am răsplătit cu neîncredere şi minciuni. Îţi mulţumesc pentru tot ce ai făcut pentru noi şi te rog să mă ierţi.

Îi spusei, bineînţeles, că nu mă simt deloc jignit şi să nu înţeleagă greşit mustrarea pe care i-o făcusem la urmă. Apoi toţi ţinură să afle amănunte asupra felului în care îi scăpasem. Jamir îmi mulţumi şi el şi mă asigură de nestrămutata lui prietenie şi recunoştinţă. Bineînţeles că cel mai zgomotos dintre toţi era Hagi Halef, căruia nici prin gând nu-i trecuse să rămână pe locul unde îl lăsasem adineauri. Venise după mine, ascultase povestirea mea şi se folosi de prilejul primei

pauze pe care o făcui, pentru a striga cu glas tare:

— Voi bărbaţi viteji şi neînvinşi şi voi femei neasemuit de frumoase, ascultaţi ce am să vă spun: leul duşmăniei a pornit, urlând, după pradă care a adunat-o apoi în vizuina lui. Era jale mare în munţii şi văile Kurdistanului, căci toţi căutau pe cei dispăruţi, fără să-i poată găsi. Unii apucară căi greşite, iar alţii se aflară aproape de vizuina leului, fără să-i poată găsi intrarea. Deodată veniră doi oameni, cărora nu le era teamă nici de iei, nici de pantere, nici de vreo altă vieţuitoare. Era măreţul Kara Ben Nemsi effendi şi neînfricoşatul Hagi Halef Omar, şeicul suprem al haddedihnilor din marele trib al şammarilor. Aceşti doi eroi aflară despre nelegiuirile leului duşmăniei şi purceseră să-l pedepsească şi să-i smulgă prada. Kara Ben Nemsi, urmând sfaturile şi învăţăturile lui Hagi Halef, se duse în vizuina leului, îl puse cu viclenie pe goană şi scoase victimele la lumina zilei. Hagi Halef Omar, datorită căruia s-a obţinut această izbândă strălucită, clădi o închisoare mare de piatră, care deşi nu e încă gata şi deocamdată va rămâne goală, e totuşi un monument măreţ şi glorios. Lăudaţi fie aceia care au săvârşit fapte atât de strălucite! Faima lor se va răspândi în toate ţările din lume, iar nepoţii şi strănepoţii noştri, când vor veni prin meleagurile acestea. Vor fi cuprinşi de admiraţie în faţa acestor ziduri pe care le-a înălţat nemărginita-mi înţelepciune şi munca braţelor noastre. Am zis şi cu asta am dat gata pe dawudiji!

Isprăvindu-şi cuvântarea se depărtă cu ţinuta trufaşă a unui grande de Spania.

Acum trebuia să ne îngrijim de ce aveam de făcut mai departe. Nu era prudent să mai rămânem prin locurile astea, cu atât mai mult Jamir şi însoţitorii săi trebuiau să se grăbească să ajungă la „locul cu şopârle”, unde se aflau cei trei sute de războinici ai lui. Nici pe reissul din Şord nu-l mai reţinea nimic aici şi mă rugă să-i însoţesc, pe el şi pe Marah Durimeh, în patria lui. Aş

fi făcut-o cu plăcere, dar deocamdată a trebuit să renunţ, însă îi dădui cuvântul că, după întoarcerea mea din Persia, când drumul meu va duce iar prin Kurdistan, mă voi abate şi pe la el. Ne hotărârăm să însoţim o parte din cale pe hamawanzi, iar seara să căutăm un loc bun de popas, în felul acesta amânarăm despărţirea pentru dimineaţa următoare.

Dezlegarăm pe căpitan şi îi îngăduirăm să-şi îmbrace iar uniforma. De mânie şi ruşine nu spuse nici un cuvânt. Când îi înapoiai şi armele, îi zisei:

— Acum ai făcut cunoştinţă cu „tâlharul” şi ştii cine este; dar să n-o spui nimănui, căci ar râde de tine. Îmi închipui că te vei duce la turn. Când vei fi acolo, urcă două scări, deschide uşa peste care vei da şi eliberează pe soldaţii închişi acolo, ca să cunoască în sfârşit pe proprietarul de drept al uniformei. Asta e singura vitejie a ta, pe care poţi s-o povesteşti mai târziu. Pentru astăzi te sfătuiesc să nu te mai întorci aici că dacă nu mă asculţi rişti să capeţi un glonte. Am isprăvit cu tine. Allah să-ţi dăruiască mintea care îţi lipseşte!

Cu toată jignirea pe care i-o adusei prin aceste cuvinte, nu spuse nici de astă dată nimic. Când se depărta, văzui că într-adevăr luase drumul spre turn. Apoi plecarăm şi noi. Reissul aduse pentru Marah Durimeh un catâr cu pasul domol. Hamawanzii nu putură încăleca toţi, neavând cai destui. Mai târziu voiau să ia caii celor douăsprezece iscoade ale dawudijilor care trecuseră pe lângă noi şi care, probabil, fuseseră prinşi de cei trei sute de hamawanzi. Când întrebai ce se va întâmpla acum între aceste două triburi, Jamir fu de părere că toţi se vor întoarce liniştiţi la casele lor, deoarece nu cursese nici o picătură de sânge şi deci nu exista nici un motiv de răzbunare, îi părea însă rău că făcuse drumul degeaba în ce privea vindecarea fiului său. Soţia lui îşi aminti însă de leacul despre care vorbisem eu. Le spusei cum trebuie să întrebuinţeze ierburile din care era alcătuită doctoria şi

mai târziu aflai că băiatul se vindecase cu desăvârşire, devenind un tânăr voinic şi frumos.

În privinţa lui Jamir, trebuie să spun, cu părere de rău, că binecuvântarea Marahei Durimeh a fost fără folos, căci fu ucis mişeleşte în cortul prinţului Sill-i-Şultan. Soţia sa porni în fruntea unei cete puternice de hamawanzi şi-l răzbunară sângeros.

O bucată de drum ne-am întors pe unde am venit, apoi ne-am luat rămas-bun de la Jamir şi de la oamenii săi şi ne-am îndreptat spre miazănoapte. Către seară poposirăm într-o poiană mare.

Toată seara aceea şi o parte din noapte stătui de vorbă cu Marah Durimeh. Ea îmi destăinui încă o bună parte din viaţa ei, însă nu-mi spuse nimic despre pricina pentru care fusese închisă în turn, nici pentru ce temnicerii ei avuseseră de gând s-o ducă, „acolo unde nu mai este viaţă, ci numai moarte”. Ori de câte ori încercam să aflu ceva în privinţa asta, îmi dădea să înţeleg că nu vrea să spună nimic.

Abia târziu de tot, când stelele începură pălească, arătă spre cer şi grăi:

— Aşa cum pier stelele, piere şi viaţa noastră. Şi eu voi muri peste câtva timp, însă nu înainte ca scopul vieţii mele să fie împlinit. Îl vei cunoaşte când ne vom întâlni iar. Astăzi nu-mi iau rămas-bun pentru toată viaţa, ca odinioară, căci ne vom mai întâlni. Ştiu ce vrei să afli de la mine, dar nu e bine s-o ştii de pe acum. Când vei veni însă iar la mine, îţi voi destăinui ceea ce acum trebuie să rămână încă o taină. Tu nu călătoreşti ca toată lumea şi de aceea eşti expus la multe primejdii. Pleci în Persia şi acolo vei avea nevoie de ocrotire. Ţi-am dat odinioară o amuletă, pe care cred că ai deschis-o...

— Da, am deschis-o şi...

— Te rog nu mai vorbi nici un cuvânt despre asta, îmi curmă ea vorba. Dacă ţi-a fost de folos, îmi pare bine, dar n-a fost decât un bun pământesc, nimic mai mult. Îţi voi da şi astăzi un talisman, care te va apăra de

primejdii. Ai un carnet de notiţe? Deschide-l şi dă-mi un creion!

Scrise ceva pe întuneric, îmi înapoie apoi carnetul şi creionul şi spuse:

— Când te vei afla într-o primejdie de care vei crede că are vreo legătură cu cele ce am scris, spune cuvintele acestea, sau arată-le. Ele conţin o taină, pe care nu ţi-o pot dezvălui acum, dar o vei afla mai târziu. E taina vieţii mele... Şi acum, noapte bună; mă simt obosită şi trebuie să mă odihnesc, câtă vreme mai sălăşluiesc pe pământ, în viaţa de apoi, nu voi mai cunoaşte nici oboseală, nici somn.

În dimineaţa următoare, când soarele era sus pe cer, ne despărţirăm. Ei o luară spre miazănoapte, iar noi în direcţie opusă. Drumul pe care îl aveam înaintea noastră era primejdios şi greu, căci eram nevoiţi să căutăm ţinuturile cele mai ferite, pentru a nu ne întâlni cu dawudijii. Totuşi, ajunserăm cu bine la ţintă.

Sfârşitul volumului 12

Poşta redacţiei

Din numeroasele scrisori primite la redacţie, spicuim următoarele aprecieri şi propuneri:

Editarea operelor scriitorului Karl May este o iniţiativă minunată care vine în întâmpinarea iubitorilor romanelor de aventuri şi de călătorii. Preferinţele grupului nostru se îndreaptă spre volumele ce descriu Vestul Sălbatic, lăsând pe locul doi călătoriile în ţările orientale.

Maria Bordeianu, Leo Frunză,
Dorel Gavril, Mihaela Musceleanu
Iaşi

— După părerea mea, în editarea operelor lui Karl May, pe un loc primordial trebuie să se afle volumele care nu au fost editate recent dar, mai ales, cele netraduse încă în limba română. Cred că un mare succes l-ar avea, pentru admiratorii marelui scriitor german, traducerea volumului autobiografic. Ar fi bine ca în prefeţele următoarelor volume să apară şi unele date bibliografice ale autorului, date privind viaţa personală a lui Karl May, călătoriile întreprinse, originea personajelor din operele sale.

Daniel Boderin, Com. Cerna (jud. Tulcea)

— Am urmărit cu mare plăcere şi cu mare interes ciclul de romane „De pe tron la eşafod” fiind un pasionat cititor al celebrului scriitor Karl May. Aş dori mai multe date despre opera şi viaţa lui Karl May.

Valentin Bulai, Roman

— Eroii mei preferaţi sunt: Winnetou, Old Shatterhand, Old Firehand, Sam Hawkens şi doresc să daţi prioritate volumelor individuale, care să apară la un interval de trei-patru săptămâni.

Ninel Burtică, Bucureşti

— Vă doresc sănătate, fericire şi viaţă cât mai lungă pentru a putea împlini visul multora dintre cititori: tipărirea întregi opere a lui Karl May la o singură editură!

Sorin Creţu, Bacău

— Ideea înfiinţării unui „Fan Club Karl May" mi se pare salutară, dacă prezintă avantajul procurării de cărţi şi informaţii. Probabil că se vor găsi mulţi adepţi, având în vedere celebritatea pe care şi-a asigurat-o Karl May prin neuitatele sale romane de aventuri. Toată lumea înţelege că personajele create de el sunt imaginare, dar acest remarcabil scriitor ştie să le dea viaţă, să le facă să trăiască veşnic pentru mereu şi mereu alte tinere generaţii. Karl May a scris o carte cu caracter autobiografic intitulată „Eu". De asemenea, în 1910, a apărut „Viaţa şi năzuinţele mele". Consider că ar fi extraordinar dacă o să le traduceţi şi le veţi publica.

Doru, Orăştie

— Acţiunea editorială iniţiată de Editura Pallas şi începută atât de promiţător este dificilă şi destul de complicată pentru toţi redactorii de carte din România, dar plină de satisfacţie atât pentru dumneavoastră, ca o realizare editorială de primă mărime, cât şi pentru noi cititorii care-l iubim pe Karl May.

Prin lectură se urmăreşte informaţie, instruire,

destindere, amuzament — şi nu în ultimul rând comparaţie cu fapte, întâmplări sau eroi din lumea imaginativă a cărţilor, care reflectă în fiecare propriile visuri, speranţe, idei şi sentimente.

Ionel Erhan, Câmpulung-Moldovenesc

Continuarea altor aventuri o veţi afla în următorul volum din „Opere”:

Sub aripa morţii

12

karl
may

OPERE

LA TURNUL BABEL

Printre ruinele Babilonului, câteva căpetenii ale sinistrelor „Umbre" îşi fac sălaş în labirintul legendarului Turn, tezaurizând imense comori de aur şi pietre preţioase, de bani şi bijuterii. Contrabanda şi teroarea, împinse până la crimă, sunt principalele căi de acumulare a fabuloaselor averi. Victimele dispar fără urmă sau sunt obligate să accepte şantajul tăcerii. Întunecatelor forţe ale răului li se vor opune, cu tenacitate, faimoşii temerari

KARA BEN NEMSI şi HAGI HALEF OMAR,

a căror acţiune, pe viaţă şi pe moarte, se va solda cu lichidarea unei filiere secrete ale periculoasei organizaţii. După care ambii se vor lăsa purtaţi de mirajul unor noi aventuri

„În ţara leului de argint"

fundal persan al unor întâmplări ieşite din comun, prezentate în volumele, aflate la tipar :

SUB ARIPA MORŢII şi PRĂBUŞIREA.

ISBN 973-97194-3-0

Lei 5850 + 117 T.L. = 5967 Lei